

Printed at
THE "SRI RAMA" PRESS
Madras—1960.

పీఠిక

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి సతఁడు కవిత్వయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణారణ్యపర్వశేష హరిదశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. ఆనందరంగరాట్టండము ఎఱ్ఱాపైగడ రామాయణమును సంక్షేపరామాయణ మని వ్యవహరించుచు అందలి కొన్ని పద్యములను ఉదాహరించుచున్నది. ఈ సంక్షేపరామాయణము మూల మేదో తెలియదు. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యముల్లు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పయికిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమిఁదఁ దెలియును.

— ౧౦ ఉప - తీద ౧ —

ఎఱ్ఱాపైగడ యూరు పాకనాటిలో గుడ్లూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవశఘ్న కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదల్పాడనిలయు' డని చెప్పెను. (1.13. వి ప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుడ్లూరు వదలి, చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఉహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనికి శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి 'ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిటులు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన		పోలమ [భార్య]
ఎఱపాతన్న		వేరమ [భార్య] ³
బొల్లన, పోలన, జన్నన	సూరన	పోతమ [భార్య]

ఎఱ్ఱాపైగడ

1. చూ. ఆరణ్య. 7-469.   2. 1-13. లక్ష్మీనరసింహావతార పీఠిక.

3. ప్రకమ అని శ్రీ వీరేశలింగముగారి పాఠము.

— ౧౦ కాలము ౧ —

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకితమిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు పోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు ఆనందమూర్తియై యున్నాఁడు. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక కేనానాదు కుడు ప్రతాపరుద్రుఁడు చెజవట్టుబడి కొంపోబడిన 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాఁడైన ఆనాటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి మూడు ఆరువందల సంవత్సరముల క్రిందటవాఁడు.¹ హరివంశ పీఠిక చూచునది.

— ౧౧ గురువు-తండ్రి-తాను ౧ —

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి.² ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుడగు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రి వ్రతముడగు శైవాచార్యుడు.³ ఈయన శైవాచార్యుడు కాఁడనియు శృంగేరిపీఠపు శంకరాచార్యులనియుఁ గొందఱు వ్రాసిరి. ఇక ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆచార్యుడు.⁴ ఇక ఎఱ్ఱన శంభుదాసుడు. అటులయినను విష్ణువిద్వేషికాఁడు విష్ణుభక్తుడు.⁵ ఎఱ్ఱన తాత ఎఱ పోతన

1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ 1-18. పీ. 3. ఉ. యామము లెన్నిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముకొని వార్చనా, భామత యొప్పు నిత్య శివరాత్రి వ్రతముగఁ బూని. లక్ష్మీ 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁడెవరో తెలియనలేదు. 4. కా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగవిభవ స్ఫారాత్ముఁడారాధ్యుఁడగు... లక్ష్మీ 1-25. పీ. 5. క... శంభుదాసుం దనఁగాఁ, బరగిన గోదదగఁగా, దరసంభృత పామనస్య భవ్యుడ మెందున్. లక్ష్మీ 1-18. పీ.

‘కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టివది! ఆరణ్యపర్వ
 శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశుడ వైతివి¹. బహుపురాణ
 ములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిగినవాడవు’ అని ఎఱ్ఱవతో
 ననెను.² వేమ భూపాలుడు సకలభాషాకవిత్వ వికారదుండవు
 అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను³. ఇక ఎఱ్ఱవ తన్ను గుఱించి
 ‘సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్రసరస
 సారస్వ తాంశ ప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు’ అని తాను జెప్పు
 కొనియెను⁴. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ విషయ
 మునఁ గాళిదాసును మించినవాడు.

వ. ‘కలిపమాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయ్య నైసర్గిక చాపలంబు కఠం
 బున’ (లక్ష్మీ. 1-11.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మూర్ధన్యము, బ్రజ్జల కితఁ డడి
 గఱ్ఱి⁵. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. కీరోత్తముఁడు⁶.
 ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు⁷. తన దైవమునకు దుష్టుని
 గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరంగలవాడు.

ఉ. ఎక్కడి డెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
 బొక్కటి కట్టఁ జీరయును చుడఁగ నిల్లును లేదు నిక్కునం

1. క...ప్రబంధరచనా । ప్రాచీణ్యము నీకు నహజ పరిణత సిద్ధం ।
 బైకెలసియది. లక్ష్మీ. 1- 20. పీ. 2. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 3. సరస బహు
 పురాణ ధర్మశాస్త్రకథావిస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 4. హరి. పూ. 1-37.
 5. ఆరణ్య. 7-469. 6. క. గురు భజన పరాయణుఁడు...వివయోదయ
 భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 7. హరి. పూ. 1-37. 8. ...ధర్మైక తత్ప
 రుఁడు .....శివపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. ఆరణ్య. 7-469.

బి క్కణ్ణకుం దవన్విజకు నేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుం దా
నొక్కసి కర్వురిం బులుచున్బొందు దైత్యుం డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 1-124.

—౨౨ రచనకు బీజము ౨౨—

ఏన్దో బక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూ
హలము ఎఱ్ఱయకు ఉత్కటమాయెను. బక ఊము సమా
హితచిత్తుడై కూర్చుంచెను. అప్పుడు తాత ఎఱహాతసూరి
భావమున అప్పివించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుం
డనగా అణ్ణప్ప శేషమును నిర్వహించితివి. ఇప్పుడు నాస్త్రియ
దైవమగు అహాబలేశ సరసింహుని అవతారమును స్తుతిం
పుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱయ పులకించెను. అతని మనసు
వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతడు అద్భుతానందరస
మూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీన
మునులవంటివాడు. నీవు నాపేరివాడ వని న న్నెప్పుడును
అదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముడును ఉభయకవిత్వప్రౌఢుం
డగు నాతండ్రియు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధము
వలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావ
తారచన కుపక్రమించెను.

—౨౩ ప్రబంధమా లేక పురాణమా? ౨౩—

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు¹.
కావ్యమనియు². విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు³.

-
1. ఇట్లు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్నం బగు లక్ష్మీ. పీఠిక.
1-14. 'అతీర్థం బెఱిగింపుమాకు బరిమెదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.' 1-5.
2. క్రికర కావ్యరూపకన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానాత్మ వాఙ్మయం
బుక్కు లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు.....'అనుచు
నొక విధంబుల బ్రహ్మాదుండు విజ్ఞానవశంబున పలుకుచున్న
పలుకులు'

5-73

'తన తనిగాలిసోకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు

చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లఘు.'

5-137

'పురుషాకారమతోడ నున్న శిఖయో పుంస్తవ్యంబు లేదో యజే

తరువో పుత్రడిరూపా చిత్తముచు కై తన్యంబు శూన్యం బొో'

విరసత్వంబుల ప్రావౌ నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.' 1-11.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణ శబ్దములతో
పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడును. ఈ విజ్ఞానము భక్తప్రధాన
మయినది. ఇందు నాలుగై దాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరిత
ములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్ద
ములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుండు ఈ ప్రబంధ
మున నామరూపములు కల నరసింహస్వామి.

— ౧౧ దీనికి మూలము ౧౧ —

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది
పురాణములు.

వ. 'మహర్షులు... ఆఖిల పురాణోపనిషత్సంబులు పరిపాటి వినుచుండి
'బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ భాగశ్రవణంబు సేయు నమయంబున'

కథారంభ. 1-1.

వ. 'బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీ నృసింహావతారం బను
పురాణంబుఁ దెనుగుబాసఁ బ్రకటింపవలయును.' చూ. లక్ష్మీ. 1-27. కీ.

1. చూ. హరివంశము. 2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాక్తయు. లక్ష్మీ.
1-16.

కాని ప్రక్షాంధపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము.
విజ్ఞాన దేవత వ్రసిచే

క. ఏడుట చెద్దలచే మును, ఏడు లలరు దరకరంబు విన్నవిధంబుకే¹

మానసమున చున్న తెఱఁగున, గాచుపుకం గన్న క్రమమున గగన మొనర్తున్.
చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావున గొంత కల్పించినటులు మన
మూహించవలసియున్నది. ఆ గొంతలో ఈక్రిందిగొంత చేరదు.
ఏలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఐదవ యాశ్వాస
ములో గొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి నృసింహావతార
విషయక ప్రశ్న ప్రతినచనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భార
తాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

వత్సకాం భవతా వత్స సారభూతం నుభాషితం,
కాలే నైతావతా యజ్ఞే న దోద్యుక్తేన శిశీతమ్.
హ్రూయతాం తాక నత్యుమి సారభూతం తనాజ్ఞయా,
నమాహితమనా భూత్వా యజ్ఞే చేత సృవస్థితమ్.
ఆచాది నుభ్యాంక మజ మవృద్ధి త్తయ మమృతం,
ప్రతితోఽస్త్యంతకసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.

1. అంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. "సామద యంతకాలమున బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
నే దసిదిం బరించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థ సారమై
తీర్థలు వీరులం గురియ దివ్య నుభాషిత రక్త మొక్క టు
ద్దీప్తిక ధీ విజృంభణ విధేయక యొప్పు నుపన్యసింపుమా.

1. ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, కూరికైన దమ్మిచూలికైన
విముఖ జనులవలన విష్ణుంక గన్నంక, తెలియవచ్చినంత లేటపఱుకు.
భాగ. 1-19.

- క. అనుటయు బ్రహ్మాదుం డి, ట్టనియెను నీ యాన తిచ్చి నట్టిద యయ్యా
 వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.
- సీ. ఆదియె మధ్యంబు సంక్రమి నెవ్వని కరయ లేదని చెప్పు నాగమములు
 పాదముటయును లేక పాదలుటయును లేక శఙ్ఖగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
 డెవ్వనివలన యొకయు సుభవస్థాన సమాహార దశలు చెందు
 గారణంబుల కెల్ల కారణంబై యెవ్వఁ డవగత కారణండై వెలుంగు
- అ. సమహానుభావు నమృతు నవికారు, సమిత లేజా విష్ణు నాదిజేవు
 నాశ్రయించినాఁడ సభివ యొకయ కాక, యితరమైన యర్థమెఱుంగ నేను”
 ... ... 4. ఆ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్జానా త్రాత జాయతే,
 బాలాఽగ్నిం కిం న భిచ్ఛోత మనుశ్శ్వర మన్యతే?
 త క్కర్త య న్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే,
 ఆయాసా యాపరం కర్త విద్యాఽన్యో శ్చిల్లనైపుణమ్.
 తచేత దవగ మ్యాహ మసారం సార ముత్తమం,
 నికామయ మహాభాగ ప్రణివక్తృ బ్రహ్మిణీ.
 న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి?
 తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాప్యతే నరైః.
 సర్వ వివ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః,
 తథాపి పుసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః.
 జడానా మవివేకానా మహారాణా మపి ప్రభో,
 భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సం త్యజీతిమతా మపి.
 తస్మా ద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛే న్న హతీం శ్రియం,
 యతికవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా.

... ... 1. అం. 19. సర్గ. 40-46.

- క. మిడుంగు అని తలఁచు బాలుఁడు
 మిడుంగులుంబుర్గుల గని మేన మిడికెడుజనుఁడుకొ

బొడుగునఁ దగు ప్రా వింతయు
జడనిధిగాఁ జూచు నపుల జాఱి తెలివెన్.

వ. అట్లగుటలేని.

క. పెదవివృత విద్యయును భవి, ముదురుగలే వాత్సలంభ ముడుపునదియ యె
న్మహావిద్య యట్టివిద్యలు, బొడుగు పనియ మంచిపని నిధాతకలంకా.

4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగుఁ గనునొచ్చి, మది నిస్సారంపువిద్య మరగక బంధ
చ్చిఁదేయు నాత్మవిద్యకు నొకపదొడగి నాడ చదుగ నుద్యమ మెట్లున్.

4-162.

సీ. ఉద్యోగ మల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి యెవ్వఁడు తొలుమేన నెంచచేసె
నంటియ వానికి నెట్లు నిబ్బామున క్రీలు విద్యలు నెల్లమేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యొపినయంత నుత్సహించనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
హారక లేక యాదారఁ లేక మే తెలివియు లేక యే తెలుగు లేక

గీ. యారమండెడు నీచుల కొదవు గరితు
వారివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపును
యయిన చుద్యోగి గావలె నంద్రు బుధులు
భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన.

1-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును స,ద్భావంబున సమతయెవ్విధంబుఁద్రోసిన్. 1-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదు
లలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు.
మఱియు గోపాల నారాయణ అందుకోబొంబాయి. ప్రకటించిన
నరసింహపురాణమునకును పీనికిని పోత్తు లేదు.

—ॐ వాస్తవ కథ ॐ—

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు.
ఇంద్రుఁడును మఱియొక బలశాలి. ఇతఁడు ఇలావృతవర్ష మునకు
రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్ణమని పేరు. ఇలావృతవర్ష ము
నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుఁడు ఇందునితో

పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవత లతునికి భీతి చెంది మనుష్య వేషములతో తిరుగదొడగిరి. ఆపుడు భారతవాసు లకు మనుష్యులని పేరు. వారు మనువు ప్రజలు. పూర్వకాల మున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుడు విష్ణుసమ కాలికుడు. ఈ విష్ణువువామన విష్ణువునకు వెనుకటివాడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీ భూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని వడలేదు. హిరణ్యకశిపుడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెటులో ఈతండ్రి కొడుకులనడుమ సద్ భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుడగు ప్రహ్లాదుడును తండ్రిని పరమభక్తతోఁ జూడ మొనరిడెను. నృసింహుఁ డేల హిరణ్యకశిపును వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుఁడు స్తంభమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించు టయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

1. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయః పశ్యతః,

న చాపి పున రాగమ్య వవంచే చరణౌ పిత్తుః.

తం పితా మూ ర్ధ్వపాఘ్రియ పరివృజ్ఞః చ పీడితం,

జీవసీత్యాహ వత్సేతి బాహుద్ధ్రీనయనో ద్విజః.

ప్రీతిహం శ్చార్ధవ తస్మి న్ననుతాపీ మహానుభవః.

గురుపిత్రో శ్చకాలైవం శుక్రూహం సోఽపి ధర్మనిత్.

పిత ర్యుచరితిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా,

విష్ణునా సోఽపి దైత్యానాం మైత్రేయోఽభూత్పురిస్తతః,

విష్ణు. 1. అంశ

మృగ మానసికమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చివంశియుండును. ఇతడు విష్ణువిద్యేషికావున ఆవిష్టువే సింహమానమున హిరణ్యకశిపుని చంపె నని కల్పన చేసియుండును, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధునాతనుల హిట్టరీ. ఇక మన గ్రంథమునందలి

— కథాశరీరము - రసము —

మొదటి మూడాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసములయు భావములయు ఉదయాస్తములచే సుల్ల తిరిగెను. ఏ రసమునకును నిలుకడ లేదు. పిదప (శ్రీనృసింహ)రాత్రమున కంగముగా అంకురించిన ప్రహేళుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞాన సమకక్షమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

‘శత్రుండు నిరంతరంబు శు(మ)స్తేకంబైన శూదయంబునం దస్తదీయ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుట, దలంచుటఁ దల్ ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.’ 1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు ‘ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ. విష్ణు డనంగఁగలఁడె వేటొకండు? నేనే పరమేశ్వరుఁడను’ అని యీ మొదలుగా నును. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూఁడు కాలేదు. మున్నెదలుట—

“ఉహించుట గార్య మొకటి మేమెనియుఁ

గలుగు నూరక వీర లలుగుచారె”

1-93

అని మాత్ర మనుచు.

నిధని సమయమునందును పౌరణ్యశివుడు జయుడని పాతకు లకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుడు చెప్పిన ప్రతి ఫలము ఇంచుకయు ముట్టదు. భగవంతుడు ప్రహ్లాదునితో నీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రాద్రాద్భుత శృంగార రసములు ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుడగు నృసింహమూర్తి వలె శృంగార ‘వీర కరుణాద్భుతానేకరస నికర సుతుల ప్రకార దుర్ని రూపాపస్థావమై’ యున్నది. (1-51) పౌరాణికమగు నీకథ కథ పాశముగా నడపుచో నటులు కాక తప్పదు. దానజేసియే గద్యమునం దెట్లయ ‘లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణకథ యందు’ అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లన అప్పకవి మొదలగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహావతార మను ప్రబంధమును నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ పేరిలో సౌలభ్య మున్నది కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న పేరుకు సొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డు కోసి, పెట్టు పొట్టి పేరులు మన మెఱిగినవే. మఱియు భీమన నృసింహపురాణమొకటి కల దని వినికి.

‘భీమన నృసింహపురాణమున’

క. మానవ నాథుడు గంగా, సానానంతరము నకలదానములు మహా

దీను లగుచు ప్రకాటికి, సేనా దయతోడ నిచ్చి శివు నెరించెన్. 3-252

సీ. నరనాథ యతని దానములచేత న

నాప్తకాములు గానివారు లేరు

3-362

సీ. ఈశాన్య నిలఁపునోడకు వసు వింత
గలుగుటకు పీఠంచు కలలుములకు

3-56

(ఆ. పంచ. చంద్రి)

ఆ. కలఁకు. పాఠభక్తు నానసింహపురాణ మొకటి యున్నది.

— శ్లోకం వాచియా ? —

ఉ. ఆదుడు కెల్లప్రాప్తు లని శాశ్వతముంబున జేవకామితుల్
పాడుడు కింపు పీఠలకుం బాడువు సేయంగ జేడ్కఁ గిన్నరుల్
నూడి నను గ్రహిత్వరసగోష్ఠి సుఖితురు యోగిబృందముల్
క్రిడ యొనర్తు రష్ట్రరస కీర్తక భంగిం బ్రపన్ను లయ్యెడన్. 1-61

ఆము వైకుంఠ వర్ణనలో ఆష్టరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతఁ
డష్టరసవాది యని యనుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము.
ఏలనఁగా ఈ ప్రపన్నులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

కాంతరసము లే దని యెవరు ననరు. మహాభారతము
కాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁ
గించిన పట్టయ ఆష్టరసవాది యనుట అతని తల్లి గొఱ్రాలని
యగుట. కాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో.
ఇంతయు కాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠమే
సాధు పాఠము. చూ. నృ. పురాణము 1.43.

— పోతన —

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన
వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొనమొన్నటివఱకు
తెలుఁగునాట బాలుర కందఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్లచిలుకు
చునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టు
దురు. ఆంధ్రభాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగ
వతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును, విష్ణుపురాణమునకును
పోలికలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా.

ఎఱ్ఱయ పద్యములు కొన్ని పోతన పోతలోఁ బడి పద్యముల
వలె విప్పారెను.

ఆ. వడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు.
విష్ణుకీర్తనము విష్ణుచింతయకాసి, పలుకఁ జొందు బుద్ధిఁ దలఁపఁ జొందు.
లక్ష్మీ. 3-131.

కా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచుకొ భాషించుచుకొ హాసలీ
లాసి ద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచుకొ లక్షించుచుకొ సంతక
క్రిసారాయణ పాదపద్మయుగళి చింతామృతాస్వాద సు
భాసుండై మఱచెకొ సురారిసుతుఁ డేకద్విశ్వముకొ భూవరా.
భాగ. 7-123

ఉ. డోషర బీజముల్ భసికయోజ్యఘృతంబులు మండ కన్యకా
స్నేహముల్ పయోధిగత వృష్టికతుల్ మృగతృష్టికాంబుగం
దూపలు మర్గకానన కఠోరిత చంద్రిక లేడమూక న
ద్భాపలు విష్ణుమంగళకథావిరుఖాత్తుల కష్టజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5-24

కా. అగ్రధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక నద్
గ్రంథిఖ్యాపనముల్ శవుంసక పథూకాంతల్ కృతఘ్నాపఠి
బంధుత్వంబులు భిన్నహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ శ్రోడ నద్
గంధంబుల్ హరిభక్తిపర్జితల నిక్త వ్యర్థ సాసారముల్ భాగ. 7-168.

సీ. చానుచేవుని పాద పనరుహంబుల భక్తి
తగదను తండ్రియొం దండ్రి గాండు
చేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకు
గోపించు గురుండును గురుండుగాండు
భివముఖములు మాన్పఁ బ్రభువైన హాసేన
నెడలిండు హితుండును హితుండుగాండు
వరయోగమకమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
పదలిన చదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకార్యలలు గీలుగొని ము

మము: బొంబరి తలుపులు ముపు గాదు

మాధవార్థేత్ర మున నుభా మధుర మచులు:

జిలుగ్ కుండెను జిహ్వాయం జిహ్వగాదు.

లక్ష్మీ. 3-22.

నిషేధిరూపమగు ఈయన్మము: పోరనపోతలో అర్థాంతరసంక్ర
మితవాచ్యధ్వనియై మందశబ్దమూర్తిని ధరించి యిటులు వెలు
వడెను:—

నీ. కమలాక్షు నప్పించు కరములు కరములు

శ్రీ గాఢు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ

మందరమహని: కాచు చూడుకులు చూడుకులు

కేవళాయక్ మొక్కు శరము శరము

విష్ణు నాకర్ణించు వీచులు వీచులు

మధువైరి దవిలిన మనము మనము

భగవంతు: పలగొను పదములు పదములు

పురుషోత్తమునిమీది మిథి మిథి

తే. దేవదేవని: జింతించు దినము దినము

చక్రచాస్తుని: ప్రకటించు చదువు చదువు

కుంభిసింధు: శైవ్యుడి గురుండు గురుండు

తండ్రి హరి: శేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి.

భాగ. 7-169.

ఇట్టి న్యంగ్యరచనకును ఎఱ్ఱనయే పోతనకు త్రోవ చూపెను.

క. హరిభక్తుల తపము తపము

హరిభక్తుల జపము జపము'.....

లక్ష్మీ. 2-53.

డి. బడగబోయినవచ్చు డనురాత్త జా: డంబుజనాథు నవ్యయుం

బాదుద మాదిదేవు పదిపంకజ పూజలు నేసి భక్తిమై

నాదుద మచ్చుతై: శరణాగతులం గని కర్త బంధమున్

వీడుద జంతు: బల్కుం గడు విప్లయ మందగం దోడిబాలకున్.

లక్ష్మీ. 3-149.

క. అడుదము మనము వానిరతి, బాడిద మేప్రాదు, విష్ణు భద్ర మశంఖుల్
వీడుదము: దురుజనంగళిం. గూడుదము ముకుందభ క్తకోటిన్ సూటిన్.

భాగ. 7-148.

చ. ...హిరణ్యకశిపు ప్రహ్లాదవిషయ నిగ్రహదుగ్రహణక పృథికర విషయ
సంరంభదుర్వారకర్వారంభ భీమనాభిరుచ సంస్థానంబు .. చిత్తి. 8-82.

వ. ...ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ జేయు
మాన కరుణా వీర రస సుయతుండును... — భాగ. 7-285.

సీ...ఆ. అంబజోదర భ్రాతక, త్వరక యొకటికాని బాలకుండు... ..

లక్ష్మీ. 8-147.

సీ. ...గీ. అంబజోదర దివ్య పాదారవింద

చింతనామృతపాన విశేషమత్ర

చిత్తము.....

భాగ. 7-124, 154

ఇట్టివి ఇంకను వెక్కు లుదాహరణీయములు కలవు. వీనివలన
ఎఱుఁగ్గ పోతన్నకు ఆస్మయని లెఱ్ఱము.

— భా వ క త —

ఇందలి క్షీరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుఁడు వసం
తము పానగోష్ఠి సరసింహమూర్తి మన కనుల ప్రేలుదురు.
ఎఱుఁగ్గ భావనావిహంగము నడుమనడుమ మూలాధారము
నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగురుట
యీవర్ణనములు దెడనెడ మనము కనుఁగొనఁగలము. ఎఱుఁగ్గ
జిన్నతః కవి. భావకత ఆతనికి పరివేషము. ఆతని కవితా
శయ్య పుష్పగుఱిభితము. హృదయము రసప్రసవాము. ఈ
పాట వీనుఁడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు జైన్య మెఘైయిన్
బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందు బ్రయంబులు పొందు సంపదల్
పొందు సమగ్ర సౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తి లెందు గో
వింద కదారవింద పడవీ పరిణాధ గరిష్ఠ చిత్తులన్.

2-31

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. నడకుడు చందచుండును, నడత్తుచుండు నడత్తుకాతుండనగా
మనః పరుల మనజభవు నొడవ లేలెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్. 2-82
అన్యుల కనుకూలముగా చందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మత్త. రుద్రు పోదము లెందు పేగమ ప్రశ్నరత్నకలికాయుధా
ఖండ ఖేలన హేలి భీతి నగ ప్రకాభయ దాయితా
చండ చండ తరంగ సుభ్రమ సుప్రవర్ధిత వార్ధిక్
బుండకదరాక్ష మందరి భూమిక్ మహి నేమిక్. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని
యిందనంతగా ఇతని కవిత్యమునం దెచటఁ జూచినను సొంద
ర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు, చురుగుల కాంతి ప్రసరించుచు,
చగదపువీగలు ఆటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ—బడబాగ్ని
తోడి సముద్రుండు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు,
జడలు విడిచుచు ఫాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని
వలె నతనికి గనుపట్టును. 1-34. హిరణ్యకశిపుఁడు నీట నిల్చి
చేయును గ్రతపమునకు కమలి, కమలిని కన్ను మూసెనట. అతని
వెచ్చ యూరుపులకు నీ రిగురంగా మాఱుటగా మంచు నీరుకురిసె
నట. అతని తపములెఱు గంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁ
గల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దట. 2-21. దిగ్దంతుల దంత
ములు ఊడఁబెట్టి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు
ముక్తాప్రాలంబములు కల రాకాశశాంకు డను ఛత్రము తాల్చి
మేరుసింహాసన మెక్కజూచుచున్నాఁ డట హిరణ్యకశిపుఁడు!
2-4. మలయపవనుడు వేసుగికి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల
వృంతములలో తల దాచికొనె నట 3-69.

పెద్దలు తప్పేక్షను ఆతిశయోక్తిని పెద్దగా జెప్పుదురు.
 పృథ్వావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుడు, వేసవిలో

బగళులు లెలతోఁబడితలు బ్రాతి యయ్యె

బగళులును లేలు శకుగాలి బ్రాతి యయ్యె

లేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియము లయ్యె

లేలుబగళులు నిద్రలుఁ బ్రియము లయ్యె.

3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టు
 కొందము. ఒక సుందరిచేతి పానపాత్రమునఁ బడి చందమామ
 గడగడలాడుచున్నాడు. ఎందుల కందురా, వినుడు. ఆసుందరి
 మోమునందమునకు శిన్న వెట్టిన దొంగ కాఁడా ఆ మామ?
 ఇప్పుడు పట్టు పడ్డాడు. ఇక వడవడ వడక కేమి చేయును?
 3-97. ఇక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలఁపు
 పుట్టినీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక నంకు
 రింపనీక అంతకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండలేదా?
 3-91. ఇక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాపపానుపున పండి
 యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునఁ గ్రమ్మిన నీటి మబ్బు
 చాయకు సుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు
 నిరేశము. ఒక పెడ సగుణము ఒక పెడ నిర్గుణము. చెరసి
 డిభయము 3-14.

‘జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిథా రూపం ప్రభు ర్వహాన్

సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.’

అను సూత్ర సంహిత యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎత్తాపైగడకు
 పరమేశ్వరునియొడఁ గల అభిజ్ఞత ఎంత లోఁతో అంత విరివి.
 అది విశేషించి మూడవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునునందు,
 దర్శనముల డోతతోఁ జేసిన భగవత్ స్తుతియందును, ఐదవ

యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము నందును కనఁబడును. దర్శనముల ప్రాప్తనజేసిన స్తోత్రమున సాంఖ్య ప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

శాస్త్రస్తాద్యస్తఫల సృహావిముఖులై వికాస్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్తుటతీవ్రజోధమున సుల్లేకించి యవ్యక్త సా
సృష్టిం బాసి నిరస్తకై కృతు మదాసీరాత్తు మద్వింతు వి
సృష్టేశ్వర్యసి సిన్న సాంఖ్యు లలమిక్ భావితు రాత్తేశ్వరా!

“ఓ పరమపురుష! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆశకు పెడ మొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాఁగల తత్త్వముల సృష్టిని (వికృష్ట మిచట ఆకాశవరము) విశేషజ్ఞానముచే దాటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి = లిలకండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిగను ఉదా సీతునిగను మద్వింతునిగను అనఁగా ఇరువదాఱవ తత్త్వముగను, తలఁతురు” అని అర్థము.

వేదాంతులమతమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, కర్తేంద్రి యము లైదు, భూతము లైదు, శబ్దాదివిషయము లైదు, మనోబుద్ధ్యహంకారప్రకృతిచిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౫ ఇరువదాఱవవాఁడు పురుషుఁడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుఁడగు సాంఖ్యపురుషుఁడు ఇరువది ఆఱవవాఁ డని చెప్పఁబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

— ౨౫ తత్త్వములు —

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పనో చూతము. సాంఖ్యకారిక,—

‘మూలప్రకృతి రవికృతి, ర్తనా దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త
షాదశక శ్చ వికారో, న ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.’

1. ఈ చోటుల నన్నిటను ఈ ముద్రణమునను వెక్కు అపపాత ములు కలవు. సుపాతములతోఁపకు వేదియందము.

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

‘సత్త్వ రజస్తమసా సామ్యావస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతేర్నహః.
మనతోఽహంకారోఽహంకారా త్పంచ తన్మాత్రా జ్యుభయ మింద్రియం,
తన్మాత్రే భ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.’ (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పును. ‘పంచ
వింశ ఆత్మా భవతీ’ అను శ్రుతి యిందుల కుపప్తంభకము. ఇటు
లగుచో ఈ పద్వీంశుఁ డెవఁడు ?

విద్యారణ్యులు

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శ
నము ఇరువదేనుత త్త్వములను చెప్పిననియు, పాతంజలదర్శనము

‘ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాశ్లేష సమ్మతాని. వడ్విం
శస్త పరమేశ్వరః క్షేక కర్త, విపాకాశయై రపరామృచ్ఛః పురుషః స్వేచ్ఛయా
నిర్మాణకాయ మధిష్ఠాయ తాకిక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సంసారాం
గారే తప్యమానానాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.’

(=సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియయిదుతత్త్వములే యోగ
దర్శనమునకును సమ్మతములయినను, ఇరువదియైదువఁడు పరమేశ్వరుఁ
డొకఁ డున్నాఁడు. అతఁడు క్షేకాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛా
మాత్రమున నిర్మాణకాయమధిష్ఠించి ¹తాకిక వైదికసంప్రదాయములను
వదపును. మఱియు సంసారాన్నిలో దహించుకొనిపోవుచుండు జీవుల నను
గ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు
చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పటకు

‘క్షేకకర్త విపాకాశయై రపరామృచ్ఛః పురుషవిశేష ఈశ్వరః’ (౧-౨౪)

1. ఒకపరియే ఒకటిగాని పెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియం
దునికిగాని అని అర్థము.

అను యోగసూత్ర మాకరము. మఱియు యోగదర్శనము పూర్వసిద్ధుఁ డనబడుఁగు హిరణ్యగర్భ సంకీర్తించును. (చూ. 3-౪౫-యో. ద. వ్యాసభాష్య) సాంఖ్యసూత్రమునను ఇట్టి యీశ్వరుఁడు అనఁగా బ్రహ్మాండమును సృజించువాఁడు కలడు.

‘స హి సర్వవి త్సర్వకర్తా.’ (3-౫౬)

‘ఈదృశేశ్వరసిద్ధిః సిద్ధా.’ (3-౫౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుఁడు బ్రహ్మేశ్వరుఁడు. దాననే అనిత్యుఁడు. కొండలు సాంఖ్య లీశ్వరు నొప్పురు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యు లీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, షడ్వింశతిని ఈశ్వరుని విడివిడిగా చెప్పియుండనొప్పును.

— ౨౬ తత్త్వములు —

ఇది యిటులుండఁగా భారతము సాంఖ్యముననే ఇరువదాఱు ¹తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వములని యిటులు చెప్పుచున్నది,—

.....యోగాసాం.....

పంచవింశా త్పరం తత్త్వం సత్యతే న నరాధిప,

...

...

...

...

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొఱుగిన పంచవింశకుం డక్షరం బగు బరగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కుం ద్రెఱుంగరు సాంఖ్యసూక్ష్మ దర్శకులు గాఁతురు క్షరాక్షరవరంబు లప్రబుద్ధ బుద్ధమాన బుద్ధంబు లను నిర్దేశంబులు గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్పు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విదులంబును నప్రమేయంబును సహజసంబునునై పంచవింశకంబును చతుర్వింశంబునుం గనుచు వెలుంగు.

(కాంతి ౬-౫౬.)

బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుద్ధమానం చ తత్త్వతః
బుద్ధమానం చ బుద్ధం చ ప్రామా ర్థ్యగనిదర్శనమ్¹

వాచిక్షి వారి ప్రతి. కాంతి (307)

యోగులిరుపదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పదు.

స్వరూపమెఱుంగమి బుద్ధుఁడు (పురుషుఁడు) బుద్ధమానుఁడు అనఁగా తెలియఁ
బడుటకు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుద్ధమానుని బుద్ధనే
చెప్పుదురు. ²అనఁగా తెలియఁబడుదానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానినిమాత్రమే
(పురుష) చెప్పుదురు.

ఇక అనుశాసనపర్వ మన్ననో,—

అథ మూర్ధను(ని) యః ప్రాణాన్ భారయేత సమాహితః

బుద్ధమాన మవాప్నోతి ద్రవ్యావస్థం న సౌఖ్యమ్³

1. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు
నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకమగు కాస్త్రమెవరికి? కావున తీవ్రమిగూడ
విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముదెస సాంఖ్యుల
ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేసిని చేసిన ఆరోపణ
అని నేను చెప్పినక్కఱలేదు. 2. లెక్కన దీనిని తెలిగింపలేదు. 3. వాచిక్షి
ప్రతి. అనుశాసన. ౯౮-౧౧౦.

క. ఈ దైవతముల నన్నింటి, నాచరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠ^౪
వేదమయా మూర్ధగతుఁ, దై దక్షత పేర్చి నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్.

గీ. అపుడు బుద్ధమానునిఁ గను నవ్యక్తివృత్తి
తత్త్వ మవ్యక్త మందు తద్దర్శి యగుఁ బ్ర
బుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుంగు
చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ యనఘ!

ఆ. త్తురుండు నత్తురుండుఁ బరుండును నందు ర
వినుతదశలఁ బంచవింశతుఁడు ప్ర.
బుద్ధనాముఁ డతఁ డబుద్ధినిఁ గనుఁ బురు
షవిధముగను బ్రకృతి సంగ మెఱుంగు.

క. విను వడ్డింతుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాక్చ నసములకు నందక యునికిం
దనఁ గా నా త్త్వంబు, గనిన ప్ర బుద్ధుండ యతఁడు కామధ్వంసీ;

బుధ్యమానా¹ ప్రబుధాభ్యాం న బుధ్ధ ఇతి చత్యతే
 బుధ్యమాన మబుధ్యత్వ నిర్వచేనాదుశ్యతి
 వికారపురుష స్త్వేన బుధ్యమాన ఇతి స్పృశః
 మంచరికతి తత్త్వం కత్ ప్రాశ్నతే చాత్ర సంకయః.
 యది బుధ్యతి వైదాయ మశ్యోయ మితి భావ్యరః
 న ప్రబుధ్ధోఽనువైతక వాసియం చుక్చ్యో² యథా.²

సనత్కుమారుడు విప్రశకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్వరీక
 ముందే బుధ్యమానుని ప్రబుధుని అబుధుని జెప్పెను. కాఁగా
 యోగమునఁగూడ ఇరువదాటుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది
 పూర్వపరవిరోధము. వావిల్ల వారి ముద్రణమున ఈయథ్యాయ
 ములు రెండు మూఁడు ప్రక్షిప్తములని తోచెడిని. దీనికి నీల
 కంఠ వ్యాఖ్యి లేదు. పూనాప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మియథ్యాయముననే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర శేచి వాహు ర్దశిషిణః. 27
 శేచి వాహు స్త్రయోవింశం యశాశ్రుతి నివర్తనం,
 పదుం తు మంచరికం వై తదధిష్ఠానవిశ్లేషణమ్. 28
 తత్త్వం భవశిష్యానాం స్పర్శకం త్ర ప్రచారవాత్. 29

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లకునవి

యదుఃఖివా ల్లంధ్రు కొంప జగదనుజహరా

యదుఃఖిమూఁ దనుటయొక గల

దిరుదదియే నంధ్రు¹ వానినే యెట్లన్నన్.

(అను. ౪-౧౨౩.)

1. ప్రబుధ్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే లిక్ష్మన తెలియింపు అను
 గుణము. 2. తెలియింపుటో అబుధ్ధుఁ డని యందుటవల్ల పాఠాంతరమేదో
 ఇవట నుండియుండును. చూ. అను ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

అనియు, శాంతిలో,—

‘అత్తానం బహుధా కృత్వా తాన్యేవ ప్రపిచక్షతే.’ (30౮-౧).

అత్తను మాయచే విశ్వతేజస్సాజ్ఞ విరాట్సుత్రాంతర్యాములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వములనుగా చూతురు. కాని అత్త ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

‘ప్రబుద్ధులగు సాంఖ్యులును మోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి తమంబైన యాతత్త్వము నాలాకింతురు... (౬-3౪.)

అనియు చెప్పట సాంఖ్యయోగ వేదాంతదర్శనములను సమీకరించుట కని తోచును. ఈవిగువ కోష్ఠకముచూచిననిది తెల్లము.

ఉపని గీత	క్షర క్షర	అక్షర అక్షర	అన్య పురుషోత్తమ
శాంతి (సాంఖ్య)	బుద్ధ్యమాన (అవ్యక్త)	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ)	బుద్ధ్యమాన	—	బుద్ధ
అనుకాశన	బుద్ధ్యమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	అవ్యక్త	—	పురుష (జీవ, ఈశ్వర)
యోగదర్శన	...	—	...

సీ. ప్రకృతియు గుణములు ప్రకృతి జన్యంబగు

వికృతి సత్తకమును విను వికార

ములు పదియాఱు నై కలిగిన యాప్రోవు

మాధవ ! నీహులమహిమ వీని

కలికిత్తుఁ జిరువదే నపు కత్తన్ మీ వని
సాంఖ్యులు సూక్ష్మదర్శకులు బుద్ధిఁ
గని చెప్పుదురు.....'

(హరి. ఉ. ౬.౭౫)

అని వ్రాసియు, ఎట్టయి యీ ౨౬ వ తత్త్వమును ఆనుశాసనిక
పర్వమునుండియో పురాణాంతమునుండియో గ్రహించి
యుండును.

—౩ నా శుద్ధి ౩—

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నాను శ్లోక్తయనోట నీట మొల
చిన తామరవలె, మనోహరముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదా
హరించిన సామెతలనుమొలతో తావటముచేసిన ఆ యా
పద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగ
నిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

'కుంబటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.'	3-127.
'అలియు నింట బానిసనైనఁ జెలువ వెలుతురు.'	3-17.
'మూఁ జేండ్ల లేని నదృద్ధి ముప్ప జేండ్ల లేదు.'	3-131.
ఒక గుడ్డు ముఱిగిపో నేమి యగున్ ?	4-25.
'నిప్పునఁ జెద లంటునె ?'	4-32.
'నోరు మూయఁ బెడకల వాపోయెడు.'	4-37.

—౪ భాషా జాతీయములు ౪—

ప్రతిభాషయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా
నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడఁగొలది. గొప్ప
కవులు ప్రతీకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు
గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు

వ్రాయుట ఆవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయగూడ
వీని నచట నచటఁ జక్కఁగా వాడెను.

'నాలు కాడునే?'	2-23.
'మాకు చిక్కు'	3-50.
'వాడు నాకు, వానికిఁ గల నేను.'	3-56.
'ఆముడు వోయినట్లు'	3-62.
'కలువల మ్రొక్కు చెవమునకు వెక్కి ననగ.'	3-75.
'ఏల చెడితి రో?'	4-15.
'పాప మడిసె.'	4-28.
'చే చఱచివొందు.'	4-170.
మించికి మూలఁడు వేర్చి	5-95.

● ప్రయోగవిశేషములు ●

'కనినకంటె 3-133. చెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు 4-13.
అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ తలఁపఁ జేలమో 5-28.
తా రొకరులఁ గోరరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు
గొంత కాల మునిగియు 4-64. మాన్పఁగల యంతయు నింకను
నాడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93. ఎందేని. ప్రకృతి
సత్యముల కరణి..... అట్టి యుంభోధి 1-25. ఇది నన్నయ
వాడుక.

ఉ. ఇంబుగ సర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశు బిం
బంబున నుదృఢవంబున భారత వా గమృతంబు కర్ణరం
భ్రంబున నంజలిం దవిలి త్రావుడు రట్టి మునీంద్రలోక పం
ద్యుం బరమం బరాశరసుతుం బ్రహ్మిల్లి కరంబు భక్తితోన్.

ఈ 'ఏంజేని, ఎవ్వనియేని లోని వని అట్టి,' శబ్దములు
 నిత్య సంబంధము కల యత్తచ్ఛబ్దములవంటివి. ఇటు విశేషము
 అను క్రయము క్తముగు 'వని.'

చూ.

వ. ...ఎవ్వని నేర్పు నావాచనము నేసెద నవ్వేల్పు.' ఆరి.7-32 శ.

ఇంపిలకు భిన్నముగను శన్నయ వాడెను.

వ. 'ఏదేరియిడి యొక్క నుహామహుండు...వచ్చి' ఆరి. 3-180.

క్ర. శాస్త్రీ.

4-14.

దేవబలము సిద్ధులగుట యవలంబించవలయుట నాకుం దోచిన కష్టము.

2-38.

❖ దోహదానములు ❖

సీ. 'ఏరు నియ్యమున నటింప' - .

అనునెడ ఇంచుగాగను యతియు,

క. ఆదియు మహామయు... ఎఱుంగు

3. గాఢదమ గాదు.....

1-39.

క. అదేవు నివ్వనునానుం.....ఎఱుంగు

4. గాఢదమె... ..

1-64.

ను. 'ఏం | డొకటా...రిఫలక్ ఫూరాజి'

ఈ యతులును.

ఉ. పిఠాన నభి నొక్క పృథివీభద్రముదగం దాశ్చ సంచులక్షీపతి. 4-181.

అను పద్యములందు ప్రాసపాంక్తియును

క. పేదములాదిగం గల యప్తాదశవిద్యలకు నీవ ప్రప్తత తత్తద

బోధకులును .....

3-30.

అను పద్యమున దధ ప్రాసమును

'పద్మావతి'

2-28.

అనునెడ నగాగమాభావమును చూపట్టును. ఇవన్నియును నన్నయకును తిక్కనకును సమ్యతములే. 'ఉ. కాదన కీర్తిపాటి' అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోధనముగా మార్చి, బుర్రాథాతు లుగ్నడంతమని సమర్థించువారు ఈపద్యము నంటే 'బోధకులు' గమనించి సింహావలోకనము చేసికొనవలసి యుండును. కానినాడు దీనిగూడ బోధకులుగా దిద్దవలసి యుండును.

క. అవన్నగమఘ్నులఁ దన, వీవునఁ జెట్టుకొని పఱచె విపినములు మహా
ద్వీపములు గిను లలఘుది, కాపాలపురములు మావెఁ జని యాతనికిఁ.
అది. 2-42.

క. అదికర్కమాచుండు ప, యోధిజలు లింకఁ జేసి యొకకరమునఁ గ్ర
వ్యాపిభుఁ దునివి సీతకు, మోచంబునఁ జేసె నురపుంగపు లెన్నన్.

ఎఱ్ఱాపైగడ సంక్షేపరామాయణము అని ఆనందరంగ రాట్ఛందము (పుట. 82. 3 అ. 60.) ఈ ప్రాసములఁ జూచునది. మఱియు రంగరాట్ఛందప్రామాణ్యమునెడ శోధకుల అభిప్రాయమును గూడ గమనించునది.

'మందా. పోత్రాంత త్రిభువన మహా ద్విద్విప ల్లక్ష్' 4-188.
'సుమహత్' ఆరణ్య. 5-355, 6-1.

అను ప్రయోగములు

'సుమహదుపనిషత్ ప్రస్తుత్యభిక్రాష్ట్ర పేవ్యా' (మహాప్రస్థాన.) 1-79.

అను తిక్కన ప్రయోగమును తలఁపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి. మఱియు

'అట్టి పూరకునకు నట్టి ఘోరమునకు' 4-121.

'వీవి మనోగతమునం దవిలిన దైవము' 5-6.

'పలి రహితంబు దుస్సహము' ఆరణ్య. 5-307.

'అవగతమునఁ బడ' 7-249.

అను నీ ప్రయోగములు చూపట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

‘సాక్ష్యే నపేతంబుగా కామము’ కాంతి. 1-871.

‘నవాయులు నొల్లక’ కాంతి. 3-83.

‘కాంతము భర్త ప్రచయం బుకటికి’ ,, 5-196.

ఉన్నవి. ఈ భర్త పిల్లి వ్యత్యయాదులు తెలుగునాట శిష్టజన వ్యవహారములలో నున్నవి.

కవ్యగ్రంథ.—

ఇటు ‘పరాభక్త ప్రాసార ప్రాప్తి ప్రాప్తీయ మగ్నియమ్’ అను అనురముచుట్టి కవమున ఉత్కర్ష మొదిలనానిభర్తము అని అర్థము చెప్పి పరిసాధుత్వము సాధించునగుచుగాని—‘కమలిన నెత్తమ్మి’ కనుగొనముగా అర్థ ముచుచు. కాన ‘నకారాంతము లరారాంతములను అగుచు’ అను మతమవలం బించి ఎట్టియ కవ+ఉగ్రత అని గ్రహించియుండును - చూ - కవ్యగ్రంథ-225 పుట - భారతమునఁగూడ నికఁడు—‘నవ్యగ్యకళా’ ఆరణ్య-౬౯౨. అని యశశ్శబ్దమును ఆకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

—కారక విశేషములు—

‘ఎవ్వభంబునందైన’

‘.....వివభజనంబునం

దమృకముకంటెఁ బ్రీతికరమయ్యె’ 4-88.

‘మేడమీఁ జడలెడు’ 3-134.

‘అత్తదిద్యకు నొడవఁదొడఁగినాఁడ’ 4-162.

‘నిడివించు పనికి నై యొదవి యుత్సహించి యున్నవాఁడు’

ఆరణ్య. 6-349.

‘శిశుని ఉపాంతమువలనం గదలి’ 2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాటికిని నేటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామ మును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎట్టియ ఆరణ్యము

నందును హరివంశమునందును కనుగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

● స్వ గద్యాదములు ●

'స్ఫుర వరుణాంతు రాగ పుచి సూరెల బర్వగ' 2-73.

'స్ఫుర వరుణాంతు రాగ పుచి బొంబిరి వోయి అరణ్య. 4-143.

గ. నెఱువడి హన్త రాగము, వఱిగిన వదనములు వెల్లె దనము గదర బిట్ట మూర్ఛ మునిగి యయ్యి, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదుడ తాడిత తమలై. 1-91.

గ. నెఱువడి హన్త రాగము, వఱిగిన వెలవెల్లెనై వదనములు త్రైలంజఱుగేసి అచ్చవడి ర, త్రఱి: దత్ పరిజనము తెల్ల దద్దయు వంకన్. అరణ్య. 7-159.

గీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
వ్రొవ్వాడి కోఱలు త్రవ్వరాచి— 2-119.

సీ మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁద్రొక్కి
వ్రొవ్వాడి కోఱలు త్రవ్వరాచి— హరి. పూ. 4-155.

గ. శిత వారసింహ నఖరా, హత వైత్య మహిష సూపహరంబునఁ ద
ర్పిత యయ్యె ననఁగ బరిశ్రాంత నొంకఁ ద్రిలోకపీడతల్ మహాత్రన్. 5-107.

ఈపద్య మే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-30లోఁగలదు

ఈ కబ్బమున ద్వితీయశ్వాసమునందు గల 'తపములఁ గ్రుస్సిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి నేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హరవిలాసమునందు ముద్రితమైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱయదో శ్రీనాథునిదో ఊహింపవలసియున్నది. ఈ క్రింది పద్యమునకు దిగువ నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. ప్రవాళీశము త్రిజగము, ప్రవాళు శస్త్రంత్రవశము తస్త్రంత్రము భూ
 శేవతల శేలికలలకు, ప్రవాళులకు ప్రవాళములు భరణీ వివిధాన్. 1-99.

ప్రవాళీశం జగత్సర్వం మంత్రాధీశం తు ప్రవాళ
 తస్త్రంత్రం ప్రవాళాధీశం ప్రవాళో మమ శేవరా.

ఇది నా శుక్లవాక్యముల కట్టివెట్టెను. నన్నయ తిక్కన
 లలోఁ జేసెటకు, —

ఉ. మించిన వేళ్ళ కిరులకు మిక్కుటమై మధుకృష్టి గ్రస్తు రా
 యంచలు గూయఁ గ్రాంచమును నావఁ గూయఁగడంకభంగిఁ బ్ర
 థాంచిత కల్పసారులు మహాకర్త బాధ్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
 లించిన కీర్తి సంగ ముఖరీలకు నేరద గాంక్ష చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకినటులు వినయము చూపి వారి కొఱత దీర్చిన ఎత్తా
 వైగడ మధుమయఘనతుల నిరంజన బదువుడు.

రివాజ
 కృష్ణాక్షి.
 19-1-53

}

వేటూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతార మను
నృ సింహ వృ రాణము

పీఠిక

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడురాగలీలను
తేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యైనకౌస్తు
భము నక్కుపయిం బచరించునుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహోబలేశుఁ డతిలోకుఁడు లోకముఁగాఁచుఁ
గావుతన్.

1

- ఉ. చందనచారుపత్రకము సంస్తుతకౌస్తుభకర్ణికంబు న
స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందునురస్తలంబయరవిందముగా సొగియించియున్న య
య్యింపిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తసంతతిన్.
- ఉ. గద్దియయైనతమ్మివిరి కమ్మని తావికిఁ గ్రమ్ముతేటు లే
ప్రాద్దురు మోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులు కూడించు
ట్టులన్, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ బేర్చియెల్వంగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్ద నయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాఁఁగావుతన్.

1. ప్యంధిక. 2. చట్టులు.

- చ. పాణిలు జటాటంబం గుగుమన్లురు లై చరలేటసీటి నె
 త్తటంబ జనించుక్రొచ్చు గువులండములై తలజాట్టుచాముమే
 యుద్రహం గుప్పలంపుబోలై చెలువార 3 వేంకటచంద్రకల్
 వెజయగం ధ్రోమ మచ్చుభుమసీపితకావ్యః శామనుగ్నతీన్.
- చ. పాణిగ క్రొచ్చి యంబి మువంబులొగటంజేర్చుచోఁఁగున
 యుగళుగళుగళుగళుములు దానిొక మొప్పుచేయెనూ
 యలై, జెడివెదంగ నొండొకటి జేరినలాగున చల్లసిల్లం
 బెం, వెడివెదారి శ్రీతాంతయించెననెనామువేలుపున్.
- చ. కరకమలంబులందుం బటింపుగమండలు వచ్చకాంతి భా
 సువమగుమా క్షింపుజవనూత్రముదాల్పుట, బ్రహ్మవాదియై
 మంగిహంబముం విలిచి బాలమృణాళముజూపుచందమా
 సిరి: విలింప నొప్పుబాధనేవితమూర్తి: చలంతు భారతన్.
- ఉ. వీరులతేనె యై కురియ వింతగు కావ్యరచంబు గ్రోలి య
 మ్మానవకోటికిం బశుసమానత మానగం జేనె నెవ్వ: డ
 వ్యానికి నీకు లేరు మునివర్గములోవల నమ్మహాత్ము మే
 భానిధి నాద్యురాఘవకథానిధిక్తిఘరిణు: గొల్పెనన్. 7
- ఉ. వేదము నచ్చుకట్టి శ్రుతిపేథులతత్వము: బట్టి చూచి య
 వేదముకంపు వీనులకు వెగ్గలమై నిగుడంగం బాటు నా
 మోసము వెల్లెం గొల్పి యనుమోదితకీర్తులమిన్నుదాతు న
 య్యాపిమహంపీతుంగొలుతునచ్యుతమూర్తి: బరాశరాత్మజున్.
- ఉ. భాసురభారతాఞ్ములభంగులు నిక్క మెటుంగనేరమిన్.
 గానుట వీరతే చదివి గాథలు వ్రప్పుతెనుంగువారికిన్

1. లేండు. 2. బాసంగ. 3. పంట్టి. 4. చమై. 5. మై. 6. సిరిలిలింప
 7. నింపున. 8. శల్ల 9. గానుట వీరతే.

వ్యాధుని ప్రకీరణమూర్తము తెల్లంగ జేసినట్టియ
జ్ఞానిగిల్లులం దలంతు నాద్యుల నన్నయతిక్కనారు

9. పెంపియుం దొల్లిటి యిప్పటి
నందితుల మహావిత్సవవిగరిమా
ఖండితుల నకులతేజో

మండితులం దలంతు నింజమకమున నెపుడున్. 10

10. చూడము తెచ్చికింట నియతాకృతిః 'బ్రత్యహముక్' శివా
చ్చనా, నామత యొప్ప నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
శివ్యయో, గామృతతృప్తి మై ప్రిజగదర్చితలీలఁ దనర్చు
శంకర, స్వామిముసింద్ర భక్తజనవత్సలు మద్దురు నాశ్ర
యించెడిన్. 11

11. అని యీశ్రమంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతివయాక్షరపరిగ్రహజనితం బైన
నై సర్వికచావలంబుకతంబున. 12

12. వించిన వేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రొంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రొ, ఛాంచితశబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులుకావ్య
శయ్యగీ, లించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁ జేసితిన్.

13. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనా కుతూహలాయత్తంబగు చిత్తం
బుతో నొక్కనాడు తదనుసంధానానుబంధసమాధినిమాలి
తేక్షణుండ నై ఊణం బున్న సమయంబున. 14

- సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁడా పస్తంబసూత్రుండు
 శ్రీనత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
 డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండు
 వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
 మన్నన గన్నభీమనమంత్రిపాత్రుండు
 పేరమాంబామనఃప్రియుండు పోత
 మాంబికావిభు సూరనార్య మజ్జనకుని
 బొల్లగీసిధికిని *బోలనకును
- గీ. జన్మనకు ననుజన్మని గన్నతండ్రి
 మేగినాట 1 గరావర్తివృత్తిమంతుఁ
 డనఘుఁ డెఱిపోతసూరి కంసారిచరణ
 కమలమధుకరవతి సారవిమలయశుండు. 15
- వ. మదీయభావంబున నావిర్భావంబునొంది సదయానందమధుర
 వాక్యంబుల నన్ను నిట్లని యనుగ్రహించె. 16
- ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్తవై
 యెన్నికమై బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
 షోన్నయమంధ్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పుగ నిర్వహించితా,
 శ్మయభట్టతిక్కవినాథుల కెక్కినభక్తి పెంపునన్. 17
- క. గిరిశపదభక్తిరసత
 త్వరభావము కలిమిశంభుదాసుం డనఁగా
 బరఁగియు గోవిందగుణా
 దరసుభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ వెందున్. 18

క. గురుభజనపరాయణుడవు
సరసబహుపురాణధర్త శాస్త్రకథావి
స్తరవేదివి వినయోదయ
భరితుడ వతులానుభావభవ్యుడవు మహిన్. 19

క. కావున బ్రబంధరచనా
ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నే బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుడు నాప్రియదైవతంబు, మ
త్స్వమి, తదీయతీర్థవిభవంబును దన్తహితావతారమున్
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చుగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేష్వితపుణ్యాఫలోదయోన్నతుల్.

తే. ఆనన బులకలు మై జాదుకొనఁగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
నద్భుతానందరసమూర్తి నై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత తలకొనంగ. 22

క. ఇది యీశ్వరానుశాసన
ముదయోస్తుఖి మయ్యె నాకు నూర్జితశుభసం
పద నొనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయన్మసింహోపతారసం స్తననరణిన్. 23

ప. ననుఁ దనవేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటన్
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేరుపుణ్యాఫుం

బని యట మత్పితామహుండు ప్రాక్షనసంయమితుల్యవర్త
నుం, ఉనఘయశుండు పూర్ణపునఃసాయుపజీవితధన్యుఁ డిష్ట
హిన్. 24

తే. అష్టహస్తేఃకు నిత్యవయాహ్వానమునఁ

డతుల్యతానందజలధి నోలాడుఁగాత

విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్ర మైన

యత్తపీయప్రబంధసామగ్రినలన. 25

శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుతధన్యభోగవిభవస్సారాత్మః ధారాధ్యుః
ర్యజ్ఞం ఉప్రతిమాద్యుతోభయఃపితౄ ప్రాశస్త్యైర్దాతృయో
గాజ్ఞాసిద్ధిఘనుండు మజ్జనకుః ఉపన్యస్తే శ్రీసూర్యుఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాక్తాయంబున మువావేశోజ్జ్వలుం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిచి కావున ప్రక్షండాపిపురాణోక్తం బయిన
శ్రీనరసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెలుంగుబాసఁ
బ్రకటింపవలయు నష్టహస్తప్రబంధంబునకు నస్తత్పితా మహా
హ్వాదయగుహా విహార మహాసింహం బగుశ్రీమదహోబల
నృసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటంజేసి యవ్యాకర్మరత్నరచ
నోపహారంబుల నష్టహస్తవైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీవిభుండు, కీర్తన సావన మైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోసేధు లూరితపుణ్యుఁ లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుఁడనైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతతికి జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపున్. 28

చ. అని యాత్సాహంబు విగులం జిత్తంబును వాగ్మ్యత్తంబును
నుత్తమశ్లోకి సంక్షిప్తన రచనాయత్తంబు నగుచుండ నత్యు
వాత్తభక్తిప్రయుక్తోష్ణాన భాసితుండనై కృతః జేయం
దొడంగి. 29

❖ వ్యవస్థాపకములు ❖

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగత ప్రసన్ననకు గృహ
ధామునకు బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకు బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీనల్లభునకు శుభ
లక్ష్మీజ్వలవత్సునకు నలభ్యాస్తవచ
సూక్ష్మార్థరూపునకు భవ
యత్తు నిరసనైక నిరుపమానధమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకావేక్ష ని
రత్యయతత్త్వనకు నిరుపమానత్త్వనకు
సత్య ప్రహ్లాద వచః
ప్రత్యయసిద్ధునకు బరమ పరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభాణి, విస్మయరతేజోగ్నిమఖపావిర్భాగకళా
రసికాసురపశుయజ్ఞోల్లసనసుసంతర్పితాఖలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మాని మానస స్ఫుటకేలీ
హంసమునకు వైవకుళో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబలికిన్. 34

క. ఆధారవీధి పథికా

రాధితున కగాధమధ్యరంధ్ర సుధా ధా
రాధాతప్రసృమరథా
రాధరథామాంగునకు ధరాభరణునకున్.

35

క. భీమానుజవరదునకును

రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను¹ ప్రభువునకును
రామాను² ప్రభువునకు బురాతనమునికిన్.

36

క. భవనాశనీ మహా న

ద్యవగాహనవిమలబుధ జనాంతఃకరణ
వ్యవసితసులభున కురుశర
³భవనిజసింహత్వదలితభవకలభునకున్

37

క. గరుడాచలాంచలోజ్వల

గరుడాసీనునకు సిద్ధగరు డామరకి
స్థిరమిథున ముఖోద్గిత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధానునకున్.

38

క. సారాస్వయధీవిద్యా, సారలసత్పుత్రపాత్రసంపద్ధుణసం

భారమదీయహితార్థో. దారపరిజ్ఞాతకల్పితరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలశౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయదయావి
ద్యానిత్యశ్రీఘునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

ప. ఏను విన్న పంబు సేయం గలలక్షీనరసింహావతారం బనుపురాణ
కథకుఁ ప్రారంభం బెట్టిరనిన నిఖిలభువనపావనంబైన నై
మిశారణ్యంబునఁ బుణ్యాత్మ లగు మహర్షులు హోతృత్వం
బున రోమహర్షణుం డనుపారాణికునివలన నఖిలపురాణోత్తి
హాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర
భాగ శ్రవణంబు సేయుసమయంబున నతికుతూహలొస్తీలిత
మానసు లై యతని కిట్లనిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదాన చతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నండెలమిన్. 2

శా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
న్నాతస్ఫోతయశుండు శ్రీవిభుడు ప్రేమస్థేమమై దాను న
బ్రాతావాసయు నిత్యవాసరుచియై భాసిల్లు నొం డెచ్చట
బేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జగీయమానసితిన్. 3

శా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రిక్షించువా రెప్పుడు
బ్రీతిం గూడి భజించువారు దురితాపేతాత్ములై యెయ్యెడ

1వీతాతంకమతిం దనర్తురు జగద్విభాత్యతీర్తుర్విజ్జ్వలం
జేతీర్థంబు పురాణయోగివివితం జేతీర్థ మూహింపంగన్. 4

శా. వీతీర్థంబు సమస్తతీర్థతలకం బిష్టాశీషిప్రదం
జేతీర్థంబు సమస్తవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
జేతీర్థంబు విముక్తిపాదనగృహం జేతీర్థ మింపారంగా
నాతీర్థం బెఱింగింపు మాకుఁ బరమోదాత్తప్రబంధోక్తులన్.

క. ఆని వ్రాసించిన మునులకు
వినయావనతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణి
ఘనఁ డధిక బోధనం జే
ట్లను బుధహ్వాణులకు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణకోటియంతయును నెక్కడ నొక్కడఁ గల్గిదుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁ డైనమద్గురుముఖాంబురుహంబునఁ గంటి నిప్పు త
ద్వాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రాగులై యెందును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపటిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునికోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయుండు బనిచె
నాదిపురాణంబు లయ్యైమతంబుల
వేళ్లు వెట్టియు నిరూపించి నిలిపెఁ
బంచమవేదమై పురుషుహాభార
తముఁ జేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచె

గీ. బుట్టికప్పుడె సంస్కృతిపాలము 'విష్ణు
నట్టియెటుకను బుట్టికప్పుడె గనియె
నెవ్వ డట్టిమధురు నుతియించి భక్తి
విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. 3

వ. సమాహితహృదయులరై వినుండు. 9

ఉ. సంతతపుణ్యగర్తనుండు సద్గుణసంపృతకీర్తనుండు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహవశీకృతకృష్ణుండు వీరతృష్ణు డా
క్రాంతనియత్యపేలవుండు గాలవుం డన్నుని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మేదిని బ్రహ్మణవృత్తి జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. ఆర్థి గంగాద్వార మాడె బుష్కరములు
గనియె గురుక్షేత్రమున జరించె
గౌళిఁ గోనియాడె గాళి వసించె బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయాపటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమము జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరి
కృతగాహనుం డయ్యె గృష్ణవేణిఁ

గీ. దటిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయి గొలిచె
సహ్యాజావేణి దోగె దత్తవిధనీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాతు
రంగనాథుని నెఱుగె శుభాంగు డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

- క. గోకర్ణము ¹సహ్యాద్రియు
 శ్రీకుల్యముః బుష్పనగముసిద్ధాచలమున్
 లోకనుతుడు చూచుచు ల
 శ్రీకలిత మహాబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్. 13
- క. అందు భవనాశనీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద
 స్యందమదవదించిదిరఁజందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.
- వ. తదనంతరంబ. 15
- ఉ. ఆమునినాయకుండు వినయానతుడై కొలిచెం జగత్త్రయ
 స్వామి బ్రసన్నభక్తిమయవాఙ్మయుఁ గామితభక్తలోకర
 త్నామణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధి
 శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖిలేశ్వరున్. 16
- వ. ఇవిధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై
 యచట ననేకమునిమహారిమధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను
 కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీమన్నారాయణచరణైకభావు దేవ
 శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని
 చేత సంభావనంబు వడసి యాసీనుం డై ³యమృతహస్తండు
 వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు
 లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 17
- క. చూచితి ననేకతీర్థము
 లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుంగ మునీం
 ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను
 గోచరమే యహోబలంబు కొనియాడంగన్. 18

క. ఇచ్చట: దొల్లిజనార్దను,
డచ్చపువాలారుగోళ్ల ససురవరేణ్యుక్
1వెచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననగ నేను విందు మితకథనములన్.

19

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివైరంబు దొడకునట్టి
మోఱక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్బంగి నిష్ఠ దైత్యేంద్రసుతుడు
శ్రీనత్సవతు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున 2ధనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి 3నెట్లయ్యె
నీతీర్థవరమున 4కిందుఁ గలుగు

గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యింతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను ని మ్మును లెల్ల నానందమొంద.

20

క. అని పలికిన గాలపువలు
కనుమోదించుచు మునీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెవులకు సొమ్మగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై.

21

క. తనవదనమునన చూడ్కులు
నినువగ దేవశ్రవుండు నిరుపమవిద్యా

భువంః డిట్లనియెను గాలవుఁ

గరుఁగొని గంభీరవాక్ప్రకాశన్.

22

క. నీ వడిగిన యర్థము ముని, నేవితము సమగ్రబోధఃస్థిప్రద మి
ప్రావాత్తికము శ్రుతిశుం, భావితము ప్రకృతనిత్యపాండిత్యనిధి!

క. ఏనుచు కెల్లలచే మును

వీను లలగు చిరతరంబ విన్న విధంబున్

మానమున నున్న తెఱఁగుఁ

గారువును గన్న క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.

24

వ. అనివలికి చేవశ్రవుం డిట్లని చెప్పం బొడంగె.

25

సీ. ఆఖలలోకానందం డగు చంద్రుఁ డెందేని

గలిగె నుజ్జ్వలభేనకణముమాడ్కి

నైరావణాపిమహాకరు లెందేని

బ్రభవించె మకిరళాబములవగిది

గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని

జనియించె శైవాలచయము భంగి

భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేని

బొడమె మాణిక్యంపుబొమ్మపోల్కి

గీ. నాదిమత్యక్తికూర్తములు విహరల్లెఁ

దనరు నెందేని ప్రకృతి సత్యములకరణి

నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక

సారమహనీయమహిమ కాధార మగుచు.

26

క. తాన లవణాబ్ధి యనినను
దాన్త మధురజలధి యనిన దాన యవృతపా
థోనిధి యనినను సకలా
నూనగుణస్తుతికి నాత్మ యొకడ యుదధికిన్. 27

క. కావున దుష్టాంభోనిధి
శ్రీనిభవము వర్తనంబు చేసెద నామౌ
చ్చిన్లభమున్తి యగుటఁ
బావనములు తద్గుణానుభావ స్తవముల్. 28

ఉ. ఒక్కొక్కయపు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిఁ
నిక్కి మహాబ్ధివీచికలు నిర్మలవివృతమానసం క్షిప్తైఁ
విక్కుటిలంగఁ గ్రొచ్చురువు వెట్టివయంతయుఁ జూడనొప్పు న
ల్దిక్కులు శారదాభ్రలనదీప్తివిభాగత నొందుచాడువన్.

ఉ. ఎక్కుడువేడ్కఁగ్రొలికొని యెండకయున్న పయోధిపల్లలున్
గ్రక్కెడునో సుధాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్
మిక్కిలి యుల్లసిల్లు నునుమించులుదేరెడుము త్రియంబులిం
పెక్కినమ్రోతలన్ దరగ లేందుఁ దటంబులు బ్రోవువెట్టుగన్.

సీ. బిగి యుల్లసిల్లెడువగడంపుఁగెమ్మోవి
చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ
దనరారుపులిననితంబబింబమున నా
కులిత మై ఘనదుకూల మమరఁ
గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్తాంబుకఁములు,
చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసంగ

నెఱగునుద్యృత్తమీనేక్షణిలోచుల
పొలపంబు లోయ్యార్థములు దలిర్ప

తే. లలితభంగుల నొప్పువేలావధూటిఁ
గమ్రువీచి భుజంబులఁ గొగిలించి
ఘనసోల్లాసలీలఁ గ్రాలి క్రాలి
యనునది తోలెంచుఁ జంద్రోదయోత్సవమున. 31

ఉ. ప్రేవులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్కమొగింజను దెంచియాదటన్
బైపడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారమున్
దీపెనలారఁ గైకొని మదించు నదీపతికోర్కి వింతగన్. 32

చ. తటరుహవిద్రుమద్రుమవిలాసము లొప్పుఁ బయోధి కింక ను
త్కటచటలోర్చి హస్తముల గర్వమున న్నెడలంగఁ ద్రోచినం
బటుతరభావ మేది బహుభంగి విక్లితనొంది క్రింద న
చ్చట నచటఁబొజంగువడి సగ్గినబాడబకీలలో యనన్. 33

తే. శిశువులుచేతు లార్చుచు కేసఘనతరాట్ట
హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి
యశ్వశిఖిఫాలలోచనం బనగ సింధు
వసురుఁ దాండవ మాడెడువారుని బోలి. 34

చ. పొలుపుగ నెల్లనాడు నుడివోవక వెల్లుగఁ బూచు తీగెలం
దెలుపులుమీటి తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కికెప్పుడున్
ఎలమి యొనర్చు వేల్పు లచలేంద్రుని గవ్వముఁ జేసిత్తచ్చు
చోఁ జిలికిననాటియయ్యమృతశీకరనేకముపాయదో యనన్.

ఉ. ¹తెక్కలతోడి కొండల నెఱింగి దనలోన నడచికొన్న నీ
 నెక్కి బలారి పంచె నొకొ యీజలపూసము పేర్చి యంతయుం
 దక్కువ నేయ నన్నక్రియ దండడి నెందును పేర్చి వెల్లుగా
 నొక్కట నీరు గ్రోలేడు బయోదసముచ్చ. చ.ముల్
 పయోనిధిన్.

36

సీ. సిరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచనునెజ్జ
 పట్టు, మహాకాంతకట్టు జీర
 గిగులు డాగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
 బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
 పటుపయోధరములపాలిప్రపాసీమ
 యమృతాంశుపాడవున కనుగలంబు
 మర్యాదలకు గుటి మహిమలకందువ
 యఖిలరత్నములకు నాకరంబు

గీ. సుతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
 గూర్చి నిల్కడ గంభీరగుణమునెలవు
 తనరుచొప్పిదముల కెల్లఁ దానకంబు
 వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు విశమె.

37

వ. ఇట్లపారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలం
 కారం బగుచుఁ దమేయమధ్యప్రదేశంబున ననేకశతసహస్ర
 కోటియోజనవిస్తారవిపులరూపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించు
 చుండు.

38

1. తెక్కల.

క. ఆదియు మహిమయు నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొక్కఁడ యెఱుంగ ననుభవ కెఱుంగం
గాఁ దరము గాను కమలభ
వాదివిజయవద్య మది మహాద్భుతము మహిమ్. 39

సీ. యీ రాత్రితరుంగలవేరణఁ గూడిన
క్షేత్రసంహత చిక్కఁ బేరె నొక్కొ
రాకాసుధాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొ
వారి పురాంతకుతోడిపురుషున రజతాద్రి
కెనగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొ
దనుజారిపాస్పయుక్త దనియక వెండియు
నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొ

గీ. యుదరమున ముత్తయంబు లొఱ్ఱయ్యయ్య మూగి
తెట్టువలు వేరి వెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొ
యనఁగఁ జందనకుందేందుహారగుచిర
దీప్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40

శా. క్షేత్రద్వీపనివాసు లందఱు శరజ్జీమూతరేఖాసిత
స్థితాకారులు ఘోరదుర్భరజరావేతు ల్పరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్యు లంభోజసం
భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిషత్పూజానమస్యోచితుల్. 41

క. హరిభక్తి తేవగా దు, చ్చరసంసారాద్ధిఁ గడచుసాధుజనులకుం
గరయై దివిజగణనిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెసఁగున్.

ప. అమృతాద్యైశంబునడుమఁ బ్రచండమార్తాండమండలసహస్ర
దుర్నిరీక్ష్యసహజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణపటల

జటిలఘనకనకప్రాకారప్రకరపరిక్షిప్తంబును, దరళ పతాకా
 పల్లవితకేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళమణిభర్త
 నిర్మితనిర్మలహర్షాభిరవిభితగగనభాగంబును, బహు
 యోజనసహస్రదుర్నిరీక్షవ్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును,
 రమణీయరమ్యసహస్రముఖసంచారచతురప్రాకారంబును, సు
 భృతాఖిలవిజ్ఞుఖద్వారతోరణస్ఫురణావిభూషితంబును నయి
 వైకుంఠనామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభి
 రామం బగుచుండు.

౩౪

1. నాలుగునోభులవానికి

నాలుక లిరువేలు గల ఘనస్థిరమతికిక

బోలునె వినుతించగ నన

బోలికలకు మిగిలి యొప్పుబురియొప్పిదముల్.

44

1. నారాయణునిదివ్యనామసంకీర్తనం

బనిశంబుఁ జేయుమహాత్ములకును

బద్ధాత్ములకీ పాదపద్మంబు లత్యంత

భక్తిమోఁ బూజించు ప్రాజ్ఞులకును

విశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నే కాగ్ర

బుద్ధి భావించుసత్పురుషులకును

లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు

వ్రతములు సల్పుసద్వర్తనులకు

భవము దీఱినతుది వచ్చి భవ్యసుఖము

లనుభవింపంగఁ దగునెల వగుటఁ జేసి

యథిలవస్తుపంచదలకు నాకరంబు

గుణవిధావిభాసురము వైకుంఠపురము.

45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమూల్యములప్పురంబు
నం, జతురతః బల్యవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము, అమ్మువా
రతులితవిష్ణుకాననసమాహితు లైనమహాత్ము లంచితో
ద్ధతిఁ గొనువాడు భూరివిహితప్రతపారగు లైనబోధనుల్. 46

సీ. తమవాడిచూడ్కి కంపర్పున కేసని

యైన సాధించుదివ్యాస్త్ర మనంగఁ

దమతియ్యవలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిః

దనరారుమవ్యంపుఁదరంగ లనంగఁ

దమవితచెయ్యులు కమనీయకోమల

శృంగారతరువులేజిగురు లనంగఁ

దమముద్దు నవ్వులు తమకంపుఁజికటి

నిగిడించునరిచివెన్నెల లనంగఁ

గీ. జొక్కుమందు లనంగ సోయగంబులగను

లనంగ సుఖమునిక్క లనంగఁ జాలి

యనుపమానమూర్తులై యుల్లసిల్లుదు

రంబుజాయతాత్ము లప్పురమున.

47

ఉ. మారుని గన్నతంక్రి సిరిమానసమున్గబళించునేర్పుసొం

పారంగ నైజమై చనుమహాసికుండు సమగ్ర సారశృం

గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం

గారిపైకపాత్ర మనగా దగదే పురతత్వ మెమ్మెయిన్. 48

ఉ. శ్రీసతికి స్తుతాచికిని నేసలు పెట్టినపెండ్లి పెద్దల
బ్రాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించిననాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్లసం
తోసమున స్తుకుండుఁడయివోడులు తత్పురిపుణ్యాభామినుల్.

సీ. 'హరిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్క్యవతారసంకల్పవీల
శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమావు
బడిపుట్టినవి హయప్రతతు లెల్లఁ
బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరువంపుడిట్టలు పురుషు లెల్ల
'దివ్యవిమానమాతృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు కమ్రతన్న

గీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసప్రజంబు,
బలంగ మింపారు రాయంచోపదుపు లెల్ల
'విమలకమలాక్షునాభిపద్మముల కన్న
దమ్ములప్పురికొలఁతులతమ్ము లెల్ల.

50

ఉ. సకలకాలకుసుమసంపద సోంపారి
నిఖిలసుఖవిహారనిర్జితులకుఁ
గారణంబు లై యుదారమందారంబు
లగుచుఁబురవనంబు లలరు నెపుడు.

51

1. హరిదాసులను హత్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాత్రికము. 3. పదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభిపద్మమునఁ గన్న; తమ్ములెప్పుడు.

సీ. హరిభూతభావిభవ్యావతాంబులు
 గీర్తనంబొనరించుగీరసమితి
 సక్షసామములు నుస్వరముగ మునికోటిఁ
 జదివించుఁగోకిలముదయంబు
 శ్రీకాంతుకమనీయశృంగారలావణ్య
 కథలు వేర్కొను శారిత్రాగణంబు
 ప్రణవమంత్రోన్మాదపరిపాకమింపార
 సభ్యాసమొనరించునలికులంబు

తే. ఘోరసంసారతాపనివారణంబుఁ
 జేయునున్న తభూనుహచ్చాయవయము
 సరసనిర్వాణగంధంబుఁ జల్లుఁ బుష్ప
 జాతి యప్పురియుపవనస్థలులయందు.

62

చ. ఉరుతరశంఖచక్రరుచి నొప్పి, లసద్విమలోదరస్థితాం
 బురుహవిభూతిఁ బేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతికా
 బరంగి నవోత్పలాంచితవిభాగరిమ నిర్మల జెంచి యొప్పు న
 ప్సరికమలాకరంబులు విభుండగు విష్ణునిమూర్తులో యనన్.

సీ. తరితాల్పు బొక్కిటితప్తికమ్మనితావి
 యల్లనలైసలను జల్లిచల్లి
 పరమాత్మపదములఁ దొరగి పాతెడు నేటి
 తరంగలవై లీల దాటిదాటి
 శౌరికొగిటు బొక్కుచపలాక్షీపులకల
 చెలువంబునకుఁ బోసి జేసిచేసి

హరిమ్రోలవినతాంగుడై యున్న యురగారి
యొజకలు పలుమాటు గిటిపి గిటిపి

గీ. కొలువు తఱిగోరి సంభ్రమాకులతఁ 1 బాటు

తెంచు వేల్పుమాకలనేడ దేర్చితేర్చి

పెన్నునగరిలోపల నెల్లవెంటలకును

దానయై యొప్పుబురము మందాసలంబు.

54

వ. మఱియు నప్పురంబు పురుషోత్తముమహిమయుంబోలె వర్ణనా
తీతవై భవంబును, లక్ష్మీహృదయంబునుంబోలె నారాయణ
నివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుంబోలె మహా
యోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె
నచ్యుతావతార కథాబహుళంబును, నరసింహాదివ్యరూపం
బునుంబోలె బ్రహ్మదనరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంఠ
రంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, ఋండరీ
కాటు వతంబునుంబోలె గమలాకరకమలరజోనురంజితం
బును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృ
తంబును, నహోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత
సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిధిలోకంబునుం
బోలె సతత సన్నిహిత ముకుంద శంఖపద్మ కాంతికమనీయం
బును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయా
లబ్ధామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, బాతాళంబునుం
బోలె విశ్వం భరోద్వహానసమ స్తభోగీంద్ర భోగాస్పదంబును,
బోధితశ్చక్రంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతమునిమండ
లానుగతధృవస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బారుచెంచు వేల్పు మాకల నేడదేర్చి.

మణిప్రభా నివహంధకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం
 బర విలసితంబును, శేషభోగాస్పదం బయ్యును నశేషభోగ
 నివాసంబును, బహుసంయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ
 ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ'గాంగేయభవనభాసురం
 బయ్యును శిఖండివిహారహృదయంబును, వివిధవిలాసినీవిలస
 నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో
 ద్వస్థితంబయ్యును సుకవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ
 క్లేశంబునకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం
 బును, ధర్మంబులకు బరమధర్మంబును, మోక్షంబులకు నపరో
 క్షంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్వల్యంబును, నానందం
 బునకు నిష్యందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం
 బును, చాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, సకలభువన
 భూషణంబును, సకలదురితనిష్ఠాకంబును, సకలక్రుతి పురాణ
 వల్లసీయంబును, సకలసాధుజనాకర్షణీయంబును నై యుల్ల
 సిల్లు నట్టివైకుంఠపురంబునందు. 56

శా. రాకాచంద్రసమాస్తకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
 బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రసాదవేదీవితా
 నాకీర్ణంబును దీర్ఘకేతు'తతసాధాగ్రంబు నై యొప్పులో
 కైక శ్రీకర మంబుజాతునగ రత్యాశ్చర్యధుర్యస్థితిన్. 57

ఉ. ఆనగరంబు రాజు వివిధాన్భుతరత్న మరీచిమండలో
 త్తానలసద్విమానరచితం బగుభూరిభుజంగపుంగవో

1. గాంగేయభవనభాసురంబు. 2. సకల భువన భూషణంబును; సకల
 భవభూషణంబును. 3. రత.

- స్తానమనోజ్ఞభోగగరిమంబున నుత్కటభవ్యయోగలీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేకయుక్తుడై.
- శా. హేమ స్తంభమణి ప్రదీపమణు¹భింపేపారు, గర్భూరసా
రామోదం బెలరారు "మేటితెర లొప్పారు² లసన్నాక్షి
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు లొసంపారు మాంగల్యర
తోముద్ర బనరారు జక్రధరుశ్రీశయ్యానివాసంబునన్. 58
- ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేలి³లైలములు చుట్టును సిద్ధసాంబువాహినుల్
చుట్టునుబూర్జదీర్ఘకలు చుట్టును గోకిలకీరనాదముల్
చుట్టును హంసికాగతులు సొం పెసఁగు⁴హరిమందిరంబునన్.
- మ. మును లేతెంచి నుతించుచుండుదురు సమ్మోదంబుతోనమ్ములై
వను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్తుల్నిలింపోత్తముల్
పెనువైకొల్తురు మూఁడులోకములు తృప్తి బిన్న పెద్దల్లహా
ఘనతేజోనిధి యైనశ్రీవిభు శుభాగారాంగణాక్షణులన్!
- ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రాద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
గూడి సమగ్రత త్వరసగోష్ఠిసుఖితురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు⁵రిష్టరసకీర్తితభంగి⁶బ్రహ్మ లయ్యెడన్. 61
- వ. అనివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంఘ్రులు చతుష్టప్తి
రంతులు మహామస్తకవక్షస్థలబాహుచరణాదారుణాభిరామ
శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నా
యతశక్తియుక్తులును నానావిధాయుధహస్తయును నసమాన

1. అంపేరు. 2. మేటితెర వొప్పారు. 3. రవ్వరస. 4. ప్రసన్ను.

సత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాప్తవిధైశ్వర్యధుర్యు
లును నగువా గనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల
మొత్తంబు లై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వ
ద్వారంబున గణపతియనుప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను
గుఢరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మ
దుర్గేమప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుం
దురు మఱియుఁ జతుర్ముఖులును శంఖచక్రధరులును వీతాం
బరులును నీలారంబుదవర్ణులు ¹నగణ్యసంఖ్య లన్నగరికినెల్లెడ
లనుం గావలెమై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్లమేటి
యు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుం
డనుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టించి
నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మి గూడుకొని
తిరుగుచుండునట్టియసమసామ్రాజ్యంబు జగదేకపూజ్యం బై
తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీపితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని పట్టపుదేవియు

నలినాసనుండు ప్రియనందనుండు
విహగాధి నాథుండు మహనీయవాహనం
బహికులాధీశుఁ డింపారుశయన
³(మతిలోకనందకం) బహుతోజ్జ్వలహేతి
ఘనపాంచజన్య ముత్కటపుఁ జింద
మింద్రాదిసురలు సమిధసేవకకోటి
సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదంపుఃబనులు
శ్రుతులు నుతు ల్లిక్తి యతులితోన్నతులుః చేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నార్తమౌపదుండు నారాయణుండు. 63

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుడు తానె యెఱుఁగు నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజలకును నందునె యొందున్. 64

సీ. భూరిబోగుణస్ఫురణవర్షజఁ డనా
భువనప్రపంచంబు పొడవుఁజేయు
మహాసీయస త్వేనమాధివిష్టుం డనాఁ
బొడలించు జగములఁ బొలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖలంబు నుడిచి యడఁచుఁ
గలితగుణత్రయోజ్జ్వలపరాత్మాండనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుగుఁ

గీ. గేవలుండె నిఖలదేవచూడామణి
యఖలదేవతామయైకమూర్తి
సకలదేవశరణ చరణాంబురుహుండు ల
క్షీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు. 65

చ. సిరి గరుడుండు చారుతులనీదళదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫుగదురుశంఖచక్రములుఁ బొక్కిటితెచ్చియుం¹బచ్చపుట్టమిం

పులైడుమాక్కియు స్థరుణ నూనినయుల్లము నైనమాత్తి
 యే, నరుమడిగ్రాలు, వాడొకడ నాథుడు శాశ్వతసౌఖ్య
 సిద్ధికిన్. 66

చ. తపములఁ బోనిపాపములు దావగుణంబులఁ బోనిదోషములొ
 జపముల నాజిపోనికలుషంబులు దుష్టులఁ దూలిపోవు న
 చ్ఛుఃపువలఁపొప్పు నొక్క మరి సర్వము నైన రమేశుపేరి తీ
 యపుఁబలు కింపుమీఱఁ నెవయందొడఁగూర్పంగ నేర్పుగల్గినన్.

క. "కరుణయు తనకుఁ దొడవు త
 త్పంచితృలదెసయ తనకు భాగ్యము భక్తో
 ద్ధణంబ తనకు భృతి శ్రీ
 వరుఁబోలం గలుగు నొరుఁ డెవఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగములబాలుఁ బొక్కిలీతమ్మి
 సృజించి జగములు సేయఁబనిచె
 నింపారు తెలిసీటియే అంఘ్రితలమునఁ
 గలిగించి దురితము ల్లడుగఁ బనిచె
 దుదలు గానఁగ రానిచదువులు మనసునఁ
 బొడవించి తగవులు నడుపఁ బనిచె
 గర్వంబుఁగెంపులు కడకంటిచాయలఁ
 బుట్టించి దివిజులఁ బ్రోవఁ బనిచె

గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలుపులకును
 నిక్క దాన పలుకులకు నెడము దాన

1. నరుమడిగ్రాలువాడొకడనాథుడు శాశ్వతసౌఖ్యసిద్ధికిన్. 2. యు.
 3. కరుణయుఁడనకు.

యజుః డమః డనంతుః డవ్యయుః డచింత్యుః
డనఘుః డజాః డంచితశ్లోకుః డచ్యుతుండు. 69

వ. ఇట్టి పరమేశ్వరుండు పరమప్రభావభరణుం డగుచు భువనా
హితచరితంబులం బాపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజన
పారిజాతంబనః బ్రఖ్యాతీయుం గరుణారసప్రీతీయుం దనకు
సహజంబు లై వెలయ నైకుంతపురంబున విహరించుచుండఁ
గ్రమంబునః దివికమతవరాహావతారంబు బుడారంబులై
ప్రవర్తిల్లినయనంతరంబ యొక్కకాలంబున నీలమణిసుందరం
బగునిందిరాసుందరివివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవా
హంబు సిగ్గునవెలుకఁబాటినపోలికం జూలుకనై వెలిమొగులు
మొత్తంబులు దెసలకడ న్గడలుపడి తూలం బ్రకటయోగ
నిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులోచనార
విందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం
గమలంబులు కమనీయరుచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమ
పురుషాపాణితలంబునః బ్రద్యోతమానంబగుపాంచ జన్యంబు
నకు నన్వితంబుగాఁ బూర్ణేందుబింబంబు నిబిడచంద్రికా
నిష్క్రందంబు నిగిడింప నీరజోదరుపేరురంబునః బొలుచు
వలుఁదమానికంబునకుః జేరువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిర
ణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేడిమి మూఁడుజగం
బుల నిగిడింప నజ్జనచిత్తంబులం గేలివృత్తంబులు నల్పుజల
శయనునిరతిశయగుణంబుల కనుగుణంబు లైనయోజ రాజ
మారాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహరణకళాకౌశలం
బులు సొగియింప జగదేకాశ్రయం బగుశ్రీనత్సలాంఘన

నాశ్రితజనంబుల మనోరథంబులచాడ్చున సస్యసముద
యంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్ర
మోదగుం డగుచక్రధరుభావినరసింహావతారంబున విదార
ణీయుం డగుదైతేయురుధిరవిందుసందోహంబుతోడి బాంధ
వంబు ననుసంధింపం దివురుపగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్య
సహస్రదీప్తిం విలకింప నకుంతితకైవల్యకళ్యాణకారణం
బగునపారనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేరు
ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల కెఱంగునంగలంకదేరి ¹యెరువు
ఔజలి విలసిల్లు నుత్ఫుల్లహల్లకోల్లాసియుం గుముదామోద
ముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్చాయానుబంధాంధ
కారితమవలయంబును గాశప్రకాశితాశావివరంబును నై
శరత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70.

చ. నిరుపమభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్య కామణికుచద్వయకీలితవత్సుఁడై మనో
పారసుఖనిద్ర నున్నకమలాక్షుఁడు మేల్కొనియెన్నయోధిసెం
దరంగలమ్రోతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యైచెలంగఁగన్.

సీ. నెరసినచిక్కని యిరుచున్నగవచెన్ను
పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెల్లిక్రాలుకన్నులఁ బొలయుమెఱుంగులు
కోలునీరాజనలీల లనఁగ
జిగిమిఱుపలుచనిచెక్కులచెలువంబు
రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

దళుకొత్తుచిటునవ్వుతెలుపులసొంపులు
పుష్పోపహారవిస్ఫూర్తి యనంగఁ

గీ. దనమనోహరభావంబు దనవిభవకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్లు
మున్న మేల్కొని మున్నీటిముద్దుకూతు
రమరె నీలాజ్ఞమధుపగానములు చెలంగ.

72

చ. ఉరుతరతల్పవన్నగఫణోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తిమై
బరంగఁ గరంబు పొల్వెసంగఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంకురాగుచి సూరెలఁబర్వంగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలవసుధాధరశృంగము పొల్పుఁ బట్టంగన్.

వ. అంత.

74

నీ. అంబుధినాదంబు నతకరించుచుఁ బర్యై
నభమునఁ బొంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదకి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకముమ్రొల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె

గీ. పసిడినీరుమీఁదఁ బరంగిన క్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్లు

నాదిదేవుమ్రోలఁ బ్రాంజలిమై పాడ
చూపి నిలిచె భుజగసూదనుండు.

75

వ. ఇట్లు బోధంబు నొంది కొండొకసేపు గోవిందుండు మంద
స్థితసుందరవదనారవిందుండగుచు నివిరతోడ సరసశల్లాప
సౌహృదంబునందగిలి కొండొకసేపు.

76

ఉ. ఆనలినాయతాక్షీనయనాంచలచంచలకాసవిభ్రమ
భూనటనంబు నాతరుణిపూర్ణము ఘేందువిలాసహాస మ
మ్మానినిముగ్ధభాషణమంచితమంజులీల యెంతయున్
మానసమున్ బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపనున్నెడన్.

క. దెందమునఁ గొలుపువేడ్కలు
సందడిగొన నేగుదెంచి సయమివరులున్
బృందారకులు న్నిల్పిరి
క్రందుగ జగదీశమంజరద్వారమనన్.

78

వ. అప్పుడు.

79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాఁకను
బగళమై నిలుడు దిక్పాలవరులు
సందడిసేయక యంపలు నించుక
సేపు కూర్చుండుండు సిద్ధమునులు
దండియలును మీరు దడియంగబడకయ
తేకయటువొండు గంధర్వముఖుల్
లిండాకఁబొగడితి రించుకవడి యింక
జగడంబు మానుడు చారణేంద్రు

గీ. ఎరుచు చుట్టరేత్ర పండాభిరామ
హస్తలై నణిహారు లంగంప నిలువ
సఖి మై యొచ్చె బమ్మర్ మాచిచేపు
భూరిమందిర తోరణభూమియందు. 30

చ. అట్టిలంకులచమయంబునందు. 31

క. సనకుండం అనందనుండుచు
సనత్కుమారుండు సనత్కుజాతుం డనగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. 32

చ. ఇట్లు చొచ్చి యనివార్యగమనంబున నరుగుదెంచువారికి
నడ్డపడి విష్ణుసారూప్యదేవీవ్యమానకాయులును దత్ప్రీతి
హారపాలనపదసీనిత్యనిరసాయులును జయవిజయనామ
ధేనులును నగువా రిద్దఱియును ద్రుల కిట్లునిరి. 33

ఉ. ఇప్పుడ మేలుకాంచె బరమేశుండు సాగరజన్యకాంతిలో
దెప్పల దేలుచున్న తనతీయపుణ్యపులనేని నొందుమై
ద్రిప్పుడు పాచపాన్పుపయి దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పగనేని మోషడట నొంట్లును జేరరు పూనియెవ్వరున్. 34

క. ఈసిద్ధు లీసుర ప్రభు
లీలయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సమయము గాచి తదే
కాసక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. 35

1. సాగరజన్యకాంతి.

నాసింహ—3

క. మీరును నొక్కింతడవు

నైరణతో నిలిచి సమయసముచితముగ ల

క్ష్మీరమణుఁ గని కృతార్థు

మారంభుల రగుడు తద్దయాలాపములన్.

చ. ఆనుటయు వాచిదేవుఁ బరమాత్ముఁ గనుంగొన నెమ్మనంబులకా
మొనయుకుతూహలాంకురము మోడ్పడఁ గోపముచిచ్చు
తాఁకునకా, భువతంబోధవల్లనము గందఁగ నైరణ యన్తహా
వ్రతంబునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట
నుగ్రమూర్తులై. 87

తే. ఆఖిలలోకగమ్యుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ

జూడఁ గొల్వ నబ్బుసుకృతమునకు

నంతరాయ మైతి రట్టియుద్ధరితంబు

ఫలము ననుభవింపనలయు మీరు. 88

ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్పషకారు లనంగ దుష్టమో

హావిలబుద్ధితో నసుర లై జనియింపుడు సంతతంబు ల

క్షీవిభుమిండిమచ్చరము కిన్నయున్¹ గాఢీయఁబెట్టుఁగాత

మీ, భావము లిప్పు డేపగిది బాములు పెక్కగు నిక్క

మొంతయున్. 89

వ. అని వారు ఘోరంబుగా శపించిన. 90

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము, “దఱిగిన వదనములు వెల్లదనము

గదుర బి, ట్టఱమూర్చ మునిగి యయ్యి, ద్దలు నిలిచిరి

వేత్రదండత డితతను లై. 91

వ. ఆసమయంబున. 92

సీ. ఇష్టహాపురుషుల కింతమాత్రకుఁ గాంగ
 నేలకో యీకోప మిట్లుపుట్టె
 నమృతాంశునీధికు లగ్నిపల్లుట గాదె
 యామూర్తులకుఁ గన లిట్లు కలెను
 యూహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేనియుఁ
 గలుగు నూరక వీర లలుగువారె
 పాత్త్వికు లై యిట్లు నైచిరిగాక యా
 యిద్దఱు నల్పులే యిద్దమహిమ

గీ. ననుచు మునులుచు సిద్ధులు నమరవరులు
 నాదిగా నెల్లవారలు నచట నచటఁ
 గూడి పెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
 దుముల మంబునిధిధ్వానచతుః బేర్చె.

93

వ. అవృత్తాంతం బంతయుఁ దనవిన్యచిత్తంబున నవధరించి సకల
 జగన్నివాసుం డగువాసుడేవుండు లక్ష్మీసహితంబుగా ససంభ్ర
 మంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి సన కాదులఁజూచి మీరు
 సకలలోకద్వారంబుల ననివారితపంచారులకు వీరు చేసిన
 తప్పు నాయది యువశమంబు నొందుం డని యనునయించిన
 నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు
 సందర్శనంబును సుభాషణంబునుం గని కృతార్థు లై పర
 మానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛుంజనిరి. మధు
 మధసుండును మగిడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైన
 తేయుం బనిచి ప్రతిహారపాలురం దనపాలికి రావించిన
 నయ్యరువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

లగుసాష్టాంగపండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలులై
యొక్క దెస నొడిగి నీతిచిర నప్పురమాత్మలండు బహుళ
కాయశ్యాపూర్ణానలోకచనుభాసాంబు వారలపైఁ బరపిదర
హస్యప్రసాదప్రసాదరసనం దగుచు నిట్లనియె. 94

క. మీశనమానులకినుకికు

మాటలుగకి యున్న మీసమగ్రక్షమ వే
మాటుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ
గీటునె సాత్వకులబుద్ధి కిల్బిషచయముల్. 95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁజేసియు మహీసురముఖులు నాకుఁజూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
1 దెంతటిపూజలైనఁ దగు నెంతటి మన్ననలైననొప్పు దా
రెంతలుగా మఁసి దలఁతురేనియు నంతలుదత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లలఁతఁబెట్టెనుచోట

దివ్యాషధంబు భూదేవసేవ
పునుష్ఠాస్థిధులఁ బొందెనుచోటను
నమఃభూరుహము విస్తార్చనంబు
దురితాంధకారంబు పరగి క్రమ్మినచోటఁ
బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు
దుఃఖభయంబులు దొడరి సోకినచోట
నభయమంత్రము బ్రాహ్మణాశ్రయంబు

గీ. సారభద్రము త్రమవర్ణచరణరజము

భవ్యతీర్థంబు బాడబసాదజలము

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులము
చేరుచో టిడిసిద్ధాంతసిద్ధమతము.

97

శా. నారూపంబులు మేదినీసురులు నానారూపదీప్యత్తవ
స్సారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంభావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితులు విశ్వాధార లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమ్మతయశోగంభీరతాజ్యంభీతుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేత దగుటను
దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజల్.

99

తే. బ్రాహ్మణావమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రవరుల గరము వేడుక బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు.

100

వ. కావున బ్రాహ్మణావమానాతిక్రమణం బొసరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, సతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుదాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్ధతంబైనహృదయంబునం దస్తదీయసాదృ
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య సంపత్కారణంబు మీరు చిరకాలంబు నన్ను
భజించినదాసు లగుటంజేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది సస్త్వదైక్యంబు

నొందంగలవార లిదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు శ్రేయఃకారణంబుగా నుత్పాదించిన యుపా
యంబు ననకాదుల కాదు శక్తుం దైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కురింప శక్తుం డగునె ? యితైఱింగు మాంగశ్యంబుగా
నంగీకరించునది, యంతరంగంబుల కలంక వొలంగుఁ డని
యానతిచ్చి వెంజియు నిట్లనియె. 101

మ. పగవఁ దైనను మూర్ఖచిత్తుఁ డయినక బాపాత్ముఁ డైనక
మదీయగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుండైయున్న నే నాతనిక
సుగుణుం గా నతథన్యుం గా నుజనుం గా శుద్ధాత్ముం గా
నిత్యుం గా, జగదేకప్రభుఁ గాఁ బ్రభూతపథనస్ఫూరాత్ముం గాఁ
జేయుదున్. 102

శా. ఏ నెవ్వఁడనొ నాచరిత్రముతెఱు గెబ్బంగియోమన్మయ
ధ్యానంబెట్టిదియోయెఱుంగనివిమూఢాత్మండుమన్నామమె
ఱైనం బేర్కొనఁ గాంచునేని దురితోద గ్రాంథకారచ్చటా
భానుం డీతఁ డనంగభవ్యపదముం బ్రాపించువాఁడున్ మ(దు?)

క. నారాయణాఖ్యుఁ డగుసుతుఁ [దన్.
బేరుకొనిన బోయ కెట్టిపెం పొదవెను వాఁ
డేరూపువాఁడో ముందర
మీ రటు దలపోయుఁడా సమీపీతబుద్ధిన్. 104

మ. మదీయశరణాగతుల రగుటంజేసి మీకు నెందును శుభంబ.
సకలచరాచరజనకుం దైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదిలియునుం దొలుత భవమద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమసావనులై
యుదయించెదరు. అని యిట్లు సిద్ధిశించిన దేవదేవునానతి
నానందంబు నొంది యయ్యిన్ద్రులు ముకుందునకు నందంద
మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. వారియం
దేవోలగం బిచ్చి నిజదర్శనార్థులగు సురమునిప్రముఖులఁ
గృతార్థులంజేసి నిఖిలజగంబుల రక్షించు చుండె నంత. 105

క. ఆజయవిజయులు పుట్టిరి

తేజంబునఁ గళ్యపునకు పితకిని సుతులై

రాజితవై తేయకుల

భౌజిష్ఠ్యసుభైక యోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్.

106

క. అని గాలవమునివరునకు

ననఘుడు దేవశ్రవండు హర్షముతోఁ జె

ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు

విసుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతిన్.

107

—ॐ ఆశ్వాసాంతము ॐ—

క. సాభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవత్ భువన¹లాలనదత్తా
లోభాదిరహితంబు, ద్వైభవభవ్యాత్మలక్ష్మ్య ధర్మాధ్యత్మ్యా.
మాలిని.—

భూరికృపారససోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్థరభూమ(రి)భవో
త్తారణ దైత్యవిచారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహపంకజపీఠచతుర్ముఖ² వేషితదుర్ముఖ వేషలథా
రారుచిరాసిధరా దురితాన్నిశరా నృహరీ గుణవత్సగిరి. 109

క. 1వినుతివిశారద, మునిమధురోద్ధితనినద మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సునిశితనిర్వృక్తచక్రశోభితహస్తా,
వనమయూరము. —

స్ఫారగుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విదుదార నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార ధవభావశుభకారణచిహారా.

111

గవ్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమితాశ్వరచరణసరోరుహధార్యా
నానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభు
దాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన లక్ష్మీ
నరసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

111

శ్రీ కృష్ణ

ద్వితీయాశ్వాసము

మహాభారతార్థ

గ్రామణి శ్రుతికామినీశిఖామణి కరుణా
భామ జగదవసవిహిత

నేమ దురితకరటిసింహ శ్రీనరసింహః.

1.

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. అట్లుపుట్టి
హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాతులనువేళ్ల బ్రసిద్ధిపహించిన
యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును నగ్రజుండు. 2.

సీ. కనలుబింకపుంగింక గలుగువేడిమియెల్ల
నొక్కటియై యెడ లెత్తె ననంగ
గఱకుఁబల్లదమునఁ గలుపోడిమియెల్ల
నచ్చ మై తెగఁబొడ వయ్యె ననంగ
గటికి యై తనరారుగర్వంబునకుఁ గల
చేగ యెల్లను దూపు చెందె ననంగ
వెగలంబై పేర్చు వీరంబునకుఁ గల
పసిక యెల్లను మేను వడసె ననంగ

1. నొక్కటియైయెడలొత్తె.

గీ. బ్రళయకాలదహనుఁ బాలించువొర యనుఁ

జండవండధరునిసఖుఁ డనుంగఁ

దేజులై నై జతీప్రమాదమున హి

రణ్యకశిపుఁ డపశరణ్యరిపుఁడు.

3

మహాశ్రద్ధర. తనదోర్దర్పము తెల్పిం దలంచి సరభసోత్థాతది

గ్ధంతిదంత,ధ్వనితబ్రహ్మాండవాద్యోత్తరళితగతులం దారతా

రాఘముక్తా, జనితప్రాలంబరాకాశశధరకలితచ్ఛత్రుఁ డై

మేరుసింహాసన మెక్కం జూచు దై త్యేశ్వరుఁ డతులని

జైశ్వర్యవిఖ్యాతి నొప్పన్.

4

తే. అమరు లనినఁ జంప నలుగు ¹హవ్యాహు

లనిన నోరికట్లు గొనఁగఁ దలఁచుఁ

²ద్రివివవాసు లనిన నమమంగఁ జూచుఁ బా

తాశమునకు దేవతల నతండు.

5

క. ద్వేషించు నాగమంబుల

రోషించుక ధర్మపదనిరూఢస్థితికి

బోషించు మత్సరోద్ధతి

భూషించు మదాతిరేకమును జరితంబున్.

6

చ. ఇట్లు ప్రకృతిపారుష్యదూష్యప్రకారుం డగుచు నయ్యసుర

వీరుండు సుతతైశ్వర్య విహారంబుల వర్తిల్లుచుండి తనమనం

బున నొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించు.

7

చ. అమరులతల్లికంటెను మదంబ వరిష్ట త్రిలోకరాజ్యభో

గములును నాకయోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గును

ద్యమగరిమంబుమై సురల నందఱ మ్రుచ్చులఁ బోలెఁ దీవ్రదం
డమునను 1జంపి యేస తగ డక్కఁగ నేలుదు లోక మంత
యున్.

8

క. కావున నుగ్రపుఃదపమున్

గావించెదఁ దపముచేతఁ గానివి కలవే

యేవిధముపనులకై నను

గేచలబలమునీ సుపాయకృత్యము వెలిగన్.

9

సీ. ఆమరపదంబును నమరేంద్రపదము త

పం బను భూజంబుపండ్లు గావె

సప్తర్షిపదము భాస్వతేధ్రివపదమును

దప మను పువ్రస్వగంధములు గావె

పద్మజుపదమును బద్ధాక్షుపదమును

న్నతతపశ్శక్తిరత్నములు కావె

సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠపదమును

రూఢతపోభాసురుచులు గావె

గీ. తపములావునఁ గాదె యిద్దరణివలయ

మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ

కాన ధర్తార్థకామమోక్షములకెల్లఁ

దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె.

10

క. పోయెద నిప్పుడ యుద్యద

మేయతపోనిష్ఠ నజాని మెచ్చించెద ను

త్కాయక్లేశవ్రతవిధి

నేయుల్లములైనఁ గరఁగ కెమ్మెయి నుండున్.

11

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధసేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటానల్కలాజినప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారం దై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయువహ్నులు
నాలుగుచిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి సూ
ర్యాలోకనవరుఁ దై మును
గా లొక్కటి మోపి నిలిచె ఘర్కపువేళన్. 13

సీ. ఏపారుతుఁజగలినెఱుమంట లొండొండ
వ్రేసిన నేమియు వెగడువడక
వడిగాలి సుడిసిన మిడుంగురు లందందఁ
బొడివిన దాలిమిఁ బ్రదులనీక
పొంగారి దట్టంపుఁ బొగలు దూదుకొనంగఁ
బర్విన నెంతయు బ్రమసివడక
యటిముఱి నల్లడ నడరి పెన్దొఱువులు
పైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిచనక

గీ. దిట్టతనముపేర్చి దేహభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ గాగఁ
బరమతప మొనర్చె బంచతపస్సుల
కితఁడె యెక్కుఁ డనగ దితిసుతుండు. 14

శావిద్యుత్కేతువు లొప్పు శక్తధనురావిష్కారఘోరంబుగా
నుద్యద్గరితదుందుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల్

1. నురగి. 2. దూటుకొనంగ అనియుండును. 'దూదుకొను' అనై
ఘంటుకము. 3. గాక.

మాద్యద్భాస్కరమండలా శ్రమణసామగ్రిన్ దివిం బర్వే నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మకాత్రపునిపిరోత్సాహసుందూలగన్.

క. తొలువానలు గురియంగఁ ద

జ్వలనివహము దైత్యచిభునిసంతప్తాంగం
బులయందుండిను నొర్వ

జ్వలనశిఖల డిందు జలధిపలిలముపోలెన్.

16

తే. బట్టబయటఁ బ్రాథమస్తాననుదై
యున్నయతనిమీఁద నొక్కపెట్ట
గులనగంబుమీఁదఁ గూల్చువిధంబునఁ

గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి.

17

సగర. వీరస్థితాంబుధారల్ దెరలబొదువ నుద్యేగదూసుండు
స్ఫూర్జన్నిర్మూలౌ త్రజ్జగదానినదము లడరన్ నిశ్చలాంగుండు
ప్రేఖ, నిర్మాతౌత్పతవిద్యున్నికరము లడరన్ నిర్వికా
రుండు ధైర్యంబురాతీతంబుగా నయ్యసురవరుడు వరా
గమం బట్లు పుచ్చెన్.

18

క. పదపడి హేమంతుని సం

పదయ్యయ్యన శీతగిరియుపాంతమువలనం

గదలి చనుదెంచుపయ్యెర

నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పుగఁ బర్వెన్.

19

ఉ. ఒక్కట మైహికంబు లగుచు త్రరమారుతము ల్భరిరముల్
వక్కలు నేయ నేతెలుగువాకి నొర్వగరానిరాత్రులన్
బుక్కిటిబంటినీటఁ బరిపూర్ణఘనస్థితి నిల్చె దానవుం

1. బులయందుండిది. 2. ప్రేఖన్. 3. యెయ్యన. 4. బొల్చె
సెంతయున్.

డక్కజ మైననిష్ఠఁ గొనియాడఁగఁబట్టుగఁ బొల్పి యెంత
యున్. 20

సీ. దనుజఘోరతపోగ్రతకుఁ దలంకినమాడ్కిఁ
గమలిననెత్తెన్మి కన్నుమూయ
వ్రతమువేడిమి వెమ్మచిటిజుమేనికి నోడు
క్రవమునఁ గడలుఁ దీరమున కొడుఁగ
నసుర వెచ్చనియూర్పు లడఁగఁనింకెడు
నీటి మాటనమంచు నీరుగురియ
జలదేవతలు చైత్యుకలితనం బగ్గించు
నెలుపున సారసోక్తులు చెలంగ

గీ. దివిజవైరితపము తెఱఁగెల్లఁ గంటికి
నిదురలేక చూచునదియుఁబోలె
వికచకుముదనేత్రవిభవ యైచేలఁ జె
న్నొందె దానవేంద్రుఁ డాన్న సరసి. 21

వ. మఱియు నవ్వుహస్తతుండు తపోవిశేషాభిలాషంబు దనకుం
బరిపోషణం బొసరింప నిర్దోషవృద్ధియై కడంగి. 22

తే. వేల్లఁదూండ్లఁ గూరలఁ గొంత నీళ్లఁ గొంత
గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడవె
గాడ్పు గ్రోలుచు మఱిగొంతకాల ముండె
వెండి యాచందమునన దా విస్తయముగ. 23

వ. ఇవ్విధంబున ననేక సంవత్సరంబులు భీరవ్రతాచారం దై
యున్న యాదైత్యతాపసుతపంబు వెంపునకుం దలంకి

1. లడఁచునింకెడు. 2. మారనమంచు. 3. నెలగున. 4. రేలు
జన్మించె. 5. వేళ్ళుదిండ్ల.

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని నమస్కరించి
యతనిచేత నాశీర్వాచనంబుల నభినందితుం డై యిట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కండ వేటుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య
స్థితుల్, దనకుం బా లచుచుక సమత్సరమతికై డైతేయుం
డత్యుగ్రుడ, పృథదుర్వారతనస్కుండయ్యెం గరుణాసంపన్నుఁ
డౌ ధాత పట్టుచ ప్రత్యక్షతనొంద మత్పదవి వేడుక
వాడు నెబ్బంగులన్. 25

క. ఆసురతపంబు జగంబుల

కసవ్యామై యునికిజేసి యంబుజభవ్రుడుక

వెను దత్పశిమనమునకై

యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసగున్.

26

క. నిను నాశ్రయించియును నే

ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో

మునుంగుదునె ప్రతీకారం

జొనరింపగదయ్య దీని కూపించి కృపన్.

27

చ. అనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁజూచి యి

ట్లను; నిది యేమి భీతిలగ నంచితపత్యతపోనిహాఫి నీ

కనినపదంబు ద్రిప్పగ జగత్పతిపర్వజు కై ను బాడియే

విను దితిసూనుఁ డివ్వధము వేడెన నన్నచు నాలుకాడునే.

వ. అదియునుంగాక.

29

సీ. ఏదేవుతుడమొద లెఱుంగక నేడును

శ్రుతిమార్గములు బహుగతులు దిరుగు

నేదేవు నాశ్చలో నీక్షించు ధన్యులు
 ప్రాప్తనీయులు పద్మభవుని కై న
 నేదేవులీలలై యెరుగుజగంబులు
 సృష్టికర్తా¹ సమాపేక్షఁ బరగు
 నేదేవునకు సాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
 నానాగమోక్షనిర్ణయము లొప్ప

గీ. నృక్తియాదిదేవులంబుధిశయను ల

క్షీకపోలముకురమితముఖాబ్జు
 నాశ్రయించినాఁడ వతఁడు సీయెడఁ గృప
 గలఁడు నీకు నేల కిలఁగ ననఘ.

30

ఉ. పొందవు దుగిఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య
 మెన్నెయి, పొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందు బ్రియంబులు
 పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
 సమున్నతకీర్తులెండు గో, విందపదారవిందపదవీపరిణాధగరిష్ఠ
 చిత్తులన్.

31

క. తను నెబ్బంగిఁ దలఁతురు
 జను లాభంగిన తలంచు సరసీరుహలో
 చనుఁడును వారలఁ గావున
 ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్.

32

క. హరిభక్తులతపము తపము
 హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
 సురజన్మము భవసారము
 హరిభక్తులు భువనపావనైకవిహారుల్.

33

క. హరి యనురెండక్కరములు
దొరకొను దీహుండు జహ్వాతుని నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁడిభ్యుండు భవసా
గరని స్తరణ ప్ర కాంకౌశలముచనున్. 34

సీ. దారుణమరితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిషినానలంబు
నిబిడకల్తపమేఘచిచ్ఛవననంబు
బాధపాపాంబుధిబాడబంబు
క్రూరకిల్బిపశైలమలేశనిపాతంబు
ఘనకలుషోగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగామాలి
యతులాఘహరిణవంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
శాస్త్రసార్థంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధుహృదయ
నర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు. 35

శా. వేదాంభోధి మధించి వెండియు మహావిస్తీర్ణ శాస్త్రసం
వాదంబు, ల్దలపాసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియుక్
గాదా నంచు గణించి యొక్కతలపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించెక హరినేవనంబుఁ దగ సంభావ్యంబు సేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీ స్రవకుంకుమద్రవనిష్ఠి క్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
త్కొస్తుభరత్ననూత్నరుచిగర్వితనాభిహోజసారభ

ప్రస్తుతమ త్తభృంగరవరాగరసోల్బణభోగిభోగత
 ఛాస్త్రాణం దలంచునుకృతాత్మ లస్మాస్తపమ స్తకల్మషుల్.

వ. అని పలికి యాఖరదూషణశోషణ ¹కారణంబు నఖిల దురి
 తోత్తారణం బైననారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారం
 బుగా నుపదేశించి యిది పరమగోప్యంబైనజప్యంబు నీవు
 నియతమానసుండవై దీనిని సేవింపుము దుస్థితు లెయ్య
 వియు నిన్నుం బొరయలేకున్నట్లు నిష్కహావాక్యప్రభావంబు
 భావింప నెవ్వరికి నశక్యంబు. 36

తే. ఆంబుజాసనుఁ డాదిగా నాద్యు లెల్ల
 నిష్కహామంత్రపరమార్థ మెల్ల నాఁడు
 నాత్మఁ గన్గొని ముదమంది యాచరించి
 యభినుతించి భజింతు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బుదవలవదు.
 దైత్యులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్టనేరదు. నీరజో
 దరుతోడిమాత్స్యర్యంబు కార్యంబుగాఁ దలంచువారికి నేరూ
 పంబున నిత్యోన్నతులు గలుగ నేర్చునె? విష్ణుద్వేషంబును
 నిరంతరదోషంబును శ్రుతి ధర్తవిరోధంబును సుజననిరోధం
 బును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్విఘ్నలకు
 క్రూరుల కాయువును శ్రీయుఁ గులము బలంబున్
 జేరును బెంపును బొలియును
 ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

తే. విష్ణుః శిహపరచైవంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియ యహపరముల నొల్లకునికి
విష్ణుపదభక్తిభావవనిత్రుఁ డగుట
గ్రాహికాముష్మిక ప్రీతి నందఁ గనుట.

42

మ. అనువాదస్పృతిభాషణంబులకు నాహ్లాదంబు సంభిల్లిన
య్యనఘం డచ్యుతపాదసంస్పృతినై కామత్తచేతస్కుఁడై
మునివంశోత్తమునం మ్రుపద్మము శిరంబు జేర్చి పీఠోలతం
జొనరింకఁ జనియెఁపురంబునకునిత్యోద్యాసితైశ్వర్యుఁడై.

ప. చని వెంపియు వివిధవిత్కజనితపరిష్పందం బగుడెందంబు
డిందువలుపనేరక సురవిభుం డసురతవంబునకు నపాయం
భాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలుకాక
యని తలంపువుట్టిన నప్పుడ రంభాప్రభృతు లగు నప్పరో
వనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతల

కి ట్లనియె.

శ్రీ

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచిత్రాలాపము లాటోపము
భావంబుల్ చతురస్వభావములు చెప్పం బెద్దమియందు మీ
కీవిశ్వంబున గెల్వఁ గూడనివిభుం డేవాడు లేఁ డిప్పుడు
దేవేంద్రస్థితి మీరు కలుటఁ గదా దీపించె రూపింపగన్.

ఉ. మించినవేర్చి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టిచూ
ఱించుల¹ కైదువుక తృణకణాకృతియై వెడబాయఁజేర్చి ప
ర్పించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుటనాటి కలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయన్త్ర మిష్టయిన్ . 43

సీ. ఉల్లంబు మీచూడుకలుచ్చిపోకకుంగదా
 వాలములకు నోచ్చు వారిశోర్క
 మీక్రొవ్వజన్నుల మీదియుక్కియగదా
 వ్రతముల నరిగెడువారియా
 లీలమీకెమ్మోవి గ్రోలుటకై కదా
 వడి సోమరస మాను వారిత్పష్ట
 మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
 వనితలఁ దొరఁగెడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటలు భూరినియమ
 తరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
 నిఖిలసంసారసారంబు లఖిలలోక
 రత్నములు మీర లప్పరోరమణులార!

47

ఉ. మానము ¹ ప్రోదియై నియతిమాత్రముగాఁ బొడవై ధరిత్రిన్
 వ్యానికి వ్రాలకున్న గరువంపు² శిరంబును వంచ³ జూచును
 న్నానమహత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి యైనను రోషవిభ్రమ
 భూనటనాభిరామ లగుపొల్తుల పాదతలంబుచేరువన్. 48

చ. వ్రతములఁ ¹ గ్రొచ్చి శీలముల వ్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
 యుత్తమ, క్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాచి తపంబుల
 మేచి యెందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
 తోడునీడలై, ధృతులు తలంచుచుండు సుదతిమదతీక్షణకటాక్ష
 కోణముల్.

49

సీ. చామల నగురూపముఁజందురు పొడవున
 కాగాంబుధులు నిట్టి గ్రమ్ము ననుట
 పొలఁతొలసునుదీపుఁబలుకులయింపున
 నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
 మెలఁతల తఱచురెప్పలవలిగప్పులు
 జవనంపుఁజీకటిగవియు ననుట
 చెలువలనిదంపుఁ జెక్కులచాయల
 భావము లెల్లచెలఁ బాటు ననుట

గీ. యద్భుతంబు లై విపులభవాద్భిషిరుగు
 జనులహృదయంబు లనియెడుజలచరములు
 లీలఁదిగువంగ వలరాజుకేల నున్న
 బలువలలుగావె కాంతలచెలుపు లెల్ల.

50

క. కావున మీతెఱఁ గంతయు
 భావించి జగద్గత మగుపని యొక్కటి సం
 భావముతో మిముఁ బనిచెద
 నేవిధమున నైన నిర్వహింపగవలయున్.

51

క. విశిజుఁడు హిరణ్యకశిపుడు
 వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
 తత గంభీరతయును విక
 లత నొంపింపుఁడు భవద్విలాసప్రాధిన్.

52

ఉ. మీ కిటుపూని యీ క్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
 క్షీరసుణీయవై భవము చిందిలిమందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పారగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయున్
జేకు నొడంగనీ కడరః ప్రితి భుజింతు సభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డనురేంద్రుఁ డున్నవికచద్ద్రుఁమపుష్పసుగంధిగంధమా
దనవనభూమికిన్ భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీల కై
పనిచెద నీక్షణంబ వధుపవ్రజకోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్పదసుధాకరదక్షిణమానుతంబులన్. 54

ప. అనిన నయ్యింతు లందఱు నట్లుకాక యని యియ్యకొని
రప్పుడు తిలోత్తమ యయ్యమహోత్తమున కిట్లనియె. 55

నీ. ఏను గ్రీఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుడెంద మైనను గరఁగు ననిన
నాయింపులుకు కర్ణములు స్తోకినఁ బితా
మహాఁ దైన జదువులు మఱచు ననిన
3నీఁ దియ్యమున నటియించిన హరుఁ దైన
మరునికన్నులసన్నఁ 4దరుగు ననిన
నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
5మురలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన

గీ. సీతీతి యైనఁ దాల్చి యను కైన నుల్లంబు
చులకనైన 6జపము లులక నైన
నేమములతపంబునిల్పునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట్ల లేల యింక. 56

1. కడర 2. సభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దరుగు.
5. మురలి. 6. నరసి. 7. దపము.

క. చూచెదవు గాక యే నీటు
చూచిన నయ్యసుతపము సొంపజీ వ్రతని
ప్రాచీణము తూచు మగు
గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని సోలంగన్. 57

వ. అని పంతుంబులు పలికిన యష్టగువమాటకు మరున్నాయ
కుండు మనంబునం బ్ర మనంబునొందె నయ్యిందువదనలంపటు
పురందరు పిష్టానిచని గంధమాదనంబు జొచ్చి కంత. 58

క. వాళనోడనెయ్యత్త
స్థాపిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుండు వనయా
కారంబు జూపె నక్కాం
తారంబున శిశిరసమయదర్పావహుడై. 59

చ. ఇదె చనుదెంచె జైత్రుడని యెల్లవనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలగఁ మేలివార్త గొని బోరున వచ్చిన దాడికా
డన, స్త్రమవనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నుల్లసిల్లె
నిం, పొదవగ దక్షిణానిల మనూనమనోహర ఫేలనంబునన్.

ఉ. పంపిన యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తీలకింపఁ బూబొదల్
నిండఁగఁబర్చె లేగొనలు నిర్దములై సిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁదలిచ్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియక
గొంపికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులొ యనన్.

ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభమ యెందును మందమదాలి ఝుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విసుఫుతఫలము లెందును గోమలకీర

భాషితం, బందము లయ్యె మందమరుదంచితచారువనాంత
నంబులన్. 62

తే. సరస కింకుకకోరకసంచయంబు

చెలువు తిలకించె భావిన్మసింహదేవు

1 దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటదై తేయగుధిర

నేకరుచి నొప్పుతెలుగు సూచించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రామని నేయుండువులయం దొడఁగూడినదివ్యగంధముల్
నామెఱుఁగారుక్రొవ్విరు తెలర్చినసంపెగ లొప్పెఁ గామసం
భ్రామితకామిచిత్తశలభంబులు గ్రందుగఁ జెంది మ్రందగన్.

చ. ఆవిరళచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం ?

దవులగఁజేసె నెల్లెడలఁ దదన్వభూములు, గాఢరాగముల్
యువతులచిత్తవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నాఁ, బ్రవితతలీలఁబెల్లెఁగుఁ బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కమ్ములిచ్చి చవి దాఁకినచొక్కునఁ గన్నుమ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటుగాఁ గఱచుచున్నవచూతజవల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొమ్మల తియ్యని మావి మోవి
మోహనరుచి బాసి వందునధికావలికిం కటఁజేసెనావనిన్.?

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిల్లు

గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప

నలిబాలికల ముదం బెలరారఁ బింపిల్లు

గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

1 జక్కవదో లక్కజపువేడుకల దిమ్మ
 2 దివురున నకరువులో దిగిచిగొనగ
 మలచూనిలుడు గర్వ మలరంగ గుటువులు
 వాటుచు నెత్తావిచూటలాడఁ

గీ. బసిండిగద్దెయి¹యాదుద్దుపైగరంబు
 ప్రి తనెలకొన సిరి పేరు బెంపుబడయఁ
 గామిచులమాడ్కి రేనులకాంతి వడసి
 దర్పమునఁ గ్రాల నొప్పారెందల్చుచిరులు.

67

చ. వలిపిరవాదికొవ్విరులవాతుల మాతులువెట్టి తేనియల్
 కొలఁదకి మీఱఁగ్రోలికొని కొవ్వున జివ్వల నీన నొక్కమై
 దలముగ పీటు గట్టుకొని దాఁబుతుతేటులచైద మెల్లెడక
 గలయంగ వృక్షవాటికలఁ గ్రవ్వెనకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ¹ మ్రాకు మొదళ్లను బుష్పరసము
 దొరఁగి నెత్తావియంగఁసు నెరయ నొప్పె
 బూచుకొఱకు నై మున్నయింపులు వలిర్ప
 గడఁగి వనలక్ష్మి యుటుసికళ్ల చునగ.

69

క. పూచినయశోకములయెం,
 దేచినతు మైదలరవము లింపెసఁగెఁ బొరిం
 దాచువనదేవతల చర
 తాచలితము లై నయంపియలమ్రోత యనన్.

70

చ. విలసితచంద్ర కాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతిక
 దలముగఁ వ్రాలి తా నవిగఁ బాటనిపువ్వు లయత్నశయ్యి లై

1. జక్కవదో. 2. దివురున కడువలి. 3. గాన్దువై. 4. మ్రాకుల మొదలను.

పాలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణావ్రజంబులన్
బిలిచె మనోజవీలలకుఁ బేర్పు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రసురాయుధలీలయేపునం
1 జెలంగ మధువ్రతావలులచిక్కినిమ్రోతనుగర్జ లుల్లస
త్ఫలరసపూరముం దెరలఁ బర్వటసౌధలు గాఁగ మేఘ
పంక్తుల క్రియనొప్పుభూరుహతతుల్ మధువేళబయోద
వేళనాన్,

చ. మనసిజపంత్తఘోషములు మన్మథునానతిమాట లిందిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకునార్పుటెలుంగు లంగజ
న్తునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. ఆరుడుగఁ దేటితీగెగొనయం దెసకం బగుపచ్చినింటిని
బృరముగ మోపి కెందలిరుబ తడికం బరువంపుమావిశ్రా
వ్వరిబలుగాఁడితూపు లిడి వీరపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బీరిగొనఁ దోలితొప్పురలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లకాంతులసిరి

పిఱుఁదుదీవులు చేరి మెఱయ కున్న

వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల

చూపు చీకటిఁ జొచ్చి సొరగ కున్న

నెనయు నీవెన్నెలతనుపున నింతుల

ఘనకుచంబుల యుమ్మ గదియ కున్న

నొదవు నీవెన్నెలయురవడి బొలఁతుల

తమకంపుఁజెయ్యులఁ దగల కున్న

గీ. మునిగిపోరె మన్నఁకున కగ్గ మై పోరె

చాలఁ గొంతువోరె తూలిపోరె

యనఁగ నుల్లసిల్లె నామనిరే లతి

స్ఫారసారసారసాంద్రరుచులు.

75

వ. ఇట్టివసుంతవసుమంబునందుఁ బురందరాచేశంబు నెఱవఁ బూని
చను దెంచినవనజలోచన లద్దరుజతావసునివాసంబును ముని

సిద్ధగంధర్వసేవితంబు నైన యానందము.

76

నీ. కమనీయకరవర్ష కాంతిపల్లవములు

కోమలస్థితదీప్తి కుసుమములును

జారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును

లలితబింబాధరోజ్జ్వలఘ్నములు

సురభినిశ్వాసభాసురగంధోపవనము

లుచితపల్లావకీరోక్తములును

గలమధురోద్గేతకలకంతరవములు

కాంచీనాదభృంగస్వరములు

గీ. నతిశయిల్లంగ మధుసమ మాధిదేవ

తలు శుభాకారలీలలు చాల్చి రనఁగ

నెఱ్ఱి పుష్పాపచయకేలిసేవమునఁ బెట్టి

యందుఁ జరియించి రింపార నిందుముఖులు.

77

క. క్రమమున నాటలపైఁబడి

యమరాంగన లమరవైరి కంతను నింతక

శమదగతిః శేరి తమయిం

శమరెడుచెలుపున గటించి రభీనవభంగిన్.

78

చ. కదలఁ గుచద్యయంబు చడఁగ న్దనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరంగమోము లేఁజెమటఁ జెన్నొదవక బొలపంబుగన్దవం
బొదలఁగఁ గంకణశ్చయము పొల్పెనలార సుమాస్త్రుదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసిల్లె నొఁముద్దయ కందుకభేలనంబునన్. 79

ఆ. పిఱిఁది పెంపువ్రేగుఁడుపనందంద ప
య్యెద దొలంగఁ జచ్చు లదిర నంది
యలు సెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టఁ దిరిగె నబల యోర్తు.

80

సీ. మునికాళ్లు మోపి నిక్కినఁ బదచ్చని నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
వలులేది నతనాభి జెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మెంతయు ఘనతఁ దీయ
మొగ మెత్తి మీదికి నిగిపించుచూడ్కులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుకరమూలఘనకాంతి చూపఱ
డెందంబుతో నిక్కిడెక్కినంగ

గీ. నొయ్యి డాకేల దవ్వల నున్నతఁగఁ
దిగిచి నఖదీప్తు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చరలేమ యోర్తు
గోసఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెరుగ.

81

తే. ఓర్పు కరతాళ మొనరించ నోర్పు నమిచ
గీత వచరించ నిరతాళగించ నోర్పు
మధురమది కాని సోల్లాపము త్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి జూరిగతుల.

82

సీ. ఆమృతంపుసోద వై నడచినట్లే పాలు
చెన్నున మోరశ్శృంగ జివులు లొత్తై
మారతాపాతపేర మామలు చల యూహం
దొడంగె ముంచిమాధుర్యమునకు
నింపులగమి మైనయీరాగరసము వీఁ
గలకు నోకపులకముల నొసంగె
సెలయేలులకు నశ్రుజలములు వొరగించె
గిరులును మంజులగీతె గరంగె

గీ. ననినఁ బోలుఁ బోసఁగు నగుఁ దగు ననంగ స
చేతనంబు లెల్లఁ జిత్రియాపు
నట్లు సోగి నిలువ నంగన యొక్కతె
పాడె గలమనోజ్ఞ భంగు లలర.

83

క. జంకెలు బుజ్జవములునుం
గింకలు దభుకొత్త నోర్పు గీరంబులకున్
నంకలు జదుళ్లు కిరములు
నంకణముల సదువు గరపె హాసితోత్తులచేన్.

84

సీ. కెమ్మోవితావికే గ్రమ్ముతు మైదగమి
తూలెడు కురులలోఁ మోడింబడంగఁ

జలితక్ష్ణోత్పలవలములకాంతి న
 పాంగవీప్తులు రెంటుఁ బరపుగాఁగ
 సీమంతమునఁ బొల్పునేసము త్తియములు
 బెరయు 1 గ్రుమ్ముడికమ్మవిరులు దొరుగ
 నాందోళన శ్రాంతి సమరుపాలిండ్లపైఁ
 జెమటబొట్టులు హోరసమితిఁ బ్రోవ

గీ. వళులలావన నఖేకాచు బలిసి నిలువఁ
 జూచువారిమాడ్కికి నొప్పుచూట లిడుచు
 లీలఁబాడుచుఁ దీగఁచుయ్యాలనెక్కి
 పోయియూఁగఁగనొప్పారె బొలఁతియోర్తు. 85

చ. వలపల డాపలఁ వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్పుచున్
 చిలకము దీర్చుచున్ గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా
 కులఁబొరిఁ ద్రిప్పచున్ దశనకోరకము ల్వెలయంగ మోవిమె
 పులఁగ మోము విచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు
 వేడుకన్. 86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికారకారణంబు లగువిభ్రమవ్యాపారం
 బులఁ బ్రవర్తిల్లునయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగనియంత
 రంగంబు నిస్తరంగంబగునంబు రాశియుంబోలెఁ బొలుపు
 మిగుల నాదైత్యతపోధనుండు. 87

మ. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరియో పుంస్త్యంబు లేదో
 యటే, తరువో పుత్తడిదూపా చిత్తమును జైతన్యంబు
 శూన్యంబోకో, విరసత్వంబులప్రోవో 3 నిశ్చలకళావిజ్ఞానసర్వ

1. గ్రుమ్మడి. 2. లిచ్చుచును. 3. నిర్భర.

స్వమో, యరు వీచంప మనంగ నిల్చె ¹భృతీయం దప్పుంద
మందస్తి తిన్. 88

ప. అంత. 89

సీ. కలయంగ నడవెలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చారుహాసంబు లవిధిఁ బోవఁ
బ్రతికూలవిధికిఁ జేవచినయత్నంబు లై
చూచినంతటబోక చూపు లొడుంగఁ
బాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికాఁ
విన సంకువిధమునఁ దేరఁజనఁగ
నాటలు పసిబిడ్డయాట లై పెంపటి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ

శీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు మునుగ
నడటు లాటపివోవఁ బ్రల్లవము లడఁగ
నసురచిత్తంబు గానఁగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయున్ ఘననిరాకులధైర్యము దన్ను నెంతయుం
ప్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలెర్ప సరోజసంభవుం
దాతతసిద్ధసంయమిగణాపృతుఁ డై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞ యానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తటిన్.

ఉ. చాలు దపంబు చాలఁగఁ బ్రసన్నుడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతప్రత పేడు మన్న వా

చాలవరేణ్యుః డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు ధా
రాశేనుధారసప్లవనరమ్యము లై ప్రమదం బొనర్పగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
మాళిఁ గదియించి నిలిచి సమంచితార్థ
మధురబహునిధస్తోత్ర సమర్పచన
మున్నుగా నతఁ డిట్లని పిన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగునట?
నేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే?
భావితవివిధైశ్వర్యశు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

వ. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకు గృహసేయవలయు నిదియ
మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డమరేంద్రున
కిట్లనియె. 95

చ. సమధికపూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరవదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక 'దెంత య
య్యమరవరేణ్యసంపదకు నగ్గల మై వెనుపొందువై భవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దననె
మనమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియెన్
వనజభవుఁ డింక మీ డే
మని వేడునొ యనుచు నాకులాత్మత 'నొందన్. 96

సీ. దేవకులంబుచే దేవయోగులచేతః
 విద్యకోటిచే దైత్యవితతిచేత
 గ్రహములచే దానకములచే మునులచే
 ననలసమీరితొయములచేత
 నరులచే గిరులచే దరులచే బశుమృగ
 పక్షిసంశకటసంక్తిచేత
 నశికుంతశరవక్షుద్యాయుధములచేః
 గాఢపాపాణసంఘములచేత

గీ. నవని సంతరియించున పివమునందః

వాసరంబులయందః శర్వకులయందః
 నా కపాయంబు లేకుండ లోకవంద్య
 యిమ్ము మఱి యెవ్వయును నొల్ల సంతనిజము. 98

తే. అనిన నిచ్చితి ననియెఁ బద్మాచనుండు
 దైత్యవతియు మహాప్రసాదంబు దేవ
 యనుచు నొడల మోడ్పుకే లమర నొప్పె
 హర్షపులకాంతురాలంకృతాంగుఁ డగుచు. 99

వ. వనరుహసంభవుండు పితసంభవునిఁ బ్రభూతవరదానసంభా
 వితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును
 నమందానందమందస్థితసుందరుం డగుచు నాత్మగృహంబు
 నకుం జని జననికి నమస్కరించి తద్వృత్తాంతం బంతయు
 నెఱింగించి తదభిసంజితుం డై ప్రియానుజం డైన హిర
 ణ్యాక్షుం ²డనుమోదించు బెంసారుచున్న సమయంబున
 నమ్మహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

1. నొప్పె. 2. ననుమోదించు.

నంతరంగంబులతోడ నముచివులోమబలరామశంఖశర్ణవిప్ర
జిద్ధయగ్రీవప్రముఖు లైనదానవు లనేకులు చనుదెంచి
యతనిం గని సముచితసత్కాప్సత్కాంబులు వడసి యతని
కి ట్లనిరి. 100

మ. ఓతీసంతానము దానవాన్వయము నీతేజంబు నితోన్మృజిత
స్థితి నేపారుటఁ జేసి నేడు దల యెత్తెఁ జేర్చి యీదైత్యసం
తతి యంతంతకు నీసుమైః బరమ దోష్టర్పంబు సొంపేదఁగా
ధృతిదూలంబడిపాటి దప్పివిరిసెఁ దేవాహిత శ్రేణియున్.

ఉ. జన్నములుం బరాన్నములుఁ జాలంగ మ్రంగి కరంబుఁ గ్రావ్వి
వేరన్నునఁ గ్రాలునచ్చులయాటలు చిత్తములఁ గరంపఁగా
గిన్నరవల్లకిమధురగీతులు వీనుల కింపుఁ బెంపఁగా
జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచీరికిఁ గైకొన రాదిహాకినుల్.

మ. హరి తనకు న్దలం డని పురాంతకుఁ డామురవైరినేత రె
పురుషన మాన్ప నొల్లఁ డని పద్మభవండును నాత్మలోన ని
ర్జరులకు మేలు గోరు నని సంయమికోటితలంపుల న్నిజ
స్ఫురణమ యావహించు నని పొంగుచు నుండు మహేం
దుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. ఆట్టిసురాధినాథునద టంతయుఁ బాపి నిలింపవర్గపుం
దట్టము లొగ్గి తాపసులదైన్యము పాల్పడఁ జేసి లోకముల్
గట్టిగ నీవ యేలుము ప్రకాశితదైత్యకులాభివృద్ధికై
పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పను ల్లాను మీశ్వరుండ వై.

1. జిత్తుహయగ్రీవ. 2. సుస్కారముల. 3. బరప. 4. సొంపొం
దగా. 5. ఐదుపాటదన్ని. 6. దేవాహితశ్రేణి. 7. వర్తమున్.

౪. అని వల్కిన ననుచులు తత్ కణంబ భృగువంశభవ్యుండగు
కావ్య నచ్చటికి రావించి తదవదిష్టప్రకారంబునం దొడంగి
మన నిర్మితమాణిక్యమన మహితసింహాపీఠంబున చచ్చువాను
భావు నునిచి భార్గవపురస్సరంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల
సభిషేకంబుగావించి బైత్యదానవరాక్షసాన్వయంబునకుం
బతిపి గమ్మని పట్టంబు గట్టి వివిధాశీర్వాదంబుల నతనిం
బ్రస్తుతించిన ననురులయాత్ములు నెప్పువాణవణవకాంక్షకాహ
ళాదితూర్యంబులయులివులు విక్కులు వగిలించె నంతం
బోనక వికృతులదెందంబుల గారించె నంత. 105

౫. దానవనాథునొడల మదగ్రత నొప్పునవాతవత్త ము
మ్లానసుధాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెనలారి యింద్రలో
కీనయనోత్పలావళులు భేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘ
ర్తానుగత ప్రచండకీరణాకులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

సీ. ఆసురవల్లభుప్రతాపాగ్ని పర్వదులీల
దిశల నుల్కాపాతదీప్తి పాదివె
దైతేయనాథునుదధికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముత్కంపతరళ యయ్యె
దనుజతేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మార్తాండఁ డెంతయు మాఁగువాతె
విబుధారికినుకకు వెగదొందుతెఱుగున
వనరాశి కరము ఘూర్ణనము నొందె

గీ. గిరులు వడఁకె నధికపరుషంబు లై పవ
నములు చెలఁగె నిబిడతిమిర మడరె

వహ్ను లగ్రధూమవారితజ్వాలంబు
లగుచుఁ బొనుఁగువడియె నదృశ్యతముగ.

107

క. అవి యెల్లఁజూచి దైత్యులు
దివిజనులపాయభంగిఁ దెలిపెడనవె యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాసీతు లైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్.

108

వ. ఇట్లభిషిక్తుం దై¹యపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరి
మాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు మయదత్తంబును మణి
మయూఖమండీరమంజులంబును మనోరథానురూపగమనం
బును నగుమహావధం బెక్కి హిరణ్యాక్షప్రముఖు లగు
నావజనంబులు పరివేష్టించి ననేకదాసవసేనాసమేతుండై
చని మహాశైలదుర్గగోచరయుఁ బ్రాంశుప్రాకారపరివృతయు
నుత్తాలవికృతాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీత
గ్రహమార్గయు సమధికోత్సేధసౌధవీధితీధవళాయమాన
దశదిశాభాగయు సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాస
మానోద్యానద్యోతితరోదోంతరయు సమస్తభోగభూమి
యు రత్ననతీనామధేయయు నగుమహాపురి భార్గవోపదిష్ట
శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి.

109

క. అం దుండి సకలసంపద
లుం దనుఁ జేరంగ లఖలలోకంబులు న
స్పందితనిజాజ్ఞ నొదల
లం దాల్చుగఁ దాల్చె రాజ్యోలితోత్సవముల్.

110

1. యపూర్వ. 2. లిలాశృవముల్.

క. దైతేయులు దానవులును
పూతనిశాచపిశాచములు తద్దయు సు
ప్రేతి బొదలంగ నాతని
మాతతసామ్రాజ్య మంతకంతకు జేర్చెన్. 111

లే. అహిరణ్యకేపునైశ్వర్య మెంతవ
ర్తిల్లఁ దొడఁగె నంత వివిజకులము
వేర్చి తలుఁగఁ జొచ్చె బేర్పు వేసవియెండ
నెడలి యివునుచిటుఁతమడంపుసోలె. 112

క. నైమి గోని చైత్యుఁడు దు
ర్వారభూజారంభరోషరథసాకులుఁ దై
కారెను దొడఁగె నమరులఁ
బోరులు తనకు స్విరోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

ఉగ్ర. వేదండ్లోద్దండహేలావితతరథపదావిష్కృతస్వీయభా
స్వత్పాదాతానేకసేనాప్రకరపరికరప్రాధవాభీలీలా
వైదగ్ధి బేర్చి దైత్యేశ్వరుఁడు రణధరావాంఛఁ బైకొన్న
మాత్రై, భేషింపం ద్రుంప నొంపక చిటుదనక విజృంభింప
నోర్వ నిలింపుల్? 114

వ. అమృహావీరుండు. 115

సీ. వేర్పునుఁ బటలెంచుభిదురంబు ననిమొను
రెడచేతఁ బెడమోము వడఁగ నడఁచి
భీతిఁ బాటెప్పిరువూతు వెన్నొని బాడు
దల వట్టి దర్పంబు దలకు మీఱ

నమరావతీపురం బంతయుఁ జూతాడి
చెలఁగి సురస్త్రీల చెరలుబట్టి
వెల్లయేనుంగును వెలిమాపుఁ గైకొని
మందాఁమును హరిచందనంబు

గీ. పారిజాతసంతానకల్పకతరువులఁ
గొని సుమేరునిచితరత్నకోటిఁగొండ
లర్థిఁ ద్రవ్వె తండము గొని యమరవిభునిఁ
గరుణ ముందల విడిచి విక్రమము మెఱసి.

116

వ. మఱియును.

117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిక్షించి హవికి నై
నోగు వెఱవకుండ మేరవెట్టి
వేడియెల్ల నుడిపి విబుధారి కినుకమై
భీతిపాత్రుఁ జేసె వీతిహాత్రు.

118

నీ. మెచ్చక యెదురై సమృత్యువుమెడ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాడికోటలు ద్రెవ్వ రాచి
కిన్నతో జంకించి కింకరకోటులఁ

బొంకంబు చెడఁ గొంతువోవ నడిచి
మదుర్గువుఁ గొని మాటుమలయుకాతెనుపాతు
నొడిసి కొమ్ములుపట్టి ముడుంగఁ ద్రొచి
మండెడుపటుకాలదండంబుచేతులఁ

బిసికి వేడిమి యార్చి బెండుచేసి

గీ. వేదప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదఁమగఁడ
వగుదు పీ పని యందంద మొగముమీఁదఁ

1. ముందుండిచిలనులెన్న. 2. జనముతో విడిచి పెట్టి అని అర్థము. 3. హరికి, హరికి.

జప్పటలు పెట్టి నైత్తుడు జమునిలావుఁ
జేవయును బొట్టుగాఁ గానుచేసి విడిచె.

119

క. రక్కసుండ వయ్య నమరుల
ది క్కొరిగితి దాయ వివిధిం బొమ్మసుచున్
స్రక్కంగ నడిచె నిశాచరు
నక్కజముగ ననుచుతి గదాహతి నాచిన్.

120

సీ. లీలమై బాలాశమూలంబుదాచును
సలిలధిలంబుఁ గలచి సొచ్చె
జలములు ద్రిక్కంగ సకలత్నంబులు
వెనుజి సాగరవతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకూర్తమత్యమహానాగ
బలముల బలునిడి బారిసమరి
క్రూరువ్రావదారుణపాశవిసంబుఁ
దోరంపుగడఁకఁ దుత్తుమును చేసి

గీ. పశ్చిమాశాధినాథు విపశ్చిదర్శ
నీయగాంధీర్య నై లేయనాయకుండు
సమరతలమున ధంగించె సకలవైత్య
సముదయంబును నానందజలధిఁ చేల.

121

క. జవమును బలమును బొలువఁజే
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోడిమి యెడలన్
బవమానుం డవమాన
ప్రవిహతమతియయ్యె ననుగపతికోపమునన్.

122

క. నవనిధులు పుచ్చుకొని భ

వ్యవహారము నాచికొని సురారి కడిమిమై

భవసఖుఁ డితఁ డట్టేడకా

యపు నని భిక్షుశుఁ జేసె నయ్యక్షేత్రున్.

123

ఉ. ఎక్కడి దెద్దు భూతియును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టజీవయును నుండంగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బిక్కజును న్దపస్విజనుఁ డేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వుని స్పృశున నొల్లఁడు కైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలవికృతుల స్పృశింపించి తవీయపదంబులుం
దాన కైకొని మాటు లేక మలయుచును ప్పదేవైకభీకరుం
డై విజృంభించి.

125

సీ. వనరాశిజలములు వడిఁ ద్రిప్పకొనులీలఁ

గలఁగించు మందరాగముకరణి

నంబుజప్రియకుముదాప్తులఁ బొరిఁ బట్టి

బాధించు సింహికాప్రభవ్రభంగి

ఘనగోత్రగోత్రశృంగంబులు వెను దాకి

పొడి చేయుఁ దీవ్రదంభోలి పగిది

బ్రబలవలాహకప్రకరంబు వ్రచ్చి వం

దజలాడుఁ బటుమాచతంబుమాడ్కి

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు

ఘోరరవమునఁ గ్రూరమృగారిపోల్కి

బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్నుఁ బట్టలేక

దుర్విషహుఁ డై హిరణ్యాక్షపూర్వజుండు.

126

సీ. తపములు గ్రున్పినతపసులు బట్టి తె
 ప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు
 మోదంబుతో నశ్వముఖులలాయంబులు
 గట్టి బొక్కనియలు గవణ మెత్తు
 భుజగేశ్వరులశిరంబుననున్న మణు లూప్పి
 కొమరార వట్టువగుండు తెత్తు

. జెల్లగి గంధర్వులచేతివీజెలు పిళా
 చుల కీచ్చి పాపించి చూచి నవ్వు
 గీ. ఖడ్గములు బాదుకలు ఘోషములు నవహ
 రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
 భుజనబాధలు దన కీట్లు ప్రాడ్చువోక
 లుగ సుకారాతే పేర్చె నుల్లొకుం డగుచు.

127

క. పదభివృత్తము లగు మఖముల
 విడితముగ 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' య
 న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
 య్యది చొరకుండగ సురారి యాజ్ఞాపించెన్.

128

చ. సరసిజసంభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేతె యొ
 క్కరుండు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంప్రహ
 ర్తయుఁ, దివముగ నేన కాక యని దేవకులద్విషం
 డాగమత్రియా, కరులకుఁ దన్నుఁ గొల్పుఁ డని గర్వమున
 న్నియమించె నెల్ల చోన్.

129

సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపున బాయని
 తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియొ

జంద్రుని బిలిచి నాశాసనంబున జగం
 బున నెల్లనోషధుల్ ప్రాపు మనియె
 ననిలుని బిలిచి నాయాజ్ఞః బ్రాణుల కెల్ల
 వలయు ప్రాణంబవై మెలంగు మనియె
 ననలుని బిలిచి నాయాసతీయందునఁ
 బాకాదిక మోజ వటుపు మనియెఁ

గీ. దనచరిత్రంబై వర్ణింపఁ బనిచె బహువి
 ధేతిహాసపురాణార్థజాతి నెల్లఁ
 దన్ను వినుతింపఁ బనిచె వేదముల నెల్ల
 దైత్యనాయకుఁ డఖిలవిధాయకుండు. 130

మ. జముఁడై తాన సమ స్తకర్త గతులున్ శాసించు శీతంబు నూ
 వము వర్షంబును దాన యయ్యయితటిన్ సంధిల్లఁగాఁ
 జేయు న, స్థముఁ గామంబును దాన కైకొని ప్రమోదం
 బందు ధర్మంబు మోక్షము నాత్మీయకటాక్షలక్ష్మ్యము
 లనున్ గర్వోత్కటస్వాంతుఁడై. 131

ఉ. నేలయుఁ గొండలుం విశలు నింగియు దీవులు నంబురా
 సులున్, గాలములున్ గ్రియావళులు గాడ్పులు వహ్నులు
 నాకమర్త్యహ, తాళములు న్నిజాకృతులు దాల్చి సరో
 రుహసూతిఁ గొల్చున, ట్లాలఘశీలుఁ గొల్వ సదయాత్రత
 యేర్పడ వచ్చు నిచ్చలున్. 132

5. ఇట్లు లోకపరమేశ్వరుం డగునసురేశ్వరుండు నిరంత
 రైశ్వర్యుండును, గురుభుజ వీర్యుండును, దివిజమర్దన

కార్యములు సహస్యంబులై చెల్లుచుండు: జండప్రశోప
దీపిత త్రిలోకుం డగుచు సనేకసంశ్న సహస్రంబులు
సామ్రాజ్యంబు సేయుచుండ నాఖండలప్రముఖబృందాచారకు
లందఱు సహస్యంబునఁ గూడఁబడి గురునితోఁ గర్తవ్యం
బడిగిన నమ్మహామతి మరుత్పతి కి ట్లనియె. 133.

క. నీతులు ద్రోవఁబడని దు:

ర్షీతునియుద్రేక మెసఁగి నిగిడినయెడ లో
కాతిక్రమహేతు వగు న
హేతుకళానాశనంబు నెఱ్ఱెయిన నగున్. 134

చ. కడిదివరంబు వాచిరుహగర్భునిచేఁ గొనినామఁ వాడు మీ
యెడ ననిశంబు: బెక్కుగయు నీసును శోషము నెఱ్ఱునంబులో
జడిగొని యుండుఁ గావున నసాధ్యుఁ డవధ్యుఁడు నైత్య
నాథుఁ డే, వడువునఁ జొరవంబుఁ గొని వాని జయించుట
వ్రేలు చూడఁగన్. 135

సీ. సామంబుచే శత్రు సాధిత మంటిమా

సామంబు ఖలునందు సేమమగునె

భృత్యులతో దాయ భేదిత మంటిమా

యసహాయసాహసుం డసురవరుండు

దానంబు వశ్యనిధానుక మంటిమా

మొల్ల మెల్ల నువాడు కొల్ల గొనియె

దండితనంబున దండిత మంటిమా

చెనసి యజేయు నిర్దింపరాదు

గీ. కానఁ జతురసాయంబులు క్వాస్థిసిద్ధి
జనకములు గావు మఱి మాడ సంధివిగ్ర
హోదు లైనపక్షణములు సప్రయోజ
నములు పగతుండు ఘరుండు దుర్దముండు గాన. 136

క. స్థానంబును పృథ్వియు న
ద్వానవపతియగుచు నంచితములైనవి దే
వాసీకము సంక్షయగత
మైనయది త్రివర్గతత్త్వ మారసిచూడన్. 137

వ. స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశరాష్ట్రదుర్గబలంబులను సప్తాం
గంబులును సంపన్నంబులై తదీయసామ్రాజ్యంబు రిపులకు నభి
యోగ్యంబు గాకుండుటయు నాకౌకసులకు నమృహిమవిగతం
బగుటయుఁ బరమేష్ఠిదత్తవరలాభంబున నుదయోన్ముఖుం
డైనవాడునుం గావున నసురకుం గాలబలంబు సమధికం
బగుటయుఁ ద్రిలోకంబులును దనయధీనంబులుగాఁ గైకొని
యున్నవాఁ డగుటంజేసి నైవబలంబు సిద్ధం బగుట యవలం
బింపవలయుట నాకుం దోచినకర్జం బది యట్లుండె వెండియు
నొక్కతెరింగు చెప్పెద. 138

ఉ. కామక్రోధమదాద్య మైనయసుహృద్ధర్షంబులక గెల్వ నే
ధీమంతుండు సమర్థుఁ డాతఁడు విరోధివ్రాతముం గెల్చు నీ
కామక్రోధమదాదినిర్జిత్తుండు దుష్కర్తుండు నైయుండు వాఁ
డీమై నెవ్వరిచేత నేనియు రమాహీనుం డగుక వేల్చిడిన్.

క. అజితాత్ము డైనయాతని
విజయంబును సిరియు విరియు వేగంబ శర

త్ప్రజనితజలధరములు గడు

నిజము లగునె యంబరమున నిములం దైనన్. 140

మ. దితిజం పిప్పడు కామరోషముల నుద్రేకించి లోకంబు దుః
స్థితి నొందించుచు నున్నవాడు విభవాంధీభూతచేతస్కుండై
మతిహీనుండునుబోలె సౌఖ్యసిరతికొ ప్పత్తిల్లెయున్నాడు ని
ర్జితుఁ గావింపగవచ్చు దైవవరతకొ జేపట్టి యీపాతకున్.

క. విజయాభిమానతృప్తి బ

హుజనవ్యభుఁ గామసంవృతోన్మాద విలో

దజతుని వెను వొడరంగా

విజయం బగు ననిరి నీతివిస్తరవేదుల్. 142

క. తనుఁదా నెఱుంగనివానికిఁ

దనుఁదా దంపించుకొనిన కామసునకు నెం

దును దైవబలము లేదిం

త నిరూఢతఁ గనినసిరియుఁ దవ్వగ దోఁచున్. 143

వ. మనకు దైవంబు దాతయు వాసుచేర్చిండ్. మనకేయననేల
యనేక బ్రహ్మాండకోటిజాతంబు లైనచగాచ భూతంబులకుఁ
బరాయణంబు నారాయణాభిధానం బగులేడంబ. ఈజ
గంబుల సంకటం బుడంప నాదేవునకు నపరిహేయ్యంబుమనమిమ్మ
హత్తు శ్రీపాదపద్మంబులు చేరి మనలెఱుంగంతయు విన్నవిం
తము. మున్ను చెప్పితి హరి శరణాగతుల యాపదలఁ బాప
నోపు. నాపురుషుండు మనకు నెయ్యదిక ర్తవ్యంబుగా నాన
తిచ్చెదత్ప్రకాశంబున నపకారులకుఁ బ్రతీకాశంబు చేయుద
మిదియ నిశ్చయంబు గావున. 144

మత్తకోకిల. —

రండు పోదము లెండు వేగము ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
ఖండఖేలనహేతభీతనగ ప్రజాభయదాయితా
చండచండతరంగసంభ్రమసంప్రవర్ధికి వార్ధికి
బుండరీకదళాక్షమందిరభూమికి మహినేమికిన్. 145

వ. అని సురలకు ¹గురుండ వితథం బగునీతిపథంబునన్ బరమ
హితం బుపదేశించె నని దేవశ్రవునివలన గాలవుండు వినిన
పథంబు విశదవిస్తారంబుగా నుపన్యసించె. 146

— ౧౦ ఆ క్వా సాం క మ ౧ —

క. శ్రీతులసీదళదామ
ద్యోతారుణహారికిరణయుతకౌస్తుభర
త్నాతపరచితేంద్రధను
స్సీతనవీనాంబుధరగభీరశుభాంగా. 147

భుజంగ ప్రయాతము. —

మహాంభోధికల్లోలమాలావిలోల
స్తహాభోగిశయ్యా²సమాక్రాంతకేళి
మహాశుక్తిముక్తోపమానాత్మమాయా
మహాయంత్రకభ్రామ్యమాణత్రిలోకా. 148

క. వైకుంఠనాథ, సమద
శ్రీకంఠగ్రహణ నిపుణశీల, విరించి

1. గురుండు విత్తంబగు. 2. సనాక్రాంత. ౩. మహాశక్తి.

శ్రీకంఠాపికమూర్తిమ

యాకుంతనిజైకచిన్దయాకార హరి.

149

ప్రగ్విణి. సత్యసత్యాకుచోత్సంగపంగప్రియా

సుత్యసుత్యంతరోష్ణక్షముక్షస్తూతా

నిత్య నిత్యోపితోస్నిహనీద్రా, సతా

దిత్య, దిత్వాత్మజోద్రేకరేకాపహా.

150

గద్య. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసోమహ

ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు

దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీ

లక్ష్మీనరసింహవతారం బసవపురాణః ధయందు ద్వితీయా

శ్వాసము.

శ్రీ కృష్ణ తృతీయాశ్వాసము

¹మద్గరుగరుడాచల

థామ సుథాథామతీవ్రథామసహస్ర

ద్దామద్యుతితేజోనిధి

సీమశ్రీమహితదేహ శ్రీసరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. సంత బృహ-
స్పతిమతంబు తమకు నభిమతంబుగా నేకమతంబున నమృతా-
శనులు నముచిశాసను మున్నిడుకొని యప్పొద్దు కవలి-
యుత్తరాభిముఖులై చని.

2

మహాస్థగ్ర.—

కనిగుగ్రహానక్రమఃశుభముమాకారకల్లోలజ్జోలా
స్వనప్రద్యోతకేళిసభసఖాభృచ్చారుజాటాగ్రజాగ్ర
ద్భనర్తోదంచితోద్యత్కటు మఱిలమయూఖచ్చటాటోప
మిథ్యా, జనితౌర్వారంభశుంభత్సలిలనివహనిస్తంద్రురత్నా
కరేంద్రున్.

3

---

1. శ్రీమద్గరుడాచల. 2. గ్రహ. 3. 'వ్రత్యువ' వియండును.
4. త్కట.

వ. తనీ భోజ్యమహామహిమకు సంభవగంటులు: నౌభూహ
లాహ్మతానంబులు బంధించి సంకటు: నమతో న్నిష్కరించె.

సీ. కల్పాంతశేష భీకరనూక కాకృతి:

నీలి విష్ణునిజీ: నజీశియాడె

నఖిలము వ్రుంగి మాయాశిశుమూర్తి పై:

లీలమై దళయిన్పు: చేటియాడె

శ్రు:నివోదనై: నిర్మమాపి మీనాకా:

మింహా: దనివోవ నీ:దులాడె

నమ్మ:తంబునెవమున నచలంబు లోపైచి

తనయోపుకొలుదులు: ద్రచ్చియాడె

గీ. నెపుడు పాయ: కున్నట్టివా: పిండు నిమ్ము
కుం: దక్షిండుపై నెంత కూర్చిగలదో!
యఖిలజగతిశ్చరన కింత యనంగలముగ
నేమితన మొనరించెనో యప్పయోధి.

5

చ. ఇది యొక: చేల యీజగము లిన్నియు: జెన్నున: గన్నతల్లిబ
ల్లిదు: డగుశౌరివేరురము లీలమెయిం దనయాటయిల్లుగా
ముదము దల్పినోప్పెసగుముద్దియయితనిహాతురత్వయీ
యుదధిన రేణుపుష్కమున కొండొక: డెందును నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులు: గొనియాడుచుం జని వినువీధి¹నం
బుధియవలిపించి జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు శ్వేతతీర్థపంబును
దన్తధ్వజోదరంబును నగువై కుఠపుంబునుం గని మ్రొక్కి
యొండొరులకుం జూపుచు.

7

1. నంబుధిరమంజరి.

తా. ఈవాచానికి దానభూషణముగా ¹నీదీవి శుభాంబుజ
 శ్రీపాదాభిరమయ్య దీనినడుమక జెన్నొంపి హేమాజ్జ్వలం
 వై వైకుంఠపురంబు కర్ణిక తెఱుం గాంగ నిందూర్జిత
 శ్రీచక్రాంకునిజూతమింకఁ బ్రమదస్థేముకమహాభీంద్రుగాన్.

క. ఆని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
 ఘనతరభక్తిసభరితకలతము లై పే
 ర్చిన నమరవరులు నిజకర
 వనరుహపుటఘటితనిటలనస్తస్తకు లై. 9

శ్లోకము. శ్వేతద్వీపాయ సంసారతిమిరశ్వేతభానవే,
 నమః కైవల్యకంఠాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

వ. ఇట్లు తోడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
 మేదురంబులుగాఁ బురంబు సొత్తైచి రాజమార్గంబున రాజ
 మందిరాభిముఖు లై వచ్చుదివిజౌలకలకలం బాకర్ణించుచు
 వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును నగుశ్రీనాథుండు
 నాకౌకసులం దడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
 తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసురసౌవర్ణపక్షయుగ్మముకంఠైఁ
 బ్రకటితం బగుబంధుపక్ష మమర
 నంచితహరిచందనాంగరాగముకంఠై
 రాజితం బగుముఖరాగ మెసంగ
 లాలితహారాద్యలంకారములకంఠైఁ
 బూరుషాకారంబు భూషణముగ

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగిననెళ వయ్యు నింకను
హిరణ్యశివునతో విదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యె
డునని జతనంబునం బొదిచి పాటించినయనువున గనకాంబర
సంవృతం బగుచు నొప్పారునూరునుగళంబును, నాభికమల
కందళితంబులగుచు నెలదూడం మెలకలపాలువునంగటితట
ఘటితత్పశ్యశృంగలోపలంబుల మందచీదెరు దోంచుతెలుల
మెలుంగులుచు, గల్పారంభకాలంబున * ఆభ్యంతరస్థితభువన
ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృశనొంది స్తుక్కెంగాక
యనందిగువృత్తసుందరం బై లలితవళితలెంబు నగుమధ్యం
బును, నేప్రాద్దునుం జేరువ యగుకొస్తుభరత్నంబునం దెలయు
తననీడఁ జూచి యొక్కొకమాటు పఱపున నితరసుందరి
యనుసందేహంబు నొంది యాందోళించు దెందంబుననొక్కింత
వడి యసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించునిందినకుం బియ
మందిరం బై యనవరత సురభిసురుచితరుణతులసీవళదా
మంబునఁ బొదలురుచినముదయంబుల సమధిశక్త్యామా
యమానంబు లగుభుజాంతరంబులను, సిరినెజ్జకొంగిటుఁ
గఱకుచనుముక్కునొత్తునం గవలినచోటి కందుచందంబున
లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది
చతుర్విధభూతనిర్మాణంబునకుఁ జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనం
బునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుఁ జతుర్ముఖము
ఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొక వరుసనచాలి చరి
తార్థతం బొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం
బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంతదండంబులుంబోలె ద్రిరే

భాలక్షీతం దై తనకు నిఖలవ్యాపారంబులయందును ధుర్తి
 బంబు లగుచుఁ దెనుపొందుచుత్తుక్కుబంబులును, భావికాలం
 బున ననులేందు వేరుబంబు చీకనెడం నొకగురుధిరధారల
 చెలువంబు సూచించుచాడ్పునఁ గెంపామరచేకులం దెగడు
 కుకాభలం గాంతతంగితుంబు లగునంగుళీయ మాణిక్యమ
 యనాభి లేఖానికహంబులును, జతురానరజరకం బగుజలరు
 హంబునకు నిమిలనోస్తీలనంబు లుత్పాదించుచు వినోదించు
 టకు పురరించినచంద్ర సూర్యబింబంబులవగిరిఁ గమనీయ కాంతి
 లేఖోపిలసికంబుల బవరించుచుఁ గరవివృతయంబున నమరు
 పాంసజన్యసువిశ్వనంబులును, నపరహస్తయుగళంబునఁ బరిగృ
 హీతంబులై మూర్తంబు లై నలంపద్విజయంబులకణః బ్రకా
 షితంబులగు కౌమోదకీనంబులును, గరకలితకంబురత్నంబు
 నిర్మించిన యచ్చునుండోలః ద్విరేఖాలక్షితంబై లక్ష్మీభుజ
 లతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తపన్నివేశం బగురత్నైవేయ
 కంబువలన విలసనైకిధురంధర యగుకంధరయును, శ్రవణ
 ప్రవేశసమయంబునకు నచలంబు వేచి కిషిపాహినియున్న
 మహామునీంద్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పా
 దించు నవతంసమకాక్షీకంబులుం, దమయండుఁ బ్రతిబింబితంబు
 లగుటవలన మధునిస్తీతలతాదీజగత్సంబులయోజ రాజిల్లు
 కిమ్రకపోలతలంబులును, సుప్రసాదాలాపమయంబుల నధర
 వింసప్రభాఃటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థం
 బుల నతిసమృద్ధంబు లగువిమలవాక్య స్వరూపంబులరూపున
 దీపించు¹ సితపంతకీరణకలాపంబులును, గోలంపివడనినినంద

తనంబున నిగుడువెడదకన్నంగవకు నిరుదైలకన్లుోపాంతం
 బులు విక్రాంతిసీమ లగుటకుం దగి నడుమం దాన సిలిచి యనా
 యతంబై సుగంధఘ్రాణవనపరిమితపురోభాగం బగుచుం
 దన రాకుఘనతరఘ్రాణంబును, దెలిమోముచందురుం గొలువం
 జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాఙ్కి నలు
 డిక్కులం బిక్కుఁజిల్లు నుత్ఫుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
 సకలసురాసురస్థితివిలయంబులు నిజకటాక్షవిక్షేపవిభవంబు
 లకు నధీనంబులుగాఁ బెంపారుతోంగలి తెప్పలయొప్పినంబు
 మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన 'నపూర్వవిలసితుంబు గలిగించు
 భూ'యంగంబును, శిరోభూషణవస్త్రరాగరత్నంబునఁ బరంగు
 రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తెలుసుట్టిసయట్టియిట్టలంపుఁ
 బొలుపు పుట్టింపఁ బెంపారువిశాలమౌళి సన్నాహంబును
 నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
 నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారంబు లగుచునుండ, నిబిడాం
 జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహులస్తోమంబునఁ
 దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలవల్లవోపహారంబులు
 విస్ఫారంబు లైనమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కులు నిండింపఁ,
 బ్రోహవర్యంకభుజంగఘణామణిమరీచులు మేనం గలయబెరసి
 జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
 శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసభాస్తంభ
 తోరణకడాటకుట్టిమకుడ్యవేదీవితానాదలను దేజోమహానీ
 యంబు 'లగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితయైననిజ
 మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతుం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

దెలుచు బూసినతెజంగునఁ దేజరిల్ల సాగరకన్యకాకరచర
 రుహసోపభుంభావితంబు లై మొరయు మధుకంబులు
 సాకారంబులై కొలుచునకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు
 ననుగలంబులై కలసి మెలంగి, మూర్తంబులై సర్వాగమం
 బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచరణశీతం
 బులు గా నమర్చి యొగ్గి డగ్గజీకొలువ, సురుచిర ప్రతిష్ఠాలా
 పంబులు గోరి యశేషధర్మనిశేషంబులు నంగీకృతాకృతులై
 చేరి కృపాకటాక్షంబు లవేక్షింప, సర్వలోకేశరణ్యండును,
 సర్వచేదనావరేణ్యండును. సర్వయోగార్థగణ్యండును
 నగుచు శ్రీదేవీలొంచనచకోరంబులు నిజవననందనచంద్ర కా
 ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుపం
 బులు తదీయాలాకణ్యమధురసంబులం దనివిలేనియనువునం
 గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్మహాదేవి నెమ్మేనువీగ దనబాహు
 శోభలం దగిలి ధన్యవిలాసంబుల భాసిల్లుచుండఁ, బుండరీ
 కాక్షుం డడయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, నీలవర్ణం
 డడయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం
 డడయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవాసియ
 య్యును ననంతభోగేశ్వరుండును, గుణరహితుం డడయ్యును
 సాధుజనపూజనీయుండును, జన్మవిమంఘం డడయ్యును భవ
 ప్రియుండును, గోత్రోన్మదసంస్థం డడయ్యును సమస్తలోక
 బాహ్యుండును, విగతబంధుండడయ్యును సతతసన్నిహిత
 పితామహుండును నగుచుఁ బుణ్యంబులకు నాధారంబును,
 నాపదలకుఁ బ్రతికారంబును, నధర్మంబునకు నవమానంబును,
 మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్త్వంబునకుఁ బరమమిత్రం

బురు, నాగమూర్తంబులకు నాచిసూత్రంబును, రక్షకు
మూలంబును, మోక్షంబును నాలవాలంబును, విజ్ఞానం
బునకు నిర్దేశంబును, బూజాస్తోత్రంబులకు సభిగమ్యప్రదే
శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాచిజీవు, బురాణ
పురుషు, బురుషోత్తము, బ్రహ్మతిపురుషు, బురుషా
ధీశ్వరు, బహుశ్వరు సంత నాలోకించి. 14

క. ఆదంద చాగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లభిభక్తి భీతివికాసా
నందంబులు దెందంబుల
సందడి గొని మస్తకప్రశస్తాంజలు లై. 15

క. ఆవిశ్వరూపమానము
భావించుచు దత్ప్రభావభంగుల మది సు
భావించుచు దత్ప్రమతు
లై విరుతింపంగఁ దొడంగి విష్ణురమాత్మక. 16

ఉ. శ్రీవసుధాశత్ర సుతసీసుమరోతమరోజ్ఞాత్ర నూ
యావిహితత్రిలోక నిగమార్థవివేక విపాకభవ్యం
సేవక సామ్యమానసచక్రీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనతామరసేతుణ విశ్వోక్షణ. 17

చ. భవమనునాభిసంధ్ర భవబద్ధరజసిఁపరమామపాకసం
భవుడు విధాత, తద్విమలభావకళాకణమాత్రవైభవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగికసర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపగలడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీకవికాసా. 1. విపాకభవ్య. 3. పుమాణ.

ఉ. ఎందుచు నిన్నుఁ గన్నజను లేందునుగల్గును వెండి మొదైసం
జెందపు నిన్ను నెద్దెలఁ జెందని క్రించులభక్తి, చొక్కటక
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గిఁ జాలువారికిఁ
బొందుగునీ లభిత్కమణ, పుణ్యయశోమహానీయ మాధవా.

శా. విన్నుంజాలు భవచ్చహత్త్వము భవద్విజ్ఞానబద్ధోష్ఠీయం
మన్నుంజాలు భవత్పదాంబురుహనేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నుంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణానామంబుఁ జే
ర్కొన్నుంజాలు నరుండుశాశ్వతశుభారూఢుండులక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. ఆత్మరయోగయుక్తులు సమంచితసత్త్వరహాయురక్తు లా
లక్షీతసత్త్వధర్మలు విలక్షితకర్మలు బుద్ధికల్పితా
పాత్మరచాక్యరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షీతు లక్షయలు నిరుభజించుమహాత్ములు నీరజోదరా. 21

చ. తమతపాపూర్వవారణలఁ దత్పరు లై వివిధాగమోక్తకృ
త్యములు వహించిభక్త్యనంత శ్లోమునమృదుపంజ్జలంబ్రయ
త్యమునఁ వలంచుపయతమనస్కుల కెల్లనుజేరుచోటు శ్రీ
రమణ భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేటుల కల్పిచాక్షునన్. 22

ఉ. విద్యుల కెల్ల నాద్యుండును వేద్యుండు నై తరారునిన్ను న
భ్యుద్యతకర్తయావముగ నుల్లమునం వలపోసి యెంతయుం
బోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజితురొందుఁడై
విద్యులు నాకలోకపదనీపదనీప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

శా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహనిముఖు లై చిహ్నాన్వితత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీప్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తం

- సృష్టికా బాసి స్థాస్తావైకృతునుదాసీనాత్తు పక్షింశు వి
 స్పష్టైశ్వర్యుని సన్ను సాంఖ్యులెలమిభావించురాత్తేశ్వరా.
- చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
 శమితముగా మరుచ్చయము సంతతజీవరాత్తత త్వరూ
 పములు విభేష మై మఱపు పాటిలి కాలముమ్రుంగి యోగివ
 ర్గము గరుచిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా. 20
- చ. మంగుడవాత్మకంచకిము పాశము లై తనుజుట్టదూలుచుక
 డిరిగెడుజీవుడక పశువు చేశకపుణ్యకటాక్షసీధిఁ ద
 త్పుచుతం జేరంగా నక బాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చునీ
 శ్వరుడుగ నిన్నెటుంగుడుకు నై వ్రలుకాశ్వతచిన్దయాత్తకా.
- ఉ. దాస్య మొకండుగంబరమధర్మముగాఁగొనియన్యధర్మ మా
 శాస్యముగా గణించక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతత
 పాస్య నరేషభవ్యపురుషార్థభవైకవిధాయ నిన్ననా
 లస్యతరబాంచరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.
- శా. ద్వైతభాంతివికల్పితం బఖిలముకస్వప్నేంద్రజాలోపమం
 బై తూలక పృథురజ్జసృసదృశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
 బై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోహభేదచిత్రస్ఫిగ్ధి వి
 భ్యాతుంగంతురునిన్ను నొపనిషదుల్కళ్యాణనారాయణా.
- శా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్తతను చేతశ్శుద్ధు లుక్తాంగవి
 న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణులు నిరస్తాలస్య లంతశ్శమా

1. వైకృతవిదాసీనాత్తు. 2. డిరిగెడుజీవుడక. 3. పంచరాత్రులు.

ఉ. పశువు.

భక్తిస్తోత్రద్భవదీయమూర్తివిభవల్ ప్రాజ్ఞల్ మహామాంత్రి
కుల్, హస్తోచ్చాస్మి సురాంఘ్రేషు బయిన ని న్నన్ధింతు
దాసుల్ హరి. 29

క. వేదము లాదిగః గలయ

ష్టాదిశాస్త్రవిద్యలకు నీవ ప్రప్తప్ర వత్త
దోషభకులును భవదాజ్ఞా
పాదములు సమస్తధర్మపాలనచతురా.

30

సీ. జలములు సృజించి జలములయందు నీ

యంచితేతీజంబు నావహించి

యప్తి యప్ర మేయమహాద్భుతాండచ్ఛరూ

శంబునఁ బెంపారఁ బద్మభవుఁడు

జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమఠి

చార్యులచేత సురాసురాది

వివిధభూతోద్భవవిస్తార మేపారి

త్రిభువనవ్యాప్తి నుద్దిష్ట మయ్యె

గీ. నింతయును జూప నడఁపంగ నెంతయును బ్ర

వీణయై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్క

విమలఃపరాక్ష సదవనక్షమగటాక్ష

విగతపరితాపహృద్విప విశ్వరూప.

31

క. కేవలకరుణామూర్తివి

గావున భక్తాభయత్వకరణము పని నీ

1. హస్తోత్తేస్య, హస్తోచ్చేయ. 2. నడుగ.

కీర్తిశ్వుముగాచుటకై

శ్రీనల్లభ¹యొపుడు నవతరింతు నిజేచ్ఛన్.

32

చ. కడక దిలిప్ప నీవు మధుకైటభదైత్యులఁ జక్రధారచే
మెడలు చెగంగ వ్రేయునెడ విక్కుట మెనతదీయరక్షముల్
వడిసినయోషికల్ నెరయ వ్రాసినలత్తుకభంగిఁ జోద్యపు
వొడవుగ నొప్పునీతోడవుతోపుటొప్పువలంతు మీశ్వరా.

చ. చమవులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బమ్మరించున
వ్వుమసలివేల్పు దేర్చి వెస ముచ్చుబడిం బ్రళయాభిసీటగ్ర
క్కవలంగ దాడివెట్టిన "యభివ్యభవ త్తిమిరూప మిష్కమౌ
మదనుచి గ్రోలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధి.

చ. కమతతనూనిలాసమునఁ గవ్వపుఁగొండ ధరించిలేవ న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావలి కిచ్చితి నేడునమ్మహా
కమతతనూనిలాసము దగ్గ దలచుక గొని యాడంగన్నవా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁదేలుదు రాక్షాక్షకా.

చ. గొరిజలత్రొక్కునం బ్రదిలికుండలిభక్తయొదుంగ నూర్పులం
దెలి మహాల్గవోదకము త్రిప్పుకొనం బటుపోషతాడనక
జరిగి యజాండకర్పము చిల్లులువోహగ యజ్ఞ పోత్తివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలఁ దలంతు మవ్యయా. 36

ఉ. భేదములేక యజ్ఞమయకేసరముల్ గవలంగ విస్ఫుర
స్తేమరహేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపతక
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పుయుగాంతసంహృతిక
వేదము లుద్ధరించినపవిత్రమగుండవు నీవు శ్రీనిధి. 37

1. యపుమనవనింతు. 2. నఖర్ష. 3. గర్వపుఁగొండధరించుతేసరి.

మ. స్థూపాతామ్రజటాకలాపములతోఁ బూర్ణైరుపాంశవ్యసం
దావత్తంబులతో మహాగ్రఘనకోదండేషువిస్ఫారభా
సుః పూర్వాపరభాగవై భవముతో సోపానసీరూపముల
నానారాయణనామధేయములు శక్త్యంబుల జగచ్ఛంగళా.

ఉ. భూతభవభృషేష్మదురుభూతసమృద్ధుల నొప్పునీసమ
గ్రాహితేష్మరూపముల నన్నిటి నీట్టివి నా నెఱుంగ సం
ప్రీతి సుతేప శక్తుడె విరించియు, సేవలభక్తియు క్తులక
గాతెరులక గృహగరిమః గావ్రము మమ్మఖిలాండనాయకా.

క. గోకండ కృష్ణ కేశవ
శ్రీనల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర శివరా
జీవాక్ష చక్రధర నీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీశలదృష్టిన్.

40

క. పామవనమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనవర్ణాం
బుధర కాస్తుభరత్న
భరిణ ప్రసన్నుడవు గమ్మ పాలింపు వయన్.

41

క. వైకుంఠనాథసయితక
థాకుంతికరణచతురధర్మావన దీ
నాశల్పభవచ్ఛరణా
జ్ఞైకాయనతత్త్వ మాకు నభయ మొసంగవే.

42

అ. అమృత యభవ యలయ యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

యప్రమేయ యమల యాద్య యనాద్యంత
యాత్తమతుల మమ్ము నవధరింపు.

43

వ. అని యనేక ప్రకారంబుల బ్రస్తుతించుచు సభక్తీకచిత్తులై
యున్న యన్నాకొకసుల గరుణావలోకనంబునం గైకొని
యాలోకేశ్వరుండు మీదెఱు బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది
యిష్టం జేమికారణంబునం జరుదెంచితి రింతదైనన్యం జేల
వచ్చి మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన
దెందంబుల గొందలంబులు దిందపడ బృందారకు లందఱు
నందంద సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు చేసి యిట్లని విన్న
వించిరి.

44

తే. దేవ దేవేశ దేవరదివ్యచిత్త

మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి

నెందరం గల్గునే మైఁ యేము విన్న

నంబు చేయంగ విను డభిప్రాయము మెయి.

45

వ. చిత్తగింపుము వితిసూనుం దైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్య
గర్భుండు వరం బిచ్చి యధికుం జేసి నయ్యసురాధముండు
క్రోధమాత్సర్యంబులు దన్నుం జొట్టుకొనఁ బెరిగి యదితి
సంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్జయుం దైయున్న వాడు.

తే. బలియునింట బానిస నైన బజప వెఱుచు

నొరులు నీయింటిదాసుల నోటలేక

మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్ప

సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చియును దేవ.

47

1. వినుడభిప్రాయము. 2. 'బలియు నింటి' 3. 'వెఱుచునొరులు'.

౪. ఆలఘుశరోషద్భిష్కృషనురాధిపతీప్రగదాహతిక గడుక
గలఁగినమః స్తకంబు లివె కల్పితదానచత్వరంబుల
వైలవెలః బాటుమోము లివె నిష్ఠురదైత్యనితాంతజేవమై
నలజడిబడ్డమోము లివె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

లే. ఆహిరణ్యకశిపుః డడరి సమస్తసం
పదలు గొనిన దిశ్యపదముః బాసి
యిష్ట డున్న వార మిల హిరణ్యకశిపు
హీను లై చనరులలోనఁ గలసి.

49

ఉ. దానవుచేతఁ గవ్వబడి వై న్యము నొందుట కోర్వలేః నీ
దై నపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రలన్నమాఃసుడ వై మముఁజేకొనవయ్య మాకుది
క్కైచను గాక యున్న నసుకాంతక! నీవకడయ్యయెయ్యెడన్.

ప. అని కృప వృట్టం బలుకు దివిజాలపల్కులు మనస్కరించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతరంబు వారల
కి ట్లనియె.

51

చ. ఎటుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోద్ధతచేష్టితంబు మి
మ్ముఱక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్దలపోసి వానికికొ
గొఱతలు నిండునంతకును గ్రూరతఁ గైకొనకున్న వాఁడను
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁదిమిరారియుఁబూనునెవేగకుండినన్.

ప. ఆవృహాసురండు సరసీరుహాంశవుం బ్రసన్నుఁ గావించిన
యష్టడుం దనకుం జావులేకుండ ననేకప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేడినవాడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తత్ప్రశమనో

పాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహించినవాఁడ నది యెట్లనిన.

53

సీ. ఆననభంగి పంచాననసమరేఖ

¹యఖిలాంగమును బురుషానుకారి

తీవ్రనఖులు తీవ్రశస్త్రంబులు

సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ

విపులాంకశీతంబు రిపునకు వధశిల

తద్భుజామధ్యభేదనము గదన

మమరభుజంగమర్త్యావాసనిగ్రహ

నోదన విజయప్రమోదలీల

గీ. యిట్లుఘోరాద్భుతస్ఫూర్తి నెసకమెనుగ

నతులనరసింహభవ్యదివ్యావతార

మేను ధరియింతుఁ డడవులే దింక నాత్మః

గలక విడువుఁడు దేవతాగణములార..

54

క. వినుఁ డాశ్రితరక్షణమే

యనువునఁ గావించునొక్కొ యని యనిశము నే

మనమునఁ దలపోయుదు మఱి

తునె శరణాగతులవిఘ్న దురితరహితులన్.

55

చ. ఒకమఱి నన్నఁ జేర్కొనిన నుల్లమునం దొకమాలు నక్షత్రభ

క్తికమఱియై తలంచినను దెల్లము భక్తుడు వాఁడు నాకు, వా

నికిఁ గలనేను, వేటొకటి నేరక నన్నఁ దలంచుపుణ్యులక

బ్రకటదయాసురక్తిఁ బరిపాలనసేయుట చెప్ప నేటికిన్.

56

1. యఖిలాంగములు పురుషానుకారి.

ఉ. జెప్పితె సర్వనేరములఁ జెప్పితె శాస్త్రనిచారవృత్తికొ
జెప్పితె సత్పురాణములఁ జింతితకల్పమహీరుహం బనా
నొప్పుచి. నీయక్ష్మీనమః, యగ్రతకంబులఁ జెందు పుణ్యాముకొ
బొప్పుడు నర్హవీయగుణశోభనముం గొనియాడ నేర్పినన్.

క. ఏవఁడు నన్ను నెఱుంగఁడు
గావురఁ జెల్లోక్యహితముఁ గాపెంపంగకొ
భావము చెలుపుచు నుండుడు
నీవిశ్వంబుఁడు నేన యెప్పుడు కరుణన్.

52

తే. సకలభూతజాతములకు నముండ నేచు
విసరె యట్లయ్యుధర్మవిద్యేషు లైన
తామసాత్ముల నైరింప ధర్మబుద్ధిఁ
బొగడఁ గనినసాత్త్వికతతే. ప్రోతుఁ గరుణ.

53

వ. మీరు సాత్త్వికచిత్తులరు గావున నాకు నవశ్యరక్షణీయులు.
తామసమర్థనంబు గార్యంబుగా నాకు మీరెవ్వరుం జెప్ప
వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులైనవిగాఁ దలంచి
నిరాతంకహృదయులరై యుండుడు. పొండని యానతిచ్చిన
నాజగన్నాథువచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనా
రమణీయంబు లగుమాళిభాగంబులకొ బరిగ్రహించి పునంద
రాశిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్ర
తు లై మరలి భావినరసింహరూపప్రకారం బూహించి
యాశాకుతూహలప్రమోదభక్తివరవశమానసు లగుచు
దత్కార్మ్యోద్యోగప్రవర్తకం డగువాచస్పతిఁ బ్రస్తుతిం
చుచు బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులకొ భావించి
సంతసిల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జనిరక్కాలంబున నచ్చట.

60

చ. జగములుమాడుచు గెల్చియొకశంకయుఁగింకయు లేకదై త్కుండ
 త్యగణితవై భవంబున నిరంతరభోగపరంపరాచరిక
 దగిలి మనంబుగోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ జేలుచుండు సాం
 పుగఁ దనధర్మపత్ని యగుపొత్తిముఁదాసు సుదాత్తలీలన్,
 చ. ఉదధిపునొద్ద స్థపతియొద్ద నిలిపకు లేంద్రునొద్ద ను
 న్నదకలవీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
 పొదల విభాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దలిర్ప న
 య్యదితిసుతాహితం గొలుతు ప్తముడువోయినయ ట్లజస్ర
 మున్.

62

క. విశ్వానసుతుంబురులును
 నశ్వముఁఖులు నరుగుదెంచి యందలు నాదై
 తేశ్వరు నారాధితురు
 శశ్వత్సంగీతక ప్రసంగ ప్రాప్తిన్.

63

శా. వీణా వేణుమృదంగసంగతకళావిన్యాసమున్ బంధుర
 శ్రోతృమృదున స్తనీనటనచారుప్రేక్షయున్ సంతత
 ప్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియున్

[న్.

¹ ప్రాణంబు ల్దనకొం దెటుంగఁ డతఁ డెబ్బంగిన్ నమ స్తక్రియ
 సీ. అమృతశీకర సేకహరితవనావలీ

సుందరమందిరకందరములు
 రత్నపుష్పమోదరమృకాంచనలతా
 కోమలమేరునికుంజములును
 గనకాంబుజక్షోదచునరుక్తవాలుకా
 లలితమందాకినీపులినములును

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరిత్రీములును

4. నాదిగాంగల్లు దివిజవిహారభూము
లన్నియును దామై వేడ్క లగ్గలింప
ననుదినంబును నచ్చరత్నైనుకం దినుగఁ
దానుఁ బ్రియయును విహరించె చైత్యవిభుడు. 65

5. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను
చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయు. 66

6. బయ్యన మాధవేలశల నుండుట లుజ్జనఁ జేసె దుమ్మెదల్
గుర్యుగఁ బాఱి పాటలతరుప్రకిరంబుల మూఁగె నుక్కు
నన్, దియ్యనివింటికి న్నరుడు దీనిసయమ్ముల గాన మెచ్చెదా
నెయ్యెడ పుల్లెక్కొమ్మెగడ లేపుఁ బాంథుల పేటలాటకున్.

7. మలయజవారిసేకముల మాక్తికనూతనహారలీలల్
వలిపెపుసన్నకావులను వారిదుహాక్షుల పీఁగుఁజన్నులన్
గలిగినచల్లిరిం బ్రదికె గాక జనావలి యిట్టివేసవిన్
గలదె శరణ్య మన్య మనఁగాఁ గడుఁ జేర్చె నిదాఘదాహ
ముల్. 68

తే. అదరిపాటున వేసవి పొదవికొనిన
గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ
డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపొనరై
నమరుతొలవృంతముల మందానిలంబు. 69

మ. ¹తమచుట్టుం బయలైననూత్నశశికాంతస్సారవేదు ల్మహా
ద్యమచంద్రోదయలీల రేలుగరగం దత్తోయసంసేవనల్
గమియం దన్వసఃగంగనోప్పెసఃగంగత్యేళి కాంతారభూ
జము లొప్పేమియుఁ గోలుపోకికడుచిస్సారంపుఁబెన్నేసవిన్.

చ. రమణభజానిపీడనఁ గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్నితం
బములఁ దలిచ్చు సన్నవలిపంబులు వీడియు జాటవయ్యెఁ జె
న్నమరువిమూతనక్షతనఖాంకము లింపెనలారఁ గ్రమ్ము నుం
జెమటల జాల బచ్చులయి చిక్కఁగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయి మెట్టితో ల్లబహుభంగులఁ గ్రాలెడుమిత్తుజైత్తుసిం
బొరిగొన వచ్చు గ్రీష్ణమనుపొచ్చెపుఁ బేరిపురారిఫాలభా
సురపటువహ్ని యంచువెఱుజొచ్చినమన్తభుఁగాచె నత్తటికా
సరసశిరీష కేసరలసస్థాళామృదులాలకాగ్రముల్. 72

తే. పగభులెలతోటసీడలు బ్రాతియయ్యెఁ
బగభులును రేలు దనుగాలి బ్రాతియయ్యె
రేలువెన్నెలబయభులు ప్రియములయ్యె
రేలుబగభులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

వ. ఇట్టి ఘర్తసమయంబున నసురవల్లభుడు వల్లభాజనసహితం
బుగ నొక్కనాడు నిజమందిరాభ్యంతరకేళికాంతారంబు
నందు. 74

సీ. ఎండక న్నెన్నడునెటుగని కొమ్మావి
నీడలఁ దనుపారునెలవులందుఁ

గతిగొట్టు: బుచ్చలంకలీతేనియలవానఁ
 యడిసిపాదరిండ్లయెడములందు
 విశినునూఁకించు కొవ్విదపుమల్లియమొగ్గ
 లెలదావి: జొక్కించు నిక్కలంచు
 రాయంచయెఱకలరాయిఁజి దుప్పర
 చల్లెడు కొలఁకులచలువలంచు:

గీ. దిరిగితిరిగి వెక్కువెఱుగులయాటల

మెఱసి మెఱసి చెన్ను మిగిలిమిగిలి

క్రాలఁ బొద్దు మాపకడ నయ్యె: గలువల

మొక్కు దైవమునకు నెక్క ననగ.

75

తే. ఇట్టివేసవితఱి: ఒగ లిట్టినిడివి

యైనచుయిరించునే దివిజారి యనుచు

వెఱచి తొలఁగెడు తెఱుగున వేడివెలుగు

వరుణుఁ డేలేడు దెఱచొక్కవలననొదిగె.

76

చ. ఇను నసమానతేజ దివసేంద్రుఁగనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁ

గాఁ, జన దొరు నల్పతేజ ననుచాఁచునఁ జంచలభృంగతా

రకా, ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ

జేసె బద్ధిని పతిభక్తి సత్త్వమునమేలిమికిం గుఱి దాన

పొ మ్మనన్.

77

చ. సురుచితారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలమ

న్లవపుసూత్ర ధారిజతనంబున దిక్పతిశోటిముందటఁ

సంఘముగా నటించగ నిశాసతి కెత్తినకొత్తతోఁపుఁబెం

దెర యన నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమది క్తటంబునన్.

- క. నలుదెసలయందుఁ దొలితొలి
తలసూపు దమఃప్రరోహతతులు వియోగా
కులచక్రవాకవిధునం
బుల వగయనుచిచ్చురాజు 'పొగలనఁ దగియెక్'. 79
- తే. "పొదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీకటి ప్రోవువలన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి
శరవటంబన జగదండఖండ మమరె. 80
- ఉ. రాజితేజుఁడైనదిసరాజుతిరోహితుఁడైనపిమ్మట
రాజుదయాద్రిపీఠముతరంబుగ నెక్కడునుండికట్టునన్
భ్రాజితసత్వదంబునకు బాధయొనర్చుచు జారచోరసం
పూజితమైతమంబుగడఁ బొంగె నధర్మము తోడిజోటియై.
- క. పదపడిపూర్వదిశాసతి
వదనంబునఁ దెల్పుమిగిలె వచజాహితుచూ
లుదరంబునధరియించినఁ
గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82
- వ. అంత. 83
- సీ. తిమిరభూతము సోకు"తెరల జగత్త్రయీ
లలనదాల్చినరక్తతలకమనఁగ
సఖ్యంబునకుఁ సౌశాంతి యొసంగినఁ బ్రాచి
ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ

1. పొగలనడగియెక్. 2. పొదవి. 3. కరవటంబున. 4. తోడిచోట
యై. 5. మిగిలి. 6. ఇలియ.

దోయధివెడంగ్రుంకితోచువునందర
కుంభిసేంచూరితకుంభమనంగఁ
గులకాయధునివెన్నకొలుపుననెత్తిన
దీపించుమాణిక్యదేవమనంగఁ

గీ. గుముచిసిరాగరసబద్ధగుళికయనంగఁ
గామిసింజనోషధకబళమనంగఁ
బొడవునెంపునబింబంబుపాలుపుమిగులఁ
జంద్రుడుకయించెగాంతినిస్తుద్రుఁడగుచు.

84

వ. ఇట్లువయించి.

85

చ. 1 దెసలనుగొమ్మలొయ్యనతిదేవుములైనకరంబులకా బ్రియం
దెసంగగనూరిసిక్కిరజనీశ్వరుఁడున్నతలిఁ బేర్చునా
కనమనువేరిభూరుహము కాంతిసంతతతారకాలస
త్కుసుమచయంబుగోయుట కొకోయనఁబ్రాకెసముత్సుకా
కృతీన్.

86

ఉ. వెన్నెలవెల్లిపాల్కడలి ప్రేకదనంబునఁ బేర్చిదిక్కులుకా
మిన్నునుముంజనందరజనీకరబింబముకుండలిభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనముభంగిఁ దనర్చెదదంతరంబునకా
వెన్నునిభంగిఁజూడ్కులకువేడ్కయొనర్చెఁ గలంకమత్తజీన్.

చ. వడిగినితేకులుప్పతలవాలినకేసముకదలిర్పబు,
పొడిదలమెక్కితేనియలు పొంగితరంగలుఁగాఁ జెలంగివైఁ
వడునెలదేటిదాటులకుఁ బండువులైనవసారభంబులు
గడ్డువుగనుల్లసిల్లెఘనకైరవపండము నిండువెన్నెలన్.

88

ఉ. వెన్నెలవెల్లవచ్చడమువిచ్చినయంబరశయ్యమిందఁబే
రన్నుననుండిదిగ్గనితలాదటఁ జొట్టునుగోల్వరాత్రియన్
కన్నియఁగూర్చిచిక్కదనకొఁగిటఁ జేర్చిసుఖించినాఁడన్
జెన్నువహించెజందురుఁడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. 89

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచుసోనలఁగడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయములయెఱకల
గర్వంపుదాటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవిపులరంధ్రములవైఁ
దీప్తంబుగాఁ గ్రమ్మితిప్పుకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిభ్రమ
స్తోతకాంతిలహరల మెండుకొనుచుఁ

గీ. జొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి, దిశలుముంచిముంచి
యభినుతేందుచంద్రికాంభోధియఖలంబు
నీట నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె.

90

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతివూరంబు
రాత్రియనుతలంపుఁ దోచునీక తమం బనునామంబును విన
నీక యవ్యక్త యనుశంక నంకురింపనీక లోచనంబులకు
నమృతసేవనంబును, శరీరంబునకు జందనాసారంబును, నంత
రంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన
సమయంబున.

91

క. తన దేవీయుఁ దానునున .

ద్వసుజపిభుండు విమలసాధతలమునఁ గాంతా

జనవరివృత్తుడై సుకతను

జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్.

92

క. తేప్పించిసహజసారభ

శుష్కపాకగపివ్యమచిసమున్నతములునై

యుష్పంగువానిఁ గనకపుఁ

జిప్పల నింపించె మగము చిప్పిలుచుండన్.

93

ఉ. అందఱుఁ గైకొనంబరిచియాదటఁ గాంతముఁదానునొక్కకో

రం దనుపార వివ్యమపిరామధురామృతపానకేలి యం

దందయొనర్పఁగాదొడఁగెనంబుగుహాక్షులవిభ్రమక్రియా

కందభితంబులైననవకారవిహారములింపుఁబెంపగన్.

94

క. ఆగమణులమదిరారస

పూరితచిషకములదోచుపూర్ణేందుడు పా

ల్పారెను వాసనకైక

హృదంపుంబల్కులిడినపోలిక యమరన్.

95

చ. నెలతయొక ద్దవేతిహరిసీలకిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం

వతితతరంగయైపాదలువారుణిఁ దోచునుభాంశుమండలం

బలముకరాళరాహువదనాపాతీ స్రుక్కికరంబు బిష్టిటం

గలఁగిపొరింబొరిన్వడఁకుకై వడిఁగానఁగనయ్యెనయ్యెడన్.

96

చ. సురుచిరపానపాత్రమున సుందరియొక్కతే కేల నిండుచం

దురుడు ప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెదదాననాంబుజ

- స్ఫురితవికాసవై భవము సోంపులడంకువ ముచ్చిలించిచె
 చెరుజను దెంచిపట్టువడి చేడ్పడిభీతివడంకుచాడ్పునన్. 99
- చ. పాలతుక¹ యోరైయొప్పుమధువూరితపాత్రికఁగానవచ్చును
 జ్వలహిమథాముచేతఁదనవక్తముకాంతికిఁగాంతిపూరముల్
 గలయఁగఁద్రచ్చితేర్చి యెడికంబుగఁ బుచ్చినవెన్నకల్లుతోఁ
 గలపికరంచికోలుటకుఁగా నిడికొన్న తెఱంగునందగన్. 100
- ఉ. ఈనడుజీలరామవదనేందుని జెందిపవిత్రయైన యి
 వ్వారణిఁగాని పాయఁడు ధృవంబుగనాత్మకలంకమంచునిం
 పార మునింగెఁగాక యమృతాంశుఁడనక బ్రతిబింబచంద్రుఁ
 డొప్పారెకొక దుచేతిసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.
- తే. ⁴చషకమునఁగామినీముఖచంద్రుఁడునును
 థాంశుఁడునుబింబితాంగులై యలగుటొప్పె
 నర్థి దమలోనఁ జెలిమినేయంగ శవభ
 మునకు వరుణతనూజలోమునిఁగినట్లు. 100
- వ. ఆసమయంబున. 101
- చ. ఎనసిన²రాగబీజమున నీరికలెత్తినదర్పహాసముల్
 ఘనతరకొఖలై యలమొగంబులఁ గెంపులుపల్లవచ్చవిక
 బనుపడ వాలుకన్దోనలఁ బర్వమెఱుంగులు పుష్పలీలగాఁ
 దనరె³నితంబినీజనము తద్ద్రుమరూఢిసురాంబుసేచనన్. 102
- వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
 రంబులు నుత్తమలావణ్యసంస్కారంబులు నృత్తగీతవాద్య

1. యోర్తు. 2. గలయఁగఁదేర్చిత్రచ్చి. 3. ప్పార. 4. ధువకమున.
 5. లోగ. 6. నితంబినీజన దపద్ధువరూఢి.

కథావిలాసంబులుగాఁపించుచు సాంధ్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱు బోవంబనిచి. 103.

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబునఁ దానుహృదయదయితయు రాగా
కులసుక్తిబొందె గంగా
పునఃతటాశ్రమ మహేంద్రపురదంతే క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభు
కులభాషిని మేలుకాంచి సతుకాదృశ్యతనం
చలతాపవశమై యా
కులభాషము నొంది వెండి కొండొకకడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుడయ్యె
సతనిజస్వప్నవృత్తంబు పతీకేజెప్ప
వెఱచి మతెనున్చికొనియుండె విచలమధుః
1 కలితసుప్తపంకజయగు ననినిహాలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాతీననురాగముతోడఁగుమద్యతీరతిక
బ్రీతిభజించిభేదమునః బ్రేయసియున్ సాగియంగదానును
దూభతపరిశ్రమార్తుడగుపోలేకఁ జంద్రుడొపశ్చిమాభిశ
య్యాతలను ప్రికై డిగెనల్పవిభావికాంగరాగుండై. 108

ఉ. చల్లనివాడుగావుననిశాకరుప్రాపున దీప్తిలీలమై
నెల్ల జగంబులు న్నిగిలియుమ్మలనుండితిమింత నెంతయున్

1. కేలిను సుప్తపంకజయగుననినిహాలె. 2. జాతీయను. 3. దానను.
4. డిగియ; 'డిగియె.'

దెల్లముతీవ్రమూర్తి యొరుతేజమునై పడు భానుఁగూడివ
 ర్తిల్లంగవచ్చునే యనుగతిఁ దివిచుక్కలడంగెఁదోడుతోన్.
 తే. అంచితోద్యానవాటికలందు నవవి
 భాతదళితకుసుమవిభాతి యమరె
 నప్పుడరయంగఁ జంద్ర¹కరాబ్ధివెల్లి
 డొంకిచనఁ దోచునురువు తెట్టువలనంగ.

110

సీ. వెడవెడమూతులువిచ్చుతామరలపై
 సుడిసి నెత్తావులుసూజలాడి
 యనుఁగుఁదోటలు సొచ్చియలరుతేనియఁ జేసి
 యెలదేటి పదున్వలఁజెలఁగినడచి
 రాయంచకవలనిద్రలు దెల్పికొలఁకులఁ
 వరంగ యుయ్యలయాట దగులుపటిచి
 సోర్ణ గండులుసొచ్చి సురతభేదమునందఁ
 జెలువలఁజెలువుర నేదదేర్చి

గీ. యడరి గృహపతాకికలకు నాటగఱపి
 ప్రోది నెమఱులయెఱకలపొదులువిప్పి
 మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
 మెఱసెఱ్ఱ తూర్కషసమయసమీరణంబు.

111

శ. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
 యువతిగృహంగణము కుంకుమోదకనేక
 ప్రవిభాతమయ్యెననఁగా
 నవారుణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్.

112

మ. సరసస్నేహాశుశంబులాయతదిశాశుసక్తముల్ కజ్జల
స్ఫుటితోపాంతముల్ విప్లభూరివేషయంబుల్ కామినీనేత్రభా
సురోచుల్ దమునేడు ద్రుంచుకొజిక సుస్మిగ్ధరాగంబులై
పరంగంగావల వెల్లనయ్యె గృహపీఠప్రాతముల్ వేకువకో.

మ. అలినీమంజులగీతులుం బటుతరంగాలోలనారంబులుక
విలసత్కీరలతావిక్లీప్త సుమనోవృష్టి ప్రచారంబులుం
గలహంసీహాసితానులాపములు నై గంభీరపద్మాకరం
బులుగోక ద్వయసంగమోత్సవములంబోల్పారెంగాల్యంబులై.

వ. అంత.

115

మ. అనితరకాంతం బద్ధినిఁ బ్రియాతలకంబు మొఱంగిపోయిరే
యొననినవేడ్క నొండుగనయిచ్చమెయిన్నిహరించి మేననం
టిననవరాగలీల జిగిదేవంగనోడియొదింగియొయ్యనో, య్యనం
బొడచూపెనానుదయమయ్యెం బతంగుడు ప్రాబ్ధుఖంబునన్.

సీ. కమనీయదిగ్విధూకర్ణ పల్లవములా
కాశకింశుకకోరక ప్రతేతులు
వాసర వారణచదన సిందూరముల్
వనరుహకుంకుమోద్వర్తనములు
కుముదినీనవతరగీత మవలక్కులంబులు
తిమిరాపహరణ ప్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్న తోరణములు
ప్రత్యూషనటరక్త పత్రకంబు

1. ద్రుంచు 'విగుడెంచు' అని యుండునేమో. 2. గీతులు. 3. కాంతి.

4. జంటిన: * జెందిన నవరాగ.

గీ. లనంగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు

లలక మణిమణిచు లతేశయిల్ల

నఖిలభువనమంజులాంబలిపుటపూజ్య

మానుడగుచు బాలభానుఁ జొప్పె.

117

వ. ఆసమయంబున ననురేశ్వరుండునీహితదినముఖివ్యాపారుండై
యంతర్లఘుంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల
సురరిపుప్రకిరంబులు పరివేష్టించ నభీష్టచేష్టితంబులకా వర్తిల్లు
చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, వైత్యవంశగురుండును
నిజమంత్రమహిమావధీరితశక్తుండును నగుశుక్రుండును జను
దెంచి హిరణ్యకశిపుంగాంచి యతనిచేత నభినందితుండై
వివిధాశీర్వాదంబుల నమృతహావీరు నభినందితుండేసి తదను
మతం దదీయ¹జీవితేశ్వరిని దీవింప నభ్యంతరమందిరంబునకుం
జనిన.

118

మ. గురుడాదవ్యలఁ గాంచి సంభ్రమముఁ జతుగి ప్రీతియుం
భక్తితత్పరభావంబును నొప్పనప్పుడు వెసంబద్ధాక్షి ప్రత్యు
ద్గమాదరసంసక్తి నమస్కరించెమహితోద్యత్ప్రీతవిన్యాససు
స్థిరసంపూజలొనర్చితత్కృతశుభాశీరు క్షకల్యాణియై.

119

వ. తత్సమిపంబున సముదితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు
మొగిడ్చి యమృతహాత్తున కి ట్లనియె.

120

క. రే యొక కలఁ గాంచితి ముని

నాయక యే నది మదీయనాయకుమది యె

మైయుండఁ జేయునో యని
యాయనకెఱింగింపనైతి నాత్మ సునిచితన్.

121

క. దైవము గురుఁడును బంధుఁడు
నేషిధమున నూకు మీర లీప్సితకుభస
ద్భావంబులు సతతంబును
గావింపఁగఁ గర్తృత్వం గవిజనమెనుతా!

122

సీ. ఆవధరింపుము జలదాసితవర్ణఁడు
ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజండు
మహితకోమలవనమాలాసలక్షణ
వత్సండు వికసితవారిజాత్ముఁ
డభినవపితాంబరావృతదేహండు
భూదేవుఁడొక్కఁ డపూర్వలీలఁ
జనుదెంచి నను జూచి సస్తితవదనుఁడై
తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాకు నిచ్చి మున్ను నామెడ నున్న హా
రంబు నిజసఖాంకురములఁ దిగిచి
కొనుచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేఁగల
గంటి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ.

123

వ. వీనిఫలంబెయ్యది యానతీయవలయు ననినఁ గావ్యుఁడు కొం
డొక దలపోసి నిశ్చయించి యచ్చైత్యరాజమహిషి కిట్లనియె.

ఉ. ఆధరణీసురోత్తముఁడచాదియనంతఁ డనంగ నొప్పుల
క్షీధవుఁ డచ్యుతుం డతఁడుమేకొని నీకును బుత్రునిచ్చెన

దోభసమగ్రుఁడై పరగుపుణ్యనినింతట సంతసిల్లు మే
లాధృతిదూలబోమది దలంపగ మీఁది శుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీరకిఁడైకొసం డనురసించుఁడు దుర్వహగర్వబుద్ధినె
వ్వారిని వారిజోదరు నవార్కభుజ స్తధునైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగణైకకరణ్య పరేణ్య భక్తని
స్తారకుఁడేరుకొన్న మునిపైఁడు మేలిమి యెట్లు గల్గెడున్.

క. నీమగనితేజమున ను

ద్దామరమసమగ్రుఁడనఁగఁ దగి 'కుంఠటిలోఁ

దామరమొలచినక్రియ'ద

స్వీ మునివిభుడైన సుతుఁడు నీకుదయించున్.

127

క. నీవైనను మనమున జగ

దావాసుని వాసుదేవు నవ్యయు నెపుడుం

భావింపుము దుర్గతులం

బోవరు తద్భక్తజనులు పుణ్యవిచారా.

128

వ. అట్టై నఁ బురంధ్రీరత్నంబువైన నీకతంబున ననురవంశంబు
విధ్వంసంబునొందక నిర్వహణంబు వడయునని భార్గవుఁడు
సెప్పి యప్పొలంతి వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె
నంత.

129

క. కలఁగన్నయదియితవసఁగ?

నెలతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబునుబే

రెలమింబొందఁగఁదగియెడు

నెలమసలం దెఱవసూలు నెలకొనిచెలసెన్.

130

సీ. ఉరసః డగు బాలుశుజ్వల¹ కాంతియ
 శ్రేష్ఠేచ్ఛేనా మేనువెలకవాటెః
 గడుపులో నొచ్చును కొడుకునిర్మలభి
 తెలుపునాః గనుగద తెలుపువాటె
 గర్భశోభితుఃడగు చుట్టకు సహజవి
 క్రితినాః జవుల యావక్తి వొరగె
 లో చున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
 క్రమమనా నాభి వికాస మొందె

గీ. గుఱిసంగతుఃడగు పుత్రకుని గుణాలి
 వొదలుకొనుగున మధ్యంబు పూర్ణమయ్యె
 బూర్విజన్తనంచితతపస్యభి
 హోదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి.

131

క. చాలంగ నమృతముబాలుడు
 గ్రోలుటకై నినిచి కనకమంభంబులపై
 నీలపుగుప్పెలునలిపిన
 పోలికఁ జనుమొనలకప్పు పొలతికి నొప్పెన్.

132

తే. ఆఖలగుణరత్నములకు నాయతన మనగ
 భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్రుఁడాల్చి
 యున్న నా కేల తొడవు లొండన్నకుణి
 నబల గై నేయువకులయం దలసయయ్యె.

133

చ. అనుపమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించుచేవునె
 మ్మనమున నావహించియసమానసమంచితయోగసుప్తిమై

1. కాంతిసావెలిఁ బేర్చిన.

నెఱసిన బాలుఁ జాలుఁ నహించిన సంతతపద్మజైకవా
సఁనొనిసంతరింబుగడఁజామకుజాడ్యముదోఁచుఁజెయ్యులన్.

సీ. హరినామకీర్తనవ మోత్సవంబులఁ

గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష సేయు

పెద్దదాసులఁ గని వేడ్క నంజలిసేసి

కొనియాడి ఘక్తిమై గోలువఁ గోరుఁ

బరమాత్మమహిమలు భావించి భావించి

యానందజలధి నోలాడఁ దివురు

నారాయణుని యనతారకథాసుధా

లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ

గీ. దనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న

మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ

నెపుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ

బుద్ధినంతర్దతుం డగు పుత్రునలన.

135

వ. ఇట్లు ప్రతిదిన ప్రవర్తమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హృద

యేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసి

తాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపిత

ప్రకారంబున గౌరవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలా

పంబులు నిర్వర్తింపి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక

కుదయించుతుహినమయాఖ్యఁ డనంగఁ

జారుపురందరాశానితంబిని కుద్భ

వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగఁ

నెలసిపోయినానానలఖనిభూమికిః

బ్రభసింప మహాసీయత్న మనగ
సుంగుచూతనమందార లతెకు

జనియించు సునిశిత స్తబక మనగః

గీ. గాంతియును దేజయును మహాత్మయు సౌకు
మూర్త్యుయును భికామసామగ్రిః బోగలః
బుద్ధుః సుదయింపై దైవోన్మేధూతకరుండు
రాజపింబాశ్చ మగువైశ్యరాజసతికి.

137

క. పుత్రోదయమున నిష్టగ

వైశ్రామ ముచుకొన్న యధికసప్తకమున లో
కత్రయ రాజ్యము మును నిర

మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్.

138

సీ. పుష్పోదహారము లొప్పులుపారఁ బుష్పమునఁ

గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

నిపుఁజిలసినినపహసంచారంబు

ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

భాసురవై జయంతీపహస్రంబులు

గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల

గీ. వివృతకుసుమవర్షంబులు దేవదుండు

భిచ్ఛనంబును నప్పరోభినయగతులు

- కల్పభూమిహరింబరపతాకలు దనరెప్ప
భువనహితజన్మః డగు బాలు భూరిమహిమ. 139
- క. ఆవి యెల్ల గని సురద్విషం
డవివేకమనస్కుః డగుచు నొక మహిమో
త్సవమునకుఁ దగ నొనర్చిరి
“దివిజాలు పను లనుచుఁ దనమహిక్ బ్రియ మందెన్. 140
- మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్చి ని
ర్దనాథ ప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోల్చిమై
నెరసె బంకజసంభవాలయమునన్ నిండాఁచె నవ్వేళ శ్రీ
కరదై తేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముద్ఘోషమై. 141
- క. శ్రీకాంతునగరలోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభవములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142
- మ. స్వరసౌందర్య మెల్ల మెల్లన శ్రుతుల్ “సాగించి యొ
య్యెయ్య సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయై తై బూజ్య
ధర్మార్థనో,క్షరహస్తావలి యల్లనల్ల మెలఁగంగా నుత్స
హించె న్నిరం, తరదై తేయభయం బొకించుక ప్రశాంతం బై
“యణంగె దగన్. 143
- చ. దినకరఁ డుల్లసిల్లే బటుదీప్తి బ్రదక్షిణభాసురాద్భియై
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుడు సంచరించె విమలాకృతి సంతయు నొప్పె చిక్కులెం
దును భువనైకమంగళము దోచుచువిధంబు దలిర్ప నత్తటిన్.

5. చైతన్యకలహమును బుత్రోత్పవప్రమోదమానసుం డగుచు
గవేనముఖభూసులొకంబు నతిలోకధననివహదానంబుల
నానందిహృదయుఁడై యానందంబు నొందించి బంధుజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందం గుమారునకు జాతకర్తాది
చుష్కాంబులు గురుసిద్ధిప్రకాశంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోకప్రహ్లాదం బొనరించుటండేసి బాలునకు
ప్రహ్లాదండును నామధేయం బొదవించె నంత. 145

తే. ఉబగర్భంబువెడలినయదిమొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యానవిచళుఁ డగుచు
ననురరాజతనూభవుఁ డమృతవృష్టిఁ
దడువబడువాడ పోలె వర్షము నొందె. 146

టీ. పసిపాపఁ డై తాను బవహించుకాలంబు
వటవత్రశయనుభావంబు దలంచుఁ
జెలువొందఁగా జోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తటిఁగూర్చుమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాడు
గోపాలసంస్కృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ

గీ. బరమపురుషభూతభావికభవ్యావ
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
ఘృం దెలుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పత్ర యొకటి కాని బాలకుండు. 147

చ. తొలితొలియెల్ల పాపములు దొక్కుచు బలెడ్డునట్టితియ్యపుం
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁబల్లరుఁ బేర్కొను వెండిపల్కునిం
పెలయఁగ నంబ లత్తి¹జగదేకజసిత్ర ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతర ప్రబోధమధురాక్షరవాక్యవివేకదత్తుఁడై. 148

ఉ. ఆడఁగఁ బోయినప్పు డసురాత్తజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయం
బాడుద మావిదేవుపదపంకజసూజలు నేసి భక్తిమై
నాడుదమచ్యుతై కళరణాగతులం గసికర్త బంధమల్ [కుల్.
వీడుద మంచు బల్కుఁ గడు విస్తయ మందఁగఁ దోడి బాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయ కాని
పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనునానుడి యిట్టిదనఁగఁ
దనరె బ్రహ్మాదునకుఁ బ్రోథమునులు గోరు
హితవివేకపాకంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మప్రకారంబు దేవశ్రవుచేత గాలవుం
డెఱింగినతెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ బ్రక
టించి వెండియు,

—ॐ ఆత్మాసాంతము ॐ—

క. ప్రకృతిపురుషాపవర్తి
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తి

సుకృతసదయానువూర్తి

నికృతివరథరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?)

153

పృథ్వి. సమస్తమహిమాశ్రయా 'జనితభూర్భువః (స్వ)ప్రయా

రమాకుచపరిష్కీయా ప్రణతదానిత్యోదయా

సమాహితమహోదయా సకలకల్పషష్ఠత్యయా

సమగ్రవిసర్జదయా జనసునేత్యరాగప్రియా.

154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్యనిత్యప్రసంగా

'శరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్రాబ్జభృంగా (?)

విరచితభవభంగా వేదవేదాంతంగా

పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మసాక్షీతురంగా.

155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ

థ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు

దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంచైన శ్రీలక్ష్మీ

నృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయా

శ్వాసము.

1. జనిత 'సారలోకత్రయా' బ్రాహ్మణలోని భాగము పూరణము.

2. దాన. 3. జలద. — వాఁత, వ.తిలో నీపాతమే గలదు.

శ్రీ రస్తు

చతుర్థాశ్వాసము

కాంతాపరిరభ్యా

లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా

శ్రీకరనామస్తరణో

త్యేక దళితవినయదంహ శ్రీనరసింహః.

1

ప. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నవ్విధంబున
నాశ్చర్యస్వభావుం డైన యమ్మహానుభావుచరితంబులు భాషి
తంబులు నంత(?)యెటుంగనిరాజసంబున నాదైత్యరాజు కేవల
వాత్సల్యపరవశుండై యబ్బాలు బాలోచితంబులైన
యువలాలనంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుగు
చందంబులు డెందంబున కానందంబు నొందింప నిజస్వప్నదర్శ
నంబులెఱుగును గురువాకృష్ణకారంబులెఱుగును దలఁచి
వెక్కిసంబండుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలం
కుచుఁ బంకజోదరచరణస్తరణలాలసం బగుచూనసంబుతోడం
బ్రవర్తిలై దదనంతరంబ.

2

సీ. చౌలమాంజీబంధసంస్కారములు యథా

కాలకల్పితములుగా నొనర్చు

1. రంభా. 2. నొనర్చు.

నేజోవిశేషసందీప్తుః దైయిష్టి య
 ప్పావఁడు జనకునిపంపువలన
 విద్యాపరిగ్రహవినయదీక్షలకునై
 పూజితగుగుగృహంబున వసించి
 దైత్యదానవకులోత్తంసంబు లగుతన
 యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువుఁ

గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియెఁ గాలం బంత
 నొక్కనాఁడు దండ్రీ యుల్ల మలరఁ
 గొడుకుచదువు విరగఁ గోరి కుమారు నొ
 జ్జలను గారవమునఁ బిలువఁ బంచె. 3

వ. ఇట్లు రావించినం జనుదెంచి మదిరాపానగోష్ఠీసమయంబున
 ననేకవిలాసినీపరివృత్తుండై యున్నజనకునింగని నమఃకూరించి
 యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నాసీనుండై యున్న
 పుత్రునకు ననురేశ్వరుం డి ట్లనియె. 4

ఉ. పాపఁడ యింతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
 వేపగిడి బరించి తది యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితానార మై
 తీపులు వీనులం గురియ దివ్యసుభాషితరత్న మొక్క టు
 దీపితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్పు నుపన్యసినపుమా. 5

శ. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
 ట్లనియెను నీయానతిచ్చినట్టిద యయ్యా
 పినిపించెద నామది మె
 చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్. 6

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంతంబు నెవ్వని
 కరయ లే దని చెప్ప నాగమములు

పొడముటయును లేక పొడలుటయును లేక
 తలుగుటయును లేక తనదు నెవ్వఁ
 డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ
 స్థానసమాహారదశలఁ జెందఁ
 గారణంబులకెల్లకారణం బై యెవ్వఁ
 డఫగతకారణుండై వెలుంగు

- గీ. నమ్రహానుభావు నచ్యుతు నవికారు
 నమితలేజు విష్ణు నాదిదేవు
 నాశ్రయించినాడ నధిప యంతయు కాక
 యితరమైన యర్థ మెఱుంగ నేను. 7
- చ. ఆన విని గుబ్బునం బొడమునల్కుకు నెచ్చెలులై 1 కనుంగవం
 గనలేదుదంట కంపును మొంగంబునఁ బొడ్డెడుఘర్మజాలకం
 బును నిటలంబునం దనదు బ్రాకుటియక భయముం దనర్పని
 ట్లను నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని సరంతరవిస్ఫురితాధరోష్ఠఁ డై. 8
- ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధువ దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం
 బెక్కడనుండి యీశిశువు నెప్పగిదిం జదివించి తిజ్జగం
 బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం
 దక్కువపాటొనర్చితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబుననీ. 9
- వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డి ట్లనియె. 10
- చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకకీడును నాదెస లేదు చెప్ప నీ
 తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతనయోక్తుల నేను నెప్పుఁగా
 వినక నిజేచ్ఛమై గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ
 యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్. 11

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని.

12

క. ఓ వత్స! నీవు చెప్పిన

యీవిధ మే జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ

1 కేవాడు గఱపె నేర్పడె

గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దండింతున్.

13

ఉ. నావుడు దైత్యతాజకులనందనుఁ డిట్లను స్వభూతన

ద్భానములందునుండిపనుపం గఱపంగఁబ్రభుం డొకండుమా

దేవుడు వాసుదేవుడు సుధీసువిధేయుడు చిత్సుఖోదయ

శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పగలఁడె ప్రశాన్తియెవ్వడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సురారి దురాత్మక

యేను జగములెల్ల నేలువాడ

విష్ణుడనంగఁ గలఁడు వేటొకం డనియెద

వేల చెడితి రోరి యెవ్వఁ డతఁడు.

15

చ. ఆనుటయు నెల్ల నవ్వి కొడు కయ్యకు నిట్లనునెవ్వఁడన్న నే

మని తేలుపంగవచ్చు బరమాత్ముని నాతఁడయీసమస్తమున్

వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్పదం

బనిశము పుణ్యశీలురు నిజానుభవంబునఁ గాంతు చేర్పడన్.

వ. ఆపురమేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతిం “ఛేను

సకలలోకపరమేశ్వరుండై యుండ నాయెదురం పరమేశ్వ

రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమాటలు సుదాహరించెద

వోరి చావం దలంచితీ వేల” యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

జే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుఁడు

వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకఁడ

ధాతయును విధాతయు నతండ'యిందు
నలుక విడుము శాంతుడ వగుమయ్యతండ్రి. 18

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
డీవెడగుదనంబుభూత మెయ్యదియో యి
ట్లావేశించెం గా కిత
డీవిధమున నేల యటచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 20

ఉ. నామన మొక్కడేల దితినందన సర్వము'నావహించి తే
జోమహిమక వెలుంగు హరి చోద్యపుభూతమతండులీలమై
వేమటు నిన్నునన్నుఁ బెరి విశ్వచరాచరభూతజాతముక
భ్రామకుఁ డై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడుక.

వ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన
దనుజేశ్వరుండు పరిసగవర్తులం జూచి వీనిం గొనిపోయి
గురుగృహంబునం ద్రోచి రండు. విపక్షి'సంస్తవాకారం
బయిన చేతో'వికారంబు చక్కనగునంతదాకనుం దగిన
యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్య
సుర రాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున
నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించు
చుండె నాతఁగొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తండ్రి
యొప్పటియట్ల యొక్కసుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన
నతండు. 22

- క. ప్రకృతిపురుషాత కంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వ
నికీ గార్భం బవ్వెట్లుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుః బ్రణుతింతున్. 23
- క. అనినఁ గడుఁ గడిచియై మది
గనలు నిగుడఁ బుత్రభావకలితస్నేహం
బును గృహయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24
- క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టఁడు వీనిం
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెన నొక గుడ్డు మురిగిపోనేమి యగున్. 25
- ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యీరసమున
నడచునేని వాడు కడిచిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవాగు పగతె కారె. 26
- వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుఁగులపాలు
నేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్యు లంతకాకారు లగు
క్రూరు లక్కుమారుం బొదివి కొదమసింగంబునకు భంగం
బుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రం
బుల నుగ్రకర్తంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

సీ. ఏలయొడ్డారిం చె నీపాప డిటు¹ పాప
 మడసెఁ గటా యని యడలువారు
 తల్లి యైనను నాకుఁ దనయుతోడిద యని
 పూని యాడద యని పొక్కువారు
 కావ్యుఁ డైనను వచ్చి కాదు కూడ దనంగ
 వలదె యిత్తటి నని పనరువారు
 హరి యొసఁ బొడసూపి కరుణమై బాలకు
 కిటుకు మాన్పడ యని యొఱలు వారు

గీ. నగుచు సాధుజనము లంతంత జేష్టలు
 దక్కి మ్రగి కలఁగి తలఁగి యొందుఁగ
 నమరవైరి బంధు లాగి దేవునిబంటుఁ
 గదిసి పొడువ నడువఁ గడఁగి రపుడు.

28

తే. ఆక్కుమారుఁడు మహితసమాధినిష్ఠుఁ
 డై మహోగ్ర శస్త్రావలియందు ననుర
 లందుఁ దనయందు వెలుఁగుసర్వాత్ము నిష్ఠుఁ
 గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల.

29

వ. అంత.

30

చ. అనుపమమేరుభూధర² తటాధికనిష్ఠురవత్తు వజ్రసం
 హననుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
³తనకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుము రై మహితలం
 బునదొరఁగెన్న వోత్పలసముజ్జ్వలనూత్న దళంబులో యనన్.

క. అది యట్లు కాదే | 'సిష్టనఁ
జెడలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణీకుఁ
మది సునిచినయు త్తమముని
బొదవునె యాపదలు సూర్యుఁ బొందునె తమముల్. 32

స. ఇట్లు నిరపాయనిత్యోద్ధిష్టప్రకాయుండును సతర్కితోపా
యుండును సహజముజ్జ్వలలోజ్ఞాసుండును నగువిష్ణుదాసుం
జూచి యాచపలుండు శ్రోధవిరోధంబు బాపికొన నేరక
యిట్లనియె. 33

ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింకనైనఁ
బ్రాణభయమువలనఁ బాపి ప్రోచెద నాదు .
బుద్ధి వినర 'యవిధిఁ బోవ నేల. 34

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసంబున
నవ్వాసవారి కిట్లనియె. 35

చ. భయములనెల్లఁ బొపుటకుఁబాల్పడినాడుపయోరుహాత్ముఁడ
క్షయుఁ డచలుం డనంతఁ డనిశంబునునామదిలోననుండఁగా
భయ మొక తెందునుం గలదె పంకరుహోదరపాదపంకజా
శ్రయులకుఁ దండ్రిపుట్టుపుజరామరణాదిభయంబులేమియున్.

ఆ. అనిన నొడుగఱచి యమరద్విషంజోరి
పడుచ నాకుఁ బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి 'నోరుమూయ పెడతలవాపోయె
దిట్టి వదర గలఁడె యెచట నైన. 37

క. సర్వంబును విష్ణుం డటె
 సర్వము 'సృజియించెనట్టెజగ మావిష్ణుం
 డోర్వగ వచ్చునె విష్ణుండ
 సర్వేశ్వరుం డంటి యీయసతోక్తులకున్. 38

క. నోరెత్తి తేని యింకను
 నైరింపఁ జూచి దురాత్మ ! చలమున నిదె నా
 గోరంపుటుక్కుగదఁ గొని
 బోరునఁ దల వ్రయ్య నడిచి పొరిగొని విడుతున్. 39

ప. అని పలికి తత్క్షణంబ తక్షక ప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు
 లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును 'విషమాచారుండును
 నగు నక్కులదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం బ్రేలి
 పడఁ బొదువుం డని పనిచిన. 40

సీ. కన్నులఁ జూజిజూజి గ్రమ్మ మంటలతోడ
 మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ
 బొరల దేహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ
 లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ
 బొదలెడు నాభీలఘాత్కారములతోడ
 నొడవు కెంకలబేర్చు నొడలితోడఁ
 మెఱయు నోళ్లను వెలి కుటుకుదొడలతోడ
 భుగులను నుగ్రంపుఁ బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచారుండగు. 3. నొడవు నిన్నుల బేర్చు
 జొడలితోడ. 4. బొగల.

- గీ. 'బాపపదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జొట్టి
నెఱుకులెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడును గాక
యున్న యతనిఁ జూచి యుక్కుదక్కి. 41
- వ. దై త్యేశ్వరున కి ట్లనిరి. 42
- చ. కఱచితి మెయ్యెడఁ విసముఁ గ్రక్కితి మీతనియందు
నెట్టిమా, కఱచినకాట్లకుఁ శిశువుకాయముతోలును సుగ్గ
దయ్య మా, కఱిముఱి మాఁడిపోయె మణులొదలలుం
దుము రయ్యె దంపి కల్, పఱిపఱి యయ్యె నోరు లధిపా
యవియంగఁ వొణంగె నంగమాల్. 43
- క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరివోలెం దెవలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునన్యులు గలిగిన
నరసి పనుపుదేవ! యరిగె నస్తద్బలమున్. 44
- వ. అనుచున్న పన్నగనివహంబులవివశత్వం బుపలక్షించి యక్ష
తుం దైనయమ్రోక్షశీలు నీక్షించి సంతుభితహృదయుం
డగుచు నయ్యదయుఁడు బృందారకేద్విరదబృందంబులం
బిలిచి వీడు మదీయపక్షంబువాఁడై మాకులంబునకు నపకా
రంబుఁ గావింపంగడంగె. నాపుత్రుండని విచారింపవలదు.
తరువునం దోచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం
బొడవణంచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం
జించి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు సేయుం డని నియోగించిన.

సీ. తరంగలై తోరంగెడుదానధారలచేత
 నురునిర్మరస్ఫారగిరులు వోలె
 దారుణోత్కటతాతదంతకాండములచే
 ఘనదండధరుచెలికాండ్రు వోలె
 నెఱమంట లుమియుచు నెసగుమాడ్కులచేతఁ
 బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములు వోలె
 వలతులై నిగిడెడివలుగతుండములచే
 నుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె

గీ. కింక లంకురింప జంకెలు నర్తింప

బింక మెసగ నిర్విశంకసరణి

నడరి దిగ్గజంబు లమృతాభాగునిఁ

బొదివి పొడువ నడువ నదుమఁ దొడఁగె.

46

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండ్రీడక్
 గోడాడుచుండం బుడరీకాత్తు సాక్షాత్కారంబున
 సొంపారుడేదంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం
 బోలెఁ బాలుచుబాలునిదృఢదేహంబు సోఁకి.

47

క. సురకుంజరములకొమ్ములు

మురిసెఁ దొండములు విరిసె మోములు విరిసెఁ

బొరిఁబొరి నఖిలాంగంబులు

నెరసెఁ జిత్తంబు లురిసె నిరిసె జగంబుల్.

48

వ. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రి జూచి యయ్యా! యిది
 మదీయవృద్ధయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొడ. 2. బింకబొసగ. 3. సోకె. 4. గురిసె. 5. నలిసె

నలిసె. 6. ర. పాతము. చూ. సరియు. 7. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకతోరంబులగు దిగ్భావణ
దంతప్రహారంబులు నైరించు శరీరంబు లెక్కడివి యని
యూరకుండె నంత. 49

ఉ. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహిత్యం దంతటనైన చెల్వీకిం
దావలమీనిరోషమునఁ దదయు మేను వడంక నింక నొం
డేవియుఁ గావు తీవ్రబహుళేంద్రనదీ క్షృణానుకీలక
ద్రోవుడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెబల్వురన్.

వ. పనుచుటయు వా రవారితరభసంబున భూరితరదాహసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
పతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పాపనిం
బాపాత్తు లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బడి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధర ధారాసిచ్యమానాంగుండు గావున
వేడిమిం గండక మందస్తితాననుండై దానవేశ్వరున
కి ట్లనియె. 51

ఉ. శౌరిపదాంబుజస్త్పతిరసంబునఁ దేలెడునామనంబు తం
ద్రీ రుచియంప దన్యముఁ గడిందిగ నీ వొనరించినట్టియి
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామరసాకరమయ్యెనానుఁ బ్ర
స్ఫూరితపీచు లీశిఖలు చల్లనితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

వ. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వలుం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కి ట్లనిరి 53

చ. ¹మునుమునబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వీడు మె
త్తనియొడలింత యొర్పునె కృతంబుల పైచునె మాను
మింతతోఁ, గినుకలు నీవు గట్టలుక కీ డొనరింపఁగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షుచరాదులు గాక తనూజుఁ డే
నృపా !

54

క. బాలత్వ మెల్ల కీళ్లకు
నాలయ మట్లగుట వినియు నజ్ఞానము ద
వై లొచ్చువడఁగఁ గోపం
తేలా నీ యంతవారి కిప్పడుచుపయిన్.

55

తే. అవధరింపుము మావంత మధిప యేము
వదల కీబాలు కీక్షించువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలిపికి నోజపటిచి
వెట్టి దేర్తుము మాటలువేయు నేల.

56

క. ఈతనికి విష్ణు దేవగల
క్రితి విడువఁ దెలుపు తెంత పెద్ద, యధికరో
షాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతంపను గడఁగు బుద్ధిఁ గఱపెద మోలిన్.

57

ఉ. మావచనంబుల నిన్నక మాధవువైఁ గలవక్షపాతమున్
²బోవఁగఁ ద్రోవ కిట్ల యయిపోయిన నీ వట్లుచూచి
మెచ్చు గ్రోధావలి యైనకృత్యం గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మీ, కావలమంతతో ³నడఁగు గష్టపు బాట్లను
దైత్యపుంగవా.

58

స. అనిన నెట్లు చేయుం డనుదైత్యపతిపచువున నతనిబంట్లు
మంటలోనున్నపి న్నాతని వెడలం దిగిచి భార్గవాత్మజుల
కొప్పించిన వారునుం గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని
బాలుగం గొండఱ సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు
సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టించుచు ననేక
ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నక్షోభ్యస్వభావుం డగు
సప్పుణ్యభావుం డొక్కక్కతఱి నెడగొని తనతోడఁ
జదవు దానవదైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినరయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్త్వార్థ మైన యాత్మహితంబున్ .
మనమున మాకోకోక్తియి
ట్లనిచెప్పెడు నిప్పు డితఁ డని చూడకుడీ. 60

అ. పుట్టు పెరుగూ బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కు బిదపఁజచ్చు
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టవృష్టంబ
యిందు లేదు గాదె సందియంబు. 61

క. చచ్చినజీవుడు గ్రమ్మఱ
వచ్చున్ బుట్టువున కను ట పాయము గా దీ
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
ద్రచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

అ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణంబు పూర్వకర్మఫలము

కాన యుక్తియుక్త మైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్ల యనఘులార.

63

క. తలపోయఁ దల్లికడుపున

నొలసిన నరుఁ గొంతకాల మునికియు లోకం

బుల కెల్ల దృష్ట మత్తటిఁ

గలుగు నిరోధంబు శాంతగతిఁ గొనఁ బొసఁగున్.

64

వ. అది యెట్టిదనిన.

తే. ఆకలియు నీరువట్టు నయ్యె వేరవుల

నడఁచు దాక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు

లెపుడు నాఱనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట

గరము దుగిఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పుడ.

65

క. పెల్లగునాఱట నన్నము

సల్లనినీ రగ్ని నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ

జెల్లు నవి కాక యుండిన

నెల్లపగిది నివియ దుగిఖహేతువులు దగన్.

66

క. మదురువుగొని యొడ లెఱుంగక

మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం

పొదవియుఁ బిడికిళ్లం గొని

చదియఁ బొడుచునేని యదియు సౌఖ్యం బగున్.

68

క. కావునఁ గేవలసుఖదం

జేవస్తువు లేదు వినరె యిదె సంస్కృతి నై

1. శాంతగతిని. 'శాంత శనుఁగొనఁ బసఁగున్'. శ.ర. పసఁగు=విశద

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద

మై వెన దుఃఖమును సుఖద మై తిరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుభోచితసారవస్తువుల్
దగఁ గఫవాతపై త్యక్తతీతం బగుకీడుల ప్రోక యైన యా
యగుణశరీరముం గవినీనంతన దుష్టతఁ బొందు మేలుఁ గీ
డుగ నొనరించు నీముఱికిడొక్క మనంబున నమ్రఁ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై

నంతఃకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న

త్యంతం బగు సంకౌఠం

బంతయుఁ గూర్చంగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులును

బ్రోవు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతి

యవియ పదపఁ జెడంగ నన్నింటిఁ దగిలిన

మనసు నుడువలేక మఱిసిపోవు. 72

ఉ. ఏవును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి ని స్తరింపఁగాఁ

దేవనయంగ వేటొకటి దెల్లము చెప్పంగ లేదు చెప్పెదకా

నాకలు కాత్త నిక్కముగ నమ్ముడు విష్ణు ఘనంతు నాద్యు ల

క్షీపతిఁ గొల్వొం డవిభుఁడు చేకొని కాచు నిజై కచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుండు సంసారముఁ

గడతేర్పుండు శౌరిచరణకమలము ³లేడ్డం

దిడికొనుఁ డూరక కాలము

కడపకుండి వివేకవీధిఁ గడంగుండు నడవన్. 74

సీ. బాలుడ నేనిప్పు బాలోచితక్రీడ
 అనుభవించెద మఱి యశావనమున
 నెఱవాసి నై ధర్మ మెఱిగి చేసెదఁ గాక
 యని పోవు నటపోయి యశావనమున
 సుఖములచవిఁ జొక్కుఁ జొక్కి యున్నదిగదా
 ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ
 నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యశావనమునంద
 జెన్నొంద ధర్మంబు చేయనైతి

గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యీచుకయును
 వసము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె
 ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్మహితము
 నేయ నబ్బ దెప్పుడు మూఢచేతసునకు.

75

ఉ. కాపున శైశవంబున కష్టతరం బగుమోహ మింతయున్
 బోవఁగఁ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య¹ సమాహితతత్త్వచింతకున్
 దేవలయున్ మనంబు సుగతిప్రద మివ్వెర విట్లు సేయుఁడా
 భావన నన్య ముల్లమునఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.

చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి
 యున్, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా
 శుభంబులు సమకూశిరఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద
 సంస్కృతిన్, గలగి యొకింతయేనియును గానితెఱంగటు
 సూడుఁడా మదిన్.

77

వ. మఱియు నొక్కటి చెప్పెద.

78

చ. జలరుహలోచనం దరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యొలసినవాండు గావునఁ దదాద్వితభక్తి కమించువారి క
గ్ధలముగ సర్వభూతదయ గాదిలఁ గావలయున్ జుడి విని
శ్చలసమబుద్ధి యిట్లాదవ సర్వవిషదశనంబు దా నగున్. 79

తే. ఆరయ దాపత్రయాహితం బఖిలజగము

"నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన రెండయుచున్న

జీవులకు నొక్కకీడును సేయఁదగునె

చనదె దుగిఖశీలురజెను గనికరంబు

80

చ. తన కరయంగ వేటొకటి తక్కువజంతువు గల్గె నేని ద
త్తచువు కెగ్గు సేయఁ గదా తగు నన్యశరీర మెక్కు దై
యనయము దాసహీనుఁ డగు నెట్టిదె యైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యచాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్. 81

క. వైరంబున భూతంబులు

గారిండు దురాత్ము మాటు గావించు గడుక

వైరంబున భూతంబులు .

ధీరుల కిది దెలియుఁ గుమతి తెలియఁ డెపుడున్.

82

తే. ఘనమునను దుస్స్వభావసంజనిత యైన

భేదబుద్ధి నొఱంగి యభిన్నుఁ డైన

విష్టు నఖిలభావములందు వెదకి కాంచి

యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు.

83

1. దాపత్రయా. 2. నిట్లుపుట్టిన గొడవల సెయ్యుచున్న-ఇది ముద్రిత
పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను సెయ్యుచున్న' అనునది ప్రా. ప్ర. పాఠము.
దీనినిబట్టి వైరితిగా నవదించఁబడినది. 3. నట్టెద. 4. భేదబుద్ధి. 5. యభిన్ను.

సీ. అనిలునిచేఁ గాల దర్శునిచేఁ గ్రాఁగ
 దమృతాంశుచేత శైత్యమునఁ బడెదు
 పవనుచే నిపురదు పృష్ఠనృవరుణుల
 చే వృద్ధి పొందదు సిద్ధయక్ష
 గరుడోరగామరగంధర్వకిన్నర
 సరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
 లొందదు గుల్మమహోదరాదికరోగ
 తతిచేత సుడియదు దంభలోభ

గీ. మత్స్యరాదుల నలయదు మహిమమహిత
 మేపదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
 మట్టియొనందత త్వంబు ననుభవించు
 హరిసమర్పితమానసుం డగుబుధుండు.

84

వ. అని యనేక ప్రకారంబుల వినరింపుచుండ విని తమమనంబు
 లం దలంచి దైత్యబాలురు దైత్యుపాలికిం జని యవ్విధం
 బంతయుఁ జెప్పిన నలిగి యతండు.

85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
 జెలుపఁ జూచె నొర గొఱకు 'పడుచు
 వీని నెట్లయైన విసువక 'పాలియింప
 వలయు నేమి వెరవు గలదో యింక.

86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్ధార్దవర్షనుండును దురా
 త్తుండును నగుప్రహ్లాదుండు, మత్పుత్రుం డని యనుమానిం
 పక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యదుల

యందు హాలాహాలాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయోగింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

- చ. ఆమృతు ననంతు నచ్యుతుని నాత్మఁ పరంబుగ నున్చి నిత్యబోధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ పంపుగ నారగించున య్యమితహాలాహాలాదృతవిషాచలసంచయభక్షణంజనఁ దమృతముకంటెఁ బ్రీతికర మయ్యెదదంతరబాహ్యఁచేష్టలన్.
- క. విషమఁచరితుండు బాలుఁడు

'విషానుహరణమునఁ జాల వెలుఁ గొందె మహావిషనిధిజనితవిశృంఖల

విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాత్ముక్రియన్. 89

- వ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారుం డై యున్న యక్కుమారునిం జూచి సూపకారులు లోకాపకారి యగు దివిజనైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు నమ్మగుటయుం జెప్పినయప్పు డమ్రోజకుండు పురోహితులం బిలిపించి మీరు మునుపు ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈ ప్రహ్లాదం డనుదురాత్తుం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన నియ్యకొని పోయి వారు ప్రహ్లాదనకుం దొలుత నామ పూర్వకంబుగా నిట్లనిరి. 90

- ఉ. అన్న ! త్రిలోక్యపూజ్యుఁ డగునంబుజగర్భుని యన్వయంబు నం, దున్నతఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట యెక్కుడు చూడు తండ్రి పెం,పెన్ని తెఱంగులం జలము లేటికిఁ బెద్దల పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపాయము లేక యుండినన్. 91

క. హరి గోవిందుఁ డనంతఁడు

పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగడెడు చెప్పమా
యరుల నుతించిన నైతురె
నరపతు లిది మానవే జనస్తుత! యింకన్.

92

తే. ఇట్టితండ్రి కడుపునను బుట్టి నీకు

నొరులఁ జేర నేల యితని యుల్లమునకు
వచ్చుతెఱఁగున మెలఁగెడువాడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు.

93

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రికంటెను

నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పమా శ్రుతిధర్మం
బురలక ద్రోవఁగ నెగు నే
గురుశాసన ముజ్జగించు కుటిలపుఁదెలివిన్.

94

క. దేవుండు వాసుదేవుండు

దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేకువ నెడితో
దేవుండు గీవుండు దక్కిన
దేవతలును నెంతవారు దిలిసూనునకున్.

95

వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర మిటమీఁద నీవ యెఱుంగుదు

వనినఁ బ్రహ్లాదుం డమ్మహీసురుల కిట్లనియె.

96

సీ. మీరు చెప్పినయట్ల మేది నీసురకులం

బునఁ బుట్టు తండ్రి పంపన భునంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనిశాసనము నేయంగవలయు

నీతగ వింతయు నెఱుంగనివాడఁ గా
 నదియు నట్లుండె మీ రరయ మాకు
 నాచార్యులకు విఘ్నము నతకరించుట దోష
 మైనను నొకమాట యాడవలసె

గీ. వాసుదేవసంస్తుతి నేయ వలన దనిన
 కుత్సితోక్తి మీకిట్లు వాక్రవ్వఁ దగునె
 చదువరే యెఱుంగరె మీరు చదివి యెఱిగి
 వినిన యాఘ్యుల నడవడి వినరె తలగి. 97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
 లుం డావృద్ధులం గనుఁగొని వెండియు. 98

క. కెనగినబడ (!) యించుక మీ
 తనయుని విన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
 బునఁ గదిరినచాఁలమున
 మనమునఁ దోచినటు లాడుమాటలు సుండి. 99

సీ. మనకంటె బెద్దలు ఘనబోధయుక్తులు ద
 డాదులును వసిష్ఠాదు లవల
 నత్రిపులస్త్యాదు లట మఱి వ్యాసులు
 వెఱ్ఱులై కొలిచిరె విష్ణుదేవుఁ
 గొందఱు ధర్మంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
 గొందఱు అర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
 గొందఱు కామంబుఁ గోరి నేవింపంగఁ
 గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి తేలియు

- గీ. నిందఱకును నేవృఙ్గ డేవేలు పొక్కప
 ద్వాక్షుఁ డజుఁ డనంతఁ డప్రమేయుఁ
 డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనునొక్కరుఁడు గాక
 వెండి దైవమనఁగ నొండుగలఁడె. 100
- క. జ్ఞానము ¹కలిమున్న తిసం
 తానంతై శ్వర్వమధికధనముమఱియు నే
 మేనియువలసినఁ బెఱవెర
 వైనఁగల దెవారిపదాంబుజార్చనఁ దక్కన్. 101
- ఉ. మాటలువేయు నేమిటికిమాధవుఁడొక్కఁడదైవమేను ము
 వ్హాటికిఁజాటితిన్ గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
 మ్మేటి భజింపుడీతెరువుమేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
 మోటయొకింతలేదు హరినొల్లమి యొప్పుదు చెప్పితిం జుడి.
- తే. హరియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
 విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
 తలఁపుబలుపును గొలుపును దెలుపునతని
 దెసన కావింపనగు నొండుదిక్కు వోక. 103
- వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 104
- క. ఇది యగునొ కాదొ చెప్పుడా
 తుదిఁ బడుచులనూట ఎంత ²దూల్పంగలదే
 మది నైశవలయు మిక్కిలి
 చదివినయెఱుకలకు సరియె చదువనియెఱుకల్. 105
- వ. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్మజు లతని కిట్లనిరి. 106

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిచ్చుఁ బటుపావకకీలఁ ద్రోచి యెంతయుం
గట్టిడి తండ్రి నిన్ను నిటుగాల్పుఁగ నడ్డము సొచ్చి వానితోఁ
బెట్టిద 1 మాడి నిన్నెడలఁ బెట్టినచుట్టలతోడి 2 సాకతం
బిట్టినయయ్యెనొర ఖలుఁడేమియెటుంగుమహాపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
పంకలపదురులునునాఁడువాఁడవ యగుమీ
జంకెలవనిలే దిదె నిను
గొంకర వో 3 నడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెసన్. 108

క. రక్షించువారిపలుకు 4 ల
పేక్షించనివానిపక్ష మేటికి నిన్ను 5
భక్షించుకృత్యనీప
ద్దాతుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణఁన్. 109

ప. అనిన నమ్మహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడువధియించువాఁడగు 6 నొకఁడువధ్యుఁ
డొకఁడురక్షించువాఁడగునొకఁడురక్ష్యుఁ
డనఁగనిదియంతయునుభ్రాంతి యాత్మరూపు
లిన్ని తెఱఁగులవాఁడు సర్వేశ్వరుండు. 111

ప. అని యిట్లుపలికిన వివి యధికరోషదందహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులును 7 దత్తక్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుజేసి వ్రేల్చి కృత్య చుత్వాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

1. మాడ. 2. సాగతం. 3. నడుచు. 4. లపేక్షించినవాని.
5. నొకఁడవధ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

ఉ. అకయొకింతలేక వివృతాస్యరటత్ స్ఫుట వహ్నికీలముల్
దాచదిగంతముల్ గమియ దాడలుదీటుచు వాడికిన్కఁజే
రాఁగిలిసిజగత్త్రయము నాహుతిచేయఁ దలంచెనో యనక
వీరకఁగడంగి కృత్య యొక ప్రేరణనిశూలముఁ గేలఁదాల్చుచున్,
చ. కడఁగికుమారు పేరురము గబ్బును నుబ్బునుదొంగలింపఁగాఁ
బొడిచె నభేద్యమాద్య మనఁబూహముమోహము విష్ణుతత్వ
ముం, డెడు దెసన్మహాపురుషు డెందము'వొల్పుట నందొకింత
యున్, దొడరదునొప్పిగంటియును దోఁపదుతోలును సగ
దేమియున్. 114

చ. ఘనకులిశోల్ల సత్కఠినగాఢశరీరుఁ గుమారుఁజెందియా
బినుఁగుపిశాచిక్తై దువాక బెండునుబోలె నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసితోలంగి నేలఁబడి తుత్తుమురై పెను బుగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁగనిభీతిమైమఱలె గృత్యయకృత్య*నికృంతగర్వయై. 115

క. నిక్కముహారిదాసులకును
మొక్కలమునఁగీడుచేయ మొనసినయేనిం

సుక్క దేవాసపు⁴పట్టిన

చొక్కపుఁ బలుకైదువై న శూలంబైనన్. 116

చ. అని యివ్విధంబున మరలి యాకృత్యదైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురు లాశ్రో
శింప ననుకంపానుకంపమానమానసుం డగుచు నమ్మహాను
భావుం డసమానధ్యానముకుళిత లోచనుండై: 117

1. గబ్బున. 2. గావున. 3. భృంగి. * నికృత్త ? 4. జట్టిన.

5. బలుకైనపెద్ద.

- తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడులేడు
వీరిదెస వెట్టులైవీరు తారు తమకుఁ
దీర్పరానియాపెనుచిచ్చుఁ దెచ్చుకొనిరి
కరుణ నీవిప్రవర్యులఁ గావవలయు. 118
- వ. అని యాత్ర సీతుఁ డైనవర మేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119
- చ. సకలజగన్ని యామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వవ
క్తకుఁడఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాక్షుఁ డనంతుఁడాద్యుఁడీ
ప్రకటతథాతతాతమునఁ బ్రబ్ధి యొకండవెలుంగుచున్నియే
నొకటనమోసపోక కనియుండుదు నొండెటుఁగందలఁపుచన్.
- సీ. క్రొవ్వాడియలుగులఁ గొని తూరఁబొడుచుచో
ఘనవిషదంష్ట్రులఁ గఱచుచోట
దోలఁపుఁగొమ్మలఁ గోరిచెండానుచోఁ
గడిచిచిచ్చునఁ ద్రోచి కాల్పుచోట
నక్కజంబై నవిషాన్నంబువెట్టుచోఁ
బటుకృత్యజముదూతఁ బనుచుచోట
సట్టికూరమునకు సట్టిఘోరమునకు
సట్టియుక్కివమున కట్టితెగువ
- గీ. కట్టిబెట్టిదమున కట్టిశంకలమది (?)
నేనసూయనేయ నింత నింక
నీనిజంబువలన నీవిపులదిచేర
ఎహ్నిబడక బ్రతుకువారుగాత. 121
- వ. అని పలికి నిరంతర నిజకారుణ్యసుధాసారసేకంబున నమ్మహా
ద్విజులనుజ్ఞేపితులఁజేసినవారును నిరామయదేవతలును

విగతసమ్మోహములును నై యమృతహానుభావుఁడేరం జనుడెంచి
వేనవేలు దీవన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపునకుఁ దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన వెఱగుపడి కొడుకు రావించి యతం
డతని కి ట్లనియె. 122

క. మంత్ర బలమొ మాయయొ యీ
తంత్రము సహజంబొ నీకుఁ దనయా! విననీ
జంత్రమునకు విస్తయపర
తంత్రంబైనది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతిమెయిన్
దనశిరము సోక నెఱిగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. అయ్య! యిదిమంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగునై జంబు గాదు వినవె
యెవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టివేర్చి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిచి రేని. 125

వ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. ఒరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసమమకాఁ
బరికించువారి గ్రావద
బొరయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

తే. మనసుఁ బలుకును జేతయు ననఁగ నిట్టి
 మూఁడుదెఱుగులపాపంబు ముదిరెనేని
 నదియ సుసారవారిధి నదిమియుండు
 మనుజుఁడెన్నఁడుఁ దలయెత్తికొనఁగ లేడు. 128

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్య ననంతు నచ్యు
 తుం, జితన నేయుదుక సకలజీవులయందును గాంతు నవ్వి
 భుక, భ్రాంతి యొకింత లేదు మది బంధినభక్తియు నొండు
 దిక్కు వో, దెంతటిపేర్చి యైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
 పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేగి
 • కాఁగి హుమ్మని యసురయంగంబు వడఁక
 జేన్చుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
 నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్టు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్ష్య
 మీ, తుది నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోవుడు క్రిందట నున్న
 చట్టుపైఁ, జదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెమ్ములు
 కండలుక వెనక, జిదురుపల్లె చనం బొలియుఁ జితఁము
 వంతయు మాను సంతలోన. 131

ప. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుండదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
 గొనిపోయి పట్టి దిగఁ ద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వనఁ గూలఁగఁ ¹ద్రోయు
 డుక దిగం, బడియెడుదానవప్రభునిపాలిటిభాగ్యమువోత

మేడమీఁ, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ¹హృత్కు ధరించె
ధరిత్రిదూదిప్రా², విడి ముసుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
సెజ్జయో యనన్. 133

మ. కని దై త్యేంద్రుడు గాఢమోహబలవద్దా³హంబు పెన్వారఁ
జిక్కినచేతోగతిఁ ద్రిప్పలేక మఱియన్ గిన్నెక్కఁగా శం
బరుండను⁴ పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ పెక్కు
గావించి చిక్కొనరింపంగలవిద్య నీపాలుపు నే డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. కఱదలు పెద్ద వీనికిటుకాటియఁ బెట్టెనుమానకేమిటన్, "నెఱి
కలు మీటుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీని బట్టి క్రచ్చుటఁ
బరిమార్చఁజేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డువోయె నీ,
పుటక వధింపఁగావలయు సుగ్రుపుమాయల నిద్దురాత్తునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతని కి ట్లనియె. 135

తే. కలవునూటులువేలులక్షలునుగోటు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వాని దగులకపోరాదు వసజభవున
కైన నభవునకైనను నన్యు లెంత. 136

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు బద్ధమత్సరుండై
కడంగిన. 137

1. హృత్కు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుఁజి. 5. కఱ
తలు. 6. నెఱుకలు, నెఱుఁకులు. (నూ. ని) 7. బంధ.

క. కులశైలంబులు వడఁకెను
గలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుడు సురలున్
దలఁకిరి మునులమనంబులు
గళవళ మయ్యెన్ దదీయగర్వోన్మతికిన్. 139

వ. అంత. 140

ఉ. మాయలు దాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతభక్తితత్పరవిధేయమనం దగువిష్ణుతత్వమున్, బా
యనిచూడ్కి సర్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశుం, జేయ
నతండు సూపెఁ దన చెన్నఁటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీడుమాయలఁ దను నేచువాడు దాయ
వీడునాకు నెగ్గొనరించువాడుకుమరి
1యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ
డప్పుడనసూయుడై యుండె నల్ల నగుచు. 142

వ. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్పుణ్యపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదారిలొపకర్చనం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకతోరదారుణా
కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిధమండల
స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయ'య్యొయ్య నీ
హాసమహాలే మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁగ్రాఁగెవ్రేల్కిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్త్రంబులం బాసిన

- సహస్రకరుండునుంబోలె వెలుంగుబాలునాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు. 145
- క. తన్నుఁజొలియింపఁబుట్టిన
చెన్నఁటిచలమపుడు 'వెట్టి'జేయ నలుఁతో
నన్నీచుఁ డచటఁ జేరువ
నున్న పవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై. 146
- ఉ. ఓయి సమీర ! యీఖలు దురుక్తిధరుంధరు శత్రుపక్షసుం
ధాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాఁకి వీనిదు
ష్కాయముఁజొచ్చి థాతువులఁగ్రాచి వెసం'బెనుపొట్టు
కట్టగాఁ, జేయుము నీదుశోభణవిశేషణనై పుణిఁల్లి
యేర్పడన్. 147
- వ. అని పనిచినం బనివూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ
మానుం డాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ
వ్యాపారవికారంబులు గావింపం దొడంగిన. 148
- ఉ. హానియు వృద్ధియుఁ బొరయ కస్తసమస్తవికారుఁ డైన ల
క్ష్మీనిధిమేదిసీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్న మే
ధానిధియయ్యశోనిధికృతస్థితచారుముఖారవిందుఁ డై
తానొకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థిని. 149
- ఉ. అంతఁ దదీయహృద్గతుఁ డనంతుఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ
త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృత్తమూలమై
యంతటఁ బేరడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె
లోకమే,కాంతవివేకులఁ వికృతులందునె యెందును నెవ్వ
ధంబునన్. 150

వ. ఆసురేశ్వరుండును నసమానలజ్జాకందభీతాంతరంగుఁ డగుచు
నభ్యంతరంబునకుం జనియె సంతః ప్రహ్లాదుండునుం గురు
గృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె
నాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైననీతి
తంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుఁ గావించి యుతనిశాస్త్ర
పారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాడు హిరణ్య
కశిపుసాలికిం జని యిట్లనియె.

151

చ. పవలులు ¹రేయి దుగిఖపడిబాలుని నొయ్యనబుజ్జగించిదా
నవకులనాథ! యేను జతనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతీవై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహార్థతంత్రమం
²త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దా దుదిముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసీల్లి తండ్రి కొడుకు నాప్రాద్దురావించి చేరువ
నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగ
తుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెటుంగ
వలయు, రాజులకు మిత్రులమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు
దెఱుంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి
యెడలఁ బ్రవర్తిల్లు నభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమా
త్ములయెడ నెవ్విధంబులవాడుగాఁదగుఁ, జారసంచారంబును
బౌరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునంజెల్లించు, విశ్వా
సుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొను, గార్యంబు నకార్యంబు
నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియును సవరించు,
నరణ్యశోధనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

మించు, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మజ్జీయు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాడై తేయ ప్రభువునకు నభివందనంబుజేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితము స్తుతం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱంతలేదు గురునొద్ద నృపాలనయోపచారముల్
సకలము సభ్యసించితి నిజం బవిమాచివిగావు దేవయే
నొకగతివిన్నవించుఁ బుయ్యోడక యిప్పుడు దాని నీ వొకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుండవైమదిగింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తొల్ల దాన ముపజాపము దండము వెండి¹
యేలుకో. ²ల్యేమఱునీయుపాయములు విద్విషుఁ డాదిగ
మువ్వరందు నె, ళ్లేమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందది
యట్లానర్పఁగా, నేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం ³బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను విదియెల్ల నామదివివేకముచొప్పునఁ జెప్ప నప్రయో
జనములు తండ్రి మిత్రుఁ డన శత్రుఁ డనంగ సముం డనంగ
వీడని యెఱుంగం ద్రికాలములయందును సాధ్యము తొల్లఁ
గల్గ సా, ధన మట తోచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మార
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్లను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రి ! యన్నాఁ
డా నిక్కము తన కబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర మధ్యగణనకుఁబొలమై. 157

చ. నిఖిలజగన్తయండు హరి నీకును నాత్ముడ యెంచిచూడగా
నఖిలశరీరధారులకు నాత్ముడు దీని నిజం బెఱుంగు చి
త్సుఖభరితుండు మాయలకుఁ జొప్పడఁ డప్పని గాన ముక్తి
కు, మృఖిత¹ వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
ద్రోచి భక్తిమైన్. 158

క. మిడుగుఁడు అనితలఁచు బాలుఁడు
మిడుగురు² బుచ్చు గని మేన³ మిడికెడుజనుడు⁴
బొనుగునఁగ⁵ ప్రావీంతయు
జడనిధిగా జూచునవులజాతిని తెలివిన్. 159

చ. అట్లగుటంజేసి. 160

క. వెడవిద్య లెవ్వియునుభవ
ముడుపఁగ లే వాత్త బంధ ముడుపునదియ యె
క్కుడువిద్య¹ యెట్టి విద్యలు
దొడఁగుపనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుగొని
మదినిస్సారంపువిద్యమరఁగకబంధ
చ్చిరజేయు నాత్మవిద్యకు
నొదవఁ దొడఁగినాడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
యెవ్వఁడు దోలుమేన నెంతజేసె
నంతయ వానికి నబ్బు నిబ్బామున
శ్రీలు విద్యలు నెల్ల మేలు నాత్మఁ

1. ద్రోచి. 2. బుచ్చు. 3. ప్రేక్షకుడుజనుడు. 4. ప్రావీంత²
ప్రావీంతయు. 5. యెట్టి.

గోరనివాడును గొరి యోపినయంత
 సుత్సహింపనివాడు నొకడు గలఁడె
 శూరత లేక యుదారత లేక యే
 తెలివియు లేక యే తెలుగులేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదవు గరిమ
 వానివెరవున నెయ్యది వచ్చు జెపుమ
 యయిన నుద్యోగిగావలె నండు బుధులు
 భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
 గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁగోరం
 గావలయు నెప్పుడును స
 ద్భావంబువ సమతయైవిధం బండ్రేనిన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమలుఁ
 జెప్పఁగా వలనె నీదుచి త్తముసారమిన్
 దప్పకయ విన్నవించెద
 నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్ఖితచరితా! 165

ఉ. దైవతదైత్యనూనుషకదంబములోనుగఁ గల్గుజంగమ
 స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
 నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
 గేవలసత్కృపానిరతి గీల్కొనియుంటసమత్వ నూరయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తిఁ జరించువివేకశాలికిన్, వన
 రుహలోచనుం డజ్ఞుఁ డవారుగ్ధుఁ డచింత్యుఁ డనంతఁ డచ్యు

తుం, దేనయంగ మెచ్చు, నట్టివర మేశ్వరు మెచ్చొనరించు
దీప్రసం, జననజరానిరాసనవిశారిదపారసమగ్ర సౌఖ్యముల్.
మహాస్థగ్ర. అనినం గల్పంతవాత్యాహతవిబుధనగో గ్రాకృతిఁ
హేమసింహా, సనభాగోత్తానవేగోజ్జ్వలుఁడు దశనవిస్ఫుష్టదం
ష్ట్రాధరోష్ఠం, డును రోషోత్కంపతీవ్రండును ఘనరభసా
టోపదీప్తుండు నై య, ద్దనుజుం డాపుణ్యచక్షిస్థలముఁ గడు
వడిం దాచె నిశ్శృంఖలాంఘ్రిన్. 168

వ. ఇవిధంబునం దాచి. 169

ఉ. కోలుమసంగిచేడఱచికొంచు మొగంబునఁ గన్నుగోనలక,
రాలంగ నిప్పు లీత్ర భువనంబుల నొక్కట మ్రింగఁ జూచెనో,
కాలుడొ యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనో కాక
యంచు భూ, శాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్. 170

ఆ. ఓయి విప్రజిత్త! యోయి రాహువ! యోయి
బలుండ! రండు వీని బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యభినడుమఁ ద్రొక్కుఁ 1డదటణంగ. 171

క. ఇటుసేయకన్న నిటమీఁ
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగమున్.
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పఁగ నడచున్. 172

చ. మనదెసఁ గీడు లేదు పలుమాటలును జప్పిడినోరి శత్రుకీ, ర్తన
మిటు సేయఁ గాఁ దగదు¹ రా యని యెఱ్ఱెయిఁ జాటి చెప్పి.

నక, విసఁడు దురాత్తు లై నయవివేకులకుఁ బ్రతికార మెమ్మె
యిఁక, మును గలదే వెసం జిదియ మోఁదుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్. 173

వ. అని యాజ్ఞాపించిన నజ్ఞానదూషితు లగునద్దోషకారు లక్కు
మారుఁ గ్రూరకుటిలభుజంగపాశబద్ధుం జేసి కొనిపోయి
మున్నీట వైచిన. 174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత
తనుఁ డై బాలుఁడు పయోధితరంగలమీఁదక
బెనుబాపనెజ్జఁ బవడిం
చినవెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నె సలారన్. 175

ఉ. ఆంత నిరంతరోద్ధులు దిగంతము లందుచు మ్రోతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ నైచ
క,త్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గ,ల్పాంతమునాఁడు నిట్లు యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్. 176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డసు
రల నందఱ రావించి యి ట్లనియె. 177

సీ. ఆలుగులఁ బొడిపించి యహికోటిఁ గఱపించి
కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ
ద్రొయించి విషమున దోగిన యన్నంబుఁ
బెట్టించి కృత్య కొప్పించి ¹పాడవు

నందుండి వెనుక దలక్రిందుగాఁ గెడయించి

కూరంపుమాయల కొంకులందుఁ

దవలించి పవనుచే నివ్వరించి ¹యిప్పుడు

నీమహాంభోధిలో నిట్టు వైచి

గీ. యెట్టుఁ జాల మైతి మీఖలు మర్ద్దంప

దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె

"నూడుకొనఁగ వైవుఁ డుర్వీధములు "వీని

మీఁద మెలఁగ కుండ ²మిడుకకుండ.

178

శా. చావండొండొకవెంట నేమిట మసిక జర్పించి యే నెప్పు

డుం, భావం బేర్పడఁ గంటి నిట్టు లొనరింపక గ్రొవ్వు పెం

పాఱిసి, బోవం బెద్దయఁ గాలముండికవియుం బుత్రాకృ

తిక శత్రుఁడై, తా వేధంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ వీద

రాంధు పై రింపఁగన్.

179

చ. అనవుడు దానవేశ్వరునియానతి నష్టసహస్ర ³సంఖ్య ల

ద్దనుజులు వేర్చి యాచ్ఛుచు నుదగ్రనగంబులు దెచ్చి తెచ్చి

యోజనములు పెక్కువేలయెడసాలగఁ ⁴బ్రబ్బగ బిట్టు

వైచిరాఘనతరమూర్తిమీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య

మందుచున్.

180

ఉ. వీపున నబ్ధినొక్కపృథివీధరముక దగఁ దాలెచ్చ నంచు ల

క్రీపతివేర్తి సాలగడుఁ జిట్టలుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ

రూపునఁ గోటిసంఖ్యల ⁵గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం

వేపగిది న్నుతించునొకొ యింకని వెక్కస మందె లోకముల్.

1. యప్పుడు. 2. నూడు. 3. నవి. 4. మిడుగ. 5. నవియున్.

6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బన. 8. గదల్.

ఉ. పిండలివందుగాఁ గలఁగె బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేదిని
మండలి దిద్దిరందిరిగై మ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
ర్తాండుఁడు మాసె ¹విశ్వములు దామరపాకుననీరువోలెనొం
డొండ²చలించె నయ్యనఘుఁ డున్ననితాంతనిరోధభంగికిన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక
చిప్పిలుభక్తిరసలీలఁజిత్తము దనువున్
దొప్పందోఁగఁగ బాలుం
డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్.

183

వ. ఇట్లు మహితసమాధినిష్ఠుం డైయున్న యబ్బాగవతశ్రేష్ఠుండు
నిజగరిష్టభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుడేవు ననేకప్రకా
రంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం ³దెలుపులును మున్నీరు
చొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానంద
కాంక్ష నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యరగరాజరజ్జు
వులు ⁴నజ్జరాల గరాళశైలసహస్రంబుల రాసులు ⁵(ప్రశ్ని
పాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గసుగందకసుందరశరీ
రంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూ
ఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుదెంచి.

184

ఆ. మనసుగొంతవెలికిఁ గొని వచ్చి తానుబ్ర
హ్మాండుడని జగంబులనఁగఁ గలుగు
నాత్మభిన్నభావ మాపచారికదృష్టిఁ
జూచుచుండె వికృతి సోకకుండ.

185

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలుపులంజేయు. 4. నజ్జరాలట.

5. (ప్రశ్నిపాసి).

క. అని ప్రహ్లాదచరిత్రము
మునివరుడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ నుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 156

క. తల్పితరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనచూడా
కల్పితశితికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 187

మందాక్రాంతవృత్తము.—

వేలాక్రాంత త్రిభువనమహద్విద్విష్ణుశ్చ సూక్ష్మా
స్థూలాణుత్పస్ఫురితరచనాదుర్నిరూపాత్త ఖేలో
తోక్తాకారక్షుభితవలయోత్కులకల్లోలమాలో
ల్లోలాభీంద్రోల్లతివసుధాలోకరక్షోసమీక్షా. 183

క. దైతేయభయద, పృథుతర
పీతాంబర, కంబుహస్త పీతాంబర ప్ర
స్థితాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ వేశలకరుణా. 189

అంబురుహవృత్తము.—

దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగత్ప్రయా
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్రరా (?)

జీవమధువ్రతజీవదళాపరిచేష్టితాఖిలలోకల
క్షీవదనాసవశీతల సౌరభనేవనాంచితజీవనా.

190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరు
హాధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతం బైన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థా
శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు

పంచమాశ్వాసము

కరకటాక్షనిగమ

శ్లోకితవివిధావధాన సురశరణభజ

ప్రాకార, కృపానిత్య

స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహః.

1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబునం
 బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా దైత్యనాయకుండు చేయు
 నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగుడు
 ప్రకటితాహ్లాదం డగు ప్రహ్లాదుచందంబు గనుచుం దజ్జనని
 భయవిస్తయానందంబులసందడింబడిన డెందంబుతోడ భవిష్య
 త్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు నంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున

దెట్టిన వెనుకొండ పొదులు దీటిచికొనుచుక

బిట్టు జలధి వెడలినయా

దిట్టనికొఱ గనురవిభుండు తెలియక విసియెన్.

3

వ. ఇట్లు బహుభంగుల దనకావించు కల్తఘంబుల ముసిముట్టక
 మెఱయు నాజగజ్జెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పొదలు.

వృసింహ—11

నదృశ్యతంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షపూర్వ
 జొండు గర్వంబువాడిమియుఁ జిత్తంబువేడిమియు మాతృ
 ర్యంబు పోడిమియు ¹దలంకి నెఱకులమెఱుంగుటమ్ములు
 మెఱమినతెఱంగున నతనిచరిత్రస్మరణంబులు చిత్తోత్కం
 పంబు నొనరింపఁ గంపితశరీరుండును భుక్తుటివికారండును
 గల్పితస్వేదసంచారుండును నగుచుఁ ²దదపాయంబున
 కుపాయంబూహించి యెద్దియుం గానక కలుచపడి వెలుచ
 నంతిపురంబు వెలువడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహా
 సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుంబరవేష్టింపఁ
 గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన. 4

క. బహుమేఘపటలపరివృత

సహస్రకిరణుండపోలె జనుదెంచె జగ

స్తహితుండు ప్రహ్లాదుండు దు

స్సహతేజుండు ఘోరదనుజసంవేష్టితుండై. 5

మ. హరినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర
 ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచున్ వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తి
 జింతించుచున్, బరమానందనిరూఢి నొండాకటియున్ భావిం
 పకేతెంచున, పృథుషశ్రేష్ఠునిఁజూచి దైత్యవిభుఁ డుద్భా
 తాధికోద్వేగుండై. 6

చ. కవిదెసఁజూచి వీడు కడుఁ గప్పుడు వీనిమనోగతంబునం
 దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కద యక్కటయింకఁ జేయనే

మివెరపుగల్లునీ¹శిశువు మేవడితోడన తెల్పి తెల్పి యీ
యవినయబుద్ధిమాస్పగలయంతయు నింకను నాడి చూతమే.

క. కానితెఱుగైన మనకును

పీని దెసం గాఢ్యమేమి వెడలనడత మె

చోప్పనైన నుండుగా కను

దాననపతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్.

8

వ. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దటియంజొచ్చి తండ్రికి
నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాసీనుండ
వగునుని పనిచిన నట్లచేసె నాసమయంబున.

9

తే. అతనిఁ జూచి యసురలందఱుఁ బెలుచ డెం

దములు కలఁగి కరము దైన్యమంద

బాలభానుఁగనిన బహుళనీలోత్పల

పండమనఁగఁబోలు చుండెఁగొలుపు.

10

క. దితివంశవల్ల భుండు భృగు

సుతువదనమునందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు

త్పితుఁడగు వీనికిఁజెప్పఁడు

మతిగానని దుష్పథంబు మానుతెఱంగున్.

11

ఉ. వేదములు గొన్న మానవునివేమఱుగంటియుబిట్టుగాల్చియున్
మోదియునీటఁద్రొక్కియును మున్నొనితీర్పఁగడంగువెజ్జిన
క్షేదఁగనిన్ని చందముల నీతని దీర్చుటకై పెనంగితిన్
బేదటికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁజిక్కితి నేమి సేయుదున్.

12

వ. అన శుక్రకుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి.

13

శా. అన్నా ! బాధలబొందనేల జనకాక్షాయ త్తచిత్తుండవై,
 యున్నక సేమముగాదె ? తండ్రిలప్రియం బొందించుటం
 బోలగా, నెన్నక ధర్మముగల్గునే ? గురుహితం బెబ్బంగి
 దుష్కర్తమై, యున్నక బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
 హించు ధర్మసితిన్. 14

క. జననీజనకుల కప్రియ
 1 మనఃజను సద్ధర్మమైన నది దురితమకా
 మును లుగ్గ డింతు రదినీ
 మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా. 15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్ధానవాన్వయా
 చార్యుజూచి వినయసంప్రయోగ
 కలితచిత్తుడగుచు గంభీరవమున
 నిటుల ననియె బాలుఁ డెల్లవినఁగ. 16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల
 మేరలు నెఱుకలును గలవె మీకుం దగవే
 నారాయణభక్తిపరత
 వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా ! 17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి
 వినఁగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి
 వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్కి ప
 ర్తిల్లు 2 గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె ? 18

క. తామసుఁ డితండు విష్ణుమ
హామహిమలకొలఁది యెఱుంగఁ డన్దేవు దెసక
వేమాట నలుగనంతయు
సోమించిన నుడిని బ్రదుకు సులభంబగునే. (?) 19

తే. తల్లిదండ్రులనును వెనుదగుహితంబు
చెప్పుదురుగాక యెపుడు నిష్ఠిన్దమైన
యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రవృత్తి
కార్యముగఁజెప్పుటెందునుగలదె యనఘ! 20

వ. అవధరింపుము. 21

సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి
తగదనుతండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
పెదచోడితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములుమాన్వఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
హయోగమత మగువైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలినచదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్ర ఘనసుధామధురరుచులఁ
జిలుకకుండెఱుజిహ్వయు జిహ్వగాదు. 22

ఉ. పురుషగుణంబు మేనఁగలపోడిమి నొందిన వాఁడుమేలు కీ,
డరయఁగఁ జాలుబుద్ధిఁ బోలుపారినవాఁడు సుఖంబు నాయు

పుక, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరశీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, వరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. ఊషరబీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు పండకనన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగతృప్తికాంబుగం
ఢూషలు దుర్గకాననకఠోరితచంద్రిక I లేడమూకస
దృష్టలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్తులదుష్టజన్మముల్. 24

క. మోహంధుఁడు దుర్గతిపద
సాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరపీచీ
గాహనశీలుండాత్త
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్యకశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁజేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి²పొక్కిటియఁ
దున్న వెలిదమ్మి యీనిన
శికున్నయగుట తెలిసి పిడుపు కోపముతండ్రి. 27

క. హరికంఠఁ బరములేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బొటింపుము సు
సీరముగఁ దలఁపుమతనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె ¹చలమో ఫలమో? 28

వ. నావుడు నేయిపోసిన మండు నగ్నియుఁబోలె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజనేవాగతుఁడైయున్న దండ

1. వేదమూక, 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. వలమో

ధర్మజ్ఞాచి నీవు సకలప్రాణిసంహరణాధికారధునిండవు
కావున నిష్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా నాగ్ర
హించి యాతనలం బరువుమని యనుశాసించినఁ బ్రసాదంబని
యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం దనవశంబు నేయ
సమకట్టి. 29

- ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చిమదిఁ గింకమొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు విక్కుటంబుగఁ బ్రచండపుదండముఁ గేలఁబూని ని
శ్చంకతఁగాలపాశములఁ జాలనమర్చి మహోగ్రమూర్తియై
బింకమెల్లర్పడానెఁ బటుభీషణామృత్యు పురస్కరంబుగాన్.
- వ. ఆసమయంబున నార్తిశరణ్యుండగు గరుడధ్వజుండు పనుపఁ
దదీయనేనాధిపతి విష్వక్సేనుండు కింకరకోటియున్ దానును
దివ్యహాయధట్టంబులతో దాడివెట్టి బిట్టఱఁ గృతాంతకింక
రుల ముట్టి కనుపుగొట్టం దొడంగినం గని దైత్యపతి
తానును భయభ్రాంతుడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతర
గృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సందులు * బిందులు
గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

- మ. ఖఃఖోటాగ్రఖురావపాతనిహతిన్ ఖండంబులై యాశ్విక
స్ఫురదద్దామకృపాణకుంతముఖినిస్ఫటంబులన్ ప్రస్ని భీ
కరసేనాపతిచక్రధారదామురైగరోవ్విల్లసత్కాలకిం
కరసైన్యంబులువేల్చి డిక్ బొలిసెనుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యముల్.
- క. అంతఁ బరమాత్ము కింకరు
లంతకుం బట్టుకొని యొరి హరిదాసులని

1. నాగ్రహింప. 2. కేల. 3. బింక. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంతంబట్టుకొని.

రింతునని పూనగా నీ

వెంతటివాడవిటఁ గుడువు మీఁఫలమనుచున్.

33

క. మొగమును ముక్కును జదియఁగ

బిగువగుపిడికిళ్ళబొడువబెగడి జముండున్

సుగుణాకర¹ప్రహ్లాదుండ

విగతభయుండ నన్నుఁగావవే కృప ననగన్.

34

ఆ. అమ్మహానుభావుఁ డమ్మహావీరుల

ననుసయించి వీడు ననపరాధుఁ

డీకృతాంతువిషువుఁ డితిఁడు పరాధీనుఁ

డేమిచేయు? సుజనుఁ డీసులేను.

35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతఃభృత్యులు

దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు²విడనాడఁ బొలుటఁ

జూచినవారు గావున వాడు నగసింహనఖంబుల కెగఁగా

గలవాడని నిశ్చయించినవారై యేమియుం జేయనొల్లక

యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱి బారిసమరి

సమదగమనంబునకొ జనిరి. ప్రహ్లాదుండును దండ్రీకడకుఁ జని

యి ట్లనియె.

36

మ. సకలేశుండగువిష్ణునై న్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె

న్నికకుకొ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబె యి

ట్లొకఁడేతెంచిన బొల్ల³నాఁ బొలిసెనీయుద్ధానునప్పింబు, తా

నకడంకకొ హరివచ్చినం జెపుమనికొ గావంగనిందొక్కనిన్.

1. ప్రహ్లాదుండు. 2. డితిఁ డపరాధీను. 3. విడనాడిపొలుట.

4. రా బొలునె, రా బొలనె.

వ. ఇది వృష్టంబుగా గన్గొని.

38

ఉ. 'చెన్నటి యింకచుండెడక శ్రీరమణీకుచకుంకుచుచ్చటా
చున్న శరీరు నుద్యదసి శంఖసుదర్శనహస్తుః గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభస్తిపిస్తానావీప్తభుజాంతగు శంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజిప్రమింపునన్. 39

క. ఊదంబుల భేదంబుల

వాదంబుల ద్రోపులేదు వనజాక్షుషహ

త్వోదయము సింహుడెలివికి.

గాలియై చేరువీన గనుఁగొనుమనఘా.

40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం డూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్లు బెండుపడినవాడై తనలో నిట్లని వితర్కించు.

41

సీ. హరినాకుఁ బగగదా యతనిపక్షంబుదా

వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక

వీనికినైతాను వేమాటుఁదనలావుఁ

జూపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి

యయిననేమగుఁ జూతమాతనిబలిమియుఁ

గలిమియుఁ జేలువును నిలుకడయును

ఎటుఁగువీఁ డిదియెల్లనిప్పుగువీనివా

కర్ణంబులఁచొప్పునునరసిచూచి

గీ. యాముకుందునిపై దాడియరిగి యతని

మొల్లమంతయు వెనఁగొని ముట్టిపట్టి

కట్టుకొనివచ్చిచెఱఁబెట్టి కష్టపటుతుఁ

బూనిమున్నున్నదివిజాలలోనఁ గలపి.

42

వ. అనితలపోసి క్రమ్మజ నంతల్లపురంబు నిర్గమించి సమంచిత
కాంచనరత్న రచితమహాస్తంభ శతసంభారమండితంబగు
సభామంటపంబుఁ బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు
గోలువం బెద్దగద్దయవై నుండి ప్రహ్లాదు రావించి యిట్లనియె.

ఆ. పయికివెఱవకిట్లు పగవారివాడవై
మమ్మునేచె దింకమ్మాటలేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁగాక నిన్ను ననఁగనేల. 44

క. నీవ కనుంగొనుచుండుము
మీవిష్ణునిఁ బట్టితెచ్చి మెదివెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీవిబుధులకంటెనాతఁ డెక్కుడుగొలమే. 45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 46

తే. అయ్యో! నీవేమిసేయుదు వఖిలజగము
వెఱ్ఱిచేయంగఁబుట్టినవిష్ణుమాయ
నిన్నుఁ దెలియంగ'నీక దుర్నీతిఁ దెలుపు
చుండనీ ప్రల్లదంబుల సొంపుమెఱసి. 47

సీ. నీవెంతవాడవు దేవతలైనను
మునులైన ఘనులైన మోసపాదు
రమ్యహామాయచేహరిభక్తిసీమకు
నడ్డమెత్తోవఁగనలవిగాక

విలసిల్లునమ్మాయ విశ్వాత్తుడగువిష్ణు
తలఁపులోననతాను గలిగియుండు
ద్రిభువనవ్యాప్తిని ద్రిపుగుషాధీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి

గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్షదీప్తి*

వ్రాలు¹ నేవారలవార్షాచాలువారు
మాయకడలినిబడమిక్తప్తహితభక్తి

కలితహృదయులై తఱచుగాఁ గలరెధనణి. ?

48

ఉ. తామసజీవులై భవసింధానముగాఁజనుమాయజేయును
ద్దామవికారముల్ గదిరిధర్మవిదూరులు కొందఱుచ్యుతున్
దామరసాత్ముఁ గైకొనకదర్శము మచ్చరమున్ దలిర్పఁగా
వేమఱుఁబుట్టుచున్ జెడుచువేగుచురుత్కటాకారకాగ్నులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్మములకాదుదిముట్టినిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశ్రమసంయమసౌమ్యసమాధిఁబంజిభ
వ్యపుదెనుఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపిమ్మటంగదా
విపులముకుందభక్తిపదవీధిఁ బ్రవన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎసఁగువానయునీతు నెండయునై రించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకూలి
యిడుమలుబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయముననడుపు జన్మములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముగఁజేయు
వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

1 కాళీచపడ నెల్లకడభూమిఁ గ్రమ్మటి
యాడుతీర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయిఁజేచన్నుఁగవలమిఁద

వ్రాలికలఁగన్న తెఱఁగునసోలు నొకట

సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమసంత

మచ్యుతార్చనాసంభృతోదాత్తఫలము. (1)

51

చ. జడధులునింకుఁగూలుఁగులశైలచయంబుచు ధాత్రియుఁడగం

బడుఁబెడబాయుభానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుఁ

సుడివడు నెన్నఁడుఁజెడనిచోటు ముకుందపద ప్రపన్నులుం

డెడు నెడయెట్టివారలకుడెందములందనిగొందియె మ్మెయిన్. 52

శా. అక్రూరాత్మలుసత్యసంగతులుమాయాదూరులత్యంతని

ర్వక్రాచారులుధీరులు త్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో

విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్

శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్ముల్మదిన్.

సీ. వలసినజారుగీర్వాణతమశ్రేణు

లోదవిపెందోటలై యుల్లసిల్లు

వలసినఁగామధుగ్వరధేనువులుపెను

గడుపులై ముందటిగడపఁబరఁగు

వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి

వ్రాతముల్ కీడాదులైతనర్చు

1. కాళీచపడ, (కాలచపడ) ఇతి వ్రా. ప్ర. పాతము. దీవికుండి
పైపాత మూహింపబడినది. 2. సోల నొకఁడు. 3. గడుపులై.

వలసిననుద్గతోజ్వలసిద్ధరసములు
గరువంపు తేరులైతరఁగలాత్తు

గీ. సమరగరుడఁగొనచరయత్తుభవర
వితతవలసినఁగింకరస్థితఁజరించు
నయినహరిభక్తివర్జ్యులయనుపమాన
నిత్యమహాసీయమహిమవర్ణింపవశమె. 54

చ. అమరపదంబు మెచ్చుమరాధిపులీలగణింపరేమియున్
గమలభవత్వమున్ సుకుఁగఁగొనరాకులితార్థార్థమో
తములతెఱంగుఁజీరికిన్ గైకొనరచ్యుతదాస్యవృత్తిమై [ల్.
నమితసుఖానుభూతనమృతాంబుధిఁ దేలుచునుండు సాత్త్వికు

క. తారొకరులమాటలచనిఁ
గోరరుహరినామసుధయక్రోలుచుఁబెఱలన్
గోరరుసంతతసామ్యములు
శ్రీరమ్యులువిష్ణుచరణసేవాసక్తుల్. 56

క. నారాయణనామము సం
సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ
ద్దారుణభిదురము మంగళ
కారణ మది ఖలుల కెట్లు గఱపఁగవచ్చున్. 57

క. దాతవృత్తి డొకఁడు విష్ణుఁడు
శ్రోతవృత్తి డొకఁడు దసుజసూదనుఁడు సము
ద్దాతవృత్తి హరినామము
చేతవృత్తి విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్. 58

క. విష్ణుమయము వేదంబులు

విష్ణుమయము¹ సర్వమఖిలవిజ్ఞానములు²

విష్ణుమయము జగమంతయు

విష్ణుమయము విష్ణుఁడొక్కఁడ వేద్యుఁడుబుద్ధిన్.

59

సీ. త్రిభువనవ్యాపకదీప్తినిర్గుణమూర్తి

వాసుదేవాఖ్యనుజ్జ్వలతనొంది

జగదేకసంహారసమదత్తామసమూర్తి

నతులసంకరణాహ్వయతః బేర్చి

విశ్వరూకరవినుతసాత్వికమూర్తి

బ్రహ్మస్మనామవిభాతీబరంగి

భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి

ననిరుద్ధనామధేయాప్తినొంది

గీ. శ్రుతిపదంబులుఁదనుఁజతుర్మూర్తియనఁగ

నఖిలకథలునుదను జతురాత్మఁడనఁగ

²నాగమంబులుదనుజతురత్మఁడనఁగ

నొక్కరుఁడయ్యాతఁడచ్యుతఁడు డుల్లసిల్లు.

60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు

మఖదాతయు¹ మఖవిధానమాతయు మఖదు

ర్ముఖజేతయుఁ బీతాంబరుఁ

డఖిలఘనకుఁదానకాక యన్యుఁడుగలఁడే.

61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి

కావించెను బుద్ధిమొదలుగాఁగల్గిన త

1. సర్వ. 2. ఈపాదము వ్రా.ప్ర.లొ లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయు.

- త్వావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుడు దాన యింతకును మూలంబై. 62
- సీ. బొడ్డునఁ దామరఁ బుట్టించి యు దజుఁ
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాటును
మఱిపురాణములు¹మీమాంసయనగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి²యనఁబడు
నాలుగు విద్యలు నోలినలిపె
బ్రహ్మాండములను నబ్రముగ దొంతులుపేర్చి
యందులో భవనంబు లటులుదీర్చె
- గీ. నబ్ధులన గిరులన దీవులనగ నేటు
లనగ నడవులనగ మారులనగ వరుస
నచ్చుకట్టి యిన్నింటికి నర్థకరులఁ
బనిచెఁ బరమేశుఁ డబ్జలోచనుడు దాన. 63
- క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖ్యులు మనునం
దనులును దత్కులజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ నుద్భవస్థితీకారుల్. 64
- క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భవనస్కంధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్. 65

క. వసుధుద్రాదిత్యాది

శ్వసనగణంబులును సిద్ధసాధోర్ధ్వగరా
క్షుసయక్షభూతదైతే

యసమూహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్.

66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా ముకుందుడు
ద్రిష్టను, స్థిలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ 1వక్రియా,
వేశనింజయు సంహరించు బ్రహ్మధయోగ ఫరోల్లస, త్కూల
రూపముదాల్చి దుర్వహగర్వనిర్వహబుద్ధియై.

67

తే. అతడు కను దెర్వు బ్రహ్మాండ వితతియొదవు

నతడు గనుమూయనన్నియు నడగిపోవు

భువనసంభవసహారభూరిమహిమ

తోయజాక్షున కరయ లీలాయితంబు.

68

క. తా నిట్లెంతటివాడును

నై నట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం

గా నేమిటివాడునుగా

డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుడెందున్.

69

మ. జననం బొందు ననంగరా దజాడనాశకశ్యంబుగా దబ్ధియం

దనిశంబున్ బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునా

జన దేకాంతతపస్వినాజనదు శశ్వతోక్రిధినాబోలదే

మనివర్ణింతును వారిజోదరునియత్యాశ్చర్యచారి త్రముల్.

క. అలించునార్తరవ ము

న్మాలించును ఖలులసతతమున్ సజ్జనులం

బాలించును గృహ నెంతయు

శీలించును మత్స్యభుండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్. 71

మ. ఒకకేలక విలసత్సుదర్శనము వేటొంటం బరిస్సారనం,
దకముక బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున నుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొం,డొకటం శార్ఙ్గము దాల్చి ధర్మరిపులన్తోరాజిమద్దింపు
చుక, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడుక వర్తించు
నాముందటన్. 72

వ. అనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు. 73

క. తొలిమేనికర్తవశమున
బలవంతపువెట్టి బిట్టుఁ బట్టిన నేభం
గుల నోరు మూయనేరక
పలుదెఱంగులఁ బ్రేరే దీపు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్. 74

వ. ఇంక నున్నత్తుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమోహంధున కిట్లనియె. 75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్ముని విష్ణునిమూర్తిగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్వభుశుభాకృతి నసలితైకభక్తిసం
చోదితుండై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రపన్నులకిచ్చ ¹నైన న
వ్వేదమయుండుపొందుపడు వేటొకటొల్లకతన్నుఁజెందినన్.

క. ఎఱిగిన వానికి నెందును
గుఱుకొని తో నుండుదన్నుఁ గొనకుండెడువా

¹మొఱకులకు(?) జేరువయ్యను

బొఱయందగఁ డతఁడు నిఖిలభువనములందున్.

77

సీ. కలఁడు మేదిని ²యందుఁగలఁ డుదకంబులఁ

గలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ

గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ

గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ

గలఁడు చరంబులఁ గలఁ డచరంబులఁ

గలఁడు బాహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ

గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ

గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ

గ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని

వానియందును గలఁడెల్ల వానియందు

నింక వేయును నేల ³సర్వేశ్వరుండు

కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు.

78

చ. అనవుడు రోషహాసవివృతానను డై దివిజారి యోరి నీ

⁴వనయమునెందుఁగల్గఁగ సమర్థునఁ జేసినయాతఁ డిందుఁ గఁ

ల్లునె యనుచు జగద్వలయఘోరకరాహతివ్రేసె గంబమ

త్యనుపమతత్పభాభవన మల్లల నాడఁ ⁵గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు వ్రేసిన.

80

సీ. బడబాసలాహతి జడనిధిలో నున్న

పటుశైలతలి వ్రేలి పెటిలె నొక్కొ

1. ఎఱకులకు. 2. యందు. 3. సర్వేశ్వరుండు. 4. వనయక నెందుఁ
గలనని వర్తన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిర్వాతసహస్రంబు
 గడఁగి యొక్కట మ్రోసి పడియె నొక్కొ
 పెక్కు జీవులు లోన ¹బిక్కట్టువడఁగ నా
 బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
 తటి గాక యున్న ²నుద్ధతిఁ జేర్చి రుద్రుండు
 విలయోగ్గ ³పటలంబు ప్రేసె నొక్కొ

గీ. యనఁగ నాకాశసకలదేశావకాశ
 భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడఁగ
⁴మొనసిపెధిలు పెధిల్లను మ్రోత పెడలఁ
 బగిలెఁ గంబంబు భువనకంపంబు గదుర.

81

స్తంభోద్భవ వచనము. —

అమృతాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వలవివృతవదన
 గహ్వరస్ఫురదసహ్యాకహకహాత్త్యసగర్జాస్ఫుర్జితంబును
 వికటకళారఘోరదండదండదారుణ దహనదందహ్యమాన
 దశదిశాభాగంబును విపులకపిలక్రూరతరలతారకాతరంగితో
 ద్వృత్తవృత్తాయతేక్షరూక్షరదనస్ఫులింగపూరితభువన రం
 ద్రంబును నభంగభూభంగభయదభాలభాగప్రాంతభంగుర
 భ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వధురంధరస్కంధపరిణాహ
 పరిణతో దగ్గరింజల్క పుంజపింజరితభాసురకేసరప్రసర
 "ప్రక్షాలితాంతరిక్షంబును హేమకమలతంత్ర కాంతికోమల
 రోమవల్లరీగహనకరాశ కర్ణకోటిరఘటితకుండలమణిమరీచి

1. ఇక్కట్టు? 2. నుద్ధతిఁజేర్చు. 3. పటలంబు. 4. మొనస. 5. కంబంబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా
 నల్ప¹దర్శోచ్చస్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనిక
 రంబును సముత్కటోత్కూటకోటికుట్టనకుంతితకుటిలకుం
 తలాయమానశ్యామజీమూత సకలమనోజ్ఞ మూర్ధభాగంబును
 శ్రీవత్సకోస్తుభవై జయంతీ ప్రముఖనిఖిలలక్షణోల్లక్ష్యమాణా
 వత్సస్థలప్రస్థాలప్రాలంబ నిర్విలంబలక్ష్యసమారోహణోత్స
 వంబును భక్తజనవచన²రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవ³గాఢ
 కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును
 దితి సుతవ్యపదేశపశుబంధనోపయుక్తయుపస్తంభాయితో
 రుయుగళంబును ⁴గనత్కనకమణిమేఖలాకలాఘలితకటితటి
 కాంచనవస ⁵నాంచలాందోళనధగద్ధగితథామచ్చటాస్ఫురితజ
 గండంబును బహుళమాణికవ్యాహంసకావతంస సిత
 నఖాభిరామశ్రీమచ్చరణసరోరుహ ⁶ప్రసభభాగృహఘట్టనా
 గ్రహోగ్రాటోపరభస తుభితక్షోణివలయంబును పిరణ్యాక
 శివుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహవేశవ్యతికర విషమసంరం
 భదుర్వారగర్వారంభభీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార
 వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపాప
 స్థావంబును సహస్రకిరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజః
 ప్రతాపకాంతిసమైశన మహితోత్సాహసుసహతీప్రసౌమ్య
 స్వభావభావితంబును రుద్రదుహిణపురుహూతాది సకల
 దేవతాశక్తిసభాసంభావనీయంబును సర్వాశ్చర్యసంజననం

1. దర్శోల్ల సిత. 2. వచన. 3. గాహన. 4. గత్కనక. 5. నాం

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధదర్శనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమాశ్రిత
జనాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్యందంబును సమస్తతమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. అక్కజమైన యీనరమృగాకృతితేజము లోకమంతటక
బిక్కటిలంగఁ దీవ్రగతిఁ బేర్చితలిర్చినఁ దేజీచూడలే
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింపు(?) నెఱుంగకదైత్యుఁ డెంత
యుక, 2జొక్క మనంబునక దిగులు 3చొచ్చి నఁ(?) జేష్టల
దక్కె నత్తఱిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వకరహతమురజ రవము
బెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

వ. ఇట్లు విజృంభించిన దేవదేవునివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహోదుండును భయసంభ్రమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ నుదాత్తభావనాతివందనస్తోత్రపరవశుం డగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రి బేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యిట్లనియె. 85

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్మలకై నను గానరాని య
 ద్భృతపరమాత్మమూర్తియిదే తోచె గృతార్థులమైతి మింక
 నీ, కేతలను మాని యివ్విభు నగణ్యకృపానిధి నాశ్రయిం
 పు దు, స్కృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకులు నీకు ననంత
 సౌఖ్యముల్.

86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినఋణ
 మేకరణి బాతునొక్కో యేనని పడితిన్
 గైకొనవే నాపలు కీ
 పాకము దప్పుటయు భయము¹వాటిలదు జూమి.

87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్పుఁ గొనినచలము
 విడువఁజాలక దై తేయవిభుఁడు రేఁగి
 తేల యేల మాటల వెఱపింప నన్నుఁ
³జూడు మెవ్వఁడు నవ తిటు చూడుమింక.

88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
 చావఁ దలఁచి తోచె దీని సమయించెద నా
 లావున కెదురై వెనఁగఁగ
 నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వఁడైనన్.

89

ప. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
 టకు నాటోపంబునం జూపకృపాతాదినాథనంబులు ధరియించి
 యానరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
 నసురులు నిజేశ్వరు⁴లెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర⁵సంఖ్యలు

1. కఠలు 2. వాటిలు 3. జూచి యెవ్వఁడు. 4. తెగుట. 5. సంఖ్యలు.

గూడబడియార్చుచు నర్చిష్టంతుమీఁదఁ బ్రచురశస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయఁ దొడంగిరి తపనంతరంబు. 90

ఉ. వారల యేవుఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలుక్
వారిధిఁ జెంచి డిందెడు స్రవంతికలట్లు నృసింహతేజముక్
జేరి యడంగిపోయె విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడుక్
గోరి సుతుండు తెండ్రి యతికోపము దీర్పఁగడంగె నర్చిలిన్.

ఉ. శ్రీనృసింహరూపమునఁ జెన్నుఁగఁ దోచె సహస్రకోటిసం
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడగూడినచక్రముక్ విల
ఖ్యానుపమానశత్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్దానవసేనయంతయును ద్రగ్గై దదీశుండు బెగ్గడిల్లఁగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైన దైనయంబు మొగంబున నెగయ
వెడబిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల ననురపతి
యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్ర ప్రయోగం బొనరించిన నది
యంతయు నయ్యనంతతేజోరాశియందు నిరాసంబు నొందె
నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి దైత్యులు మడిసినవాడ త
త్పతి దేవుఁ డిట మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యాయేపు చూడఁగ నీశుఁ డీసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

తక్కువయును లేని ధర్మ చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక ²కాచు నొక్కొ

గీ. మనము వేడినఁ బ్రహ్మాదుఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొ
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు నఖిలమునులు
నదృశ్యతోద్వేగనిర్తగును లగుచునుండ.

94

ఉ. కోటలుగీటుచు న్నయనకోణములం దహసస్సులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్పు
చుక, మిఁతినయుబ్బునక బొదలి మిఁదికి మూరెఁడు వేర్చి
కింకదై, వాఱఁగఁ బట్టె బిట్టు దితిపట్టి నృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్.

95

సీ. పటుమృగాధిపుఁజూడఁ బాతీమదంబేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
సుద్దామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదఱుచు నొటలు మహాహింసాల్కి
మెదలి కోల్పులి బిట్టు పాదివినఁ బోలేక
బెగఁదొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచరగ్రాహంబు నొడుపున
జడిసి చిక్కిన తీరయుషములీల

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3. బారి. 4. నాఁగించుచు బోలిక. (ప్ర. పు)

5. నొడపున. 6. తీవ్ర.

గీ. రాద్ర వెగరోషరభస నిరంతర

స్ఫూర్తియగు నృసింహమూర్తి కప్ప

డగ్గమై సురారి యపగతతేజుడై

యడఁగి యుండె 1 మెదల మిడుక లేక.

97

ప. ఇవిధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపశించుకడించి యను
రంబొదివిపట్టి నెట్టిన నల్పవిహగంబు 2 నొడిచినబలుడేగయుం
బోలె గగనంబునకెగసి యయ్యాపెనువీరుండు దున్నీక్ష్య
ప్రకాశం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవ
గంధర్వాదులును జమిజయశబ్దముఖసహితులగుచుండం
గొండొకనేపు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ
సముత్తుంగశృంగసంఘటితచియ త్తలం బగుమహాశైలంబునకు
నవతరించి యందాసీనుండె.

98

చ. దివిజులు 'హేనృసింహ! భవదీయమిదంనమ' యంచునం
చిత, స్తవములొనర్ప సన్తునులు 'సత్యమహాబలరుద్రరూప
మా, ధవభవతే నమో' యన నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
దైత్యవిభుని నున్ని విశ్వజనశాభయకారణభూరవీరతన్.

చ. అలఘుతరాట్టహాసము లజాండకటాహము వ్రయ్య(?)భీషణో
జ్వలవికటస్ఫురత్కులిశశాత నఖాంకురతీవ్రపాతనం
బుల ననురేంద్రవేరురము బొల్పుఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించె ద్రుంచె బెనుబ్రోవులుగా బలుబ్రేవు
లుక్కునన్.

100

1. మొదల. 2. నొడసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాశ్ర.
మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. తారణ.

చ. తొలితొలి గ్రమ్మదై త్యవతి తోరపునెత్తురు నీటిథారలం
 గలియ నుదగ్రమైన నిజకాయముఁ దొప్పగఁ దోచితోచి
 యం, దలవడ నాత్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ 1 బాసె
 రాగదు, ర్విలసితమూర్తి నప్పడటు 2 వెల్వడినిల్చిన యాత్మఁ
 డో యనన్ ? 101

ఉ. వెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహర క్తముల్
 వెల్లిగొనంగ సానువులవెంటమఱిన్నరసింహదేవుడు
 జల్లుగ నిండుఁగాలువలు పాగి కరంబు భయంకరంబుగా
 నెల్లెడఁ గ్రుత్తకావి సెలయేఱుల చెన్నొడగూడెనగ్గిరిన్? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
 ఘన సంధ్యాసమయదీప్తి గడు నొప్పిన య
 వ్వినువీధితోడఁ బురుణిం
 చినక్రియ మహి దైత్యరక్తసిక్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
 శ్వరుశోణితశీకరములు వనపఙ్క్తులపైఁ
 దొరింగి నిరంతరపల్లవ
 విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయింతఁ గాని పోదని,
 తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువనిం
 పుగఁ దోంగిరనఁగ నమరులుఁ
 బ్రగుణితరక్తాంగులైరి ప్రమదముపేర్చిన్. 105

తే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ బెరికి
పాటవైచిసఁ బడియొప్పె బగతుప్రేవు
లసురసంపద యను కాంత యటుతనుండి
త్రెప్పి డోగిన హారంపుఁ దీవెలనగ. 106

క. శితనారసింహసఖరా
హతదైత్యమహీపసూపహారంబునఁ ద
ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
తతనాందె ద్రిలోకపీడ తత్తణమాత్రన్, 107

వ. ఆసమయంబున. 108

సీ. ఒండొండ వీడ్వడ నునిచిన బొలుపారు
పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
దొడలపై నున్న దైత్యునిప్రేవులిరుదెసఁ
దివిచియై త్తిన కరద్వితయ మమరఁ
గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
బై వెఱవొస్తద్వయంబు నమర
దంష్ట్రాకరాశంబు దరళజిహ్వాయునగు
వదనంబులింత ? యొప్పిదముచూపఁ

గీ. దీప్రలోచనత్రయదీప్తి దీటుకొనఁగ
నిభృతకర్ణ కేసర కాంత నివృట్టిల్ల
దివిజ సురముని ధ్యానవిధేయలీలఁ
దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి. 109

వ. అమృతామూర్తి గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు
ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభివందనము లొనరించుచు సంజలి
పుటంబులు నిటలంబుల ఘటియించి యిట్లుని వినుతించిరి.

దండకము. —

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ నమ్రైకరతౌసమతౌ సరోజాక్ష
సర్వాభివంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య
ప్రపంచంబునన్ నిండియొండొండ యంతర్బహిర్ వ్యాప్తి శో
భిల్లు నందంబు చిందమ్ములై మ్రోసితేల్పన్ బరానందకందమ్ము
లామ్మా యబ్బందంబు లిట్లున్న నీయున్న రూపాత్మ రూపించు
దీపించు నిక్కంబులే యింక జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కు
వాపంగ నేలా గురూక్తప్రపన్నత్వనిష్ఠానుసంధానసంధూత
సందేహులైయున్న నీ యున్నతస్థాన మెట్టున జేయందునా
1. యెందు నెందున్ సురారాతిథామంబులున్ సోఁకేరాకలం
దేక యేపాకమున్ గాక లోకాతిరేకామలాలోకమైయొప్పు
లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంచె నీలోకసామాన్యధర్మా
వబోధానురోధంబులన్ గ్రోధకామాదులన్ దాకి యే
చింతలన్ జెంతలన్ జేరఁగానీక యేకాంతికస్వాంతులై
యుండువారుండువారందు నీదాక రాలేక లోలోర్నిడోలా
వలీకేలిలోలా జగన్మూల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానంద
నిష్ఠుందసీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్రకాశావ
కాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమోవిశ్వధుర్యం
బవార్యంబనారుర్మిల్ సమాత్సర్యులై పూని దురోబ్ధబోధా

పగాధీశులోఁ గ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోగుసంఘాత
 సంఘట్టనం దూలి యే త్రోవలం దాపులం బొంద కుద్దామద్భ
 ప్యద్భవ గ్రాహనిగ్రాహ్యులై పోదురవ్యక్త సువ్యక్త దివ్యా
 కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తివేలాయితాఖర్వయోగాప
 యోగా మహాయోగినిర్ణేత నీతత్త్వమాద్యంబ నాద్యంత
 మత్యంత మహోభమక్షీబ మక్షీమక్షీబ మక్షేశ మవ్యాజ
 మాజేయనిర్వాణసర్వస్వమూలంబు మూలంబు నున్నూల
 మామూల మానస్వతంత్రీ భవల్లోకశోకం(?) బవేలంబకాలంబ
 కిర్తంబు నిస్సీమశర్తంబు నిర్తాయధర్తంబు నిష్పంకలేశంబు
 నిశ్శంకరూపంబు నిశ్శ్రేయసప్రత్యయోద్భూతిహేతుత్వ
 సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధార్థసంపాద మిట్లుండఁగా నేని నానాను
 మానాదిబంధాత్ములున్ బుద్ధినైర్మల్యకల్యాణముం బొంద
 కున్నారు దుష్కాస్త్రశస్త్రక్షతయోము లుద్యుక్తశక్తి మహా
 భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల్ భవత్పాద
 పంకేరుహాభ్యర్చుకై కూర్చు నీకూర్చువారై నిరాతంకకైం
 కర్యసామ్రాజ్య సంపూజ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల
 వారున్ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక
 శ్రీడనాభ్యస్త హస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్త
 చక్రానలజ్వాలికాహూతి దైతేయ సమ్రాట్వతంగా పతం
 గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార
 కారుణ్య గాఢోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా
 దక్షరయోపరత్వంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రాధి
 భావంబు భావించి నేవించు భావంబు భవ్యాగమవ్రాత
 చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁ గొన్నయన్నీ చుమున్నీటఁ బెన్నీటఁ

బాతాళ¹మూలంబునక గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రీడానసో
 తేకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిర్భరోన్మానమీనావతార
 క్రియావిభ్రమంబుక బరిభ్రామ్యమాణసుఖతోత్తుంగశృంగ
 క్షతాకాశకూలంబు జైలంబు కవ్వంబు గరోవ్వల్లసత్కాలకా
 కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు -వేత్రంబు చిత్రంబు
 పెంపొందఁ బొంగారు నుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
 నట్టి పెన్తోపుదీపెక్క నింపెక్క సంపద్యమానాత్మసంపత్కళా
 నంద⁴తంద్రాలువై బొల్చునక్కామ్యకూర్తత్వశిల్పంబు కల్ప
 క్షయోద్వృత్తతోయంబులం జెంది పొందేదియందేదియుక
 దిక్కుదాఁగానమిం గ్రాగు పెన్నేల నన్నేలువాడిప్పడిప్పా
 టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ జేరాస గూరంగనారంపుఁ
 జేర్చిం నడుంగేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం జేమ
 నాలింగితుంజేసి వేతెంచి యిచ్చానురూపస్థితిక మిన్ను
 మన్నంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్యస్తనగపల్వలక్రోడ
 సంక్రిడ శీలించు నుత్తాలకోలస్వరూపావలీపంబు నై పేర్చి
 యుక స్వర్ణిదాకారఘోరాసురాధీశ వక్షస్థలోద్వేల
 కీలార్కబాలార్కుచేలీలఁ ద్రైలోక్యచేతస్సురధ్వారంత
 ముం ద్రోచి⁶రోచిష్టువైయున్న యీభవ్యదివ్యావతారో
 దయస్సూర్తి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు మమైప్పు
 రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా సృసింహో నమస్తే నమస్తే నమస్తే
 నమః.

111

1. మూలంబులక. 2. వేత్రంబు. 3. పొందు. 4. తంద్రాలువై.
 5. స్వర్ణిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్టులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల స్తునిసురావలి తన్వినుతించువాజ్ఞయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా మదవేగవిస్ఫుర
ద్గతిసూనుకుంజర విదారణ దారుణ భేలనంబునం
దన నరసింహలీల వినుతస్థితి స్థాకమై తనర్పగన్. 112

తే. వీరరౌద్రభయానకవిస్తయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెసక మెసక
నఖిలభువనహృద్యంబుగ నవ్విభుండు
నిపుణవక్రతానటనంబు నిర్వహించు. 113

*క. తదనంతరంబ యయున్
న్నదఘోరవిజృంభణంబు 1మాని వికాసం
బొదవంగఁ బ్రహర సామ్న
ఖ్యదయాసౌందర్యమాతనాకారుండై. 114

క. సితకమలదళంబులకున్
బ్రతియగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్థితరుచిజాలములు దిశా
ప్రతతిక బూర్ణేందురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

వ. అయ్యాదిదేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జన
నంబు భక్తివిరహితం బయ్యె, మమ్ము గలయుటకు లెమ్మని
యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బుపలక్షించి
నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుజక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగుఁ

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకనకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు.

117

క. మెచ్చితి నీను నీకీపారఁ

పొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధవూజిత ! నీ
సచ్చరిత మిచట నచ్చపు

¹టచ్చు మదీయ ప్రపత్తి కఖిలమునందున్.

118

క. దై తేయరాజ్యవిభవ

ఖ్యాతి యెసఁగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో

²గాతిశయ మనాసక్తుడ

వైతగభుజియించి పొందు మస్తత్పదమున్.

119

క. నాయెడ నసూయ చేసె

స్త్రీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో

పాయత్తుడు గాఁడు తుదిన్

జేయుదు నితనికిని బరమసిద్ధి కుమారా !.

120

ఉ. ఈవనరాసు¹ (లీకులమహీధరసప్తక) మీరవీందుతా

రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలమున్

గోవిదకీర్తనోల్లసితఘోషణమై భవదాత్మభక్తి

ద్యావవివేకపాకజనితం బగుఁగిర్తి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదుంబు నొందు కృపామ.

ధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పురమాత్మ పరమ

వాత్సల్యవై భవంబునకుం బొంగి మహామునులును ననిమిషు

1. టచ్చు. 2. గాతిశయము నాసక్తుడవై. 3. నకనికిని. 4. వ్రాత
వృత్తిలో లేదు. దీరణి మీ-అని మూత, మున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నద్దేవు నభినందించిరి. తదనంత
రంబ యయ్యందఱఁ బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వ
రుం డిట్లనియె. ఈ మహాసీయస్థానంబు పరమమంగళంబై
నన్నుం దనయందు నునుపంగోరుచున్నయది. నా హృదయం
బునకొ జూడ్కొలు నిండంబ్రియంబు నొందెం గావున
నిష్ఠుహాతైలంబునంద యుండంగలవాండ మీరు మదీయ
బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున
నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై
వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబైన యిగ్గిరియును గరు
డాద్రియనం బ్రఖ్యాతవహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్ర
భాగంబున.

122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజసేవ గోరిమం
దాఁని ధాత్రిమీఁది కవతార మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోతరంగసంఘములతో సమదాలిమనోజ్ఞపంకజో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరసేకమనోజ్ఞమహోత్సవంబుతోన్. 123

వ. అష్టహాసది కొలువు గైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవ
నాశీసీసమాహ్వాయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును
ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి. తదనంతరంబ తత్ప్ర
దేశంబునఁ బున్నాగ నాగకేసర సరళ రసాల తాల హిం
తాల తమాల నారికేళ నారంగ మాతులుంగ లవంగ లికుచ
క్రముక కుటుజ నిచుల చందన చంపక పకుళ కురువ కాశోక
శమ్యాక శమిక మధూక మాధవీతిలక తింత్రిణీ నింబ

1. మొనర్చె.

నృసింహ—13

జంబూ జంబీర పనస హరిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ
సునునో మల్లికా మరువకతులసీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాల
కృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం
దుండి. 124

సీ. నిండారుచందురు నెరసుఁ గొండొక జేసి
మిగులఁజెన్నొందిన నగు మొగంబు
వెలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు
గ్గడువుగ బెలసిన కన్నుగవయుఁ
*గనకకుంభములఁ జల్కలుచేసి యెంతయుఁ
గ్రొవ్వాడి వ్రేలైన కుచయుగంబుఁ
గెందలిరాకులయందంబు వెనుజించి
రంజిల్ల మెఱయు కరద్యయంబుఁ

గీ. గలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల
విమల¹భూషాంబర²ోజ్జ్వలవేష మమర
నాదిలక్ష్మీయు సకల లోకైకమాత
యష్టహామూర్తిజేరంగ నరుగు దెంచె. 125

ఉ. శాంతియు³ దృష్టియు⁴ ధృతియు సంతతియు⁵ మొదలైన
నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తి దన్తోలువ సంయమిదేవగణంబు
లదృష్టతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్గొనుచుండఁగ నట్లు

* “మఱుఁగెక్కు పవడంబు నొఱపుఁ జీకిఁ గొన, కనుముదేజెడు వల్ల
వాధరంబు.” అని యొకపాఠము. నా. ప్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూషణాంబ. 2. దృష్టియు⁴.

వచ్చి శ్రీకాంత ముకుందునికితటిఁ గైకొనియెన్ సవిలాస
ఫేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపఁ దనకూర్చినితంచిని యూరుపీఠమున్
జేరినమేన నెల్లెడలఁ జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరికిలెత్తఁ గన్నులకు నెక్కుడుచాయలు సెంద నవ్వనిం
డార మొగంబునంబెలయనప్పరమేశ్వరుఁ డొప్పె¹నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీవతి యాకృతి
యాలోకంబులను నంతరాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిఁ
దేలుచునుండిరి మునీంద్రనిజప్రవరుల్. 128

వ. అమృహాలక్ష్మీనివాసం బైనయారఁజేయోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బనుపేర నమరులచేతన్ గీర్తితంబయ్యె నాక్షణంబ
వేదంబులునాల్గును సాకారంబులై తత్సమీపకై లంబున నవ
తరించి సువరించి చనుదెంచి లక్ష్మీవరసింహు ననేకప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాకై లం
బునకు వేదాద్రియను నభిధానంబొనరించి కొనియాడి రిట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేదీప్యమానదేహుండగుచున్న యవతరంబున. 129

మ. సుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల స్సొంపారి లోలోర్చి² కిను
గతిరంగదృశనశాశిసలిలనేకైవ్యశీతాత్మక³ డై
యతులోద్యన్తృదులీల మందపవనుం డబ్జాక్ష నేవాసమా
గతదేవద్విజయోటిచిత్తములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

నీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు
 వింతచందంబున విస్తరిల్లే
 దివ్యదోఃప్రహతవాదిత్రఘోషంబులు
 చిత్రరూఢంబులై చెన్నుమీతై
 నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు
 లభినవన్యాసంబు లమరఁబేర్చె
 గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టియ
 పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె

గీ. ప్రమదములు నిండెఁ బావనప్రతిభ నెఱసె
 నఖిలకల్యాణభంగులు నతిశయిల్లెఁ
 గరుణ నరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ
 దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన.

131

వ. తదనంతరంబ.

132

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము నత్రిమరిచు లాదిగాఁ
 దనరు విధాతలుక బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తలుక
 మనువులుఁ దోడరాభవనమాన్యుఁడు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న
 వ్వనరుహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించు వేడుకన్. 133

వ. మఱియును మేరుమందరహిమవద్వింధ్యసింధు పేమకూట
 కైలాసచక్రవాళాది శైలంబులును గంగాయమునా నర్మదా
 మహానదులును ప్రభాసపుష్కరప్రయాగపాలగ్రామ గయా
 వటకాశీరకాలంజరకేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర
 కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యదండ

కారణ్య నైమిశారణ్యద్యరణ్యంబులును లవణోదక శుద్ధోదకాదిసాగరంబులును జంబూష్లక్షశాల్మలాదిమహా ద్వీపంబులును సగ్నిష్టోమ వాజపేయాతిరాత్రహయమే థాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబు లును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును సహారా త్రపక్షమాసర్వయనసంవత్సరాదికాల విశేషంబులును భూలోకభువర్లోకాదిలోకంబులును దిగ్వివిగ్గగనంబులును కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుంగొలువ నా విర్భవించె. వసుధుద్రమరుదశ్వోవిశ్వేదేవాది దేవగణంబుల జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రమునీంద్రనివహం బుల సాధువాదంబులును బ్రహ్మదనారదప్రముఖభక్తజనం బుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మాందమరుత్ప్రేక్షా పతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరవీణాస్వనం బులును భరతాదులయాతోద్యనినదంబులును గలసి బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివ్వధంబున నభినవస్వర్గం బనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయ వైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు జన్మభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును సఖిలధర్మం బులకు నాథారంబును బరమభాగవత్త్రైశ్వర్యంబులకు నిత్య నివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియెడ.

134

క. తనబింబము వేటొకటై

పెనుపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొడుగు ప్రియం

1. కాద్యాది. 2. హయమేయాది. 3. విశ్వభాగి

బునఁ బట్టెనమృత కిరణుం

డనుపమతేజాన కహోబలాధీశునకున్.

135

చ. ఇరు దెస నభినాథుఁడు సమీరుఁడు కాంచనదారు దండచా
మరములుదాల్చి తన్నదలమారుతలీలఁ జతుర్భుజాంక సు
స్థిరయగునిందిరారమణి శ్రీకరకుంతలభారచారువ
ల్లరులకు నూత్ననర్తనవిలాసము లిచ్చుచునుండి రచ్చటన్.

ఉ. ముందట వైనతేయుఁడు సముజ్జ్వలనూతనపక్షమాలికా
సుందరమేరుశైలమన సొంగునున్న తిఁ బేర్చియున్ భయా
స్పందితమానసొల్ల సితభక్తిపరానతమూర్తియై జగ
ద్వందితునయ్యహోబలనివాసు భజించె నృసింహదేవునిన్.

శా. ఏకాలంబును రా నెటుంగరు మనం బేకాంతవిజ్ఞానకే
లీకాంతంబుగ నుల్లసిల్లుదుగు పాలింతుర్ జగజ్జాలమున్
వైకుంఠస్థిరవాసు లట్టి ఘనకైవల్యాధ్యులున్ వచ్చిరా
లోకస్వామి నహోబలేశ్వరుఁ గృపాలోలాత్తు నేవింపఁగన్.

ష. ఇట్లు పరమమహోత్సవంబై యున్న లక్ష్మీనరసింహు పేరోల
గంబున మౌనీంద్రులును యోగీంద్రులును సురేంద్రులును
సాంద్రానందసందోహసుందరాకారులును భక్తివినియసం
భావగంభీరులును గరపుటకమృఫాలతలస్పారులునుగుచుండ
నఖండితైశ్వర్యధుర్యుండును ప్రసిద్ధభాషాచాతుర్యుండును
లక్ష్మీశదయాలాభోన్ముఖుండును నైన చతుర్ముఖుండు కృతాం
జలియై యాదేవదేవున కిట్లనియె.

139

ఉ. ఆగమతత్త్వవాచ్యుడ వనంతయశోబల ధర్మ*వాఙ్మయా
యోగరమాసమగ్రుడవు యోగిమనస్సురసీపరిస్ఫుర
ద్బోగమరాశనాథుడవు దుర్దమదోర్బలదారితారి వ
ఁజ్జోగణితప్రదీప్తనఖశోభనమూర్తి వహోబలాధిపా ! 140

క. నీకృప నీవిక్రమరస
పాకము నీకేళిలీల ప్రస్తుతినేయక
నాకు వశంబె దయాకర !
శ్రీకర ! నరసింహ ! గుణావశీకృతబోకా ! 141

సీ. దైత్యుని యత్యుగ్రతపమున కిచ్చిన
కొఱగామి నాయందు నెఱయఁగలదు
క్రొవ్వి యయ్యసుర యక్కొలఁదల నిలువక
చేసిన తప్పును జెప్పఁ బెద్ద
బాములన్నియుఁ బడి నామీఁద సొలయక
యున్న వేల్పుల తొల్లి యొప్పు బొగడ
దిక్కెవ్వరును లేనిదీనుల సురలఁ గై
కొన్న నీకరుణకు గుఱుతుగలదె

ఆ. పగతు దునుమ నీవు పన్నిన మతములు
దలఁప నుగ్గడింపఁ దరమె దేవ !
భక్తివిభవసులభ ! ప్రహ్లాదవరద ! ల
క్షీనృసింహ ! నిగమశిఖరిసింహ ! 142

చ. ఆసురులె సంగి నప్పు డమరావళిఁ గ్రుంగిన యపు ధర్మముల్
వసమఱి తూలినప్పు డవవర్గము వ్రాలినయపు దోషకళా

* వాఙ్మయా. 1. జ్జోగణితా. 2. కించిన. 3. ఆనురులు పంగి నప్పు.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుత పొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతిక జతుర్యుగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధీ!

క. ఆపదయగుచో నెందును

రూపించిన నంద 'కలిగి రూపుగ భక్తుం

జేపట్టుదు నీ సరిగా

నోపునె యేదై వములు నహోబలనిలయా!

144

ఉ. నేరనివార మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతకు

న్నేరము పెద్దయున్ని యమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూని సల్పఁగా

నేరము మమ్ము నివ్వధము నేరమి చూడక యాశ్రితైకర

తారతమిద్ధివై కరుణఁగావు మహోబలతీర్థనాయకా! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభిరూ

పార్థసంస్తవంబు గావించినఁ గాదుణ్యతరంగితాంతరంగుడై

దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహుడెస

మధురస్థితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యిట్లనియె-

సీ. మునుల తీవ్రపుశాపమునఁ జేసి మత్స్యలి

హారులు దితిసూనులై జనించి

రందగ్రజాడుహిరణ్యకశిపుఁ డభిహతుఁ

డయ్యె హిరణ్యాక్షుఁ డనుజుఁ డింక

నాదివరావరూపాస్తదీయోగ్రతే

జంబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు

వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ

కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్యు

గీ. లై సముద్భవ మందుదు పుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యైబుట్టి
పడయుదురు వీరు మద్యావ భవ్యపదము 147

చ. అని యానతిచ్చి యిట్లును నహోబలనామధేయంబున నిష్కహః
తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేడు మొదలుగాఁ ద్రిభువన
పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిష్పాదు మత్సేవోత్సవం
బునకుం జను దెంచిన యియ్యమరగణంబును నిష్ఠునిసముద
యంబులును సాచర ద్వీపాదివిశేషంబులునుంకూడ నిన్నియు
నిచ్చోటన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది
యస్తదీయాజ్ఞాపనంబు. 148

చ. సకలస్మరైకవాసమును సర్వమునీంద్రమయంబు విశ్వతీ
ర్థకలితము సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ
పకమగు నీయహోబలము భక్తి యెలర్ప భజించు నంచితా
త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

సీ. విషువద్దినములరవిగ్రహసోమగ్ర
హణములఁ బున్న మనమవసలను
హరిదివస్థముల జయంతి బారసి వెండి
యును బేరుకల పుణ్యయుక్తతిథుల
భక్త నేతెంచి యీభవనాశినీమహా
నదిలోక నభిషేచనంబు సల్పి

గరుడాద్రికందర సిరమందరంబునఁ
బొలుపారు న న్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యముల కెల్లఁ గుదురైన
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొనర్చుటరయ రెట్టివారు.

150

మ. భవరోగంబుల కొషధంబు భవపాపజ్వాలకున్ వైరి దు
ర్భవపంకప్రవిశోధనంబు భవభావస్ఫారత్పష్టాహరం
బవిరోధంబకలంకమక్షయరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమెందున్ భవనాశినీజలము నిత్యస్తుత్య మిష్టేషినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని

భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకున్

భవనాశిని భవనాశిని

యపుటకు భువియందు సందియంబును గలదే.

152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిన్
శ్రీకరవాహినీతనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యలోకద
ర్శికరగేహగాహితపవిత్రజలౌఘమునన్ మహాజన
శ్లోకితయైతనర్చనతిలోక. విలోకసుపాకభవ్యతన్.

153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున

నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు

ఋనివర నియమనిర్ముక్తకుశాక్షత

ములఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

శబరికాశ్రవణప్రశస్తబర్హిచ్ఛద
చిత్రితార్థుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబువుల నిగ్గుదేటునెడలు

గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతనవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁజెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణకాలీసత్ప్రవాహ
భవ్య యీభవనాశివీవరమతటిని. 154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెసలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్పు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ విష్వసము శ్రీమణీయము లోకపావనం
బావనజాప్తచంద్రవసుధాంబరసుస్థిమిజగంబులన్. 155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమఁచితస్తోత్రములకొ
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుషమ సకలార్థసారమగు జనములకున్. 156

సీ. భవభానుతీవ్రతాపంబునఁ బడనీదు
తనతరుణాఖిల తనువునీడ
దుగ్ధివాసనములఁ చొలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోఁకునఁజాలఁజిగురొత్తు
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

వనవిహంగమముల యనుగుటెలుంగు లా

హావనంబు నేయు కై నలభ్యగము

గీ. ననినఁ బొగడ నలవియగునె యహోబల

భూషణంబు సుకృతపోషణంబు

సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల

క్షీవనంబు భవనపావనంబు.

157

ఉ. 1 ఈవిపినంబుఁ గన్తువిరు లిందిర² క్రున్ముడి కీపరాగముల్

శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనపల్లవంబు ప

ద్వావిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును దాన (?) మేది ల

క్షీవనమంచు సంస్కృతులు నేయుదు రర్థిసమస్తలోకముల్.

క. ఈవేదశైల మమరంగ

నావేదశిఖాగ్రవర్తి యగు ననంగను వి

ద్యావిభవము సాధులకుఁ

గావించుచునుండఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్.

159

క. వేదనగమఖిలకల్ప

³వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా

వేదితము ⁴నిఖిలభవని

ర్యేదాది ⁵విధుతివివేక వేద్యము థాత్రిన్.

160

ఉ. ఆగమ⁶శైలశృంగములయందు మృగేంద్రసకృద్విభూతి నే

⁷నీగతి నొప్పుదు న్నహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ

లాగరిమంబునకా దనరులాగున⁸ నిట్టిద దీనిమాళి⁹యి

ట్టిగరుడాద్రి పేర్చి నుతియింపగశక్యమె యెట్టివారికిఁ.

161

1. ఈవలితంపుగన్తువిరు. 2. క్రున్ముడి. 3. వేదవినోదమును. 4. నిఖర
భవ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నీగతి. 8. నిట్టిద. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర

గరుడాశ్మితసిద్ధసాధ్యగంధర్వమగు

ద్గరుడానేవ్యం బుజ్జ్వల

గరుడాయిత మస్త దీయకర్త సితికిన్.

162.

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భా విభవుః గరుడాద్రిదివ్యసిం

హాసను నన్ను నున్న తదయాద్ధృ నహాబలతీర్థసాధుల

క్షీసము పేతుః జారునాసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్

వే సకలార్థసార్థసుఖపీఠులఁ గ్రాలుదు రెల్ల కాలమున్. 163.

వ. మఱియు నీయహాబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున

నిందులఁదీర్థంబుల వివరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం

బహుతరంబైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలి

యుగంబుల నిష్ఠహాతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబులేక నన్నుఁ

గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని

యచ్చటికి వచ్చి భయభక్తి విశ్వాసంబులతో మదీయనేవా

సక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం

గాఁగని దివిజాలకుం బడయరాని యస్తదీయలోకాభిగమ

నంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్య

హితార్థంబుగా నెఱింగించితి నని వెండియు ని ట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు

లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం

గనుఁగొనియు నమ్మరనియె

నొనరించితి ప్రత్యయంబు లొకకొన్ని గృహన్.

165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు

కాంతలు ఘరుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
 గడఁగెడు రాజులు గలిగిరేని
 యధికరోగార్థులై యారోగ్యసంసిద్ధి
 గావింప వెజ్జులు గలిగిరేని
 బహువిపన్యగులై పారంబు గానక
 కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
 నమ్మికయును నెమ్మనముల మిగుల
 ననునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
 గొలిచి కాంతు రెల్లకోరికలును.

166

క. కన్నులు జాత్యంధునకున్
 గన్నియకును జారుభర్త గర్భిణికి సుతుం
 డున్నతవిద్య విమూఢున
 కు స్మిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్.

167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
 శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
 తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
¹గరసములు భుక్తిముక్తిశ్యాణంబుల్.

168

సీ. క్షీరాబ్ధిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
 బాదికేశవ మనంతాలయంబు
 శ్రీకాంచిపురివారిక్షేత్రంబు మధుర శ్రీ
 ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

శ్రీకూర్త సదనంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహసమాశ్రయంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శార్దూలాణిగృహము

గీ. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసం స్తకముల
చొప్పుగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు.

169

ఉ. ఏదివసంబునందయిన నెమ్మెయినైనను నెవ్వడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తిమతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమదైవతంబు గనిసత్త్విమహాత్ముడు సిద్ధసౌఖ్యస
మ్మోదముచొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

వ. విశేషించి మగ్నకృజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు
మిగులం బాటించి కొలువం గోరునప్పు డేను బ్రసన్నుండనై
సేవకు మనోరథార్థంబులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ
సాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధ్యర్థంబు వసంతయాత్రా
ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద రాసమ
యంబున మర్త్యులమర్త్యులను భేదంబు దోషక సర్వంబును
దేవతామయంబయ్యు నిచ్చటిమహోత్సవం బిట్లాప్పినయట్లు
వసంతోత్సవంబు నాకు మహాప్రియం బైయుండు.

171

చ. అమరవసంతయాత్రనఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులున్
దమతమకల్పి భూజను లుదాత్తవిభూషణపత్రగంధమా

లభ్యములునొనర్చువారలు నుపాయనసంచయ మిచ్చువారునై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి నన్ను నహోబలేశ్వరున్ ?

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానినిరి త్త నెన్నఁడుక
బుట్టువు చావు నొందని ప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకుక
గట్టుదుఁ బట్ట ముజ్జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జొట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగ నేను వారలన్.

గీ. హేమరత్నరజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రతక్రియలును
నొకటికోటి ఫలము నొసఁగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు.

174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
క్కపుభక్తి ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుగున్.

175

సీ. అనవరతంబును నస్త్రదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చక్రాంకతులసీవిశాలసాలగ్రామ
నేవ నస్త్రప్రీతి నేయువారు
నతిభక్తి మచ్చరణాగతజనులను
గొనియాడివేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంస్కృతి
నానందపరత నింపారువారు

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
 తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
 వారు భుక్తిముక్తివైభవభాగులు
 వారు పుణ్యధనులు వారు ఘనులు.

176

క. యతులును సాత్వికులును సా
 త్వతులును చక్రాంకిభాగవతులును నిత్య
 స్రతులు సహోబలతీర్థ
 స్థితు సరసింహత్తు నను భజింపగ నర్హుల్.

177

కా. వేదార్థప్రతిపాలనై కనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
 స్వాదవస్త్రీతులు భూవతుల్ గుణవశుల్ వైశ్యుల్ నిజాచార
 సం, వేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునక
 వేదాతీతు సహోబలేశు ననుసేవింపంగ బాత్తుల్ మహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్తషనివారిణియై మహనీయసంపుటా
 కారిణియై విముక్తపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
 త్కారుణికత్వలీల విను కష్టపుజాతియు సన్నహోబల
 స్ఫూరనివాసుఁ జేరి కనుఁ బ్రజ్ఞనిషేవితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవకోటికింక ¹సనుమానము లేల విముక్తికల్పే వి
 జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములున్ దటినీమహీధ్రముల్
 మ్రానును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలమున్
 బూని పునర్భవాతురత ²బొంద వహోబలతీర్థవాసతన్. 180

1. సనుమానము. 2. బొందువహోబల.

సృసింహ...14

తే. విను మహాబలతీర్థపవిత్ర సేవ
యందు రుచి యెల్లవారికీ బొందనీను
మాయగావించు గప్పపు మానవులకు
దానఁ జెడుదురు మాత్యర్యదర్పనిరతి.

181

చ. అనితరతత్వశీలురగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ప్పనఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాకలితాంతరంగులై
యనఘు ననంత నచ్యుతు ననాది నతర్క్కు నహాబలేశు న
న్ననుపమునారసింహమహితాత్ము భజింతురు నిత్యధన్యులై.

తే. నీవు మద్భక్తుడవు మునిదేవసమితి
కెల్లఁ గురుడవు గావున నేను నీకు
నధికగోప్యంబు విబుధరూప్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు.

182

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్ల నహాబల మెక్కుడన్ తలం
పలవడఁజేయు మామకము లై చనుభూత భవద్భవిష్యద
త్యలఘుతరావతారముల కన్నిటికిన్ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁజూడు మిద్విధమ కాగనుమీశ్రుతిశాస్త్రవీధులన్.

చ. అని పరమాత్ముఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీనులన్
దనియఁగఁగ్రోల్చినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రుతో
చనుఁడుఁ బరిస్ఫురత్పులకచారుశరీరుఁడు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సంతతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సురలు ముసీంద్రులు నానం
దరసాబ్ధినిఁ దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
నరసింహమూర్తిమీఁదం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 186

వ. మఱియు సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం
బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి
భరితభావంబులతోడ జయజయశబ్దతత్పరులై యుండిరి. లక్ష్మీ
నరసింహదేవుండును బ్రహ్మాదు సఖులదానవకులై శ్వర్య
ధుర్యుఁగా నభిషేచనంబు చేసిన నతండును సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబులతోడ ఒహవిధిస్తోత్రవిత్తార్చన లొనర్చినం
బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై నొలయ నప్పరమేశ్వ
రుండు వరంబడుగుమనిన సమస్తహృత్తుం డిట్లని విన్నవించె. 187

క. వీజన్తమున జనించిన
నాజన్తమునందు నీసమంచితచరణాం
భోజంబులపై విగత
వ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే. 188

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము గూర్చున్
వెలయవలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు నిట్లున్న నాదు తలఁపున వరదా! 189

వ. అనినం బ్రసన్నుడై భక్తవత్సలుం డిట్లకాననుగ్రహించితి
నీవు యోగీంద్రులకు మద్భక్తజనంబులకును బ్రాజ్ఞజనంబు

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులుగ్ గ్రమంబునన్ బొందగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు ని ట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమ్మున నస్తత్పదాంబుజ
భక్తిరసంబున బ్రకటమైన
సీమహాసీయ వినిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రాద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్పమసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్రౌసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి సొంపున వహింతు .

గీ. 1. రన్యలు బడయరానియుదాత్త నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
సర్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్తహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధిక ప్రీతిన్. 192

5. 2. సమధికభక్తియుక్తుడయి శార్ఙ్గ భజించు నరుండు సంతత
సిమితయశోవిలాసుడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

1. రన్యలకు. 2. ఇట వ్రాతప్రతియందు. చం. న...అని మాత్ర
మున్నది. 3. దిదంబము వెనుక యొరులచే బూర్తిచేయఁబడినట్లున్నది.

ర్దమ విభవంబుమై సుకృతి తద్దయుఁగాంచుచు మర్త్యలోకని
ర్దమనమునాఁడు విష్ణునుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క. అనిదేవశ్రవుఁ డెఱిగిం

చిన దివ్యక్షేత్రవహిమఁ జిత్త మెలర్పన్

విని గాలవుండు ముదమును

దనువునఁ బెనగొన నృసింహుఁ దలంచుచునుండెన్. 194

వ. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు
భక్తిరసావేశంబున నానందామృతథారల మునింగి యహో
బలనాథు నిచ్చల్లు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

— ఆ శ్వా సాం త ము —

క. గర్వితదైత్యవిఖండన

దర్శికరశయన వరసుదర్శనశార్దూ

ఖర్వాయుధమండితభుజ

గీర్వాణావనముదాత్మ కేశవ సృహరి. 196

శా. పారావారశయన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు
స్తేరాలోకసమూర్తి దైత్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా
కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభక్తవ్రాతీ నిత్యోదయా
రారాజచ్చరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరి! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా
సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభృంగా

నికృతిజనవిదూరా నిర్మలాకారమారా
వికృతిదనుజ పీరావేశసంహారకారా.

189

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహ
ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్ర సంభవ
శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ ప్రణీతంబయిన
శ్రీలక్ష్మీనృసింహవతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*అకానములు 2-84 గుఱుతులు.

అంచబోదలు 2-67 అంచకూనలు.

అంతఃకరణము 4-71 అతి ప్రీతి.

తెలుగువారు అంతఃకరణపరిణామ మగు ప్రీతి దయ ఇష్టము మొ అర్థములలో దీనిని లాక్షణికముగా ఉపయోగించుదు.

అందాద 1-80; 105. 2-14, 80, 119. 3-15, 44, 94.

అచటనచట. మఱిమఱి - మిగుల. మాటిమాటికి—ఈ మొదలగు విశేషార్థములను ఉహించునది. శ. ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియు లేవు. సూ. ని. కొన్ని అర్థము లెక్కుదు చెప్పి ప్రయోగముల నుదాహరించెను.

అకరువుత్ 2-67 కింజల్కములు.

పుష్పాక్ష? చూ. కం.

అగ్గము 2-75 అధీనము.

అచ్చు 3-14 వడియచ్చు. 'కాదు' అని ప్ర. గం డ రు వు. 4-62. 5-118. విధము, దృష్టాంతము, వరసడి.

—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63. విర్వజ్జు.

అచ్యుత 1-55 విష్ణువు. అ చ్యుత = జాతిని.

అజ్ఞ 4-184 అదుగు. ఇచట క్రింద ముందు అని లక్ష్యార్థము.

అట్టాలక 2-109 మరుజా నగరు.

అట్టె 3-6 ఈతని కూతు రట్టె? ఈతని కూతురా?

అడంతువ 3-98 సమ్రత.

అతకరించుట 1-98, 4-93. అధః కరించుట.

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయవలసి యున్నవి. వ్రాతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అప పాఠములలో సుపాఠములలో భాష అంతయు బయట బడనిదే తెలియదు. ఈ గ్రంథము నందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపపఠిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అడలు 2-90 గర్వము, మదము.

అదరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 వలుచన.

అనుగు-గోటలు, ఎలుంగు. 3-111.

5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14.

స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేలు 5-125 ఒప్పు. ఇది

వ్రాతపతిలో పాతము నందలి పదము.

అనురక్తావలూకనుండు 3-14 ఎఱ్ఱని

చూపులు కలవాడు. అనురాగము

తోఁ గూడిన చూపులు కలవాడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్ను 2-102, 3-89 పారవశ్యము

మదము.

అపదాన పీఠ-38. గొప్పపని.

అపకరణ్య రిపుండు 2-3 ఆపగతఃతన

నుండి పోయిన, శరణ్యఃశరణ్యకల.

రిపుడు=శత్రువులు కలవాడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము

తలపు. ఆస్థతో విను, చెవి యొగ్గి

విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట

ప్రయంక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక

మించదగినది.

అభ్యాసితము 2-18 వెల కెక్కుడు.

ఇవట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయు

వారు, భటులు.

అఱులు 5-63 వానగృహములు.

అఱిముఠి 1-14 సంభ్రమము త్వర

తోభము కలత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము. అఱువుట్ల -

దే. వి. బ. ...ఇత్యాది బహువచ

నాంతములు వృత్తియం నేకవచ

నాంతము లగును. 'అఱువుడు గావి'

ఉ. హరి. 4-శ. ర.

అలుంగు 4-27 ఆయుధవిశేషము.

అవధిబోవు 2-90 అంతము నొందు,

క్షీణించు. చూ. హరి. పూ.

5-106—'తనకు' దివురు నేహ

దశిఖం దెల్ల నవధి బోవ ఉ. రే.

201., 7-201. కొండలు అవిధి

బోవు అని పఠించి 'కష్టముల

పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 3-24 మూలప్రకృతి. చూ.

షడ్వింశు. 3-91. కనబడనిది,

మనకమనక వినది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగ=పాము

పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆక 4-113 అడ్డు.

ఆకరము 1-37 గని.

ఆక్రాంత నియ త్యపేలవుండు 1-10.

ఆకమించబడిన శుభాశుభ కర

యెడ పలుచబడనివాడు. శుభము
కాని అశుభము కాని వచ్చిపడుచో
తెక్కచేయనివాడు. సమవర్తి అని
కా.

అట 2-90 నింద.

అదట 3-94 ప్రేమము.

అర్చు 2-86 'అడు'ప ప్రేరణము.

అపించు, ప్రప్ను.

అర్చు బెలుంగులు 2-73 అణపులు.

అణడివోవు 2-90 వ్యర్థముగు.

అలరి 4-11 మూర్ఖ.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇటి 5-52 నలగు. 'ఇటిసిన'లా

'సిన' లోపము. ఇటులే ఇటి

గొంగిలి ఇటిగొను అని శ. ర.

'ఇటుకైనది ఇటుగొంగిలి పన్నమై

నది ఇటుగొను' అని వావిళ్ల నిఘం

టువు. ఈ పక్షమున ఇకారాదేశ

మొకటి అధికము. చూ. ఉటు

కొంగిలి. శల్య 2-46.

ఇటియు 4-48 నలగు

ఈ

ఈచపడు 5-51 పంకరయగు

శుష్కించు.

ఈరసము 4-26 పగ.

ఈరికలెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి.

చూ. ఆది. 6-175, 6-16.

ఉడివోవు 1-35 ఉడిగివావు.

ఉదరి 4-46 పూర్వము ద్రణములలో

ఒదరి = సుభ్రమించి. ఉదరి =

విజృంభించి శోపించి చూ. సీ.

హంకారభూరమై యుదరు

బెప్పులిమిన లఱక యెవ్వడు

నేడ దూచిగొనియె, ఆరణ్య.

6-315 5-277. 'అదరక యది

నూచి బెదరక డెంద మదరక,

చిత్తంబు చెదరక, మనసు గలగక'

పండి. పురా. పు. 397.

ఉన్నయము పీఠ-17 ప్రైకి c డి

యట. నన్నయ తిక్కనలు విడి

చిన భాగమును.

ఉపశాపము 4-155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచు 4-94 తొలగంద్రోచు.

ఉరలక్ + ద్రోయు = త్రోసి వైచు.

క. తరువం బెట్టికబానల, పెరువులు

మను గిలకరించి పేర్చిన్న వెన్నల్,

నురువు లెగగ గ్రోలి పిదప, నురలం

ద్రోచుచును బోవు నుక్కివపుగతిక్.

హరి. పూ. 5-203. కూలంద్రోయు

'అక్కట యురలం ద్రోచి' -

మార్కం. 1-89.

ఉరివి 2-56 పరిహరించి. వెనుకటి
అచ్చులో ఉరిగి. ఇది క్రొవ్వుత
మగు ఉరువు ధారువు! చూ. శబ్ద
2-240. కాంతి 3-198.

ఉరియు 4-48 చలించు.

ఉరిక 4-135 అవలీలగా (ఉరిక
వధింపఁగావలయు.) 5-177. మా
టాడక వ్యర్థముగా ఆకారణముగా
అని వాదిల్లనిఁగుంటువు.

ఉరిక 2-56 చులుక. నీ. చులుక
చాక, యులక యెల్లిద మన
నొనరు లఘుతపేళ్లు. సాం మాన.
424.

ఉరివు 2-105 ధ్వని.

ఉర్గుడువుగ 3-88 ఆధికముగా.

ఉర్చిహాక 2-47 నీలిహావుట.

ఉత్తర 2-18 తీవ్రమగు బెడరింపు
గల. 'అర్కాదిభ్యోఽచ్.' చూ.

ఉత్తర గర్హ స్ఫూర్ణితంబును
5-82.

ఉత్తాన 1-57, 4-168 లోతు
లేనిది. వెలికిలినది. హరి. ఉ.

9.205 '...ఉత్తానకతోరధార
మగు దారుణ వజ్రము ..'

ఉత్పలిలు 3-38 పుట్టు.

2-75 ఉత్పము, ఉల్ప.

ఉ

ఉంకించు 3-75 ఉంకించు, త్రివిష్ట
ములక గెల్వంగ నూంకింతు. కర్ణ.
3-130.

ఉండుకొను 4-178 నాటుకొను.

చూ. హరి. ఉ. 7-155,
9-231. అముక్త. 5-137.

ఉండునకు స్వార్థమున కొను అని
చూ. ని. పేర్చితైలంబులు పెరిగి
తైలములపై నూండుకొనంగ నొం
డొంటి వైవ. హరి. ఉ. 7-156.
ఇత్యాదులందు గ్రుచ్చుకొనిపోవు
మొ. అర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్న 3-75 ఎండచూపు.

ఎడకొను 4-57 నందు చేసికొను.

ఎడకు 3-73 చోటు, అవకాశము,
నడిమిభాగము.

ఎడము 1-69 కావ్య, అవధి.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్ట యెదుట.

ఎరియు 4-48, 80 నశించు, మండు.

ఎరియంటలు 2-14 ఎఱ్ఱని మంటలు.
ఇటులే ఎరిగందు ఎరిగత్తులు ఎరి
నూజ మొ. చూ. హరి. పూ.
2-67. 4-113, 5-150.

ఎరియు 3-14 ప్రతిబింబించు.

ఎలరారు 1-58, 2-67 అతిశ

యించు. చూ. హరి. పూ. 6-105

అతపవారణంబు తెలరారగ, హరి.

ఉ. 3-184, 4-70, 110,

227. 7-36. 'ఎలరు = సన్న

గాలి. ఎలరారు = సన్నగాలికి

గదలు' అని మా. రాఘవకృష్ణకవి

గారు. స్వముద్రిత కు మా ర.

127-వ పుట.

ఎలర్పు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎల్లులు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్ల-వాడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్ని పనులకు.

ఏ

ఏ-చు 5-44 కాటించు.

ఏచు 2-70 అతిశయించు.

ఏడుగడయు 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ.

ఎనయు సర్వపదార్థమై యెడు

గడయు నాగ. ఆం. భా. 3-79.

క. గురుడును దల్లియుం దుడ్రి

యుం, బురుషుడు విద్యయును

వై విముకు దాతయునాం, బొరి

నేడుగడయుం దానై, హరి నను

రక్షించుగాత ననవరతంబున్. వా.

1. ఆ.

విలకో 1-93 విల+కో?

ఒ

ఒండొండ 2-61, 4-182, 5-111

మొ. ఒండు+ఒండు+అ (ఒకదాని తరువాత ఒకటిగా) క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలు 5-56 ఒకళ్ల మాటలు. ఒకడుకు. బ. వ.

ఒక్కమరి 1-67 ఒక్కతడవ-వారము 'ఒక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి మను రాధికా!' అను. 2. ఆ.

ఒడిసి 2-119, 5-93 ఒడుపువేసి తినిచి.

ఒమపు 5-96 గుటి పెట్టి దాటిన దాటు.

ఒలులువారు 4-28 విలపించువారు. చూ. ప్రి. 1-267. కర్ణ. 1-38. కల్య. 1-363.

ఒలయు 4-64, 79 ప్రవేశించు చూ. హరి. పూ. 2-31. 'క, వానిజనాభుని తేజం | బారా జోత్తముని యాత్మయం దొల యుగ.' | వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-31 ఉపాధ్యాయుడు.

ఒడ్డొంచు 4-23 ఎమరు తిరుగు.

ఓ

ఓగితము 2-90 (యుక్తము) తగు,

పాలువడు, వా. ని. పాత్రము.
వరులనింద వడుటకు పాత్రము
అని తా. నూ. ని. చూ.

ఓజ 1-8 క్రమముగా.

—పతిచు. 1-70. 2-130.
3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అల
పతిచు.

ఓడికల్ 3-33 ప్రవాహములు.

ఓర్త 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50, భేద మొందు.

ఓలాడు 1-25 మునుగు.

ఓలి మై 3-141. వరుసగా. 'ఒగి
వరుస యోలి సొరిది నా నోజ
నాగఁ గ్రమ్మునకు నాఖ్యలు.
అం. శే. 16.

ఔ

ఔడు 4-37 (ఓవ్వు) పెదవి.
దంతము. అలరు దంతంబుపే రా
దనంగ. అం. శే. 47.

ఔదల 2-99 తల (ముందల అను
నర్థమున ఔదల. సీ. ఔదలఁ
జుదలేటి లేదరంగలు బాలుఁ డగు
చందమామ నుయ్యాల లూఁప.
(వారి. ఉ. 6-38.)

ఔపచారిక దృష్టి 4-185 అప్ర
ధానదృష్టి. అత్తభావము ప్రధా
నము. జీవభావ మప్రధానము.

మనసు కొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి
తాను ప్రహ్లాదుఁడాయెను. వెలికి
గొనిరాకున్నచో ప్ర హ్లా ద మే
అనఁగా ఆనందమే యగును.

ఔపనిషదుల్ 3-28 ఔపనిషత్తము
ననుసరించువారు, రామానుజాదు.
బందఱును ఔపనిషదులేయైనను
ఇవట అద్వైతులు అని అక్రమము.
అద్వైతులును ఔపనిషదులేగదా.

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము.
ప్రదేశము. జాడ. చూ. ఆర.
5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, నీకటి.
కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను
చేతులు.

—ఒత్తు 2-81 వ్యాపించు, చూ.
కరమూలముల జిగి కడలొత్తి
వారి. పూ. 8-168.

—వడి 1-70 అలలవలె అయి.
తరంగితమై.

కడి 2-5 ముద్ద.

కడిది 4-24. కఠినము. అనుపమముల్
రలిస్తరులనూటకు నర్హము
లంచుఁ గట్టిపెట్టిన పుపు బంగు

- లీనతి కడింది చనుంగవ కళా-7. కలుచపడి 5-4 కలతపడి.
 చూ. శ. ర. ? కల్ల 2-59 కల్లె.
 —కనలు 5-26, 98 తీక్షణ 2-5 ముద్దలు. కడి వికవచనము.
 మగు కోపము. 'కడి మాడనేయగుడుచు.' క్రీడా.
 కనలు 2-31 నుండు. కల్లాల 3-31 తరంగము.
 4-24 కోపము. కల్లి 1-7. కలుగుట; సంపద.
 —అగ్ని 4-178 నుండు నిష్పాకపణము 2-127 గుట్టములు మొ.
 కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగదానికి పెట్టు ఉలవలు మొ.
 పఱుచు. దాదా.
 కన్ను 2-21. కేకు, కన్ను (కే). కప్పుడు 4-25 పాపి.
 *కప్పబడి 3-50. ఆచ్ఛాదించబడి. కాటచేయు 2-119 తిరస్కరించు.
 కమలా, కర కమల 1-55. లక్ష్మీ కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమము.
 హస్త కమలములు. ప్రియభార్య. శ. ర. లో కాపవము.
 కమలాకర, కమల చెఱువులలాని, కమలములు. (కే). గాదిలిగా గ్రహించబడెను. చూ.
 కమియు 3-70 కవియు. నన్నె చోడుని క్రమార సంభవము
 *కమ్మలు 2-66 ? ఇది శుద్ధపాఠమై 2-23.
 యుండదు. కానుపు 4-157 కనుట; చూచుట.
 కర 1-42 ఒడ్డు 'అది కలలానికాను చుయి' వారి.
 కరవటము 3-80 బరణి. ఉ. 7-99.
 కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహు కావలము 4-58. దురాచారము;
 పదనము 4-184 ఎత్తెనైలము పాపము.
 చూ. కరాళో దంతురే తుంగే కావులు 3-68 కాషాయవస్త్రములు.
 కరాళో భిషజే పిచ. విశ్వ. కిలుకు 4-28 (క్రిక్కురూ) ఇడుము.
 కఱతలు 4-135 చేష్టలు దుశ్చేష్టలు. కీలిచు పీతి- 3 ఉంచు. గీ. పెట్టె.
 కల్పకరుపాకము పీతి-28 కల్పతరువు గీలించె నాగను వెలయు చుండు,
 పంట. నుంచె ననువల్కునకు. ఆం. భా.
 కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము. 3-130.

- కున్న 5-17 కూన, కేశువు, కున్నడు, *కొలమే 5-45? కలమువాడా -
 కున్నె - రూపాంతరములు. ఇది అని తాత్పర్యము.
 కుణశబ్దభవము. వెన్నుండ నిను కొలుపు-వేడ్కలు 1-78 పుట్టజేయు
 బాసి వెడమాయ కొవిల కున్నల 4-103 కొలుచుట. నేవించుట.
 కులకులు గులికేనిపుడు' అన్న. కొలదులు 5-142 మేరలు, పరి
 శృం. 116. ఓరి గన్న!' అని మితులు.
 వాడుక. కొలుపు 4-103 - నేవ.
 కూడబడు 2-133, 5-90. చేరు. కొనలు 4-170 (కన్న) కొనలు.
 స్వాధ్యమున పడు చూ. 'గొల్ల. కొర 3-94 కల్లుతాగడు గిన్నె.
 తెల్లగుండబడిరి' వారి. పూ. చషకము.
 5-246. కొరి చెండాడు 4-121 కోరాడు,
 కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ వినుగు లానగునని కొమ్మలతోఁ
 కద్యమున 3 పాదము నందలి కీడు బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి మైకేజిల్లు.
 కను దీసికిని పొత్తుకలదు. దీనికి గ్రంథములయందు కోరాడు
 కృష్ణ 1-10 పాశము. (నలుపు అనియే ప్రయోగమని క. ర.
 పాశము కషస్సు మొ. వానికిని తెలుపు పుణ్యము సత్యము మొది
 లగు వానికిని లక్షకము.) 1 ఈ ప్రయోగము నాచార్యుల
 కేడయించు 4-178 కూల్పు పడ వారు గమనించి యుండరు.
 పయించు కొండము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.
 కేశు 1-43 బెక్కము కొలు 1-72 పెద్ద.
 కొంకరవోవు 4-108 పంపు వోవు. —మనఁగి 4-170 మిక్కిలి
 కొంకవోరె 2-75, 119. భయ విజృంభించి
 కడరే, వెనదీయరే. కందుగ 1-78, 2-64. తఱచుగ.
 కొండక పాయము 2-61 చిలుక కందుకొను 4-132 మూఁగు, గుమి
 పాయము. గూడు. చూ. పొడగన వేళ
 కొంక 4-86 నీచుడు. యల్పైనని పొంగి కళింగ శకాంగ
 కొంకామి 5-142 అకార్యము. కంఠము లయ్యెడ పెడ యాక
 కంఠము 1-147.

క్రాగు 4-130 ఉడుకు 4-144

నశించు. ప్రే. క్రాచు 2-49, 5-94. నశించజేయు.

క్రించు 3-19 అల్పుడు, మిమ్ము
నీ క్రించుల యాదవాన్వయాల
వారి. ఉ 1-108.

క్రుముడి 2-85 (క్రుంగు+ముడి, కలు+ముడి అని కొందఱు) అంద
మగు ముడి అని తా. 5-158-
'24 సం. ప్రతిలో క్రొమ్ముడి అని
కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ
ప్రభాకరశాస్త్రిగారు క్రుమ్ముడి
యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను
పదము లేదని వ్రాసిరి.

క్రుయ్యగఁబాటు 3-67 కృశించు,
వెనుదీయు.

క్రొద్దము 3-75 క్రొవ్వ.

క్రోడాడు 4-47 కోరాడు.

క్రోల్పు 1-7, 5-185 క్రోలఁజేయు.
(క్రోలు+పేరణము)

క్షోద 3-65 కేణువు.

5-40 ఒరగంటిపై నూటుట.

ఖ

ఖలుడెందము 2-56. కలుడెందము -

శ. ర. పాఠము. కలు = రాతియొక్క
(డెందము).

గ

గంటి 5-12 గాయము చేయు
(గంటు క్త్యా.)

4-114 వి. గాయమా.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ.
5-99, 5-122, 5-129.

గరువంపు బేలులు 5-54 విరివియగు
విలులు లేక, పెద్దయేలులు.

—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు
తత్పరి బోధము. వారి. పూ.
2-217. గరువంపు విచారము
లేల నీయెదన్. ఆరణ్య. 6-405.

—సూక్రధారి 3-78.

—చపంబు [విక్ర] 6-51.

—నిట్టూర్పు (కాశి) 4-69.

—గొటారులు (మను) 3-89.

గాడి తూపులు (పలు) 2-74 పెక్కు
గాడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బంగారు
టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాధలు త్రవ్వి 1-9 మిట్టలు త్రవ్వ.
(శ. ర.) అనఁగా మిగుల శ్రమపడు.
'గొతీయల వార్తలు గూడునే త్ర
వ్వ' బసవ. 5-3539 పు. వాచిత్త.
పులి.

గానట బీసట (చదివి) 1-9 సలక్ష
ణము కాని చదువు. 'గానట =

గాథా సప్తశతి, బీసట = బేతాల
పంచవిశతి అనగా ఆధ్యాత్మిక
దృష్టిలేని చదువు అని శ్రీ నిడుద
వోలు వెంకటాచార్యులు చూ.
భారతి. 26 సం. 1 భా. 13 పుట.
గ్రామ్యలక్షణము అనుశ్లీకలో—
క. ఈసడములు గోరడములు, గాసర
బీసరలు నైన కట్టిడి పలుకుల్,
భాసిల్లు గ్రాహ్యములు నా, హాసో
క్తులఁ దెగడుచోట నవియును
నొప్పక. కావ్యాలంకార చూడా
మణి. ౯. ఉల్లాసము. ౨౦.

గినుము 4-99 పంచన.

గిరిక పీఠ-18 కవులు (గిరి=గొండపై,
శేలే = నిద్రించు వాడు).

గిణుపు 1-54 కదలించు ఇక్కడ
నక్కడ నూడఁజూచి మే గిణుకుగ
నిర్వ. 7. దువ్వు - నవరించు (సూ.
ని.) చూ. భా. ఆది. 5-168.
గిణుపు నెడ.

గీటు 5-95 (గోఱలు, దొడలు)
గోణుకు.

గిణుకె 1-95 భేదించుకె. 'నాటుట'
అని అప్పకవి. ఆ. 2 ఆ. చూ.

గుబ్బునన్ 4-8 ఒక్కమ్మడిగా.
గురువులు వాణు 2-67 పరుగువాణు.

అతిశయించు.

గుణుగొను 5-77 యగ్నించు.

గుణుకు 5-142 మేర. పరమిరి.
సూ. ని. క. ఖలుఁడు మనుల యా
శ్రమములు | గల యన్ని యుం
జొచ్చి చెటిచే గ్రతువులు భర్త,
స్థలనల బొనర్చి సాధుల, యలజడి
కిది 'గుణుకుగొలది' యన లేదన
భూ! హరి. 4-118.

గొనయము 2-74 వింటినారి.

గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్రే)
గ్రక్కడలు (గ్రక్క+అడలు) కం
పించు, అడరు.

ఘ

ఘటికము 2-127 గుళిక. రసకుణి
లానగునది. చూ. 3-34 సుధా
మయ ఘటికలు.

చ. ఇట శ్రీశామెన్ని తోయముల
నిందు ముఖ ముఖ శేవమద్యమన్,
గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల
యెంగిటి మాధ్విగల్లు విస్ఫుట
మధురశ్వవాసనలు చూడరు గాక
ది వోకసుల్ సుధా, ఘటికలలాని
మేలు మఱి తోరుదురే యిది
క్రొల గల్గినన్. (ప్రబోధ) 3-56.

చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము.
(శ్రే)

చక్రాంక 5-176 చక్ర చిహ్నము.
ఈచిహ్నము తొల్పుటయు ఒక నేప.

—భాగవతులు 5-77 చూ.	చెనకు 1-5 తాకు, ఎదిరించు.
క. శ్రీకర చక్రాంకితులగు, లోకులు	చెనయు 2-135
శుద్ధులును ముఖ్యులును నగుదురు	చెరులు పట్టి 2-117
నా, రీక్రియలు లేకయుండినది.	చట్టి.
బ్రాకృతులనఁ బరితు లనఁగఁ బడి	చేయలఁతి 4-77 సమీపము.
గురుజగతిన్. పద్మపురాణము 321.	చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.
చట్టులు 1-3 శిష్యులు.	చోద్యపు మూల్యములు 1-46 వింత
చుచద్యు 2-84 చదురుకు బహువ.	చెల కలవి. చోదనా మూల్యములు
చతురోక్తులు.	అని ఆర్థాంతరము.
చల్లిరి 3-58 చలువ.	జ
చవికాటు 2-66 చవికొఱకు కఱచు.	జాకెలు 2-84, 4-44, 6-108
చాగిలి 2-93 దండాకారముగా	జెనరింపులు.
నేలకు వ్రాలు.	జాత్రము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ.
చిందిలి చుందిలి 2-53 చెదరినది, చెడి	ఇచట వెనుకపాదము నందలి
నది.	మాయయే యీజాత్రము. ఇది
చిట్టలు 4-181 కంత.	'ఒక అద్భుత కర్త.' చూ.
చిదురుపలు 4-31 తునియలు.	చూ. ని.
చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలనీచ	జడిగొనియుండు 2-135 నిరంతర
యుద్ధములు కలిగింపగా.	మగు.
చీకఁ గ్రోసరు 2-102, 3-126.	జతి 2-32 యతి. ఆటకు పాటకు
లేకమయింపును లక్ష్యము చేయరు.	తగిన స్వరసంకతి.
చుఱచు 4-41 మండుటయందలి	జవరము 2-50 సాంద్రము. ఇది
ధ్వనికి అనుకరణము.	శ. ర. పాతము.
చూడ్చిరేకులు 2-67 చూపులు అను	జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి
పు లేకులు.	స్పృసింహజయంతి మొ.
చూతాడు-చూఱలాడు 2-67, 35,	జరాశ్రయ 1-53 జలము, జడము
177. కొల్లపెట్టు.	అని శ్లేష 'లడయో రభేదః.'
స్పృసింహ—15	

- జోదుకొను - పీఠ-22 కలుగు. ఉద్భవము 4-172 'తటవట. రూ
మించు. (జోదు-జాలి) నీ. ఎల కలత నొందినది.
మిశ్రా గోరిక వీరిక తెల్లిన, వరణి తట్టాడు 3-147 మట్టాడు. తప్ప
మేఁబులకలు జాదుకొనంగ. విక్ర. టడుగులు వేయుచు తిరుగు.
1-122. తప్పకారము 1-101 ఆరితి. ప్ర
జాతి 3-108 జాతినను అని నూ. క్రియ - క్రియ-పని.
ని. పాతము. కడచినను, గలించి తనుగాలి 3-73, 3-157 (తనువు -
నను. గాలి) చల్లగాలి.
డ తపాగ్రత 2-21 తపము నందలి
డ(ద)క్కంగ నేలుదు 2-8 అనుభవ ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దములు అకా
యోగ్యముగా పాలింతును. రాంతములు నగు నను మతమాని
డిందు 2-16 ఇంకు. యిటులు ప్రయోగించెగావలయు.
డిందుపలువనేరక 2-44 కుదురుపడక తరతరంబ 1-24 క్రమముగా, వరం
జేయఁజాలక. పరగా.
డొక్కను 2-81 డెక్క+కొను నెల తరి = మంథాచలము.
కొను. డెక్క+కొను-డెక్క వట్టు? తరితాల్పు 1-54 శంఖము తాల్చిన
'నీ. చివురెల్లఁ గని నొత్తి తొవ వాడు-విష్టువు.
రాకుగుత్తుక, డొక్కని కోయిల తఱగిన 1-91, 3-4. తఱగిన.
'వెక్క-చుండు' కుమా. 3-162. తఱియు 3-57, 3-9. సమీపించు,
దాటు.
డొంకు 3-110 ఇంకు. తఱులు 1-4, 3-14. అలలు, వకులు-
డోలు 2-67 'డోలు. రూ' బంటలు. తర్పిత 3-107 తృప్తిచేయుటదినది.
చూ. 'కుత్రచిన్న లోప శ్చ' తలకు 2-21 భయపడు.
అవలో. తలకొను 1-22, 3-90.
త తలగు 4-97 తొలగు. ఈ పదము
తక్కద 3-7 తప్పద, తొలగద. ఇచట అతుకదు. ఇది 'తగిలి'యై
తగులు 3-131 నిత్యనివాసముచేయు, యుండునా?
అంటి వెట్టుకొని యుండు. తలఁపు 3-189 హృదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాజిని 2-71 చూ. కాం. తి. 1-249.

తాళిగించు 2-81 తాళము పేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63.

3-14, 97. ప్రకాశించు, ప్రసాదించు 5-12 చక్కబఱచు.

న్నక నొందు. కనబడు, పొడ తుప్పరుదూలిపోవు 1-67 తుప్పరవలె

చూపు. 'క. కల నీలకంఠ కోలా, తొలగిపోవు. కడు చలించు. భా

హలలీలలు నెలకె రాజహంగ వులములం, దిలకించె సప్తపర్ణా, వళి సురరామాయణము, కుమారసంభ

విగళిత కుసుమ కుటజ వాటికల వములందలి 'తుప్పలుదూలు (బాల.

గడన్. ఆరణ్య. 4-145. చూచు 32) తుప్పలుదూలు 1-8

అను నర్థము ఆదికవుల ప్రయోగ మొదలగు ప్రయోగములను కాచి

ములందు కానబడదు అని శ. ర. శబ్దసామ్యమును కట్టి తత్త్వమును

గమనించునది.

కాని ఇందు 'అనూయాసాందర్యం తులంగలి 2-14 ప్రకాశము.

ఋనం దిలకించు నిందిరకు' 3-14 తూచరము 2-57 చిల్లి. భ్రష్టమై

అనునెడ చూచు అను నర్థము, అని యిచట తాత్పర్యము. చూ.

కనబడు, పొడచూపు అను నర్థ సూ. ని.

ములకంటె నుసంగతము. 'కా. తూజుబొడుచు 4-121 చొరుబడు

నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కి వటులు పొడుచు.

కొనుచుకొ మో మెల్ల బాహ్మం తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు

జన స్తేరదై తిలకింప నేడ్చుచు.' ధాతువు శ. ర. లో లేదు సూ.

వారి. పూ. 5-171. గీ. సరస ని. లో కలదు.

కింతుక కోరక సంఘయంబు చెలువు తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి

తిలకించె..."స్మసిం. 2-63' అను యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన

నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కవల తృణాది సమూహము.

బడు, పొడచూపు అను నర్థములు తెప్పలదేలు 1-84 ఆనందించు. పీఠ

సూ. ని. చెప్పెను. చూచు అను లాడు, తోడులాడు. ప్రవాహము

నర్థమున—'...ప్రియముగఁ దిల

కింపుము మత్, ప్రియుడవు మత్

ప్రియమునందుఁ బ్రియ మొందు

దగ్గ' హరివంశ. ఉ. 7-27.

తివుట 2-47 కోరిక.

తూచరము 2-57 చిల్లి. భ్రష్టమై

అని యిచట తాత్పర్యము. చూ.

సూ. ని.

తూజుబొడుచు 4-121 చొరుబడు

వటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు

ధాతువు శ. ర. లో లేదు సూ.

ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటి

యందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన

తృణాది సమూహము.

తెప్పలదేలు 1-84 ఆనందించు. పీఠ

లాడు, తోడులాడు. ప్రవాహము

(నీరు) ఎక్కువై నీరు పొంగినపుడు
తెప్పలు లేలును. ఇది వాచ్యార్థము. కాంతిలో తన చూపులు
తెప్పలు లేలు ననగా కాంతి
యొక్క అధిక్యమును, అందు
చూపులు తెప్పలునటలా వాని
అనందాద్యైకయమును ధ్వన్యర్థము. (సాగరకన్య కాంతిలో అని
మూలపాత మై యుండును.)

తెరులు క్రి. 3-36, 4-44. మొ.
కలగు. చూ. ఆరణ్య. 5-180.
...వర్ష 2-72 పొంగిపొరలు.
...పొదువ 2-18 కలగునటులు
పొదువు. [లేచు
.. ఎత్తు 4-176 అలలు వైకి

* తెలియింపు 5-83.

! తెలివొందు 1-18 నిర్మల మగు, కలక
దేలు.

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్లర్
ప్రతాపకంబులన్.' హరి. చూ.
తెలుచు. శ. ర. (నమస్కారము
నూ. ని.)

తెలుపువాలు 3-131 తెల్ల నగు.

తెల్ల పీఠి-9 విశదము - న్నుప్తము-నిస్సం
దేహము.

లేవ 1-42, 4-73 తెప్ప.

తేరజను 2-90 వృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు
మెట్టుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కచు 3-148 అణచుచు.

తొడగి 1-29, 2-105 ప్రారంభించి.

'అటకుందొడగి.' హరి. పూ. 7-92;
...ఒదవదొడగి. 4-162. మర
గదొడగి. నూ. ని. తొడగుధాత్వము
బంధము లేకున్నచు 'ఒదవు'నకు
మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ.
౯-౪౪. కనబడును. 'క. చదువక
పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మము
తెలుగ కూరక మిగులక, జదివిన
వారై యెలుకలు, పదివేలు నడింతు
రుర్విః బండికమానుల్.'
'యత్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడగు 4-161 చదువుదము.
ఒదవు - చూ. హరి. పూ 7-112.

తొడరు 1-20, 97 కలుగు.

2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిబడు 2-35 తొట్టుపడు,
చలించు, బెదరు.

తొప్పగదొంగు 4-183 మిగుల
మునుగు.

...దొంచి 5-101 మిక్కిలి
మునిగించి, తాళనచేసి అని తాత్ప
ర్యము. [పడు.

తొలుగు 2-47, 5-104 వినుచు. తొలితొమ్మిది బెట్టు 2-74 కఠిమి
కుత్రచి దేకన్యైవ లఘుశ్చం గురు
త్వంచా ప్యస్తి. 'లఘుశ్చ వే ద్గురుః
కుత్రచి ద్గురు శ్చ లఘు స్తథా
ఉచ్చారణస్య కల్పకత్వాన్ని దానం
తక్ర సద్వచః' ఇత్యధర్వణ వచ
నాత్. నీ. పరమాత్మ పద ము లం
దొరగి పాతెనునీటి, తరంగలపై
లీల దాటి దాటి, 1-54. గీ.
పాగడమాకుల మొదలను బుష్ప
రసము. దొరగి నెత్తావి యుదున
నెరయఁ గప్పె' ఇతి నృసింహ
పురాణే ప్రయోగః 'మ్రాఃకులు,
తొలుగి, నెఱయ శ. ర. పాతా
కరములు.

తొరగు 1-54, 3-14 న్రవించు -
ప్రవహించు - పడు - తొరుగు.
రూ. తొలుగు తొరుగుల
విభేదమునకు క్రి. వే. ప్రభాకర
శాస్త్రిగారి బసవపురాణ పీఠికయు
Journal of Sri Venkates
wara Oriental institute
Vol. IV- No. I. లో పండిత
రాధ్య చరిత్రము అనువ్యాసమును
చూచునది.

తొంగు 1-11 మునుంగు.

తొంపుఁబెంచెర 3-78 ఎఱ్ఱరి పెద్దతెర. దట్టించు 4-59 అదలించు.

తొలితొమ్మిది బెట్టు 2-74 కఠిమి
బాధపెట్టు.
తొలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ
వివధాని దంష్ట్రలు పవనజా వజ్ర
మయ తపవుసము తోలుకు.'
భా అది. 5-176 అను నెడ
తనువు తోలుల భేదమువలె ఈ
పద్యమున కాముము తోలుల భేద
మారయునది.

త్రచ్చియాడు 3-5 మథించు.
త్రవ్వకండము 2-117 అసంఖ్యము.
త్రిష్క 2-121 తక్కు, తగ్గ.
త్రిప్స 5-182 తిరుగుకు భౌతి.
త్రిప్సకు 3-90, తిరుగుకురము.
త్రెవు 2-119 తెర.
త్రిష్క 3-35 పాదముచే అడచు.

ద

దంటకెంపు 4-3 జంటయెఱుపు.
'హరివంశమునందు తఱచు దట్ట
కెంపు' కనఁబడును. ఆపాతమున
మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.
దండియ 1-81 వీణ, కిన్నెర.
దందడి 1-36, 4-31. హరి. చూ.
164 అధికము. రాయడి తఱచు.
చూ. ఆశ్రయ 2-35 చూ. జొం
దడి. దొ 4-129.

దట్టించు 4-59 అదలించు.

దడియంగబడు 1-30 దడియు

క్రిక్కిరిసియుండు. సూ. సి.

'వణకు' అని శ. ర.

దశము (గ) 2-63, 71 దట్టముగా,

అధికముగా.

... ఎక్కి 3-88 అధికముపడసి.

... కొను 3-90 ,, పడయు.

దశ 3-113 అవస్థ, వత్తి. (శ్లే)

దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.

దాటు 2-68 లంఘించు.

3-88 సమూహము.

దాడికాడు 2-60 వేగులవాడు.

* దిమ్మదివురు 2-67

దీటు 2-86 చక్కబఱచు.

... కొను 5-109 నిండు.

... కొలుపు 1-175 నిండించు.

... గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.

దాన 1-68 ఇచ్చట పక్షము (ననుండుట

క. కొండ పడ దాకి వాడి యొకొం

డును దాన లేక యేడ్చుకొనులకను

నా, ఖండలసముద దగుళితువును, నిం

దిన కృపక గోరి చేరె నెఱిసంబుద

ముత్, హరి. ఉ. 9-10. '103

కాపు, ప్రాపు. 'అరయ దాన లేక

సిధనం బడనిలానఁ జెల్లచెదరయ్యె'

హరి. పూ. 7. 4-64 ఇట దానల

అను నది సరియగు పాతమగుచో

'దశలు'కు తదృశ మనవలయును.

4-114 ప్రదేశము.

దుద్దు 2-67 కర్మిక.

దుఃఖపడి 4-152 కష్టపడి.

† దూఁదుకొను 2-14 ఎగురు. చూ.

అరణ్య. 4-384. వ.....చాని

వదన నిశ్శాసనవనంబు.....భూ

నభోంతరం బెల్లను నిరంతర సిక

తారజపటలంబు దూఁటుకొనం

జేయు.'

దొంతులు 4-141 వరుసలు.

దృష్టము 5-38, 165 చూడఁబడి

నది. అనఁగా ప్రత్యక్షము 'భూనుత

యది నీకు దృష్టముగ నెఱిగిం

తున్.' అరణ్య. 5-113.

'ప్రత్యక్షం మమయో ధర్మస్తం

పశ్య ద్విజనస్తమ. అరణ్య.

177-3 శ్లో. ఉదాహరణము.

'నినుము నేఁ గైలాసమునకు నేఁగు

టకు, జనులకు నెల్ల దృష్టముగ నీ

యున్న' బసవ. 7. పు. 219.

దైవాలు 5-95 అరికయించు.

ధ)

ధట్టము 2-104 సేన.

5-31 సమూహము.

ధారాళ 2-92 అడ్డపాటులేనిది.

ధ్రువ 1-55 ధ్రువుడు. చలనము లే

(శ్లే.)

న
 నంకు 2-84 పరిహాసము. చూ.నూ.ని.
 2-84 ఈ పద్యము సరిగా ఉన్నది తోచదు. ఉన్న పాతములనుబట్టి అంకనములు, నంకులు చదువ్వు, అను పదములు వ్యాఖ్యాతములు.
 నఖర 5-107 గోరు.
 నగధార 1-111 ధరతీరి = ధరః - ధర వివ ధారః; స్వాధ్యే 2 జ్ఞ. నగస్యధారః = నగధారః.
 నదాభిసారము 1-32 న ద ము ల ప్రవాహము. అభినరణము అను క్షేప కు నదగతమగు పుంలింగ మననగతము విసను కవులు దానిని నద్యభిన్నముగా సూచింతురు.
 నయము - పీఠి 1-3 రమణీయము.
 నలికొను 2-85 నన్నని నడుము.
 నాచిగొను 2-123 అవహరించు.
 నాలుకలుక్రొయు 2-13 జ్వాలలు వివమముగా చాచు.
 నిట్టగ్రమ్ము 2-50 3-94 నిట్ట వొడుచు, ఉప్పొంగు.
 *నిస్కల 4-41
 నినుచు 1-22 నించు, నిండించు.
 నిరవ్వైక్యకు 3-24 మహత్తత్వము నుండి భూతములపఱుకును వికృతులు. వానిని నిరసించినవాడు.

అనంగా నిర్వికారుడు. చూ. వడ్డింతు.
 నివ్వటిల్లు 5-109 వ్యాపించు.
 నిస్సహణ 2-105 నిస్సాణము = ఒకానొక చర్తవాద్యము.
 నీలమణి 1-55 నల్లని మణి - విష్ణువు.
 నెత్తలులు-పీఠి 1-4 ఆలలు. తఱి = సమీపము, త్రాడు మొదలగు వాని ఒత్తుడులేక.
 నెరయు 3-141 వ్యాపించు. మొ. 4-48 సంధులు మొ. విడిపోవు, లేక దుర్బలములగు.
 నెఱుపు 2-76, 5-171, 187 నెఱవేర్చు.
 నెరచు 5-125 కళంకము.
 నెఱుకులు 4-41 జీవస్థానములు.
 నెఱుకులు మోటు 4-135. (నూ.ని. పాతము) = చుర్త భేదము చేయు.
 నెఱుకులాడు మార్క 2-163.
 'ఎఱుకు నన్ను చుఱక యేసిన శరములు, నెఱుకు లాడి నాకు నిశిత దివ్య, విశిఖతకులయట్లు వేదన గావించె, నిది యపూర్వ మితర డెవ్వఁడొక్క' అరణ్య. 1-314.
 నెఱవాది 4-75 నేర్పరి

ప

పంచకపన్ను 2-14 విదు అగ్నుల సేదను చేయు తకస్సు. దీక్షి పం

చాగ్నిసాధనమనియు పేరు. 'గ్రీష్మే
పంచతపాస్తు స్యా ద్వర్షా స్వభా'వ
కాళికః ఆర్ద్రవాసా స్తు హేమం లే
క్రమశో వర్ధయం స్తపశ' మను.
6-23

పచరించు 1-1 అలంకరించు

1-34. ఒప్పు చేయు.

3-14 ప్రసరింపజేయు. చూ.

హరి-పూ. 7-189. విహంగ

రాజా... ఆపృద్ధనాథు మ్మిందఁ

బచరించె బీజెండ మెరియకుండ.

*పటల 5-81 ఇది 'పటహ'మై
యందునా?

పడితి 5-87 శ్రమము నొందితిని.

పడిహరులు 1-80 ద్వారపాలకులు.

పతాక 1-43 బెక్కెపుంగంబము.

పత్రకము 1-2 శేకు

పసంగ 4-64 విశద మగు. 'కాంత

కనుగొనఁ బసంగు' శ. ర. చూ.

హరి. 8-21.

పసిక 2-3 చను. స్వార్థమున ఇంక ప్రత్య

యము.

పసిడినీరు 1-75 బంగారునీరు.

పదార్థపంచకము 3-26 మలము కర్త

మాయ రోధకక్తి బిందువు అని

పదార్థములు విడు. ఇదియే పాశ

ములు. "మిథ్యాజ్ఞానము అధర్మము

పక్షిహేతువు (విషయసన్నిధానా

దికము) చ్యుతి (సదాచరణభ్రం

శము) పశుత్వమూలము (ఆనాది

సంస్కారము) అని మలమయిదు

విధములు, కర్త ధర్తాధర్తరూపము.

మాయ సర్వమునకును మూలకార

ణము. ఇదియే అవిద్య. ప్రధానము

ప్రకృతి. ఇచ్చాశక్తిని క్రినూ

శక్తిని అవరోధించు మలసామ

ర్థ్యము రోధకక్తి. బిందు వనఁగా

మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము.

మిగిలిన నాలుగు పాశములను

విడిచి యీ యొక పాశము చేతనే

బద్ధుఁ డగువానికి శివపదప్రాప్తిరూప

మగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను

గౌణమగు అపరమోక్షము కలదు.

శేవల మగు నీ పాశము విద్యేశ్వ

రాదిపదవీ ప్రాపకము. మిగిలిన

పాశములవంటిది కాకపోవుటచే

దీనిని పాశమనిఅనరు. దాన పాశ

మాలు నాలు గనియు వి యియును

వ్యవహారము. చూ. సర్వదర్శన

సంగ్రహ.

పరపు 2-86 విరివి.

పరిపాటి 1-1, 1-12 అనుక్రమము,

సొరిది.

పరిమెయి 3-72 వేష్టనము, చుట్టు

కొనుట. పరి చనుడెంచె నంటే కాల

రులు వచ్చె ననుట. ఇది శేఫ యయి

ప్రవర్తించును. [విరాట. 4-68. కాంతి 3-69] చూ. అని కవి సంకయవిచ్చేదము.	పుండరీకాక్షుడు 3-14 తెల్ల తామరల వంటి కనులు గలవాడు, విష్ణువు.
పటిపటి 4-43 పీడితము, నుగ్గురుగ్గు. పలుపనొల్లడు 2-124 పాటుపడఁ జేయఁడు.	పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటికొలది. అనగా పుక్కిలి మునుగునంత. పుయ్యలొడక 4-154 వెనుదీయక. సంకోచింపక.
బలక 4-116 శేడెనుఅను ఆయుధము. పాటి 2-101 న్యాయము. పాపడు 4-5 బాలుడు.	పురుడు 1-40 సామ్యము. పురుణించిన క్రియ 5-103 పాలిన కిరి.
పావలు -3 4పావకొల్ల పాదుకలు. పిండలి 3-182 ముద్ద.	పురుషాధిశ్వర 3-14 జీవులకు విలిక. పురుషోత్తమ 3-14 ఉత్తముడగు పురుషుడు, 'ఉత్తమ కాపా పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజ దంతామలహాని దగుట మర నిపాతము. చూ. ఉత్తమః పురుష స్త్వన్యజివరమాత్మే క్యుదాహృతః' లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని శేష వస్తితో సమాసము. చూ. శబ్దేందుశేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'
పింపిళ్లకూయు 2-67 బాలురును బాలికలను పెదవిమీఁడుగా ఒక విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. ఇచటజాంజున్నది తిరుగు. పితామహుడు 3-14 తాత, బ్రహ్మ. పినుగు 4-115 లోభి, పాడు పికాచము అని తా.	పెద మోమువదు 1-116 వెనుమొంగ మగు.
పిలుసనక 2-114 వెనుకకు పోక. పికాచి 4-115 పికాచము. మహాదమహస్తహతీసాంకర్యము వాడు కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. ఆసార మేయు నడచిన నది యజుచుచు ఆది. 1-83 'ముసలాపె యే వివేకి?' వైజ-	పెరుపు 2-60 వృద్ధి, మహత్తయము. పెణుగు 4-50 ఇకరలను. పెల్కులు 2-40 విలవిలలాడు. విన్యా లించు.
పీతాంబర 1-55 వచ్చని ఆకాశము. వచ్చని వలువ, విష్ణువు.	పేదటికంబు 5-12 పిటికెతనము, అశక్తత.

పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి-రూ.
కుండయెక్కిచేయునృత్యము. 'తీవి

దాళము లుగ్గడింపుచోఁ దీరుచో
వింతగాఁ బేరిణివిధ మొకర్తు' ఉ.

రా. ౬-౧౩౯.

పేర్పు 2-111 ఆవిశయించు, వృద్ధి
యగు.

పేర్పి 4-129, 2-14 మొ. గౌర
వము. 'మదము పేర్పి = మదాతి
శయము 5-105.

ప్రేఖత్ 2-18, 5-1౧1 ప్ర-ఇఖ=
గత శత్రు' మ్రోగుచున్న.

వైపడు 1-32 చూ. కుమార 1-119.

పొదవు 4-178 ఎత్తగుచోటు.

పొదవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వ
రూపము. [చుగు.

పొదవుజేయు 1-65 రూపము కల్పిం
చును.

పొదవున 2-50 పొదువున (రూ)
శ. ర.

పొనుగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజ

పొలయు 5-77 పొందు.

పొలము 4-157 మొ. ప్రదేశము
లక్ష్యము.

పొలకుంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పొల

కుంబులు లేవు కనుపంకబొమల
యందు' క్రీడా ఈమొ. చోటుల

భూక్తర్జనముమొ. అర్థములు గోచ
రించును.

పొల్లు 5-37 గింజపట్టని ధాన్యము.

పొంగు 1-8 క్రమము.

పొరామి 4-34 స్నేహము, అత్తత.

'పొరామి యైనట్లు పొరుటోప్పు'
హరి. పూ. 2-175. 3-208,
9-109 మొ. చూ.

ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము,
సాదృశ్యము. 'ప్రకారా భేద సా
దృశ్యే' అమర.

ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 మహా
విష్ణువు, జౌద్ధుల అవలొకలేశ్వ
రుఁడు, తాంత్రికుల సదాశివుఁడు,
మాంత్రికుల నాదశక్తి. 'ప్రకృతి
పురుషస్థాన మమలమ్' (మట్టుక్ర.)
అధికారపురుషుఁడనియు అర్థము
కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామ
రూపం మఘోనక' మేఘు.

ప్రతిహార 1-56 వాకిలి 1-94
వాకిలి కావలివాఁడు.

*ప్రద్యోతశేలి 3-3 ఇట ఈ పద
మకుకదు, 'ప్రత్యోషశేలి' యా?

ప్రప 1-37 చలివేంద్ర.

ప్రపాసీను 1-37 చలివేంద్ర పట్టు.

ప్రబ్బు 4-120 వ్యాపించు.

ప్రల్లదము 2-3, 90 చరువము, పారు
వ్యము.

ప్రకాశ్రీ 4-14 గొప్ప బజ్జ. ఇది ప్రాగులు 1-8, 1-40 పోగులు.

ప్రకాశ్ర కానోపు.

ప్రావులు రూ. హరి. పూ. 1-49.

ప్రసన్న 1-6 ప్రసాదగుణముతో.

ప్రాది 1-54 పోషణము.

గూడిన 'ఇది వాఙ్మయమునకు విశేష

ప్రాపు 4-72, 159 పోషణము, పుష్టి.

ణము. చూ. 'ప్రసన్నకథాకలితార్థ

ప్రాపు 4-159 (బడతత్వ) రాశి లేక

యుక్తి' అది. 1-25

సముదాయము. 'సీ. ప్రకృతియు

ప్రెగ్గడలు 5-4. (పేరు+కడ) మం

గుణములు ప్రకృతి జన్మం బగు,

త్రులు, ప్ర థా న పు రు ఘ లు.

వికృతిన ప్తమును విను వికార,

D. says ప్రగ్గడ, ప్రాపకుడు OG.

ములు పదియాలు నై కలిగిన యీ

says ప్రగ్గడ, తీర్పరి. ప్రగ్గడకతె

ప్రావు' హరి. ఉ. 6-75.

or గ్గె-n. s. A maid servant.

ప్రవన 2-92 'ప్ర-ప్రవన' లేరాడుట.

పనికతె. S. I. 369. జయకేతనుని

బలవంతు (నిలుడు) 1-80 తొలది

వార్త సార విచారించి, వచ్చి

నిలువుడు.

ప్రగ్గడకతె లెచ్చరింప 'అని. బ్రా.

*బచ్చులు 3-71.

(పార్శ్వము అను అర్థము కల పఱ

బడిన్ 3-34 పెంబడి.

గడ,) (పార్శ్వవర్తి-ప్రగ్గడ) పర

బక్షడిక 2-74 అంబులపాది.

గడుపు—పరము+కడుపు, ఈమె.

బమ్మరించు 3-54 భిమించు.

పదముల సంబంధ మారయనది.

బలవంతువు వెట్టి 5-74 బలాత్కరించి

*ప్రేవులు 1-32 తేవులు అనుదానికి
ప్రేవులు పూర్వరూపమా? ఈపదము
పూర్వ ముద్రణమునఁ దక్క నా
యెఱిగిన ముద్రితగ్రంథములం
జందును గానరాలేదు.

పట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి.

తెలుగువారు నన్ను బలవంతువెట్టకు

'బలవంతువు బ్రాహ్మణార్థము' అని

యీమొదలుగా పలురీతుల వాడు

దురు. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బం

ప్రేలిపడు 4-40, 5-81 పేగిపడు.

ధము మొదలగు నవి ఆర్థము.

ప్రాద్దువోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

1901 సం. ఆనందముద్రణాలయో

ప్రాక 4-70 ప్రాగు.

మున అచ్చయిన భారతమున 'క.

బలవంతుము జూదమునకు. చిలువం

బడి మగుడనగునె పెక్కులు పలు
 వత్. అని కలదు. 1915 సం.
 నవరు ముద్రణాలయముననే అచ్చ
 యిన భారతమున 'క. బలవద్వ్యూ
 తార్థముగా' అది ప్రధాన పాతము
 గాను, 'బలవంతము జూదమునకు'
 అని పాఠాంతరముగాను చూపఁ
 బడినది. అనలు మొదటి పాతమే
 'బలవంతపు' అనుదానికి మార్పు.
 పిదప బలవద్వ్యూత పాతము 'బల
 వంతము' అను తెలుగువారి జీవ
 త్వదమును నులివివైచెను.
 బలనె 3-54 పరివేషించె.
 బలువిడి 2-121 బలువగు పరా
 క్రమము.
 బాడుగల 2-116 'బాడు - తలఁ
 గించు' బాడు=మునుగు తొలగిం
 చుట. అనఁగా అవమానించుట.
 బాడుదలవట్టు (క్రిగిడుగు రామమూర్తి
 పంతులుగారును, నేనును దీనికి
 కొన్నాళ్లు తల వట్టుకొంటిమి.)
 చ...బాహుదర్ప మేర్పడ నమ
 రేంద్ర బాడుదల వట్టిర? (భాస్కర
 రామ. యు. 448) అనుచో
 చెఱవట్టు అని అర్థము. క. బాడు
 దల వట్టి కొలమునఁ, గూడని చెడు
 గంచుఁ బెట్టుకొనఁ జూచియుఁ జే,
 ధూడక విడిచిన'...(కవిక. 2)

గీతగీచిన భాగము చెఱవట్టు అను
 అర్థమునకు సాకిరి.
 బారినకురి 2-121 3-36 హింసించు.
 బారసి. ద్వాదసి 'బారా - మండ్రెండవ
 తిథి.' ఇటులే తేరసి = త్రయోదశి.
 బిమ్మిటి 3-96 వివశత.
 బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జగింపులు.
 బెండుచేసి 2-119 నిస్సారము చేసి.
 బెట్టుగ 5-12 అత్యంతము.
 బెరయు 2-85, 5-84 వ్యాపించు.
 బెలయు 2-81, 3-130 వృద్ధి
 పొందు. 5-127 వ్యాపించు.
 బొక్కనిములు 2-127 బొక్కెనలు.
 బ్రాతి 3-73 ప్రియము.
 బ్రంగు 4-155 మఱుగు మురుగు.
 భ
 భవనాశనీరాగాగత సాధు జన 1-55
 భవనాశని అను నదిమీఁది, రాగ =
 భక్తిచేత, ఆగత = వచ్చిన, సాధు
 జనులు = మంచివారు, భవనాశ =
 నశించిన సంసారము కలట్టియు,
 నీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు,
 ఆగత = వచ్చిన, సాధుజనులు =
 సాధువులు.
 భవ, ప్రియుఁడు 3-14 సంసారము
 నందు, ప్రితి కలవాఁడు. శివుని
 మీఁద ప్రితి కలవాఁడు.
 భృతి 1-68 కూలి, వెల.

శ్రమరక 5-82 కనుబొమలు.

మ

మతములు 5-142 ఆభిప్రాయములు.

మార్గములు.

మదురువు 2-119 మద్యము, మత్తు.

మనస్కరించి 3-51 మననంచి.

*ముసిముట్టక 5-4 మసి అంటక. హరి.

పూ. 8-117 లో 'ముసిముట్టక'

అని కలదు. ముసిముట్టక అనునది తప్పకానోవు.

మూఁగవాలు 2-10 మలినచుగు,

మాయు.

మాత 5-61 (మాజ్ + తృచ్.)

ఫలమునకు, ప్రమాణమైనవాడు.

మానికంపు టాకులు 2-36 చెవ్వాకు.

కర్ణభూషావిశేషము.

మామకడ 3-75 సాయంకాలమున.

మాటుమలయు 2-119, 25 ఎది

రించు.

మాసరంబులు 3-14 వ్యాప్తములు.

దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని

చెప్పవలెను.

మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.

మిడుగులు 4-159-178 మిడు

గులు పుర్వు, ఆగ్నికణము.

మిఱ్ఱుగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.

మిసిమింతుడు 4-42 ఆలసినవాడు.

మం ద ల 2-117 (మును+తల)

శిరోగ్రము.

ముడుగు 2-90 ముడుచుకొనిపోవు.

ముడుంగఁద్రోయు 2-136 చేష్ట

లుడుగఁజేయు.

మునమున 4-54 మున్నమున్న.

మునిమండల 1-55 మునులగుంపు,

సక్షర్నిమండలము. మరీచి అత్రి

పులహుండు పులస్త్యుండు క్రతువు

అంగిరుండు వసిష్ఠుండు. శతవధ

బ్రహ్మణాదులలో—'కశ్యపుండు

అత్రి భరద్వాజుండు విశ్వా

మిత్రుండు గౌతముండు జనుదగ్ని

వసిష్ఠుండు అని కలదు. పూర్వ

భాగమున మరీచి పిదప వసిష్ఠుండు

పిదప అంగిరుండు పిదప అత్రి

అతని ప్రక్కపులస్త్యుండు వాని

ప్రక్క పులహుండు వానిప్రక్క

క్రతు వని వరాహమిహిరుండు.

మరియు 4-48 విజుగు.

మెచ్చిన 4-6 లక్ష్యపెట్టిన.

మెఱుము 5-4 నాటిన శల్యాదికమును

అటు ఇటు మెదల్పు.

మేవడి 5-7 అనుకూలము. చూ. మై

వడి. గీ. మేతకైపోవు కదుపుల

మెయివడిన క, శిందకన్యాకటంబుల

నిందునందు, నాడుచును బాడుచును

వల్లవాన్నితముగ, నరిగె బలదేవుఁ.

డునుదోన యరుగుదేతి. హరి.
 పూ. 7-3 ఇచట ఆలమంద లేటు
 పోయిన బలుఁ డటు పోయెనని
 అర్థము.
 మొక్కలము 4-116 ముష్కర
 త్వము, కుటిలత్వము. [పోయి.
 మొఱింగిపోయి 3-116 వంచింది
 మొల్లము 1-87 సర్వస్వము.
 మోడ్పడు 1-87 (మోడు+పడు)
 మొక్క యగు.
 *మోడళ్లు 2-83 'మొరడులు'కు
 'మోడ్లు'కు బహువచన రూపాంతర
 ముగాఁ గనఁబడుచున్నది.
 మోఱకము 1-20, 4-90 మూర్ఖత.
 *మోవి 2-66 (ఒకానొక చెట్టు.)
 మైవడి 3-14, 5-7 అనుకూలము,
 సౌమ్యము. ముద్రిత పుస్తకములందు
 'విమి వడువుగల్గు నీ శివుని మేవడి
 తోడన' 5-7 అని కలదు. శ. ర.
 లో 'మైవడి తోడన తెల్వి తెల్వి'
 అని కలదు. ఈ పాఠమున యతి
 'మై' అగుటవలన ఏ 'మి' అని
 పాదాదిలో ఉండదు. ఈ పాఠమున
 కాకరము చూడవలెను.

మైహికంబులు 2-20 మిహికా
 మంచు.

ముందు 2-64 సోలు.

ముంపులు 4-41

ర

రక్షామణి 1-16 చింతామణి.

రజ్జు సర్పసద్భక్తి 3-23 త్రాటిని జూచి
 పామని బ్రమయటతో సమానము.
 రసబద్ధ గుళిక 3-84 సాదరసముపొసి.
 కట్టిన గుళిక. దీనికి రసమణి యని
 పేరు. కొన్ని ప్రయోజనముల నుద్దే
 శించి కొందఱు దీనిని కటిబంధము
 నకు కట్టుకొందురు. ఇచట 'సల్లఁ
 గలవలరసముపొసి విగించిన గుళిక'
 అని అర్థము.

రిపు, మిత్ర, మధ్య 4-157 ఆమి
 త్రులు, ఉదాసీనులు. చూ. 4-153

ఆ

తేయు 1-32 అతిశయించు. విజృం
 భించు వెనుకటి రెండు ముద్రణ
 ములయందును, 'ప్రేపులు రేలుఁ
 బెద్దయును బేర్చి' అని కలదు. రేపు
 లుకు ప్రేపులు పూర్వరూపమగుచో
 'తేపులు' లేక రేపులు రేలుఁ బెద్ద
 యునుజేసి అను పాఠముగూడ
 సాధువు.

ల

లాయము 2-125 గుఱ్ఱాలసాల. |
 లీలాయితము 5-3 లీలవలె ఆచ
 రితము. చూ. 'లొకవత్తు లీలా
 కైవల్యమ్' బ్ర. సూ. 2-1-33.

ప	విమాన 1-57 ఏడవతర్థుల మేడ.
వడియు 3-33 కాటు - ప్రవహించు.	రాజసాధము. చూ. 'యద్విమానాగ్ర భూమి' మేను.
వదర 4-37 వదరుఁబోతు. క. పదు	62 ఆకాశయానము.
నాలుగు లోకంబులు బొడలింపం	విరవాది 2-68 విరవాజి విరవాజి.
ద్రుంపవలసి పొడవులు చెందె	విరియు 4-48 విచ్చిపోవు, పగులు.
తుదిఁ దా రొక్కటి యగుదురు	నరినెక్. క. ర. పాతము. 'నరియు.' చూ.
వదరలఁ జేయుదురు భేదవాదుల	వివాహ 3-14 పెండ్లి. వి. పక్షి
నెల్లన్. ఉ. వారి. 2-69.	అనఁగా ఇట గరుత్తంతుడు. అను
వనట 2-26 వగవు.	వాహ = వాహనము. శ్లే.
వనవాసి 3-14 ఆడవిలో నుండు	విరాసిని 1-53 వేళ్ళ, ఆడుది.
వాఁడు. నీరిలో నుండువాడు.	విషవద్దినములు 5-150 కేయుఁ బవ
వలను 3-76 దిక్కు.	లును సమమగు కాలము కల దిన
*వలిగవ్వలు 2-50 చల్లవి మూఁతలు,	ములు.
లేక నలుపులు.	విష్టుపద 1-55 ఆకాశము, విష్టువు
వలిపము 3-63 పరిశుద్ధము, తెల్లవయి	పాదములు. ఇట్లు దటు పెట్టు.
నది. వృత్తిలో ముఱోపము. వలిప	విడ్వడ నునుచు 5-109 అటుదిటు
వెన్నెల. వలిప చెంగావిపావడ.	వెంటలు 1-54 పనులు 4-179
వాసనములు 5-157 సంస్కార	ఓండొకవెంట.
ములు, అనుభూతి సంస్కారములు.	వెంటడి 4-45 వెంట, విష్టుట.
విగతబంధు 3-14 పోయిన బంధు	వెగలము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.
గులు కలవాఁడు. వి = గరుడుని,	వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు = రాయి. ఇవట
గత = పొందిన బంధ = బంధము.	వెన్నముద్ద యని తా.
వాత్సల్యము కలవాడు.	వెమ్ము 2-21 తత్తునుగు.
విచ్చిన 3-89 విరియఁబఱచిన.	వెరఁజు 2-121 చేతులతో కుప్పచేసి
3-111 మూతులు విచ్చు =	యెత్తు.
వికసించు.	వెఱచఱచు 5-31 భయపడు.
,, నెమరల యెఱకల పాదులు	
విచ్చి = 'వే' విచ్చునటులు చేసి.	

వెల్లి 3-10 ప్రవాహము.

వెలరువాలు 3-131 తెల్లనగు.

వెలుకబాటు 1-70 వెల్లెబాటు.

వేడురు 5-12 పిచ్చి. [ఖండించు.

వచ్చి వందఱలాడు 4-126 వీల్చి

వ్రేకని కూలము 4-113 బరువగు

కూలము. [ట్రెటి,

వ్రేల్చి 2-139 'వ్రేలు-మిడి' చిటిక,

శ

శంఖచక్ర 1-53 శంఖము, సర్పచక్ర

మము, చక్రవాకము చక్రము. (శ్రే)

శర 1-109 ఉదకము.

శిక్షించు 1-53 4-59 చదివించు.

శిఖండి 1-55 సమలి, శిఖండి. (శ్రే)

శేషభాగ 1-55 శేషుని పడగ, శేషిం

చిన భాగములు.

మ

మద్వింశతుడు 3-24 ఇరువది యాటన

వాడు.

జీవేశ్వరులకు భేదము కల్పించు

నెడ ౨౬ తత్త్వములు. జీవేశ్వరు

లిరువురును చిద్రూపులగుట విలక్ష

ణులు కా రను మతమున ౨౫

తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ

స్క-౧౧, ౧౨ శ్లో.

స

సాక్షు 2-91 శంఖము.

సందుకట్టు 3-81 మధ్యకాలము.

సాస్పతి బాలము 1-1 సంసార

క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.

సన్నిధిచేసి 5-148 సమీపమునకు

సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వ

తిచే అలంకరింపబడినది ఎల్లశుభ

ములచే గూడినది. (శ్రే)

సవరించి 3-12 ఇది యిచ్చుట అకర్త

కముగా కనబడుచున్నది. చక్క

నయి అని తోచుచున్నది. సకర్త

కమేయగుచో 'తమ్ము' అని అధ్యా

హార్యము.

సవరించిన 1-50. చక్కబఱచిన.

సాకతంబు 4-107 ఊరిడింపు. అను

గ్రహము. ఇది స్వాగతభవము.

సాత్వతులు 5-177. ఒకానొక సం

ప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణు

భక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.

సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవం

తుని మ్రోల సేవకునివలె ఉనికి.

సాయుజ్య... శ్రేష్ఠపుత్రునివలె ఉనికి.

సారూప్య... తమ్మునివలె ఉనికి.

సాలాశ్ర్య... పౌరునివలె ఉనికి. [వాడు.

సాహసికుడు 5-25 సాహసము కల

సిద్ధరసాంబువాహిని 1-59 గంగ.

సుకవి ముఖ 1-55 మంచి కవులు

మొ. వారు. గరుడుడు మొ.

వారు. [చుట్టుకొను.

నుడియు 2-14 చుట్టి చుట్టి పీచు లేక
4-84 రోగకరిచేత 'క్షీణించు.'
అని అర్థమై యుండును. చూ. హరి.
ఉ. 8-47 'క. నీ రోదలు కొడుకు
నకైకోకం బుడిగింపలేక నుడిసి
యది.' = చిక్కిపోయినది.

మూరల 1-73 పార్శ్వముల.

సెజ్జ 1-37 శయ్య.

పేస ముత్రియములు 2-85 అలంకార
మునకు తలపైదెల్లప్పు ముత్రిములు.
సోగయు 3-108 సొక్కు. హరి.
ఉ. 7-64 '... బ్రహ్మసభవముగని
సోగయుగతిన్.' (యద్దనపూడి
సంజీవయ్యగారి ముద్రణము, 'సోగి
యుగతి' వావిళ్లవారిముద్రణము
సోగ సి యు న్నుట్టు వో ర.
ద్రో. 1-136. క. ఘనదండ కావ్య
కృష్ణ, జనములు సోగయింప
సోక్కుజనముని చనుచెంచె నవగ
నమయవిరోధం, బ ని కవులకు
క్షేప్రం గవిజనాశ్రయంజ్ఞోనరణ్.
కవిజనాశ్రయము - దోషాధికార
ము. 32.

సోగయించు 1-2, 3-108 సుఖించు. సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.
'సోగించు సురస్థలంబ యరవింద నైరణ 1-36 పీఠ్య
ముగా సోగింపించియున్నయనిలపు స్కంధావార 5-65 దండు విడిసిన
రోత య్యిందిర.' చూ. శ. ర.

1-70 రాజమరా శం బు లు స్నేహ 3-213 మైత్రి, చమరు.

స్పృసింహ—16

విమలకమలాకరంబుల విహరణ
కళాకాశలంబులు 'సోగియింప'!
'ఇవట నై అర్థము కుదురదు.
'కాశలంబుల' అని యుండునో?
'సత్కథాను బెన్నగు నోష్టి' సోగి
యించు నెడ' హరి. ఉ. 4-204.
'బిగియారు కాగిట సోగయించి =
'చొక్కజేసి' హరి. ఉ. 7-96
'అచ్యుతుండు చొక్కున సోగి
యించి పవ్వళించు హరి. ఉ.
9-151 దివ్యభోగములు తమకు
జాబ్బనచూతలై సోగియింపనా
రుండ. (హరి. పూ.) 2-204
చొక్కజేయ 'సోగయింప' అని
యే ఉభయముద్రణముల పాఠము.
సొమ్మగ 1-21. స్వమ్మగా, అత్తీయ
సొరగు 2-15 వీనమగు. [ముగా.
సొలయక 1-37, 5-141; 142,
187 వైరస్యము నొందక. 'ని
శుభితుడగుగాక వీడు సొల
యకయింకన్.' హరి. ఉ. 7-253
పెనుదీయక, వైముఖ్యము పొందక.

సోగి 2-33

సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.

సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.
'సోమించు సురస్థలంబ యరవింద నైరణ 1-36 పీఠ్య
ముగా సోగింపించియున్నయనిలపు స్కంధావార 5-65 దండు విడిసిన
రోత య్యిందిర.' చూ. శ. ర.

1-70 రాజమరా శం బు లు స్నేహ 3-213 మైత్రి, చమరు.

హ

హరి 1-55 విష్ణువు, సింహము. (క్షే)

హరిభద్ర 5-124 కూతురు బుడమ?

హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులు 2-2.

'పురాణాంతరే హిరణ్యాక్ష స్య

శ్రేష్ఠత్వకథనం కల్పధేదాభిప్రాయ

మ్' హరివంశ వ్యాఖ్యానాం.

భవిష్యుత్ 48-13.

హిరణ్యకశిపవే స్వాహా 2-128

హిరణ్యకశిపున కీ హవి అర్పితము.

ఇతని పరిపాలనలో దే వ త ల కు

బదులు హిరణ్యకశిపునకే హవి

యివ్వవలసి వచ్చెను. అదియే

'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' స్వాహా

దేవహవిర్దానే క్రౌంచ ద్వాష

ద్వాషతో స్వధా' అమర. చూ.

'స్వాహా స్వధా మతి ర్దేధాశ్చుతి

స్తృతి రనుత్తమా' అను లలితా

సహస్ర సౌభాగ్యభాస్కరవ్యాఖ్య

హిరణ్య కశిపు హినులు 3-49

బంగారము, అన్నము, లేనివారు.

శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.

సూ. సి. సూర్యారాయనిఘంటువు.

వా. సి. వావిళ్ల నిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అప్పకవీయమునందును

కనబడు పాత భేదములు

అథా. పద్య.

1- 15 పేరమ

2- 14 సురిగిన

” ప్రిదులనీక

2- 16 డిందు

2- 37 రక్క నూత్న రుచి

2- 53 మీ రేటు పూని

” దక్కు

2- 69 మ్రాకుల - దొరగి

నెరయ

” పూచుకొఱకునై యున్న

” యున్న

2- 76 ఇట్టి...నందు... నెఱవం

2- 82 సరి తాళగింప

హరిగతుల

2- 84 జంకెలు బుజ్జవములందు

గింకలు

2-119 రాచి

కోటుల

మడుగఁద్రోచి

ప్రేకమ - వీశేకలింగముగారి పాతము.

సుడిసిన. అప్ప. 2. అ.

వదలనీక. ”

డిందె. శ ర.

నూతనార్కరుచి. ”

మీరిటఁ బూని. ”

తక్కు. ”

మ్రాకులు - తొఱగి. ”

నెఱయ. ”

పూచుకొఱకును మున్న } అప్ప. 2.
యిం (మున్న నిం)

మున్న. మా. ని.

అట్టి...నందు... నెరవం. ”

జరి తాళగింప. శ. ర.

హరిగతుల ”

నంకులఁ జదుర్తు కరముల } మా. ని.
యంకనముల.

రాచి(హరివంశపాతము. పూ. 4-155)

గణముల.

మడుగఁద్రోచి

అశ్వా. పద్య.

2-116 పేర్పుచు

2- — అడచి

3- 25 విభేదమై

3- 69 లే. అదరిపాటునవేనవి

పొదవి కొనినఁ

గలగి తలగి పో

నేరక మలయ

పవనుఁ డిందుడల

దూర్చి కొనియె నా

నింపొనర్చెనమరు

తాలవృంతముల

మందానిలంబు.

3 80 యుందు

పొదలి - దిశలు - గ్రుక్కినట్టి

3- 81 సందికట్టునన్

3- 97 ముచ్చిలించి చెచ్చెర

వడంకు చాడ్చునన్

3-123 దిగిచిగొనుచు వేగ

చనియె నని

3-131 కాంతియ వెలిచేర్చినా

3-134 అంబుధియందు శయించు

చేపు

4- 28 పావ మడనె

ప్రేల్పుచు } శ. ర.
అడిచి }

అవిభేదమై. పూర్వముద్రణములు.

(ఇదియ ఒప్పు)

...వెన విచ్చి... | దొలగిపోవఁగఁ
గూడక... | కొనియెనోయిప్పుడనఁగఁ
నమరుఁ చాళవృంతముల మందానిలంబు.
అప్పు. 2.

యెడి శ. ర.

పొదవి-దెసలు-గుక్కినట్టు. అప్పు. 2.

సందుకట్టునన్. శ. ర.

ముచ్చిలింపఁ జెచ్చెర. ”

వడంకుకై వడిన్. అప్పు. 1.

నిగిడిగొనుచు సరభసముగఁ

జనియె నని. శ. ర. & బ్రాన్.

దా వెలిచేర్చినా. శ. ర.

అంబుధియందుదయించు చేపు ప్రాధ.

పావ మడినె. మూ. ని.

అశ్వా. పద్య.

4- 32 మదినునిచిన యుత్తమముని	మది నుంచుకొన్నవానిని. అప్స. 2.
4-133 అప్రమేయలు ఘనమాయ లభివ	అప్రమేయముల్ ఘనమాయలభివ ప్రా. ఘ.
5- 7 మేవడి	మైవడి. శ. ర.
5- 77 పొఱయందగఁ దత్తడు	పొఱయంగ ద వ్యతఁడు. ,,

ప ద్య కా వ్య ము లు

ప్రతి 1-కి ర్పు. అ.

అచ్చ తెనుగురామాయణము	...	2	8
అనంతనిఘండము, (ఛందోదర్పణము)	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	...	1	0
అనుభవసారము, పాలకుటికి సోమనాథప్రణీతము	...	1	0
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	8
ఆముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయము) సటీక	...	8	8
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	4
అన్యవాదశోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	...	0	12
ఆంధ్రమహాభారతము:—			
ఆదిపర్వము, టీక (పాతది)	...	8	0
ఆదిపంచకము	...	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీ పర్వం	...	7	8
కాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆరణ్యపర్వము	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	...	4	0
కర్ణకల్యణస్తోత్రిక స్త్రీ పర్వములు	...	4	0
కాంతిపర్వము	...	4	0
ఆది సభాపర్వములు	...	4	0
అనుకాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల,			
మహాప్రస్థానిక, స్వర్ణారోహణపర్వములు	...	4	0
అనందరంగరాట్నందము	...	3	4

అంధ్ర) నామ సంగ్రహము, మూలము	...	0	0
,, టీకతో	...	0	10
అంధ్ర) చంద్రాలోకము, సటిక	...	1	8
శవికంతోక్తి	...	0	4
శవిజనాశ్రయము	...	1	0
శవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవి	...	1	4
శవిజనరంజనము	...	0	12
కళాపూర్ణోదయము, సూరనార్యునిది	...	4	0
డిటా టీకతో	...	6	0
శవిగజాంకుశము	...	0	4
శ్రీ డాభిరామము, శ్రీవల్లభరాయప్రణీతం	...	1	8
గణికాగుణప్రవర్తనతారావళి	...	0	4
గయోపాఖ్యానము, ద్విపద (కృష్ణార్జునసంవాదము) గోపమంత్రిది	...	0	4
భండోదర్పణము (అనంతసునిధందస్సు)	...	2	0
శైమినిభారతము	...	2	8
తెనుగుసమస్యలు	...	0	3
దసరాపద్యములు	...	0	3
దేశింగురాజాకథ (జంగంకథ)	...	0	8
భసాభిరామము	...	0	12
భువోపాఖ్యానము, సటిక	...	0	12
నలొపాఖ్యానము, సటిక	...	1	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికోబైండు	...	2	4
నరసభూపాలీయము, సటిక (కావ్యాలంకార సంగ్రహము)	...	3	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	2	8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	12

నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిష్ఠుణము	...	0	6
నీలానుందరీపరిణయము	...	0	12
సృసింహపురాణము, ఎత్తా ప్రగడది	...	2	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	2	8
డిటూ వెంకటనాథరాజకవికృతము	...	2	8
పల్నాటిపీఠ చరిత్రము	...	3	8
ప్రభావతీప్రద్యున్నము, పింగళిసూరన	...	2	8
పరమయోగివిలాసము, ద్విపద, తాళ్లపాక తిరువేంగళ నాథుడు	...	2	8
పారిజాతాపహరణము, చిన్న నైజా	...	1	8
సాంధ్యీటీకాతాత్పర్యము	...	5	0
బ్రహ్మాత్మరఖండము	...	3	0
జనవపురాణము, ద్విపద, చిన్న నైజా	...	4	8
బిల్వ టీయము	...	1	4
చేరిజాపద్యములు	...	0	4
భగవద్గీతా కందార్థములు	...	1	8
భారతసామితి	...	0	4
భీమేశ్వరపురాణము శ్రీ నాథునిది	...	3	0
భోగినీదండకము	...	0	4
భోజరాజీయము, అనంతామాత్యకృతము	...	4	0
మల్లభూపాలీయము, నీతికళకము, ఎలకూచి బాలసరస్వతి,			
వేదము లక్ష్మీనారాయణకాస్త్రీ టీకతో	...	1	8
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	4	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాచిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగ నార్య	...	2	0
డిటూ ఆకొండి వ్యాసమూర్తిగారిది	...	0	8

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

